ئادىل تۇنىياز ئەسەرلىرى(1)

چۈمبەلدىكى كۆز

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئادىل تۇنىياز

چۈمبەلدىكى كۆز

(شېئىرلار توپلىمى)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

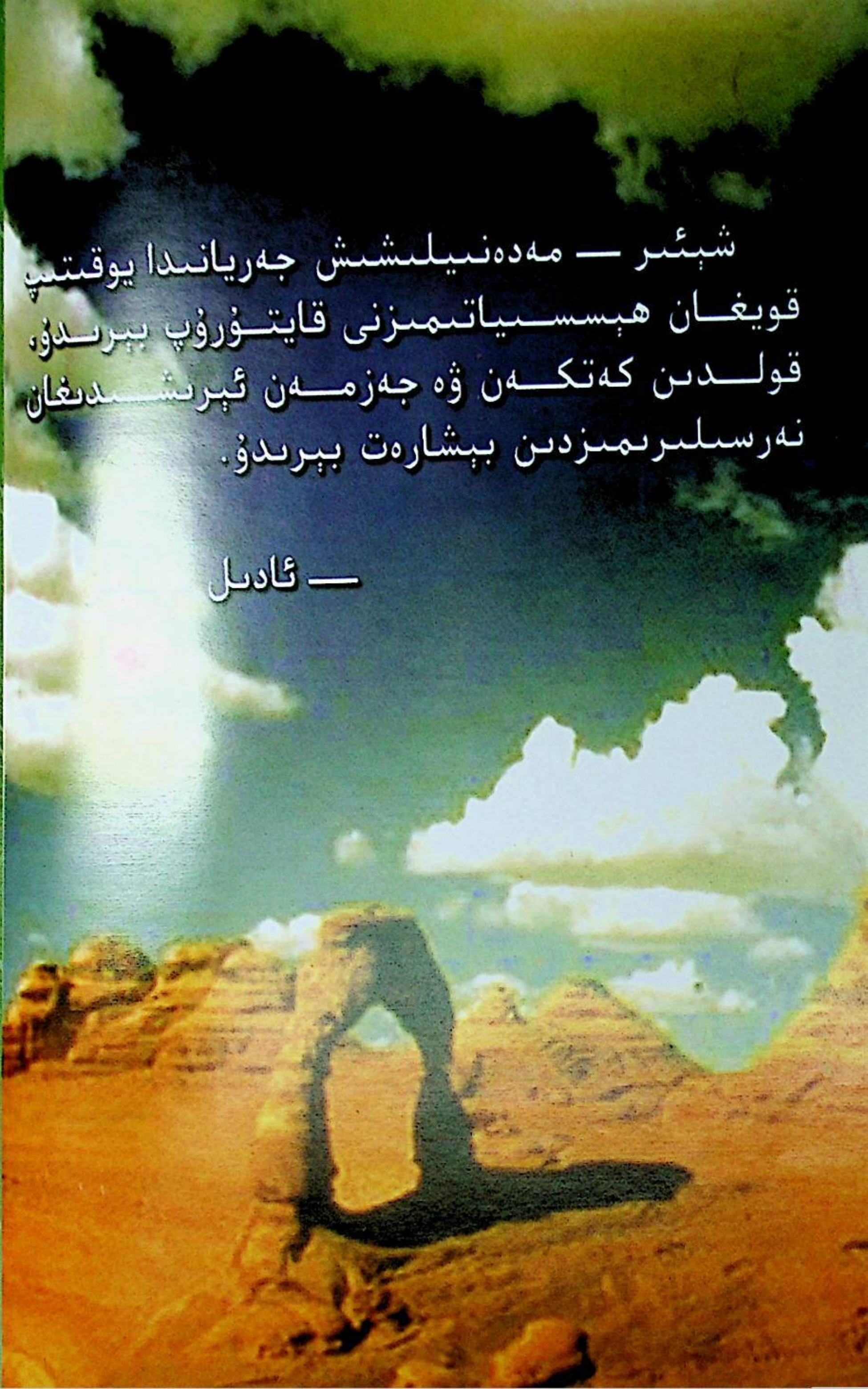

شېئىر — مەدەنىيلىشىش جەريانىدا يوقىتىپ
قويغان ھېسسىياتىمىزنى قايتۇرۇپ بېرىدۇ،
قولىدىن كەتكەن ۋە جەزمەن ئېرىشىدىغان
نەرسىلىرىمىزدىن بېشارەت بېرىدۇ.

— ئادىل

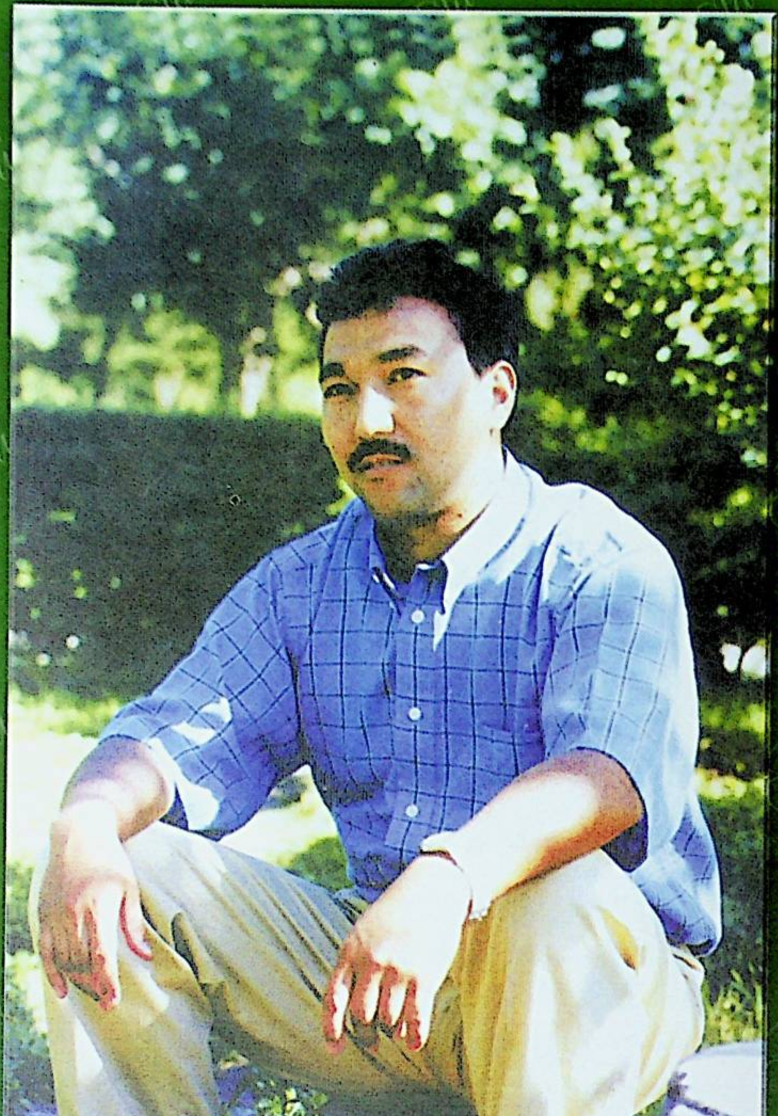

ئادىل تۇنىياز

ئادىل تۇنىياز 1970- يىلى قەشقەر قاغىلىقتا تۇغۇلغان. ئۇ تىنچ سەھرا مەنزىرىسى بىلەن دۇۋە-دۇۋە كىتابلار ئارىسىدا بالىلىقىنى ئۆتكۈزگەن. ئادىلنىڭ دادىسى ئوقۇتقۇچى بولۇپ، ناھايىتى كىچىك چاغلىرىدىلا ئۇنى شېئىر يېزىشقا رىغبەتلەندۈرگەن. ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرى «سۈزۈك سۇ» 1982- يىلى «شىنجاڭ ئۆسمۈرلىرى» گېزىتىدە ئېلان قىلىنغان. تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «سۆيۈپ قالسام سېنى ناۋادا» 1992- يىلى، ئىككىنچى توپلىمى «بويتاق شائىرنىڭ مەخپىيىتى» 1998- يىلى نەشر قىلىنغان. بۇ يىل «پەيغەمبەر دىيارىدا كېچىلەر» ناملىق ماقالە-ئوبزورلار توپلىمى بىلەن «چۈمبەلدىكى كۆز» ناملىق بۇ شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى.

ئادىل ھازىرقى زامان ئۇيغۇر شېئىرىيىتىدە ئۆزىگە خاس ئۇسلۇب ياراتقان شائىر. ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى ئوقۇغىنىمىزدا ئىنسانىيەت مەۋجۇتلۇقىنىڭ مەركىزىي ئاسىيادىكى قەدىمىي ئاۋازىنى ئاڭلىيالايسىز. قۇم بىلەن ئادەملەر، بوستانلىق بىلەن شەھەرلەر ئارىسىدىكى رېتىملىق سادانى تىڭشىيالايسىز. شۇنداقلا ئۇنىڭ مىسرالىرىدىن بىر قەدىمكى مەدەنىيەت ئۇيۇقىدا كۆتۈرۈلگەن ھايات ۋە ماماتنىڭ يېڭى شولىلىرىنى كۆرەلەيسىز.

图书在版编目（CIP）数据
隐形的眼睛/阿迪力·吐尼亚孜著　　乌鲁木齐：新疆人民出版社，2003. 11
ISBN 7 — 228 — 08255 — 9

Ⅰ. 隐… Ⅱ. 阿…Ⅲ. 诗歌—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族与信）　Ⅳ. 1227
中国版本图书管 CIP 数据核字（2003）第 075250 号

责任编制：艾则孜·吐尔迪
责任校对：组来哈·艾则孜
封面设计：穆拉丁·阿比提
[illegible]：艾木都拉·阿布力孜

隐形的眼睛（维吾尔文）

阿迪力·吐尼牙孜　著

新疆人民出版社出版发行
（乌鲁木齐市解放南路 348 号　邮编：830001）
新疆新华书店发行
乌鲁木齐隆益达印务有限公司印刷
850X1168 毫米　32 开本　16 印张　4 插页
2003 年 11 月第 1 次印刷　2003 年 11 月第 1 版
印数：1　　3500

ISBN 7 — 228 — 08255 — 9　定价：23.00 元

شېئىر — مەنە سەپىرى

(ماقالە)

بالا چاغلىرىمدا ساپ ھاۋاسى يېشىل باغلاردىن، ئەركەك سۇلىرى ئاپتاپلىق تاغلاردىن كېلىدىغان پاكىز يۇرت قاغىلىقىنىڭ توپىسىدا ئېغىناپ، سۈيىدە ئېغىزلاندىم. ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمىي ئۆرپ-ئادەتلىرى، ناخشا-قوشاق ۋە چۆچەكلىرى قاينام بولاقتەك بولدۇقلاپ تۇرىدىغان بۇ مۇھىت ھاياجانلىق بىر سەھرا بالىسىدا شېئىر ئىشتىياقى ئويغاتتى. ئۆيىمىز تىزناپ دەرياسىغا يېقىنلا يەردە ئىدى. ياز ئاخشاملىرى تال-باراڭلىق ئايۋانغا ئاڭلىنىپ تۇرغان دەريانىڭ يېقىملىق شارقىراشلىرىدىن ئۇيقۇمىز قېچىپ ھاياجانغا چۆمۈلەتتۇق. گۆدەك قەلبىمدە شېئىرىي رىتىم پەيدا قىلغان سېھىرلىك دەريا شاۋقۇنى ھازىرمۇ پات-پات قۇلاق تۈۋىمدە ئاڭلىنىپ تۇرىدۇ.

ئاق تاش، كۆك تاش
دەريادىكى سۈزۈك تاش.
سېنىڭ بىلەن مەن ئاداش
ئوينايدىغان بالا بارمۇ؟

مانا بۇ مەھەللىمىزدىكى بالىلارنىڭ ئاق تېرەكلەر سايە تاشلاپ تۇرغان توپىلىق يولغا چىقىۋېلىپ، ئايدىڭ كېچىلىرى بىر-بىرىنى ئويۇنغا چاقىرىشى، سۆز، مەنە، رىتىمدىن تۈزۈلگەن تىل ئويۇنىنىڭ ئادىل دېگەن بالىنى چاقىرىشى ئىدى. مەن شۇ چىقىپ كەتكەنچە قايتىپ كىرمىدىم. مەن ھەممىنى ئۇنتۇپ پۈتۈن ۋۇجۇدۇم بىلەن بۇ ئاجايىپ ئويۇنغا بېرىلىپ كەتتىم. سۇ سۈزۈك بولىدۇ، لېكىن دۇنيادا سۈزۈك تاش يوق. بىراق بىز بالىلىق دۇنياسىدا دەريادىكى تاشنىمۇ سۇغا ئوخشاش سۈزۈك، دەپ ئاتىۋالغانىدۇق. يىگىرمە يىلدىن بېرى مانا شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان سۆز-

ئەمەس، روھىي جەھەتتىكى ئامالسىزلىق».

قاقاس تەكلىماكان بويلىرىدا كۆكلەۋاتقان شەھەرلىرىمىز بىزگە مەدەنىيەت تەنھالىقىنى كۈنسېرى چوڭقۇر ھېس قىلدۇرماقتا. بىز يۈزلىنىۋاتقان بۇ تەنھالىق دۇنيا بىلەن ئۆزىمىز، زامانىۋىلىك بىلەن قەدىمىيلىك ۋە ئەنئەنىنى ساقلاپ قېلىش بىلەن ئەنئەنىنى يوقىتىش ئوتتۇرىسىدىكى مەدەنىيەت كرىزىسى.

ئىنتېرنېت تورىغا ئوخشاش يەرشارىنىڭ ھەممىلا بۇلۇڭ - پۇشقاقلىرىغا تۇتاشقان ئەقلىي سىستېما ۋە ھەيران قالارلىق سۈرئەتتە ئىشلەپ چىقىرىلغان سانائەت مەھسۇلاتلىرى ئىنسانىيەت بىلەن بىر قاتاردا بىزنى ھاياتلىق بوشلۇقىدىن ئۆزلۈكسىز سىقىپ چىقارماقتا. ئىنسانلارغا، شۇنداقلا ئۆز خەلقىنىڭ تەقدىرىگە كۆڭۈل بۆلىدىغان ھەر بىر ۋىجدان ئىگىسى بۇنىڭغا جىم تۇرىۋەرمەسلىكى كېرەك. بولۇپمۇ ئۇلۇغ مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئالغان قەلەم ئەھلى پىداكارلىق بىلەن زورۇر تەنھالىقنى تاللىشى، توپقا قېتىلىپ جان باقتىلاردىن بولۇۋالماسلىقى لازىم. چۈنكى بۇ ئىستېمال توپى خاسلىقى بار ئادەمنى ۋە ئادەمگەرچىلىكنى، ئۇلۇغۋار نەرسىلەرنى ۋە بارلىق ئۇلۇغ ئىدىيىلەرنى يەۋېتىدۇ. زامانىمىزنىڭ پاراغەت ئەھلى ھەممىشە تەقۋادارلاردىن ھېچقانداق شەرت كەتمەيدىغان ئاسان ئېتىقاد يولىنى كۆرسىتىپ بېرىشنى، دانىشمەنلەردىن ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت ۋە پۇل تېپىشنىڭ ئېپى ھەققىدىكى قۇلاققا خۇشياقىدىغان تەلىملەرنى ئاڭلاشنى، شائىرلاردىن بىر يالماپلا« يېگىلى» بولىدىغان شېئىرلارنى يېزىشنى تەلەپ قىلىدۇ. مانا شۇنداق ئىستېمالدىن باشقا مەقسەت بولمىغان روھى قۇرۇق دەۋرلەردە شائىرلارنىڭ تەنھالىقى بىر بۈيۈك ئېھتىياج. شائىر تەنھالىقتىن ئايرىلغاندا شېئىر ھەۋىسى زېمىندىكى ئادەتتىكى نەرسىلەرگە ئايلىنىپ قالىدۇ. شېئىرنىڭ سەلتەنىتى پارچە - پۇرات تۇرمۇش ۋە چۈپرەندە رېئاللىق ئىچىدە مۇقەددەسلىكىنى يوقىتىپ غايىب بولىدۇ. شېئىرىيەت پەرىشتىسى كۆپىنچە تەنھا دەقىقىلەردە شائىرنىڭ قېشىغا كېلىدۇ. شۇڭا شائىر ھەددىدىن زىيادە ئىجتىمائىيلىقنىڭ قۇلى بولۇپ كەتمەي، كىشىلەر توپىدا خىلۋەت ياشىشى كېرەك.

لەرنىڭ سېھرى ئىچىدە ياشاۋاتىمەن. مەن بىلەن تەڭتۇش باللار ھەر يىلى
چېچەكلەرنىڭ ئېچىلىشىغا ئەگىشىپ ئاستا ـ ئاستا چوڭ ئادەملەرگە ئاي-
لىنىپ كەتتى. مەن بولسام 33 ياشقا كىرىپمۇ باللىقتىن، باللىقتىكى ئۇ
گۈزەل ئويۇندىن ۋاز كېچەلمەي، شائىرلىق كوچىسىدا تەمتىرەپ يۈرۈپتىمەن.

شائىر دەپ ئاتالغان تۇرمۇشتىكى بالىغا ئەقىل ۋە پۇل ھەممە بوشلۇق-
لارنى ئىگىلىگەن ھازىرقى زامان تۇرمۇشىدا ئۇنچە كۆپ ئىمكانىيەتلەر يوق.
كۆپ قىسىم كىشىلەرنىڭ نەزىرىدە كۆز ئالدىدىكى مەنپەئەتكە بېرىلمەي
مەنىسىز سۆزلەردىن مەنە ئىزدەيدىغان بۇ ئىش ئەخمىقانىلىق، رېئاللىققا
كىرمەي ئىنسانىيەت قەلبىگە ئىچكىرىلەپ كىرىش بىھۇدە ئاۋارىچىلىق.
ھېسسىيات ئەخلەت ساندۇقىغا تاشلىنىۋېتىلگەن بۇ مېخانىك دۇنيادا شائىر
ئادەملەرنىڭ ماشىنا ئەمەسلىكىنى ئاگاھلاندۇرغۇچى ئاخىرقى ئادەم. مەن
شېئىر يېزىشتەك بۇ ئۇلۇغۋار ئاۋارىچىلىقنى كىچىك چاغلىرىمدىن باشلاپلا
ئۆزۈمنىڭ شان ـ شەرەپلىك بۇرچى دەپ كەلدىم . بىراق مەن شېئىر يازا-
لىغىنىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى باشقىلاردىن ئالاھىدە دەپ قارىمايمەن . بەلكىم
مەندە بار بولغىنى ناۋاي ياكى يانچۇقچىنىڭ ھۈنىرىدىن ئانچە پەرقلىنىپ
كەتمەيدىغان نەرسىلەردۇر. بىز ئۆزىمىزنى ئىزدەپ تاپالمايدىغان ئاۋات شە-
ھەرلەرنىڭ مەركىزىدە، ھەيۋەت بىنالارنىڭ يېنىدىكى قىسىلچاق دۇكانلاردا
سېتىلىۋاتقان ئۇيغۇر نانلىرى بىر قەدىمىي مىللەتنىڭ ھاياتىي كۈچىنى
نامايان قىلىدۇ. مەدەنىيەتنىڭ بۇ كۆرۈش نۇقتىسىدا مېنىڭ روھىي ئىز-
دىنىشلىرىم بىلەن ناۋاي ئوتتۇرىسىدا چوڭ پەرق يوق. يەر شارىنىڭ نوپۇس
دەپتىرىدىكى ھەر بىر جان ۋە ھەر بىر مىللەت ئۆزىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن
تىركىشىۋاتقان بۇ كەسكىن دەۋردە، شېئىر مېنىڭ ئاجىزلىقلىرىمنى تو-
لۇق يۆگەشكە قادىر ئەمەس. خۇددى روسىيە شائىرى سېرگېي يېسېنىن ئۆ-
زىنىڭ بىر شېئىرىدا ئېيتقىنىدەك: « شائىر بولۇپ قالمىغان بولسام،
بەلكىم ئوغرى بولار ئىدىم. . . » ئۈرۈمچىنىڭ قىستاڭ ئاپتوبۇسلىرىدا
ئىشسىزلىق ۋە ئامالسىزلىقتىن تاسادىپىي يانچۇقۇمنى كولاۋاتقان قېرىن-
داشلىرىمنىڭ قولى يۈرىكىمدىكى ئاشۇ قۇپقۇرۇق بوشلۇققا تەگكەندە شۇنداق
ئويلاپ قالىمەن: « شېئىرمۇ بىر تۈرلۈك ئامالسىزلىق. ماددىي جەھەتتىكى

— بۇ ئىشلىرىڭ پېقىرغا ئايان. ئاڭلىسام ھازىر بۇلبۇللار باشقا يۇرتلاردا سايراپ يۈرگىدەك. قار ـ يامغۇر پەسلى ئۆتۈپ بۇلبۇللار دىيارىمىزغا قايتىپ كەلگەندە، سەنمۇ ئوردىغا قايتىپ جىمى شائىرلار ئالدىدا قەسىدەڭنى ئوقۇغايسەن. مەن ساڭا بىر يىل مۆھلەت بېرىمەن. بىرەر مىسرا، بىرەر ھەرپكىمۇ بىخەستەلىك قىلمىغايسەن. شاھىڭنىڭ تەبىئىتى ساڭا ئايان، ئەجرىڭگە تۇشلۇق ئالىسەن ئىنئام، بولسا ناباپ قالمايسەن ئامان.

— ئالىيلىرى مېنى قوبۇل قىلغانلىقلىرىنىڭ ئۆزى مەن ئۈچۈن كاتتا ئىلتىپات، — دەپتۇ شائىر تەۋەززۇ بىلەن تەزىم بەجا كەلتۈرۈپ. ئۇ خوشلىشىۋاتقاندا كۆڭلىدە بىر مۇنچە مىسرالار تۈزۈلۈپ بوپتۇ.

ئۇ يىلى ئەل ئىچىدە ۋابا تارقىلىپ، تۇپىلاڭلار ئۈزۈلمەي يۈز بېرىپتۇ. شۇنداقتىمۇ بەلگىلەنگەن سۈلۈك توشقاندا شائىر قەسىدىسىنى تاپشۇرۇپتۇ. ئۇ قەغىزىگە قاراپمۇ قويماي شېئىرىنى ئالدىرىماي، تېنىمەي يادلاپ بېرىپتۇ. پادىشاھ توختىماي باش لىڭشىتىپ تەستىقلاپتۇ. پادىشاھنىڭ ئىككى تەرىپىدە سەپراس تۇرغان قەلەمدار، ئەلەمدارلاردىن تارتىپ ئىشىكلەردە قىستىلىشىپ تىڭشاۋاتقان ئاۋامغىچە گەرچە بىرەر سۆزنى ئېنىق ئاڭلىمىغان بولسىمۇ، شائىرنىڭ ماھارىتىگە چىن دىللىرىدىن قايىل بولۇشۇپتۇ.

ئاخىرىدا پادىشاھ ئېغىز ئېچىپتۇ.

— شېئىرىڭغا قول قويدۇم، قالتىس يېزىپسەن. ھەر بىر سۆز ئۆز مەنىسىنى تېپىپتۇ. بىرەر سۈپەت سۆزىمۇ ئارتۇقچە بولۇپ قالماپتۇ. ھەقىقەتەنمۇ شائىرلارنىڭ گۈلتاجى بولۇشقا مۇناسىپ ئىكەنسەن. پۈتۈن قەسىدەڭدە كلاسسىك شائىرلارنىڭ ئەسەرلىرىدىن دەلىل ـ ئىسپاتلار تېپىلىدۇ. ئۇرۇش كىشىلەرنىڭ سەلتەنەتلىك ئايرىلىشىپ كېتىشى، شەمشەرلەرنىڭ ئۇچىدىن تامغان سۇ ـ قان. دېڭىزلارنى ئۆز ئىلكىگە ئالغان پەرىشتىلەر بار. قىزىل شەپەق كەلگۈسىنىڭ بېشارىتى. سەن قاپىيە رادىف، تۇراق، تاۋۇش، ئاھاڭدارلىق ۋە ئىستىلىستىكا ماھارىتىنى قالتىس ئۇستىلىق بىلەن تەدبىقلاپسەن. گەرچە ئەدەبىيات گۇمرانلىققا يۈزلەنگەن بولسىمۇ

ئەدەبىيات سېھىرگىرى، دۇنياۋى شۆھرەتكە ئىگە ئارگېنتىنا يازغۇچىسى جورجى لوئىس بورگىس «ئەينەك ۋە نىقاب» دېگەن ھېكايىسىدا مۇنداق يازىدۇ:

شانۇ - شەۋكەتلىك بىر پادىشاھ شائىرنى ئوردىغا چاقىرىپ كەپتۇ ۋە مۇنداق دەپتۇ:

— تىللاردا داستان بولغۇدەك تۆھپىمۇ يېزىق بىلەن پۈتۈلمىسە كۈنلەردىن بىر كۈن شولىسى ئۆچىدۇ. سەن مېنىڭ نۇسرەتلىرىمنى كۈيلە، مېنى مەدھىيىلە، ئاشۇ ئاجايىپ قەسىدەڭنىڭ شاراپىتىدە ھەر ئىككىمىزنىڭ نامى مەڭگۈ يادلانغۇسى، سەن بۇنى بەجا كەلتۈرەلەمسەن؟

— باش ئۈستىگە ئالىيلىرى، — دەپتۇ شائىر، — مەن بىر ھاپىزمەن. شېئىر - غەزەلگە پەيۋەندە بولۇپ كېلىۋاتقىنىمغا 20 يىل بوپتۇ. شېئىرنىڭ 360 خىل قائىدە ئاساسلىرىنى سۇدەك ئىگىلىگەنمەن. سازىمنىڭ بىرلا تارىنى تىرىڭگىدە چېكىپ قويسام ئۇنىڭدىن تۈگىمەس داستانلار تۆكۈلىدۇ. ئىچىم جاۋاھىرات كانى، ئۇنىڭدا ئەڭ قەدىمكى سۆزلەر، مەنىسى ئەڭ چوڭقۇر ئوخشىتىشلار خۇددى تەۋەرۈك ئۆي بىساتىدەك تولۇق تۇرۇپتۇ. مەن بۇ ئىلىمنىڭ سىر ئەسرارلىرىغا، ھېكمەت چوڭقۇرلىرىغا يەتكەنمەن. مەن ئىشق - پىراقىنى، بۇلاڭ - تالاڭنى، دېڭىز سەپەرلىرى ۋە جەڭ - يېغىلىقلارنى ھەق دادىغا يەتكۈزۈپ يازالايمەن. بارچە شاھلارنىڭ قىسسە، رىۋايەتلەردەك ئاجايىپ شەجەرىسىدىن خەۋەردارمەن. دورىلىق ئوت - چۆپلەرنىڭ شىپا رېتسىپلىرىدىن تارتىپ مۇنەججىملەرنىڭ يۇلتۇز ئىلمىغىچە، ھېسابتىن تارتىپ شەرىئەت ئەھكاملىرىغىچە تولۇق بىلگۈچىمەن. ھازىرغىچە بۇ جەھەتتە مەندىن ئېشىپ كېتىدىغان بىرەرسى يوق. ھەجۋىي شېئىرلارغا ئۇستىلىقىمدىن ھەتتا تېرە كېسەللىكىنىڭ تەمرەتكىسىنىمۇ قوزغىۋېتەلەيمەن. مېنىڭ قەلەمدىلا ئەمەس، ئەلەمدىمۇ قانداق يېتىشكەنلىكىم جەڭلەردە ئالىيلىرىغىمۇ ئاياندۇر. مەن بىلمەيدىغان بىرلا نەرسە بار. ئۇ بولسىمۇ شاھىمىزنىڭ شەپقىتىگە قانداق جاۋاب قايتۇرۇش...

پادىشاھ ناھايىتى تاقەتسىزلىك بىلەن ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپتۇ. ئۇ گېپىنى توگىتىشكە يەڭگىل بىر نەپەس ئېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

بۇنى بىر ئاڭلىغان ئادەم ئەقلى لال بولۇپ، ھەيرانلىقتىن ئاغزىنى ئېچىپلا قالىدۇ. نادانلار ئۇنىڭ ئېسىللىقىنى بىلەلمەيدۇ. مەلۇماتلىق كىشىلەرلا ئۇنىڭدىن زوق ئالالايدۇ. بۇ شېئىرىڭنى يىل چىشىدىن ياسالغان قۇتىغا سېلىپ ساقلاشقا بۇيرۇيمەن. مۇشۇ تالانتىڭ بىلەن تېخىمۇ نادىر بىر ئەسەر يېزىپ چىقىشىڭنى ئۈمىد قىلىمىز. پادىشاھ كۈلۈمسىرىگەن ھالدا يەنە مۇنداق دەپتۇ:

— بىز دېگەن تەمسىلدىكى ئادەملەر، يادىڭدا بولسۇنكى، تەمسىللەردە «مەرتەم، مەرتەم، ئۈچ مەرتەم» بۇ قېتىم ساڭا ئالتۇن نىقاب ھەدىيە قىلدىم.

— قۇللۇق، ئالىيلىرىغا ھەشقالىلا، — دەپتۇ شائىر.

يەنە بىر يىل توشۇپتۇ. ئوردا ياساۋۇللىرى شائىرنىڭ قۇرۇق قول كىرىپ كەلگىنىنى كۆرۈپتۇ. پادىشاھمۇ بۇ ئەھۋالدىن ھەيرانلىقىنى يوشۇرالماپتۇ. پادىشاھ ئۆزىمۇ بۇ قېتىم باشقا بىر ئادەمدەك بولۇپ قالغانىكەن. بەزى نەرسىلەر (ئەلۋەتتە ۋاقىت ئەمەس) ئۇنىڭ يۈزىگە قورۇقلارنى سىزىپ چىراي - تۈرقىنى ئۆزگەرتىۋەتكەنىكەن. ئۇنىڭ كۆزلىرى گويا تېخىمۇ يىراققا تىكىلىۋاتقاندەك ياكى قارىغۇ بولۇپ قالغاندەك كۆرۈنىدىكەن. شائىر پادىشاھ بىلەن خالىي سۆزلىشىشنى تەلەپ قىپتۇ. نۆۋكەرلەر چىقىپ كېتىپتۇ.

— قەسىدىنى يازدىڭمۇ؟ — سوراپتۇ پادىشاھ.

— يازدىم، — شائىر غەمگە پاتقان ھالدا جاۋاب بېرىپتۇ. بىراق پەرۋەردىگارىم مېنىڭ بۇنداق قىلىشىمنى راۋا كۆرمەيدۇ.

— قېنى، ئوقۇپ باقە.

— قورقىمەن.

— ساڭا ئوقۇغۇدەك جۈرئەت بەرگەيمەن، ئوقۇ، — دەپ ئەمىر قىپتۇ پادىشاھ.

شائىر شېئىرىنى ئوقۇپتۇ. ئۇ پەقەت بىرلا مىسرا ئىكەن. شائىرمۇ، پادىشاھمۇ ئۇنى ئۈنلۈك ئېيتىشقا جۈرئەت قىلالماپتۇ. ئېغىزلىرىدا گويا سېھىرلىك بىر مۇناجات ئوقۇغاندەك ياكى بەددۇئا قىلغاندەك بىر سېزىم قاپتۇ. پادىشاھنىڭ ئەقلى ھەيران، كۆڭلى ۋەيران بولۇشى شائىردىن قې-

سەن قەدىمىي تۇستىكى قەسىدەڭ بىلەن ئۇنى تىرىلدۈرۈپسەن. بارىكالla ،
مەن ئۇتتۇز ھۆسنىخەتچىگە بۇنى 12 نۇسخا كۆچۈرۈپ چىقىشقا ئەمىر قى-
لىمەن ، — ئۇ بىر دەم ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ :
— ياخشى يېزىلىشى ياخشى يېزىلىپتۇ ، بىراق ھاياجان كەم . تو-
مۇردىكى قانلار قىزىمىغان ، قوللار ساداقنى ئالمىغان، ھېچكىمنىڭ رەڭ-
گىرويى ئۆزگەرمىگەن ، ھېچكىممۇ نەرە تارتمىغان ، ھېچكىممۇ دېڭىز
قاراقچىلىرىغا كۆكرەك كېرىپ چىقمىغان . ئەي شائىر ، يەنە بىر يىل
مۆھلەت بېرەي . قەسىدەڭنى قايتىدىن ياز. ھازىر ساڭا بىر كومۇش ئېنەك
ھەدىيە قىلغايمەن .
— قۇللۇق ، كۆپتىن - كۆپ تەشەككۇر ، — دەپتۇ شائىر .
پلانىتلار بىر - بىرىنى ئايلىنىپ يەنە بىر يىل ئۆتۇپتۇ . بۇلبۇللار
باغلاردا سايراشقا باشلاپتۇ . شائىرمۇ شېئىرنى ئېلىپ كەپتۇ. بۇ قېتىم-
قىسى بۇرۇنقىدەك ئۇزۇن ئەمەسكەن . ئۇنىڭ ئۇستىگە يادىمۇ بىلمەيدىكەن .
ئوقۇپ بېرىۋاتقاندا گويا ئۆزىمۇ چۈشەنمەيۋاتقاندەك ياكى شېئىرنىڭ پەيزىنى
بۇزۇپ قويۇشنى خالىمىغاندەك بەزى كۇپلېتلارنى چۈشۈرۈپ قويۇپتۇ . بۇ
شېئىرمۇ ئالامەت بىر شېئىر بولۇپ ، ئۇنىڭدىكىسى جەڭنىڭ تەسۋىرى
ئەمەس ، جەڭنىڭ ئۆزى ئىكەن . ئۇ يۈز نەچچە يىلدىن كېيىنكى زامانىمىزدا
بولغۇسى جەڭ - ماجىرالار ھەققىدىكى بېشارەتنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدىكەن.
شېئىرنىڭ قۇرۇلمىسىمۇ غەلىتە بولۇپ ، بىرلىك ئىسىملار بىلەن كەل-
گىنى كۆپلۈك پېئىللار ۋە گراماتىكىلىق قائىدىلەرگە چۈشمەيدىغان قو-
شۇمچىلار ئىكەن . قالتىس يېزىلغىنى بىلەن ناچارلىرى ئارىلاش ، يو-
شۇرۇن ئوخشىتىشلار بىلەن ئۇلىغۇچى قوشۇمچىلار بىر تۇتاش ئىكەن ،
ياكى شۇنداقتەك بىلىنىدىكەن .
پادىشاھ يېنىدىكى ئۆلىمالار بىلەن كېڭەشكەندىن كېيىن مۇنداق دەپتۇ :
— سېنىڭ بىرىنچى قەسىدەڭنى زامانىمىزغا كەلگۈچە يېزىلغان شې-
ئىرلار ئىچىدىكى كاتتا مۆۋەپپەقىيەت دېيىشكە بولاتتى. بۇ قېتىم ئۇنىڭ-
دىنمۇ ئاشۇرۇۋېتىپسەن. ھەتتا ئالدىنقىسىنى تەلتۆكۈس ئاغدۇرۇۋېتىپسەن.

شائىر ئۆز كاللىسىدىن ۋاز كەچتى. پادىشاھ تەختى ـ بەختىدىن ئايرىلىپ قەلەندەر بولۇپ كەتتى. بىر مىللەتنىڭ ياكى بىر قەلبىنىڭ مەھرۇم بولۇش تارىخىغا ئوخشاپ كېتىدىغان بۇنداق شېئىرىي ھېكمەت تېگى ـ تەكتىدىن شائىرلىق قىسمىتىدۇر. ھېكايىدىكى شائىرنىڭ ئىسمى ئادىل تۇنىياز دېيىلمىگەن بولسىمۇ، شېئىرىيەتتە بېسىپ ئۆتكەن يوللىرىم ئۇنىڭغا ئوخشىشىپ قالىدۇ. مۇشۇ كۈنگە كەلگۈچە قەدىمكى پادىشاھ مىللەتنىڭ شانۇ ـ شەۋكەتلىك روھى ماڭىمۇ ئوخشاش ئىنئاملارنى ئاتا قىلدى.

شېئىر ئىجادىيىتىمدە كونا ئىزلارنى بېسىپ، ئالدىنقىلارنى ئەينەك قىلغان چاغلىرىمدا ئەسەرلىرىمدە ئەكس ئەتكىنى باشقىلارنىڭ چىرايى ئىدى.

مەن ئەينەكنى چېقىپ ئەنئەنە رامكىسىدىن چىققىنىمدا، شېئىرىيەتنىڭ ئېزىتقۇ ئوردىسىدا ئۆزۈمنى كۆردۈم. ئۇيغۇر خەلق قوشاقلىرىنىڭ ئويناق تىل رىتىمىغا ئەگىشىپ سۆزلەرنىڭ سېھرىنى بايقىدىم. تىلشۇناسلىق قائىدىلىرىدىن كۆرە تۇيغۇنىڭ تىلى مېنى بەكرەك ئۆزىگە جەلپ قىلدى. مەن شۇ سېھىرلىك تىل ئارقىلىق ئىچىمدىكى سوزۇك بولمىغان دۇنياغا چوڭقۇرلاپ كىردىم. شېئىر ئىخلاسمەنلىرى شېئىرلىرىمدا نىقاب پەيدا بولۇپ قالغانلىقىنى ئېيتىشتى. مەن «شېئىر يېزىش شائىرنىڭ ئۆزىنى نىقابلىشى» دەپ قارىغۇچىلاردىن ئەمەسمەن. شېئىر — مەنە سەپىرى. مەن ئىنسان مەۋجۇتلۇقىنىڭ نورمال تىل بىلەن ئىپادىلەش مۇمكىن بولمىغان سىرلىق دەقىقىلىرىگە، يارىتىلغان ئالەم ۋە ئادەمنىڭ كەينىدىكى ئەبەدىيلىك پىنھانلىققا يېقىنلاشقاندا ئۆزۈمنىڭ شېئىر يېزىۋاتقىنىمنى بايقايمەن.

مەن بورگېسنىڭ ھېكايىسىدىكى شائىردەك ئاخىرقى مەنزىلگە يەتكەن ئەمەس. بىراق مەنە ئىزدەش جەريانىدا شېئىرىي ئەركىنلىك بىلەن دىنىي كامالەت ئوتتۇرىسىدا شەيتان بىلەن پەرىشتىنىڭ تەڭ پېچىرلىشى بار. كائىناتتىكى پۈتكۈل مەخلۇقات، ئىنسانلار تىلىدىكى ھەرقانداق ئاتالغۇ غەيىپنى ئىپادىلەشكە قادىر ئەمەس. شۇنداقتىمۇ «سۆز — مەنىدىن تاشقىرى بەلگە، شېئىر — ئاخىرقى پەللە» دەپ قارايدىغان روھىي

لىشمايدىكەن. ئىككىيلەن بىر ـ بىرىگە قارىغىنىچە چىرايى تاتىرىپ كېـ
تىپتۇ.
— ياش ۋاقىتلىرىمدا، — دەپتۇ پادىشاھ، — مەغرىپ ئەللىرىگە دېڭىز سەپىرى قىلغانىدىم. بىر ئارالغا كەلگەندە كۈمۈش تايغاننىڭ ئالتۇن قاۋاننى تالاپ ئۆلتۈرگىنىنى كۆرگەنمەن. يەنە بىر ئارالغا بارغاندا سېھىرلىك ئالمىنىڭ خۇش پۇرىقىدىن قورسىقىمىز تويۇپ قالغانىدى. بىر ئارالدا مەن ئوت لاۋۇلداپ تۇرغان سېپىلنى كۆرگەن. ئەڭ يىراق ئارالدا ئاسمانغا تۇتـ
شىدىغان بىر دەريا بولۇپ، دەريادا بېلىقلار ۋە كېمىلەر بار ئىكەن. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئاجايىپ ـ غارايىپ نەرسىلەر ئىدى. بىراق بۇنى سېنىڭ شېئىـ
رىڭغا سېلىشتۇرغىلى بولمايدۇ. چۈنكى شېئىرىڭ مۇشۇلارنىڭ ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالغاندەك قىلىدۇ. قانداق سېھىر بىلەن بۇ شېئىرنى يېزىپ قالدىڭ؟
— تاڭ يورۇشقا ئاز قالغاندا، — دەپتۇ شائىر، — ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ كېتىپتىمەن. تىلىمغا ئاجايىپ بىر سۆزلەر كېلىۋاتىدۇ. نېمە ئىش ئە-
كەنلىكىنى ئاڭقىرىغاندەك بولدۇم. ئاشۇ بىرنەچچە سۆز مۇشۇ شېئىر شۇ. مەن ئۆزۈمنىڭ خۇدا ئالدىدا كەچۈرگىسىز بىر گۇناھ قىلىپ قويغىنىمنى سەزدىم.
— ئىككىلىمىز شۇ گۇناھنى قىلدۇق، — دەپتۇ پادىشاھ ئۇنى ئۈچۈپ بىز گوزەل بىر گۇناھنى بىلدۇق. چۈنكى كىشىلەرنىڭ بۇنى سورىشى چەكلەنگەن. ئەمدى بىز بۇ گۇناھنىڭ بەدىلىنى تۆلىشىمىز كېرەك. مەن ساڭا بىر ئەينەك ۋە بىر ئالتۇن نىقاب ئىنئام قىلغانىدىم. ئەمدىكىسى ئۈ-
چىنچى نەرسە، يەنى ئەڭ ئاخىرقى سوۋغا.
پادىشاھ شۇنداق دەپلا بىر خەنجەرنى شائىرنىڭ ئوڭ قولىغا تۇتقۇزۇپتۇ. ئاڭلاشلارغا قارىغاندا شائىر ئوردىدىن چىقىپلا شۇ خەنجەر بىلەن ئۆزىنى بو-
غۇزلىۋالغانىمىش. پادىشاھ تاجۇ ـ تەختىنى تاشلاپ قەلەندەر بولۇپ كەتكەن-
مىش. شۇنىڭدىن كېيىن، ئۇ بۇ شېئىرنى ئىككىنچى تىلغا ئالماپتۇدەك.
بۇ ھېكايە شائىرنىڭ پىشىپ ـ يېتىلىش جەريانىدىكى شېئىرىيەت يوللىرىغا ۋە روھىي مەنزىلىگە ئىشارە قىلىنغان. ئىلاھىي مەنە ئۈچۈن

دىن ئانا تۇپراقنىڭ ھىدى كېلىپ تۇرىدۇ. ئەتراپىمىزدىكى دۇنياغا نىسبەتەن مەن ياقايۇرتلۇق، روھىي پەللە بولسا ئۆزۈمنىڭ بىرى تونۇشلۇق.
ئۆزنگە كۆندۈزدەك روشەن ئەرەبلەرنىڭ تىلى ماڭا گۆگۈمدەك غۇۋا. بىراق غۇۋا شېئىرلىرىدىمۇ سۆز بىلەن سۆز ئارىسىدىكى سوزۇكلۇك ئۇيغۇرچە مەنىلەرنى خىرەلەشتۈرۈپ قويمىغانىدى. ئەنە شۇ خىسلەتلىك تۇپراقتا ئىنگلىز تىلى ئارقىلىق كۆز ئالدىمدا نامايان بولغان ھازىرقى زامان دۇنيا شېئىرىيىتى مېنى بەيگىگە چاقىردى.
دۇنياۋى شېئىرىيەت تاجىدا كۆز چاقناتقۇدەك شېئىرلارنى يېزىش ئۈچۈن نۇرغۇن بەدەل تۆلەشكە توغرا كېلىدۇ. چۈنكى شائىرنىڭ ئورنى ۋە تەقدىرى ئۆز خەلقى بىلەن ئوخشاش. ئەدەبىيات ئارقىلىقمۇ ئۆزىگە تەسەللىي تاپىدىغان مېھرىبان خەلقىمىزنىڭ شېئىرىيەت چۈشەنچىسىمۇ ۋاقتى كەلگەندە تۆلەشكە تېگىشلىك بەدەل. خەلقنىڭ شائىر، يازغۇچىلارغا قويىدىغان ئۆلچىمىدىن باشقا ئەدەبىياتنىڭمۇ ئۆز ئۆلچىمى بار. بۇ ئۆلچەم بىرخىل دۇنياۋى مەدەنىيەت ھادىسىسى سۈپىتىدە بىر مىللەتكە ئەمەس، پۈتۈن ئىنسانىيەتكە ئورتاق، بىر تالانتلىق شائىر ئۆز تىلىدىكى شېئىرلارنىلا ئوقۇپ قالماي دۇنيا شېئىرىيىتىنىڭ يۈرەك سوقۇشىنى تىڭشاپ، ئۇنىڭ ئۆلچىمىنى بىلىپ تۇرۇشى كېرەك. شۇندىلا خەلقئارالىق مۇنبەرلەردە ئانا تىل گۆھىرى بىلەن كۆز قويۇلغان شائىرلىقنىڭ ئالتۇن تاجىنى كىيىش مۇمكىن. مېنىڭ شېئىر يوللىرىدا ئىزدىنىشىم قانداقتۇر بىرەر پەلسەپىۋى ھېكمەتنى چۈشەندۈرۈش ياكى يېڭى بىر ھەقىقەتنى تېپىش ئۈچۈن ئەمەس. بەلكى تارىيىپ كېتىۋاتقان بوگۇنكى يەر شارىدا ئۆز مەۋجۇتلۇقى ئۈچۈن ئىزدىنىۋاتقان بىر مىللەتنىڭ ئەدەبىياتتىكى ئورنىنى تېپىش. شائىرنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈلۈشى زېمىنىنىڭ ئوخشىمىغان قىسمىدا دۇپۇلدەپ سوقۇۋاتقان ئىنسانىيەت يۈرىكىنىڭ مۇئەييەنلەشتۈرۈلۈشى، شۇنداقلا سەزگۈسى ئويغاق، شېئىرىي تۇيغۇغا باي چوڭقۇر مەدەنىيەتنىڭ ئېتىراپ قىلىشقا ئېرىشكەنلىكى. بىز بۇ مەدەنىيەتنىڭ قەدىمكى چوڭقۇرلىرىدىن مۇنداق سادانى ئاڭلايمىز: « ئىنسانىيەت روھى ئۆلمەس، بارلىق ئەنئەنىلەر مۇقەددەس! »

سەرسانچىلىقتىكى چاغلىرىمدا بەزى مۇقەددەس سۆزلەرنى تەنتەكلەرچە ئىشلەتكىنىمنى ئويلىسام تىلىم كۆيىدۇ، دىلىم ئۆرتىنىدۇ. ھەر قېتىم قولۇمغا قەلەم ئالغىنىمدا چوڭقۇر تۇۋە- ئىستىغپار ئېيتىشىم كېرەكلىكىنى سېزىمەن. شۇئان ئالەم سىرلىرىغا بولغان چەكسىز قايىللىق، غەيىپكە بولغان تەشەككۇرۇمنىڭ قۇشقاچچىلىك كاللامدىكى ھەرقانداق چىگىشنى ئېرىتىپ تاشلايدۇ.

بىر كۈنى ئوغلۇم ئويۇنچۇقلىرىنى ئالدىغا يېيىۋېلىپ ئويناپ ئولتۇراتتى. بالا باققۇچى قىز «ئادىل ئاكا، مەن بىر شېئىر يازغانىدىم، كۆرۈپ بېقىڭ» دېدى. ئوغلۇم شۇ ھامان قولىدىكى ئويۇننى تاشلاپ يۈگۈرۈپ كەلگىنىچە بۇ قىزنىڭ قولىدىكى قەغەزنى يىرتىپ ئېلىۋالدى ۋە مۇنداق دەپ ۋارقىرىدى: «ياق، سەن شېئىر يازما، دۇنيادا بىرلا شائىر بار. سەن شېئىر يازساڭ بولمايدۇ!». ئۈچ يېرىم ياشلىق ئوغلۇم مەن تېخىچە بىلمىگەن زور بىر ھەقىقەتنى ئەۋلىيالارچە دەۋەتتى. شۇنداق كائىناتتا بىرلا شائىر بار.

شۇ ئىشتىن كېيىن مەن خېلى كۈنلەرگىچە قولۇمغا قەلەم ئېلىشتىن ئەيمىنىدىغان بولۇپ قالدىم.

مەنە بىزنى يوقتىن بار قىلدى. بىر تۇرمۇشتىن مەنە ئىزدەيمىز. مەنە ئېھتىياجى بىزنى ھەر ئويلارغا، ھەر كويلارغا سالىدۇ. مەن سەپەر قىلدىم. پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئاياغلىرى تەگكەن ئوتتەك ئەرەب زېمىنىغا قەدىمىم يەتتى. ئىككى يىلغا يېقىن تەۋەككۇلچىلىق قىلدىم. روھ بىلەن تەن ئارىسىدىكى مۇساپىرچىلىقتا تۇيغۇلىرىم ھەممىدىن يۇكسەك مەۋجۇتلۇققا يېقىنلاشتى. قۇرئان تىلىدا سۆزلەۋاتقان كىشىلەر ئارىسىدا تىلغا بولغان ھاياجانلىق ھالەت- شېئىرىي ئىلھامىم تاشتى. قەدىمي تۇپراقتا ئىسلام نۇرى خۇددى ئەرەبلەرنىڭ روھىدەك شېئىردىمۇ نۇرانە شولا چېچىپ تۇراتتى. بىراق ئەرەبلەرنىڭ سۆڭگىكى غەرىبكە كېتىۋاتقاندەك، يەنى تۇرمۇش غەرىبلىشىپ بولغاندەك تۇيغۇ بېرەتتى.

ئۇ يەرلەردە ھاياتىم چۆل بىلەن بوستانىنىمۇ، قەدىم بىلەن ھازىرنىمۇ، مەغرىب بىلەن مەشرىقنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالدى. ئاجايىپ ئىلھاملارغا مۇيەسسەر بولدۇم. شېئىرلىرىمدىكىسى چەت ئەل مۇھىتى، بىراق ئۇنىڭ-

مۇندەرىجە

قىزغىن ئەتىرگۈل (1994 — 2000)

پىنھان سۆيگۈ .... (2)
قاغىلىق .... (3)
يالغۇزلۇق.. (5)
يامغۇر .... (6)
تەكلىماكان بويىدىن ئۆتۈش.. (8)
كىملە .... (10)
خەت .... (11)
قاردىكى دەرەخ .... (13)
كۆيۈۋاتقان كىرپە .... (14)
شېئىرنىڭ تېنى.. (16)
مەنىسىزلىك .... (18)
تۆشۈك پايپاق .... (19)
ياز ئىسسىقى .... (21)
مۇزيكىلىق قول.. (22)
ئۇخلاپ قاپتىمەن .... (24)
نەزىر .... (26)
قالايمىقان .... (28)
ئۆز شەھىرىدىكى ئۇيغۇر .... (29)
مىراجغا چىقىش.. (31)
قىزغىن ئەتىرگۈل.. (32)

بىراق، بىر شائىر ئىنسانىيەت مەدەنىيىتىگە تۆھپە قوشقان، روھىي قۇۋۋىتى زور بىر قەدىمىي مىللەتنىڭ بۈگۈنكى دۇنيادىمۇ مەۋجۇتلۇقىنى ھېس قىلدۇرغۇدەك شېئىرلارنى يازسا، ئۇنى نەشر قىلىدىغان نەشرىيات، ئەسىرىنىڭ ئەتىۋارىنى قىلىدىغان ئادەم چىقمىسا ناتىۋان شائىر قانداق قىلىدۇ؟ ھەممە ئادەم ئۆز غېمى، ئۆز تىرىكچىلىكى بىلەن ئالدىراۋاتقان بۇ كۈنلەردە، ئۇنىسىز قۇربانلىق بېرىپ، مېڭىسىنىڭ قېتىقىنى چىقىرىپ شېئىر يازغان شائىر يەنە ئۆزىنىڭ يانچۇقىنى كولاپ، ئېھتىيات ئۈچۈن تۇگۈپ قويغان ئاخىرقى تۇگۈنچەكلەرنى يېشىپ بۇ توپلامنى چىقىرىشقا مەجبۇر بولدى...

ئەي، مەن بىلەن بىر تىلدا سۆزلەيدىغان مۆرىۋەتلىك ئادەم، بىزنى ئىززەتلىك قىلىدىغان ئەزىز ئانا تىلىمىزدا داۋاملىق شېئىرلارنىڭ يېزىلىشى ئۈچۈن، دۇنيا شائىرلىرىنىڭ قاتارىدا ئۇيغۇر شائىرلىرىنىڭمۇ مەۋجۇت بولۇشى ئۈچۈن بۇ توپلىمىمنى سېتىۋال، ئوقۇمىساڭمۇ ئۆيۈڭگە تىزىپ قوي، بۇنىڭلىق بىلەن سەن ئاچ ـ يالىڭاچ قالماسسەن!

بىز ياشىشىمىز كېرەك. رىتىم شۇ قەدەر تېز، ھەممىمىز تۇرمۇش دېڭىزىغا غەرق بولغان. شېئىر ئۇتى ماڭا تۇتاشقان شۇنداق رىيازەتلىك دەقىقىلەردە، ئەتراپىمدىكى نۇرغۇن كىشىلەرنىڭمۇ سۇ ئاستىدىكى يالقۇندەك كۆيىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم. شېئىر يېزىش ـ يازماسلىق بۇ ئۆرتىنىشنىڭ بىردىنبىر شەرتى ئەمەس، پەقەت كۆيگۈدەك يۈرەك بولسىلا!

2003 ـ يىل 4 ـ ئاي

ئادەمبېلىق .... (83)
كېچىدىكى سۇ .... (85)
شەھەرنىڭ سىرى .... (86)
تېرەم .... (88)
تۇز .... (89)
مېنىڭ دادام ئەرۋاھ .... (91)
ئەتىياز مۇراسىمى .... (92)
قەلەندەر .... (94)
ئەتىگەندىن - كەچكىچە .... (96)
ئىبادەت .... (98)
بوران .... (100)
تەنھالىقتا يۇزلىنىش .... (102)
سۇبھى پەيزى .... (103)
چۈشۈن بېشى .... (105)
ئۆرۈك پىششىقى .... (106)
ئويغىنىش .... (108)
ئاي قۇشلىرى .... (109)
سائەت ئاۋازى .... (111)
سۇ .... (112)
تېپىلغۇسىز سوۋغات .... (114)
دېرىزىدىن كېچىگە قاراش .... (115)
چۇشلۇك ئۇيقۇ .... (116)
ئەركەكلەر قېنى سىلەر؟ (داستان) .... (117)
كوچىدا .... (146)
يۇمىلاققوم شەھەر .... (147)
قەدىناس .... (149)
تاغلار سەيلىسى .... (151)

ئالدىراشلىق .... (34)
سىڭنىڭ كىچىك، قىزىل مېھمىنىڭ .... (36)
10 - ئايدىكى قار خۇشاللىقى .... (38)
ئەرلەر كوچىسىدىكى بىر مۇراسىم .... (40)
بىر قاغا ياكى ئۈچىنچى قاغا .... (42)
توشقانمۇ سەن؟ .... (44)
قايتىش .... (46)
قارا تاشقا ئايلانغان كېچە .... (47)
ئاپتاپ .... (48)
چىۋىننى كۆزىتىش .... (49)
كۆل بويىدىكى كۆك قومۇشلۇق .... (50)
يەر يېغى .... (51)
ئۇسسۇلچى .... (55)
كېچە بىر غېرىب ئادەمنىڭ يۈزى .... (57)
مۇز تۇتقان سۇ ئامبىرى .... (60)
خوش دادا .... (62)
ئوتۇن بازىرى .... (67)
مەنىسىز .... (69)
سۆيگۈ .... (70)
سىرلىق مەنزىرە .... (71)
قوقمايلاق .... (72)
كوچىدىكى قۇربانلىق .... (74)
يامغۇردىكى ئوت .... (76)
قۇرغاقچىلىق .... (78)
17 كۈن بولدى كۆرۈشمىدۇق .... (79)
كۆز يامغۇرى .... (81)
ئىجادىيەت جەريانى .... (82)

سۇزۇك سەپەر (داستان) .... (209)
كېسىۋېتىلگەن تاغ تېرەكلىرى .... (239)
تورتخانىدا .... (240)
تۇغۇلغان كۈنۈڭ.................................... (242)
سۇخانىدىكى تام رەسىملىرى .... (244)
ئېسىلىپ ئۆلۈۋالغۇچى .... (245)
ئوغلۇمنىڭ ئىسمى .... (247)
قەشقەردىكى يەر شارى (داستان) .... (249)

ئەرەبلەرنىڭ سۆڭكى (2000 — 2002)

مەدھىيە .... (270)
بىر ئۇلۇغ كىشى..................................... (271)
ئىماراتنىڭ ئىشىكى................................... (272)
مېنىڭ دادام ئەرۋاھ .... (273)
مېھمانخانا .... (274)
دېڭىز بىلەن ئۇچرىشىش................................ (275)
ئەرەب تەمسىلى .... (276)
ياقا يۇرت .... (277)
ئەرەب قولتۇقى .... (279)
ئەنە شۇنداق جايلاردا .... (280)
ئىككى بېلىقنىڭ ئارىسىدا .... (282)
ئىرانغا ئۇچۇش .... (283)
ئۆلگەن تۆگە .... (284)
ئۇيغۇر كوچىغا چىققاندا .... (285)
غېرىب خىيالىنى سۇرۇۋالسۇن .... (287)
ياندىكى ئادەم .... (288)
جەننەتتىن چىقىپ .... (290)

يۇرتقا نەزەر .... (153)
كۈز كۈنلىرى .... (155)
دېڭىز ئون تۆت ياش .... (156)
قەشقەرگە سەپەر .... (159)
مەن ۋە چاشقان .... (161)
سىرلىق تاۋۇش .... (163)
كىر يۇيۇش .... (164)
جەرەن بالىسى .... (165)
ئىلاھىي ئىشق .... (168)
گۇناھكار .... (169)
تاش ئورمان .... (170)
سۇدىكى بېشارەت .... (171)
بوشلۇقتىكى كۆز .... (172)
ئۆمۈر سۆزى .... (173)
شېرىن ئاي سەپىرى (چاتما) .... (177)
ناشتىلىق .... (189)
ئەرۋاھ .... (190)
دەم ئېلىش كۈنىدىكى قار .... (191)
تۇرمۇش ئەتىرگۈلى .... (193)
بالىلارنىڭ ئەرۋاھى .... (196)
تارىم پاختىسى .... (198)
ئىككى كېسەك .... (201)
قۇربان ھېيت .... (202)
كۆچەت تىككىلى چىقىش .... (204)
مەنە سەپىرى .... (206)
ئەينەك .... (207)
بۇلاقبېشى كوچىسى .... (208)

ئەبۇ زەبى .... (325)
ياشلىق........................ (331)
مەدىكارلار .... (332)
يېشىل رەڭلىك ئۇيغۇر شائىرى .... (333)
شەھەر چېتىدە بىر كىشى ياغاچ ھەرىدىمەكتە........................ (334)
ئادەم ئاتىنىڭ ئىككى بالىسى .... (335)
ئىككى كەپتەر ۋە ئۇچىنچى........................ (336)
يېگانە ئارال .... (337)
ماسقات كوچىسى .... (339)
ئەجەل .... (341)
ئۆزۈمگە ئۈچ قېتىم نەزەر .... (342)
ئىرانلىق .... (344)
چۈمبەلدىكى كۆز........................ (345)
بوش ۋاقتىم .... (346)
سۇنىڭ تىلى .... (348)
ئاۋستىرالىيە قوينىنىڭ كاللىسى .... (350)
چېچەكلەش .... (351)
قورققان ئىش يۈز بەرگەندە .... (352)
ئاياللارنىڭ سېھرى .... (353)
ئاۋغان قاسساپ .... (355)
ئەرەب كالېندارى........................ (357)
ئىككى ئۇيغۇر راشىد پورتىدىكى كافتېرىيادا .... (358)
ئەلئەيىنىنىڭ تېرىسى .... (360)
يۇرتداشلار .... (362)
ھەسەنشېرىك .... (364)
ناماز بامداتقا ئەزان........................ (365)
ساتىراشخانىدا .... (366)

گۆھەرپۈرۈش ئەخمەد ھەمدانىنىڭ ناماز شامدىن
كېيىنكى ۋاقتى .... (291)
گۈل. قۇيۇن .... (293)
ئۇممان خورىزى .... (294)
دۆربۈندا كېچىگە قاراش .... (295)
سۆگەتگۈلنى تونۇدۇم .... (296)
تارىخ .... (297)
چۈشتىكى دېڭىز .... (298)
ئەسىر بىلەن شام ئارىسىدا .... (300)
دېڭىز بىلەن مەن .... (301)
ئەرەبلەرنىڭ سۆڭىكى .... (302)
خۇشال ئۆتكەن بىر كۈن .... (303)
كۈنلەرنىڭ ئەينىكىدە .... (305)
بىر كۈندە بەش قېتىم ئۇخلاش .... (308)
ئوغلۇمغا مەدھىيە .... (309)
سەنئەتكار .... (311)
توختاش .... (312)
بىر كەپتەر ئۇچتى .... (313)
ھەقىقىي سېھىر .... (314)
ئەلئەيىندىن دۆبەي شەھىرىگە .... (316)
سۆڭەكلىك پاشا .... (317)
ئۇ .... (318)
بېلىق تىلى .... (319)
تالادا مۇشۇكلار .... (320)
ئەتىر يوللىرى .... (321)
بېلىق بازىرى .... (322)
مەن ۋە خوتۇن .... (323)

ئاڭلاش.. (413)
ئايالىمنىڭ قانىتى .... (415)
زودىن ئىپتارغىچە .... (417)
ئاخىرقى ئىمارەت................................ (418)
قايتىش .... (419)

تۈكلۈك كېچە (2002 — 2003)

خانبالىققا ئىككىنچى كېلىش .... (421)
كوچىدىكى ناغرا ئاۋازى .... (422)
قىش دولقۇنى .... (423)
ئۆلۈك بېلىقنىڭ قۇيرۇقىدا .... (424)
بالام ۋە ئۇيغۇر تىلى .... (425)
بېلىق تۇتقۇچىلار............................... (427)
ئاق رەڭگە مەدھىيە............................. (428)
ئۈجمە پىشتى .... (429)
يەكشەنبە كۈنىدىكى تالا (چاتما)................ (430)
تېرىقچىلىق .... (434)
غەرب ئەپسانىسى .... (435)
ئۆي ئاقلىتىش .... (436)
ئايۋاندا ئاپتاپ.................................. (438)
قار تۇغۇلدى .... (439)
دېڭىز يۈزىدىن 154 مېتىر چوڭقۇرلۇقتا (داستان) ....
(441) ....
دېرىزە ئالدىدا: قەشقەر .... (449)
ئۇسما .... (450)
پىنھان سەھەر................................. (452)
ئۇيغۇر كوچىسى .... (453)

بېلىق تازىلاش .... (367)

جۇڭگولۇق ئابدۇللا .... (368)

شائىرنى ئىزدەش .... (370)

مۈشۈك مۇراسىمى .... (372)

مىسىر گۆرۆچى .... (373)

بىر ئاپتوۋا، بەش ئاپقۇر .... (375)

سېمىز ئوت .... (377)

ئاي مەسچىدنىڭ ئىمامى .... (378)

ئانا يۇرت .... (380)

بىر تەڭگە چۈشتى دومىلاپ .... (382)

كۆك يالتىراق .... (384)

سېيىت نوچى .... (386)

كۆيۈۋاتقان تىل .... (388)

ئەما .... (390)

بىر كۈن تۈگىدى .... (392)

كوچىدىكى ئادەم ۋە ئۆيدىكى ئادەم .... (394)

يۇلتۇزلارمۇ ئۆلىدۇ .... (396)

شىر .... (398)

ئوغلۇمنىڭ سېھرىي رېئالىزىمى .... (400)

ئەبۇزەبىگە بېرىشنىڭ ئۈچ يولى .... (402)

ئەرزىمەس يىللاردا .... (404)

بۆدۈنە يېيىش .... (405)

ئانا تىل .... (406)

گۆش دۈكىنىدا .... (407)

بازاردىكى قەلئە .... (408)

ئاچچىقى كەلگەن قوغۇن .... (410)

چۈش بولدى .... (411)

قنغن ئُتتگول

(1994 -- 2000)

ئەتمىيازدىن كېيىن ئىشىك ئېچىش .... (455)
نان .... (457)
كېسىۋېتىلگەن سايە .... (459)
ئابدۇللا ئارىپوپقا .... (461)
سۆزلىگۈم كېلىۋاتىدۇ .... (462)
كېسەل ئىسىم ۋە ساق ئىسىم .... 463( )
ئۆستەڭ بويىدا توختاپ .... (464)
قارىغاي ئۇرۇقى .... (456)
جەنۇبتىن ئالغان چوغ (چاتما) .... (467)
ئۈچىنچى ئايغا كىرىش .... (481)
ENTER THE MARCH .... (482)
ئىنگلىزچە شېئىرىمغا ئىزاهات .... (483)

قاغىلىق

يۇرتۇمسەن ئىللىق،
دەپتىرىمگە قويدۇممەن يېزىپ
ئاق تېرەكلىك، يېشىل ئىسمىڭنى،
سۆيۈپ قويدۇم توپا جىسمىڭنى.

كۆمۈلگەن بىر گۈل ئۇرۇقى سەن
تەشتەك كەبى مېنىڭ قەلبىمگە
ئاسىيانىڭ قۇملۇق دەشتىگە.
سەن ياراشقان قارا ساقالدەك
قارا قورۇمنىڭ بوي ـ بەستىگە.

نېمىشقىدۇ كۆڭلۈم بەك يېرىم
ئىزدەيمەن ئېھ يۇرتداشلىرىم
مىغىلدىغان ئادەملەر ئارا
ماڭا تونۇش بىرەرسىڭلارنى.
گەرچە باغرىم بولسىمۇ يارا
زورلىمىغىن شاراب، پىۋىنى.
سۈت ساقاللىق ئەي ئۇيغۇر بوۋا
بىر قۇچاقلاپ قويساڭچۇ مېنى!
بۈگۈن ئاخشام يۇرتۇمدا چىققان
ئاپئاق كۈمۈش شولىسى ئاينىڭ

پىنھان سۆيگۈ

گۈل گۈزەل بولىدۇ ئېچىلماستىلا،
ئېچىلىپ كۆپ ئۆتمەي تۇزۇيدۇ غۇنچە.
بىپايان ئوكياننىڭ ئاستىدا مارجان
مەرۋايىت قېپىدا ئۆز بولار شۇنچە.

يېتىلگەچ پوستىنىڭ ئىچىدە ئانار
يېرىلىپ پىشقۇچە بولىدۇ تاتلىق.
شۇ قەدەر قىممەتلىك كۆڭۈلدىكى سىر،
ئاشكارا تۇيغۇلار بېرەلمەس شادلىق.

كۆزلىگەن نىشانغا تەگكۈزەر ئوۋچى
چاتقاللار ئىچىگە ئالغاندا مۆكۈپ.
مەن كۆڭۈل ساقلىدىم ئاشۇ تەرىزدە
بىراۋغا سىرىمنى يۇرمىدىم تۆكۈپ.

ئىنتىلىپ ئۈن - تىنسىز كۆيدۈم بىرىگە،
ۋە لېكىن سۆيگۈمنى قىلمىدىم ئىزھار.
بولغاچقا ئاھ شۇنداق شېرىن لەززەتلىك
كۆڭۈلنىڭ قېتىدا يېتىلگەن سىرلار.

مەيلى دەر كۆيۈمسىز باشقىلار مېنى،
كۆيۈمسىز سۆيگۈمدە كۆيىمەن پىنھان.
قەلبىمگە لىق تولار ۋىسال شەربىتى،
سىرىمنى، سۆيگۈمنى بىلمەس ھېچ ئىنسان.

يالغۇزلۇق

خانەم سوغۇق، تاملار بەك سوغۇق
ئېھ، قورقىمەن يالغۇز قېلىشتىن.
كارىۋات سوغۇق، يۈرىكىم سوغۇق
قورقىمەن جىم خىيال سۈرۈشتىن.

دېرىزەمنى ئېچىپ قويىمەن
توڭۇپ كەتتىم كىرسۇن دەپ باھار.
قۇچاقلاپ قوي تەبىئەت مېنى
بولۇپ بىر يار، كۆزلۇمسىرە قار...

توشماقتا مەن تۇرغان ھىناغا.
قاغىلىقنىڭ كاكچا نانلىرى
خۇش ھىدىنى سىپەر ھاۋاغا،
يۇراپ كەتتىم يىراق - يىراقتىن.
كۆڭلۈم تارتماس گەپكە، ناۋاغا
مۇڭلىنىمەن ئىشقى - پىراقتىن،
كىلىپ ئوچۇق روجەك ئالدىغا.

مەن ئۆزۈمنى ئالدىم دالدىغا ،
ئۈمىدسىزلىك يۇلتۇزدەك چاقناپ
دېرىزەمگە كەلگەندە يېقىن.
سەن بەك جەسۇر ئېھ، يۇرتۇم لېكىن
ئۆمۈچۈكتەك توقۇپ چىقىسەن
مېنى گۈزەل شولىلار بىلەن.

قاغىلىق
ئۇرۇمچىدىن يىراق بىر جايدا ،
دۆڭكۆۋرۈكتە كىلەرمەن ياشلىق
يۇرتۇم لايدا، چاقنايمەن ئايدا . . .

شىشىمىزگە پاتتى كۈن،
تام تۈۋىدە ئولتۇرۇپ
مەينى قۇيدۇق سىڭايان.
بىز كىچىكگە ئېرىپ كەتكەنلەر
يامغۇر بىزنى قىلىدۇ بايان.

مەستخۇش يامغۇر توختاش بىلەن
كارىۋاتتىكى ھاياجانلىق تەن
ئوخشار جىمجىت ئىسكىرىپكىغا.

يامغۇر

كوچىنىڭ دۈمبىسىنى
سىيلايدۇ تۈتۈق ھاۋا.
غەم ئەرلەرنىڭ قاناتلىرىدەك
يېيىلماقتا بارا ـ بارا.

چېكىلەر نازۇك، ئاستا
ئايالنىڭ تېنىدىكى تار.
سېمونتقا يامغۇر تامماقتا
ئاپئاق، تولغان، بىر تال ـ بىر تال.

ئەينەك تاملار ئارىسىدا
ۋەھىمىگە چۈشكەن كىشىلەر.
يامغۇرلارنىڭ ئىچكىرىسىدە
تەمتىرىگەن، كۈتكەن كىشىلەر.

«... ئۇرۇش شۇنداق قاتتىق بولىدىكى
ئىتىل دەرياسىنىڭ سۈيى
قىپقىزىل سىرغا ئايلاندى...»

خىياللار چېچىلغان،
چېچىلغان مەرۋايىت چۆلدىكى تاشلار
ۋە ياكى ساناقسىز تېنى يوق باشلار.
كىرپىكلىرىمىزدە ئۇيقۇ يوقى،
كىرىپ كېتەر كېچىگە يالت ـ يۇلتىدە
نامرات يېزىلارنىڭ يېشىل قۇيرۇقى.

ئاپتوبۇس چاپار
يىراقتا ئاي،
يېقىندا قىسمەت.

تەكلىماكان بويىدىن ئۆتۈش

قۇمنىڭ كۆكسى ئاپئاق، يوغان،
تېرىسىدە چوقچىيىپ تۇرغان،
ۋەسۋەسىگە سالار ئادەمنى.
تېز سۈرئەتتە كېتىۋاتقان ياز
كۆيدۈرمەكتە پۈتۈن ئالەمنى.
ئەسەبىي ۋىشكىلار، ماي ماشىنىسى
ئۈزۈلمەي ئۆتەر،
ئۆيىقۇ، خىيال چىگىش ـ چىگىش بەك،
دېگىز قاراقچىسىنىڭ خەرىتىسىدەك.
چۈشىمىزدە
يات ئەللەرنىڭ ئالتۇن ئوردىسى
كۆندىن ـ كۈنگە بارار ئېگىزلەپ.

غېرىبلىق ئېزىدۇ يولۇچىلارنى
ھەممىمىز تەقدىرداش ئويىمىز باشقا،
ھەر كىم ئالدىرايدۇ يېڭى ياشاشقا.

خەت

كىر مەكتىمەن كۆزگە دەرەختەك،
پەلەمپەيلەر سىرلىق، تۈگىمەس،
بۈگۈن ئۈيگە يېتىپ بېرىش تەس.
پىرقىرايدۇ ئېغىر پولات شار،
تەسەللى
غېرىبانە ئۈلۈك كېپتەردەك
يەر ئۈستىدە سوزۇلۇپ ياتار.

جىمجىتلىقنىڭ چوڭقۇر باغرىدا
ۋەھىمىلىك سوقىدۇ يۈرەك.
جىرىڭلايدۇ كۆز ئالتۇنلىرى
كەتمەنلەرگە سوزۇلغان مىڭلاپ
كىر قوللارغا ئامال يوق بۆلەك.
چۈنتىكى لىق يات سودىگەرلەر
تىكىۋېتەر ئېلىگە بەدەر. . .

بالكونلاردا سۈترەڭلىك ئاپتاپ،
ئېسىلىپتۇ سامساق، قىزىلمۇچ
ئېسىلغاندەك ئەك ئاچچىق ئازاب.

كىلە

قۇم تامچىلايدۇ،
ئېسىمدە قاپتۇ خىرە- شىرە
يازدىكى بالىلىق، كۈن، كىلە .

ۋاقىتنىڭ تورى
يېپىلماقتا ئاستا - ئاستا،
يېزا چېتىدىكى تىك يارغا .

يارنىڭ قاپ بېلىدە تۇراتتى ئۇ،
بېشىنى كۆتۈرۈپ ئېگىز، ئاققىنە
قورسىقىنى قاقلاپ ئاپتاپقا.

سورىدىم قىزىقىپ:
— دادا، ئۇ نېمە؟
— ئۇ كىلە، ئاپتاپ يەپ ياشايدۇ كىلە.
كۆزى پارقىرايتتى قورقۇنچلۇق بەك،
لېكىن ئەركىنلىكنىڭ شاھزادىسىدەك
راھەتلىنەتتى كۈن نۇرىنى يەپ.

قۇم تامچىلايدۇ. . .
كۈن چىقتى، بوينۇمنى سوزۇپ
بالكوندىن قارىدىم پەسكە،
ئۇنتۇلغان جانىۋار چۈشتى ئەسكە.

قاردىكى دەرەخ

بوغا مۈڭگۈزىدەك
شاخلار ئۈستىدە
قار.
ئاپئاق، قىلمن.

« قىلمن! » دەپ
بىلجىرلايدۇ ئۇ
ئەركىلەپ.

قار چۈشمەكتە لەپ ـ لەپ
چۆكمەكتىمەن قارغا،
ئايلاندى ئۇ يارغا.

دەرەخ
مۇزدەك، گۈزەل، جىمجىت.
ئۇزۇن پاچىقى
قارغا پېتىپ.

دەرەخنىڭ ماموق تۈكلىرى
غىدىقلايدۇ بەدىنىمنى . . .

مەست قىلدى مېنى.

تورىدى،
ئاپئاق ھەسرەت. .

دۆڭكۆۋرۈكنىڭ قايناق يېرىدە
ئېھ، بۇ ئىشلار يوقتەك غېمىدە
مەززە قىلىپ يېيىش ئۈياتلىق
يېغى ئېقىپ تۇرغان سامسىنى.
سەن يېزىپسەن
يوق باشقا ئامال،
يا ئۈندىكى ھاراقكەشلەرگە
قىتىلارسەن سەنمۇ ئېھتىمال.

جېنىم دوستۇم
ئالتۇن ئايمۇ چىقتى ھېلىلا،
ئۇخلىمىدىم تۈندىن ئاشقىچە،
مەن ئۈيلايمەن سەندىن باشقىچە.

دېرىزىنى ئاچتىم خىيالچان،
سارغايماقتا كۆزنىڭ تېرىسى. . .

ئوت پوگزىكى دۆگىلەپ پىرقىرايتتى،
شامالدا لاۋۇلداپ چىرقىرايتتى.
« هەي، بالا! خوش بولاي، ئوتۇمنى ئۆچۈرۈپ قوي
هەي، قاراقچىلار، پىشىپ بولدۇم تېزرەك يەپ توي»

ئوت گەپ قىلاتتى ئۆز تىلىدا،
چۈشەنمەيتتىم كىچىك بولغاچقا.

سۈدىن كۆكۈش يالقۇن چىقىرىپ
خۇشبۇي كۆيۈپ تۇرغان بېلىقتەك
ياز كېچىسى كۆيمەكتە تېرەم.

26 كىرپىدەك كۆيۈپ بولدۇم،
يىللار كۆيمەكتە مەن بىلەن.

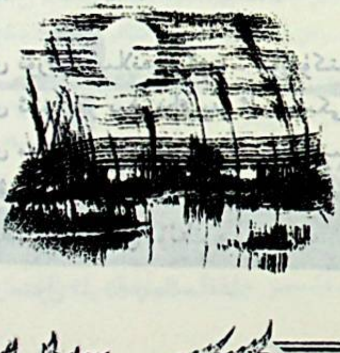

كۆيۈۋاتقان كىرپە

قارا ئۆجمىدەك قارامتۇل
بالىلىق چېغىمدا،
ئاپتاپپەرەسلەر بېغىمدا
ئالتۇن تاجلىق قۇياشنى
ئويلايتتى ئۆزىنىڭ پادىشاھى دەپ.

ئاپتاپپەرەس ئاستىدىن
سوغۇرۇلۇپ چىقىپ بىر كىرپە
كەتتۇ مەھەللىنىڭ ئايىغىدىكى
كۆچمەنلەرنىڭ بىنەم يېرىگە.

لاۋۇلدايتتى ئىسسىقتا قۇملۇق
ئوخشاپ كۆك نورغا،
قورشىۋالدى كىرپىنى ئۇلار،
قىستاپ كېلىپ چوڭ يولغا
بىر شىشە بېنزىننى ئالدى قولغا.

بىز يىراقتىن كۆرەتتۇق جىمجىت،
ئوت قويدى ئۇلار بېنزىننى چېچىپ،
ماڭدى بىر ئوت دۆگىلەپ قېچىپ.

سىلىق، يومۇلاق تاش. قاغىلىق. ئاپتاپ
ئېيتىش مۇمكىن بولمىغان ئازاب.
ئالىقىنىدا ئاكاتسىيەنىڭ
غورىلاي تۇخۇملىرى پىشماقتا.

شېئىر
سۆزلەردىن توقۇلغان
يېشىل چىمەنلىك،
سەگىتمەكتە تېنىمنى؛

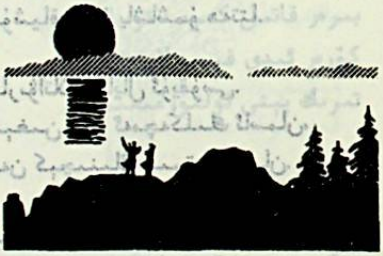

شېئىرنىڭ تېنى

ياز پادىشاھى ئالماقتا ئارام،
خەزىنىسى كەڭرى ئېچىلغان.

قىپرى دەرەخ قوۋزىقى
ھاسىرايدۇ،
ئىسسىقتا
ياشىماق تەس.
ۋاقىت سېمىزلىكتىن ھالسىرايدۇ،
كۆرۈنمەس تاپىنىدا بېسىلىپ قالغان
بىرنەچچە تال كۆك ئېچىلغان كاناي گۈلى.

شېئىر يېزىش مەن ئۈچۈن
قۇتۇلۇشنىڭ بىر يولى.

خۇددى نۇرلۇق يىلاندەك ئوت ـ چۆپلۈكتىكى
خۇددى تەنھا يەر يېغىدەك يەر ئاستىدىكى
خۇددى مەخپىي ئارزۇسىدەك بىر خەلقنىڭ
يازنىڭ بۇ شامالسىز تىنجىق كۈنىدە
قالمىغان ئۈمىدتىن بۆلەك ھېچنەرسە.

تۆشۈك پايپاق

پۈتۈمىدىكى بۇ تۆشۈك پايپاق
ئىختىيارسىز سائەت ئۇچلەردە
چېتىشلىقمۇ ئۆلۈمگە قانداق؟

غايىبانە، سىرلىق بىر تۇيغۇ
يېقىنلىشىپ قالغان ماڭا بەك.
يات بىر تىلدا ئۆلۈم دېگەن خەت
پايپاق ئۈنىڭ باش ھەرپىدەك.

غەلىتە بىر ئەنسىزچىلىكتە
ئاياغلىشىپ بارار تەقدىرىم.

ئاي روجەكتىن خىلۋەت نۇر چېچىپ
يورۇتماقتا پول ئۈستىنى جىم.
بىرەر قاتىل كىرسە توساتتىن
كۆرەر ئىدى قىمىرلاپ تېخى
تىرىك پېتى ئۆلتۈرغىنىمنى.

بەلكىم بۇ تام ئەمدى ئەمەس تام.
ياكى ئۆلۈم دەپ قويماي كېلىپ
چەكسىز خۇشال قىلغۇچى جانان.

مەنىسىزلىك

قارامتۇل قار تامچىلىماقتا
ئۆگزە، ئاپتاپ، تەنھالىق ئارا.

خىيالمۇ يا كىچىك يېشىللىق؟
دېرىزەمگە تۇرغان ئېسىلىپ.

ئېزىپ كەتكۈم كېلەر توساتتىن
چوڭ كوچىدىن، ئۆيدىن، خىزمەتتىن.

بىناكارلىق.
مۇشۇك.
ئادەملەرگە ئارىلاشماسلىق خاتالىقى.

مەجبۇرلايدۇ كىشىلەر توپى
تۇرۇش مۇمكىن ئەمەستۇر تەنھا.
ساقال ئېلىش خۇشياقمىغاندەك
خۇشياقمايدۇ ياشاشمۇ ھەتتا.

كارۋاتلاردا ئايال ئۇيقۇسى.
سېغىن كالا ئەمچەكلىك ئاسمان،
مەن كېچىنىڭ سىرتىدا ھامان.

مەنىسىزلىك مەنىسىمۇ يا
قارامتۇل قار تامچىلىماقتا.

ياز ئىسسىقى

بۇ ئىسسىقتا كۆيدۇ بىلىق
سۇدىن كۆكۈش يالقۇن چىقىرىپ.

يېشىل دەسسەپ،
نەم پايپاسلاپ،
ياز ئىسسىقى كەلدى قېشىمغا.
كۆردۇم ئۇنىڭ بېشىنى،
لاي تام، ئەخلەت، تېرەكلەر ئارا
راھەتلىنىپ سوزۇلۇپ ياتار،
قورسىقىنى قاقلاپ ئاپتاپقا.
سىلىقۇېتىپ ئىشتان ـ كۆڭلەكنى
قىپيالىڭاچ بولغۇم كېلىدۇ،
ئۇنى كۆرۈپ قالغان ھامانلا.

ياز ئىسسىقى
دۇپۇلدىگەن دەرەخكە قوشۇپ
ياقتى ئاپئاق، يۇمران تېنىمنى.

تېگىپ تۇرغان ئىسسىق،
قىز كۆكسىدەك ئىسسىق.

ياز ئىسسىقى —
شاش، قېنىمسىز، تۇكى يوق ھايۋان،
ئۆزۈمدىنمۇ يېقىملىق ھامان.

ئىشىك چېكىلدى يىراق بىر يەردە،
يىرتىق پايپاق بېشارەت بەرسە
يار بۇ چاغقا كەلمەمدۇ كەلسە.

پايپاق.
قىزچاق.
ئۆلۈم.
مەنىسى بىر ھەممە نەرسىنىڭ،
تەنها مەۋجۇت بولمايدۇ ئۆلۈم.

قولۇم قېنى؟
سۇدىن بېلىق سوزۇۋاتقان قول.
قولۇڭ نېمە؟ قولۇڭدۇر گويا
يەر ئاستىدا قاراڭغۇلۇقتا
ئەڭ يېقىملىق مەستخۇش ئاۋازدا
ۋارقىرىغان چۆيۈن پارچىسى.

قولۇم چېچىڭدا
چاقنىماقتا.
قولۇم قولۇڭدا
نەپەس ئالماقتا.
قولۇم تېنىڭدە
جان تالاشماقتا.

تۇن كېچىدە مېنىڭ قوللىرىم
بىر جۈپ ئالما سېلىنغان پەتنۇس.

مۇزىكىلىق قول

دالا.

ئۈچ تۈپ دەرەخنىڭ يېشىل سايىسى،
كۆك نۇر تىزىلغان قۇشقاچ چاڭگىسى.

سىم تارتماقتا قىرلارغا شامال،
كۈن نۇرىدا يالتىراپ.

تۇخۇمنى ئۇينىماقتا قۇش
بىز باشتىلا قالدۇق ئالدىراپ.

تېنىم قارىغۇ
تېنىمگە قاراپ.
يېنىمىزدا پاتقاق پۇرىقى.
پاھ، ئاجايىپ ھۇزۇرلاندۇرار
ئايالىلارنىڭ ئۆلۈمى مېنى.
مەيلى شائىر بولمىسام بولماي
ئەڭ يارامىلىق ئات باققۇچىدەك
بويسۇندۇرۇپ ئالسامىلا سېنى.

سېنى تۇتۇش مۇمكىن ئەمەستەك
ئېيتە سىلاپ باققانمۇ سېنى؟

ئۇخلىماسلىق ئۇچۇن قايتىدىن
ئۇخلاپ قاپتىمەن،
ئىش ئۇستىلىگە بېشىمنى قويۇپ.
كۆزلىرىمنى ئاچتىم ئۇيقۇلۇق
گۈل ـ چېچەكلىك خىلۋەت ئارالدا .

مېڭىپ يۈرەر يوپيورۇق
ئات ئادەملەر
شىر تەنلىك قىزلار. . .

ئۇخلاپ قاپتىمەن

ئاڭلاشقىن ھوي بىزەك چىۋىنلەر،
مەشھۇر ئۇيقۇچى بولالمىساقمۇ
ئۇخلىشىمىز كېرەكقۇ بىزمۇ؟

ئەڭ چىرايلىق قىزچاقنىڭ
ماڭا ئاتاپ ئۇخلىشى ئۈچۈن
كارىۋات قويۇلغان بۇ چۈش پەيتىدە.
ئۇيقۇ پەرىسىنىڭ
تېخىمۇ پەرى بولۇشى ئۈچۈن،
كۈندۈزدىكى ئىشلار
ھەم ئەركەك شېرلار
قۇربانلىق قىلىنغان بۇ چۈش پەيتىدە.

قوتۇر ئامۇت شاخ ئۈستىدە
سارغىيىپ پىشار
يالىڭاچلىق پەيزىنى سۈرۈپ
ئەڭدا يېتىپ ئۇخلار بېلىقلار.
كوچىدىكى سەت ئاياللارمۇ
شېرىنلىشىپ كېتەر تېخىمۇ،
ئاپئاق ئۇيقۇ تور تارتقان
كۆمۈش رەڭلىك بۇ چۈش پەيتىدە.

لېگەندىكى مەزەگە قونۇپ
ئۇچۇپ يۈرەر چىۋىن بەھۇزۇر.
ئۇچۇپ يۈرەر پەرۋا قىلماستىن
ئۆلۈم دېگەن ئازابمۇ ھۇزۇر.

ئىشىك ئالدىدا
ئاق رەڭ دولقۇنلىماقتا،
ئاق رەڭ قاراپ تۇرماقتا.

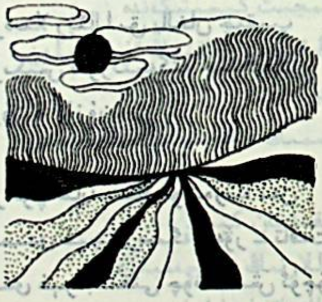

نەزىر

پەتچىلەر تولغان بۇ هويلا
ئاۋات ئۆلۈم بازىرى گويا.

ئىسسەدەيدۇ ئاستا ـ ئاستا،
خوتۇنلار ئاق لىچەك ئاستىدا.
ئىسسەدەيدۇ ئاستا ـ ئاستا،
توي كىيىمى ئىچىدە گويا
تاتلىق سىزىم بىرىپ ئەترايقا.

هازىدارلار ئىچىدە تۇرۇپ ،
يوچۇن ئۆلۈپ كەتكۈچى بىلەن
باشلىغاندەك ئۆلۈشكە سەنمۇ،
داستىخاننى قويىسەن تۇتۇپ
يا يۆتۈلۈپ باقىسەن قەستەن.

— رەھمەتلىك تىخى ياش ئىدى.
— ھىچكىم ئۇنى ئۆلۈپ قالار دەپ ئويلىمىغان.
— بۇگۇن خويمۇ ئىسسىق بولدىغۇ.
— پولۇ ئوخشاپتۇ.

ئۆز شەھىرىدىكى ئۇيغۇر

بارغانسېرى كۆپىيىپ كەتكەن. .
كۆنۈكمەن،
يامغۇر مەنزىرىسى، غېرىبلىق
دائىم نەملەشكەن مەركىزىي شەھەر.

ئۇچرىغانلىكى ناتونۇش ساڭا،
ساقچى، قەلەندەر، يېڭى بىنا
قىستاڭچىلىق، تۇز ۋە باشقا نەرسىلەر.

بىر دىنلا پەيدا بولغان ئارتۇق ئادەمسەن،
كۆن نەيزە بويى ئۆرلەپ
جىمجىت كېسىشكەندە
ئەڭ ئېگىز راۋاقنىڭ ئۇچى بىلەن.
ياكى
ئىسمىڭ سەۋەبىدىنلا مەۋجۇتسەن.

سىقىلغان كېچە.
ئاياللارنىڭ نۇر چەمبىرىكى
توپلانماقتا ھاياجان.

قالايمىقان

تاشلىنىپ قالغان ھەممە نەرسە،
بىلىش تەس ئۇنىڭ نېمىلىكىنى.
مەن ياتقان بۇ چىملىق ئۈستىدە
قارا چاقى پىرقىراپ
ئېشىپ بارار تۈنىنىڭ تېزلىكى.
ئۆرۈلەي دەپ قالغان بىر تامغا
چىرماشقاندەك كاۋا چېچەكى،
كاللامدىكى قاراڭغۇلۇقتا
پېلەك تارتتى تېلېفون سىمى
ئۈزۈن – ئۈزۈن.

بىلمەيمەن سەۋەنلىك كىمدىن ئۆتتى،
بىردىنلا رېئاللىق يالغان چىقىپ
زېرىكىش سۆزلىمەكتە چىنلىقنى،
ئۈزۈن – ئۈزۈن.

بىر توپ سايەمنىڭ ئوتتۇرىدا مەن
قالمىدى ھېچنەرسىگە سەۋر – تاقەت.
ئەمدى غېرىبلىقنى چۈشىنىش ئۈچۈن
كەتسە كېرەك يەنە بىر سائەت.

مىراجغا چىقىش

سائەت توساتتىن تۆتتە
قورقۇنچلۇق ئاپتاپ، تىلىغون ۋەھىمىسى،
بىر سائەتتىن ئۆزۈن بىر سائەت.
ئىسىمگە كەلمەي قالدى ھودۇقۇشتىن
بۇ مىسراغا يازاي دېگەن خەت.
جىمجىتلىقنىڭ مەنىسى
مەنە ئەمەس.

مەنىسىزلىك باش ئۈستۈمدە پەس
ساڭگىلاپ تۇرىدۇ ساپاق - ساپاق.
سەۋەبى بولمايدۇ تۇرغۇن ئىشنىڭ
ئۆزىمىزچە چىقىمىز ياساپ.
ئۆلۈم رويخېتىنى ئوقۇغۇچى
چۈشمەكتە پەلەمپەيدىن تاقىلداپ.

يالغۇز تاشلاپ قويۇپ مېنى
ئۆزۈڭ نەدە تۇرغانسەن ئېگەم،
سىغىنغاندا چاقىرغىلى.

ھەممىنىڭ مەنىسى سەن
مەنىسى سەن
ھېچنىمىنىڭمۇ.

ئەر مىللەت
ئەردۇر ھامان.
غەم كېلىدۇ ئاققۇنلاردەك
غەم قارا ھەم نامەلۇم رەڭدە.

مېنى تىرىلدۇردى بۇقىدەك
پاچاقلىرىڭ ئارىسىدا
ئېچىلىپ قالغان
بىر تال چوڭقۇر گۈل.

سىلىق دۇمبىسىدە
چايقىلاتتى كۆكۈش نۇر
ئاستا تەگكەندە ئالقىنىم.

ئۇ گەپ قىلمايتتى.

— ئىسمىڭ نىمە؟
— نەچچىگە كىردىڭ؟

ئۇ جاۋاب بەرمەيتتى،
ئەركىلەپ.

مەن ئۇنىڭغا ئىسىم قويدۇم
ئەتىرگۈل دەپ.

ئەتىرگۈل كېتىپ قالدى،
ئەتراپىمنى بىر چۆرگىلەپ،
قىزغىنلىق بىلەن.

ئېتىزلىقتا
يېمەكتە بوز تەخەينىڭ سايىسى
يېشىل كۆن نۇرىنى.

قىزغىن ئەتىرگۈل

تالڭ يورۇپ
غۇۋالاشقان
كېچىنىڭ كارىۋىتىدىكى
قىز مەنزىرىسى،
شىر يايلىنى سىيلاش ھەرىكىتى.

سائەتلەرنىڭ مەجبۇرلىشىدا
ھاپىلا - شاپىلا ئۆتكۈزۈلمەكتە
ئايالىلارنىڭ ئېپپىتى ئۈچۈن
كىيىم كىيىش مۇراسىمى.

دەل شۇ چاغدا
داۋان يېزىسى
مەن تۇرغان جايدا،
ئېتىز بىلەن ماي يولىنىڭ ئارىلىقىدا.

ئالدىمدا ئوتلاۋاتاتتى
پۇتلىرى بوغۇم - بوغۇم،
تۇكلىرى ئۇزۇن - ئۇزۇن،
كىرپىكلىرى تۈكلۈك تۇرغان
كېلىشكەن تەخەي.

جىددىيلەشكەن كېچە
كۆچۈرۈلگەن ئاھالىلەردەك.
ئايالالار
گۈل ـ چېچەكلىك ئارالدا
قوللىرىنى سىلكىپ ھەريانغا
مەدھىيىلەيدۇ كارۋاننى.

ئەتراپ جىمجىت، قاپقارا جىمجىت
كېچىدىكى جىمجىتلىقلارلا
سۆزلەشمەكتە ئۆز ـ ئۆزى بىلەن،
ئاندىن قالسا مەن —
دېرىزىنىڭ ئۇدۇلىدىكى
يېشىل كۇرسىدا ئولتۇرۇپ
شېئىر يېزىۋاتقان ئادىل تۇنىياز. . .

ئالدىراشلىق

ئاتلار مەڭگۈ گۇناھكار
دېدى،
كەينىمدىكى كىشى.

كوچىنىڭ ئەڭ قىستاڭ يېرىدە
ھېس قىلىمدۇ ئادەملەر بىردىن
ئالدانغىنىنى.

ھاياجىنى ئۆرغۈپ تۇرغان بويتاق ئەر
ئايالىلارنى كۆرۈش ئۈچۈن چىققاندا
ئىختىيارسىز پەيدا بولغان بۇ كوچا.

مەن ئالدىرايمەن،
ئۈنسىز، ياۋايى.
سەن ئالدىرايسەن،
يول بەرمەيدۇ
يول پادىشاھى.

ئۇ ئالدىرايدۇ
ئازاب پەرىشتىلىرى
كىرمەيدىغان سىرلىق قەسىرگە.

مەن تېخىمۇ ئامراق،
جىلغا ۋە ئاپتاپ،
ھەمدە سېنىڭ قىزىل ئىشتىنىڭ.

مۇلايىم، چاقىراي يۇمشاپ لايدەك
ئۇخلىۋالسۇن مېھمان قورۇنماي،
ئورمانىدىكى قىزىل ئايدەك.
پاكى ئۇچۇپ ئوينىسۇن
قانىتىنى پىلدىرلىتىپ.
بۇگۇن سېنىڭ مېھرىبان بۇقاڭ
تۇرۇپ بېرەر بېشىنى ئېگىپ.

يامغۇردىكى دەرەختەك
پاكسەن، گۈزەلسەن
دېپ بەرگەندە نازۇك سىرىڭنى.

يىگىرمە بىرگە تولمىدىڭ تېخى،
ئون بىر ياشلىق قىزچاقتەك
ئاي كۆرۈپسەن كۆيدۈرۈپ مېنى.

سىنىڭ كىچىك، قىزىل مىھمىنىڭ

ئۆگزىدىكى ئاي
كەپتۇ،
ھۇجراڭ
يورىغان بېزەلگەن،
تەنھالىقنىڭ پېرىقىدىن
چاقنىغان نەمخۇش نۇر بىلەن.

ئەينەك قۇتىدەك كىچىك ھاياتىڭ
مەخپىيەتكە تولۇپتۇ لىۋەن.

توشقان تۇكىدەك
ئورماندىكى شەپەقتەك
ئوتلاۋاتقان قىزىل ئوغلاقتەك
ئوماق مىھمىنىڭ.

يېشىل مۇخ بار تاش ئۈستىدىن
قىزىلگۈل شەكىللىك
سىرغىيدۇ سۇ تىمىم - تىمىم،
ئاغرىقى چاقناپ.

ئاستا ئۆلۈم
بىلىنمەيدۇ ئەرلەرگە.
تېپىشقاندا ئايال بىلەن يا
ئەركەك مىللەت خۇشاللىقىدا
ئۇنتۇپ كېتەر ھەممە ـ ھەممىنى،
خاقانلاردەك يايراپ تېخىمۇ.
روھى كەمتۈك قۇلمەر بولسا
شاد يۈرەلمەس ئەركىنلىكتىمۇ.

سىيلىماقتا قار،
تۆت كوچىدا تۇرۇپ بىر ھازا
چوڭقۇر چۆكتۈم يېشىل سوغۇققا،
دەرمانىمدىن كەتكۈچە تازا. . .
. . . راھەتلىك سوغۇق.

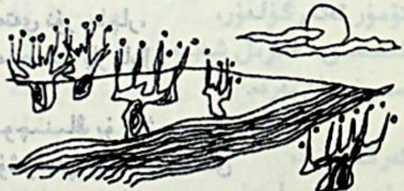

10 - ئايدىكى قار خۇشاللىقى

قار ئۇستىدە
سىرىق تۇلكە
كېتىۋاتقاندەك
كۆزنىڭ قۇيرۇقىنى باستى ئاپئاق قار.
ئاپئاق قار،
دەرەخ شېخىمۇ
مەسچىت ئېچىمۇ.

قار
يېشىنىمەكتە،
چىشلىمەكتە،
كىرىشمەكتە،
ئوتتەك قار.
بىلجىرلايدۇ،
ئۇھ تارتىدۇ،
سىلكىنىپ
جىم ياتىدۇ،
مايماق قار..

— قارايسەنغۇ؟ مۈشت يېگۈڭ كەلدىمۇ؟
— يوقال بەدرەڭ، قولۇم قىچىشىپ تۇرغاندا!
— نوچى بولساڭ كېلە چوشقا!
— خوتۇنۇڭنى- ھېلى بىكا!
— تىلىڭنى تارت، بوينۇڭنى ئۈزۈۋېتىمەن.
— ئۆلگۈڭ بولسا كەل ھارىمى!
— بولدى قىلساڭلارچۇ، ئىككىڭلار ئۇيغۇر.
— سەن جالاپ نېرى تۇر!

جالاق - جۇلۇق
گاچ - گۇچ
يالت - يۇلت

گۈلخان ئەتراپىدا
قىزغۇچ ئايلانماقتا
ئەر قەبىلە.

نەزىر سۈپىسىدا
دولقۇنلايدۇ نۇر.

پىچاق
تۆمۈر ئەتىر گۈلدۇر،
ئىسسىق، قىزىل شەبنەم
سىرغىغان يەردە.

ئەركەكلەردە
مۇھەببەت بولىدۇ،
ئۆلۈمگە.

ئەرلەر كوچىسىدىكى بىر مۇراسىم

ئۆيلەرنىڭ رەت تەرتىپى.
كىرلىك.
يۇمىلاق ئاپتاپ.
جىمىققان ئايالنىڭ سۆزلىرىدەك
ئۇزۇك - ئۇزۇك سىم تاناپ،
ئۆرۈۋېتىلگەن ئەخلەت ساندۇقى.

تىمتاسلىق
نەپەس ئالاۋ
ئاۋاز چىقارماي.
قىزلار ماڭالمايدۇ،
ئەنسىز كوچا بۇ.

كوچىنىڭ ئۇ بېشىدىن
كېلىۋاتقان ئەرنىڭ سايىسى
ئۇركۇتۇۋەتتى بىر توپ قۇشقاچنى.

يولنىڭ قاپ ئوتتۇرىدا
ئەتەي نۇر چاچار،
ئەمچىكى بار ئايال.

كوچىنىڭ بۇ بېشىدىن
پۇشۇلداپ چىقىپ كەلدى
يەنە بىر ئەركەك.

قاقىلدايدۇ شۇ قەدەر مىسكىن.
ئازابلانغۇم كەلمەيدۇ مېنىڭ
ئاچىزلارنىڭ زارلىنىش، ئازاب،
ئاجىزلارنىڭ قانۇن، ھەقىقەت.
يوللۇق ئىش قىلىدۇ ئامالسىزلارلا
ئەرمۇ سەن؟ ئەر مۇنداق بولماسلىق كېرەك.
يوقاتقان نەرسىلىرى گەرچە بەك كۆپ
روھى سۇنمىغان،
خۇشالدۇر ھامان
تەن بەرمەيدۇ پادىشاھ مىللەت
قاق . . . !
قاق . . . !
قاق . . . !

قاغا
ئاق قاردا
قاقىلدىماقتا غېرىبلىقىنى . . .

بىر قاغا ياكى ئۇچىنچى قاغا

ئاپئاق قاردا
قارا قاغا
قاقىلدىماقتا.
پۇتى،
تۇمشۇقى،
قۇيرۇقى،
قار يۇقى.

قاغا ماڭدى،
چوڭقايماقتا قار ئۈستىدە
قارنىڭ قارا يۇمىلىقى.

توڭلىدىڭمۇ جېنىم قاغا،
ئېچىپ ئىسسىق قاناتلىرىڭنى
سۆيۈۋاتقان چاغدا مېنى،
ھاياجانلىق قار ئۈستىدە.

قار ئۈستىدە
قارا رەڭ ماڭدى.
قارا رەڭ توختىدى.
قارا رەڭ يىغلىدى.

قاغا
بوينىنى قىسىپ غېرىبقىنا

تۆكلىرى
بەك ئاق،
بەك ئاق.

توشقانلار ئامراق.
جۆپلەشكەندە
قار ئۈستىدە
سۆڭەكلىرى چاقناپ كېتەر
تۈن كېچىدە،
توشقانلار قوشماق.

ئەركىنلىك
توشقانلاردا ئاپئاق ئەركىنلىك.

ئىككى توشقان
دەرەخ تۈۋىدە
تۇراتتى جىمجىت،
كۆرمىدى توشقانلار كەلگىنىمنى.

ئېگىلمەكتە ئارىلىق،
يېيىلمەكتە ئارىلىق،
ئۇشتۇمتۇت توختىدى تۆكى.

ئەتراپتا قورقۇنچلۇق ئەركىنلىك
دۈپۈلدەيدۇ بىر خەلقنىڭ يۈرىكى.

بولۇپ قالدىم لەسسىدە،
كۆرۈپتىمەن ئىككى توشقان دېپ
ئىككى دۆۋە قارنى ئەسلىدە.

توشقانمۇ سەن؟

قاراڭغۇ چۈشتى
تېرەك ئاستىغا،
لەپىلدەپ،
قار قاردەك
قاغىلاردەك.

ئىز - دېرەكسىز قاراڭغۇلۇق
چىغىر يولغا بارار ئۆيۈپ.

توختاپ قالدىم ئۈشتۈمتۈت،
قار ئۆركۆمەيدۇ
ئۆركۈيدۇ توشقان.

بەك ئوماق،
بەك تاسادىپىي،
بىر ئەمەس ئىككى.

توشقانلار
جىممىدە،
تېنىمنى
چاپلاپ
تېنىگە
يېتىپتۇ ئۇخلاپ.
سالپاڭ قۇلاقلىرى
ئىگىز پارقىراپ.

قارا تاشقا ئايلانغان كېچە

ئېتىزدىكى چاشقان
كامىرىغا چىشلەپ قاچقان
قۇياشنىڭ قۇيرۇقىنى.

ئۆي جابدۇقى. تام. كىتاب ئارا
پاتمىچۇقتەك قىسىلغان بالا،
ھېس قىلماقتا كىرگىنىنى كەچ.

ئىككى مۇشۇك بىر ـ بىرىنى يەپ،
سۆڭەكنى قويدى دۆۋىلەپ
مىجىقلانغان نەمخوش تۆشەككە.
ئەرلەر ئۇنىمىز چېكەر ئىزتىراپ
مەخپىيىتى تۇگەپ كەتكەچكە.

سۇنىڭ سىزىق ئاغزىدا
جىمىرلايدۇ ئۈچ يۇلتۇز.

— ھوي نۇراخۇن، تاماكاڭلا بارمۇ؟

ئاي نۇرىغا ئېلىشىپ كەتتى
پېشايۋاندا نەشە پۇرىقى.

ئۆمۈچۈكنىڭ توخۇمىدىن چوڭ
تامچىلايدۇ تۈن سۈيۈقلۇقى.
كېچە چاقماق تاش
روھىمىزدا يېشىل يورۇقى.

قايتىش

ئۆز يۇرتۇمغا قويۇپ قەدەم
بېسىپ كەتتى تۇپا ـ چاڭ غەم.

نۇر مىلتىقلىرى
كۆكرەكلەرنى تۇرغاندا چەنلەپ
ئويلايمەن ئۆزۈمدىن باشقا ئادەم دەپ.

يۇندا ئېقىپ تۇرغان كوچىدا
پەيدا بولدى دادام ئاقساقلاپ.
پاتمىچۇقلار ماڭا كۆز تاشلاپ
تام ئۈستىدە يېمەكتە ئاپتاپ.

يىغلىمىسام بولاتتى ئەسلى
شۇ ئوخشايدۇ چوڭ بولغىنىمۇ.
ئاز كۈن ئۆتمەي مەن يەنە كەتسەم
سېنى قايتا چۈشىنەر كىممۇ؟

قاقشىغۇم يوق ھېچكىم ـ ھېچكىمگە،
تىرىكلەرگە تىرىكلىك ئادەت،
ھەممە ھەلەك تىرىكچىلىكتە.

ھويلىدىكى سۇپىدا ئاسلان
ياۋاشقىنا غاجىماقتا كېچىنى.

يىرتىق كىگىز ئازابقا مۇناسىۋەتسىز
بىردىنلا پىغان تۇتۇپ كەتتى مېنى.

چىۋىننى كۆزىتىش

قايغۇ سۇزۇك ـ سۇزۇك ياسالغان،
ئىسەدەيدۇ كۇمۇش رەڭلىك جام.
نىمىلەرگە ئوخشىتىش مۇمكىن
قىيپاش ئۇچۇپ كېلىپ توساتتىن
بىر چىۋىننى مەيگە چىلانغان.

دەرەخ قېنى، سۆزلە، مەيپۇرۇش
نەدىن كەلدى بۇنداق كىچىك قۇش؟
چىڭقى چۈشتە كىممۇ بولماس لال
ئىچ كىيىمى نېپىز بۇ ئايال
يۇيۇنغىلى چۈشسە كۆلچەككە.
قونۇپ بىر تۇپ سۇيۇق دەرەخكە
بىھوش بولغان ئۇيغۇر پەرىشتە،
ئويغانغاندا قىبقىپ پەر
بىز ھەققىدە نىمىلەرنى دەر؟

ھوي كۇتكۇچى،
سۇزۇۋېتىڭ ماۋۇ چىۋىننى.

چىقتى سۇدىن نوھنىڭ كېمىسى،
يارىتىلدى ئالەم قايتىدىن
كۆمتۈرۈلگەن قەدەھ رەڭگىدە.

شاراب بەرگىدە،
ئۇچۇپ كەتكەن ئۆلۈك كېپىنەك،
يا ھەدىيە سۇ پەرىسىگە.

ئاپتاپ

ئەتىيازنىڭ قورالى ئۇ
بېشىمىزدا پارقىراۋاتقان،
سانىسىز، ساناقسىز.

تام تۈۋىگە چۈشۈپتۇ ئاپتاپ
پىتىڭ بولسا كېلىپ بېقىۋال.
ئۇيغۇر بولۇش ئاسان ئىش ئەمەس
تام تۈۋىدە داستان ئېيتار چال.

قېنى قىزىق يىگىتلەرنىڭ
يۈرىكىگە كۆن پاتار،
ئەرۋاھلار ئۆتمەكتە قاتار ـ قاتار. . .

قان لەززىتى يىگىتنىڭ دېدۇ،
تېتىپ باققۇم بار سېنى ئايال.
ئايال ـــ
ئەركىنلىكنىڭ كېچىلىك رەڭگى.

يىغلىغۇم كەلدى،
ئېھ، شىلىمشىق ماي ئاپتىپى
سەن ئېغىر ھەم زېرىكىشلىك بەك.

يەر يېغى

سىر ساقلىغۇچىنىڭ
ئاغزىدىكى گۆھەردەك،
ئاچ قالغان يېشىل تىمساھتەك،
يارنى زارىقىپ كۈتكەن ئاشىقتەك،
كۈتمەن زېمىنىنىڭ ئۈستىدە سېنى.

يەر يېغى
قايناپ چىقماقتا،
ئويۇلۇپ كور بولغان كۆزىدىن يەرنىڭ.

نېمە دېمىز يەرنىڭ قانىنى
يېرىپ چىقىپ زۇلمەت ئاستىدىن
سۈزۈك پەرۋاز قىلسا ھاۋادا.
نېمە دېمىز يېشىل قۇشلارغا
توغراقلارنىڭ سۆڭەكلىرىنى
قايتۇرۇپ بەر دېسە ناۋادا.
نېمە دېمىز بالام قېنى دەپ
ۋارقىرىغان يەر قاتلىمىغا.

قۇملۇق
ئوڭدا يېتىپ ئوخلايدۇ،
يۈرىكىگە قول سوزغان

كۆل بويىدىكى كۆك قومۇشلۇق

يىگىنچۇك قانىتى
پارچىلايدۇ كۈن نۇرىنى،
سۇزۇك - سۇزۇك.

بارمىقىدا كۆمۈش ئۈزۈك،
سۇدىكى خانىش قىلىدۇ جىلۋە
ئاق ئۈستىخىنى كۆرۈنەر خىرە.

بىراق مەن تۇتالمىدىم،
يۇتاي دېسەم يۇتالمىدىم
ھەسرەتلىرىمنى.

قوينۇڭغا ئالالامسەن كۆك قومۇشلۇق
رىئاللىق تاشلىۋەتكەن بىر ئادەمنى.
تۇرمۇشنىڭ قەھرىمانى بولالمايمەن
شېئىرغا بويسۇندۇرغان ئىرادەمنى.

گۈگۈمنىڭ ئەتراپىدا قارلىغاچلار
يېشىللىق قىيسايماقتا قاراڭغۇ، نەم.
نازۇكمەن ئاۋايلاپ چاق جېنىم پاشا،
كۆڭلۈمنى بېسىۋالدى تېگى يوق غەم.

قومۇش ئۈچىدا
قاپقارا ئېچىلغان
بىر تال كېچە.

مارايمەن كۆرەي دەپ سېنى بىر رەت
ناتونۇش زاۋۇتلارنىڭ ئىشىكلىرىدىن.
ئۇچقۇلار ئۇچقاندا بۇلۇتنى يېرىپ
كوڭكىلار ماڭغاندا قاتار تىزىلىپ،
پويىزلار قوزغالسا لىق يۈك بېسىپ،
خوش دەيمەن ئارقاڭدىن دېھقانغا ئوخشاش
چاڭ ـ توزان ئىچىدە قولۇمنى سىلكىپ.
ماڭا يات بولسىمۇ تېخى سانائەت،
بىلىمەن ئۇمۇ سەندىن ئايرىلسا
يەيدۇ بېشىنى ئۆتمەي بىر سائەت.
ئۆيىنى يورۇتار يۇرتداشلىرىم
سۇزۇك شىشىلەرگە قاچىلاپ سېنى،
ئەينەك ساندۇقتىكى قار مەلىكىدەك.
مەيلى بىل، بىلمىگىن يەر يېغى مېنى،
گاچا ئادەمدەك زېمىنىدا تۇرۇپ
ئۇيغۇر تىلىدا كۈيلەيمەن سېنى.

يەر يېغى
قارا ئۇزۇمسەن يەر ئاستىدىكى،
پىشىپ، مەي باغلاپ، ئېزىلىپ كەتكەن.
تاش جامدىكى ئېسىل هاراقسەن،
توپا شىرنىسىدىن ئېچىتىلغان.
قەدىمكى شېئىرسەن،
قەدىمكى دەرەخلەر يېزىپ قالدۇرغان.

قانداق مەخلۇق ئۇقمايدۇ.
ئاچ قالغان بۆرىلەر
پارقىرىتىپ تۇمۇر چىشىنى
يېمەكتە ئاچ كۆزلۈك بىلەن.
سويۇلماقتا،
قومنىڭ دۈمبە تېرىسى.
ماي توشۇش ماشىنىسى
قاتارلىشىپ ماڭغاندا،
قاراستۇل يول
قورقۇپ قاچار يىراققا،
لىكىلدىتىپ قۇيرىقىنى.

يەر يېغى
مەن سېنىڭ دەردمەن ئاشىقىڭ،
كۆتىمەن قۇملۇقنىڭ بويىدا سېنى.
كۆتىمەن سايدىكى تاشلار ئۈستىدە،
تاغلاردا، ئېتىزدا، يۇلغۇن تۈۋىدە،
تىڭشاپ يۈرىكىڭنىڭ دۈپۈلدىشىنى.
ئۇن- تىنسىز تولغىنىپ كىچىك قىزچاقتەك،
سېزىمەن تۈنلەردە پۇراپ ھىدىڭنى.
سىلىغۇم كېلىدۇ ھېچكىمگە بەرمەي
ئاھ، سېنىڭ ھۆل ھەمدە قىزىق تېنىڭنى،

ئۇسسۇلچى

يالىڭاچلىق قىستايدۇ بىزنى
ئويلىمىدۇق ئۆلۈپ قېلىشنى.
ئەزرائىلنىڭ ئاغزىدىكى گۈل
لەرزان ئۇچۇپ چۈشتى ھاۋادىن.
تەلۋىلەرچە نەغمە ـ ناۋادىن
ھېس قىلىمىز ئەجەل پەيتىنى،
قەدەمىرى يېقىنلاپ قالغان.

رەققاس قىزلار لاۋۇلدىغان ئوت،
ساقىلىنى سىيپايدۇ خاقان.
ئوق يېنىدا جاللاتلار تەييار
قوللىرىدا ئايپالتا تۇتقان.

ئاستا، مەخپىي، بىردىن ۋە بىردىن
ئۆتكۆزمەكتە قىلىچ ئاستىدىن.
زېمىن ئۈزرە چۈشتى دومىلاپ
قىپقىزىل ئاي.
كىچىك، چۇۋۇق توردا ئۆمۈچۈك
ئۇسسۇل ئوينار تولغىنىپ تىنماي،

سەن زېمىننىڭ غېرىبلىقى.
سەن تەكلىماكانغا كۆمۈلگەن دېڭىز.
سەن يەر ئاستى شارقىراتمىسى.
سەن سۆيۈقلۇققا ئايلانغان ئاۋاز،
شاۋقۇن سالدىڭ تىمتاس قەلبىمگە،
مەن بوشاشماي شېئىر يازىمەن
ئۈمىد بېرىش ئۈچۈن خەلقىمگە.

بىلىمەن سەنمۇ
تەنها يىلپىزدەك،
ئۆز يارى كەلمىگەن قىزدەك،
ھەر كۈنى يېڭى بىر ئۈمىد ئىچىدە،
ساقلايسەن يەردىكى زۇلمەت كېچىدە.

كىچە بىر غېرىب ئادەمنىڭ يۈزى

سوغۇق تارقالماقتا
چېقىلغان مەرۋايىتتەك.
كېچە ھەممىمىزگە ناتونۇش،
ھەممىمىزگە.

ئەي، تونۇ يۈزلۈك ئۇلۇغۋار ئادەم
تۇغۇلۇش مېنىڭ ئىرادەم ئەمەس،
سېنىڭ ئۆلچىمىڭنى بىلىش ئاندىن تەس.
ھايات چۆلىدە قەدىم تەنھالىق،
ئۇستىمىزدە كۆپ پوقىلاڭ يوق
مېنى زېرىكتۈردى بۇ سەپەر.
ئەيىبلەپ كەتمە ئاجىزلىقىمنى
ئۇ ئىش مەندىمۇ يۈز بەرسە ئەگەر.

كېچە ھەممىمىزگە ناتونۇش
ھەممىمىزگە.
بارچە ئىش ئاجىزلىقنى يوشۇرۇش،
مەيلى ئۇ قانچە كاتتا ئىش بولسۇن،
سۆيگۈگە، پۇلغا، مەيگە بېرىلىش
شېئىر يېزىش ياكى قاتىللىق قىلىش.

ئۆلۈم بىلەن چۈشمەي ئۇسسۇلغا
يوقتۇر بىزگە بىر ئاراملىق جاي.
ئېگىز قايغۇ تىترەر ئەمچەكتەك
يالىڭاچلىق قىينار توختىماي.

جاز دۇمبىقى قان رەڭلىك ياڭراپ
باش سۆڭەكلەر سۇنار چاراسلاپ.

ئۇسسۇلچى قىزلار
بىر توپ
كەپتەرگە ئايلىنىپ،
ئۇچۇپ كەتتى كوچىغا.

ئىچىمىزگە توپلىنىۋاتقان
سۈرەن ـ شاۋقۇن ۋەھىمىلەردەك.
ئاھ، غېرىبانە قۇم دېڭىزى . . .

ئاجىزلىق
بەلكىم بۈيۈك ئاجىزلىق
يارىلىشىمىزغا بولغاندۇ سەۋەب.

تەنھالىق موھتاج قىلدى،
مېنىڭ كىملىكىمنى سورىما،
كېچە ھەممىمىزگە ناتونۇش،
تەكلىماكان بويىدا.

ۋە يا ئاپتاپ چۈشۈپ تۇرغان قىرغاقتا
غەمسىز سۈدىن زوقلانغان ھالدا
ئارامخۇدا ئۆلۈپ قىلىش.
دېگىنىز قاراقچىسىغا قىلىمەن ھەۋەس،
بۇ مېنىڭ قوملۇقتىن قاچقىنىم ئەمەس،
بەلكىم تەكلىماكاندىنمۇ پايانسىز
تەنھالىقنى يۇتۇپ ياتقاندۇ
ئۇ يىراق، ئەركىن ئەللەردە دېگىنىز.
تولغان قوملۇقنىڭ
ھاياجانغا سالغۇچى
نازاكەتلىك تەنھالىقىدا،
ئەر مىللەتنىڭ روھىدەك
كۈچلۈك، قوپال، ئېچىرقىغان
تاقىر تاغلارنىڭ ھەمراھلىقىدا
بېرىلگەن بىزگە بۇ ماكان.
كۈنسېرى ئېگىزلىگەن بىنالار
نېمىدېگەن ھەشەمەتلىك يوشۇرماقچى ـ ھە
ئاجىزلىقنى،
يىراق بىر خەلقنىڭ ئاجىزلىقىنى
ئاجىزلىق ئىچىدە تۇرغان بۇ بىزنى.
ئاھ، سۆكۈناتلىق قوم دېگىزى
غېرىبلىق شىددەتلىك كەلمەكتە دەۋرىپ،

قايتتۇق ئاستا،
مۇز گەپ قىلماقتا،
غىسىر ـ غىسىر، غاراس ـ غۇرۇس.

كەچ كىردى،
ئۆلۈك ئاققۇدەك.

مۇز تۇتقان سۇ ئامبىرى

مەرى ئىسسىق،
چىداملىق،
جىمجىت،
جەنۇبنىڭ يېزىلىرى.

قۇشقاچلارنى كۆرسەممۇ
يىغا تۇتۇپ كېتىدۇ مېنى.

يېزىنىڭ ئاياغ تەرىپى
سوغۇق، يۇمىلاق.

كۆپكۆك مۇزدا
بوينىنى سوزۇپ
كېلەتتى ئاپئاق.
باشقا يەردە ئاققۇ دەيدۇ
بۇ يەردىكى ئۇخا پوقاق.

كۈن كۆك مۇزغا تىقماقتا نەيزە
قىزغۇچ رەڭگە كىردى مۇز ئۈستى.
قېتىپ قالدى يۈرىكىم مۇزدەك
چاقنار ئۇندا ئۇيغۇرنىڭ ئىسمى.

ئۆيىمىز يوق ئىدىغۇ بۇ ئەتراپتا،
تۇتۇۋاپسەن يېڭىدىن بىر ئۆي،
ئىشىكسىز، تۈڭلۈكسىز، كۈن چۈشمەيدىغان،
مەن پاتمىدىم، مەن كىرەلمىدىم،
جېنىم دادا!
ئۆلگۈرۈپتىمەن تېلېفونغىلا،
كىرپىكىڭگە قونغاندا توپا.

دادا، مەن كەلدىم
دادا، مەن كەلدىم
دادا، مەن كەلدىم. . .!

قوينۇڭنى ئاچساڭچۇ ئەركە ئوغلۇڭغا
سۆيۈپ قوياي ساقاللىرىڭغا.
شېئىر يازغان ئىدىممەن نۇرغۇن،
ئوقۇپ بەرمەپتىمەن بولۇپتۇ ئۇزۇن،
ئوقۇپ بېرەي بۈگۈن بولسىمۇ،
يىغلاپ سالماي ئاڭلىغىن دادا.
يوق يېزىمىزدا ئوتتۇرا مەكتەپ،
ئوغلۇمنى شەھەردە ئوقۇتىمەن دەپ
ماڭغىن قايتا قىش ئەتىگىنى،
سوغۇق بەك كۆپ يېزا يولىدا
ۋېلىسىپتكە مىندۈرۈپ مېنى،
ئۆزۈڭ يېيىنگىن جۇۋاڭنى بۇ رەت،
بىلمەپتىمكەنمەن

خوش دادا

كۆرگەن چۈشۈم راست ئىكەن بايا،
پەلەمپىيى تۆگىمەس دوختۇرخانىدا
يۆلەپ مېڭىپتىمەن ئۇزۇندىن ئۇزاق.
ساقىيالمايدۇ دېگۈدەك
ئاق خالاتلىق ئۈچ ئايال ئەرۋاھ.
تىلىم كالۋالىشىپ سوغۇق تەر بېسىپ
ئويغىنىپ كەتمەكچى بولدۇم شۇ ھامان.
بويتاقلىقتا كارۋات رېئاللىق
يېرىم كېچىلەردە يالغۇزلۇق يامان.
ئاندىن،
ئۇخلىدىممۇ يادىمدا يوق.
قىشتىكى ئۆستەڭ سۈيى
ئىسسىق، كۆپكۆك سۇ،
دادام مېنى شەرەتلەپ
خۇشال ـ خۇرام يۇيۇنۇپتۇ،
بېلىق پادىشاھىدەك
كۈمۈش ئۈنچىلەرنى چاچرىتىپ . . .

قىشتىكى ئۆستەڭ سۈيى
سوغۇق، كۆپكۆك سۇ
مۇڭلىنىپ ئاقىدۇ مۇزنىڭ ئاستىدا.

« بىز بىلىمگە موھتاج
ئازابنى بىلمەسلىك پاجىئە،
بىز ھەم ئازابقا موھتاج »
« كەمبەغەل بولغىن، دېمەيمەن
باي بول ئەمما ۋىجدان غورۇرغا » .
«شېئىر ياز، دۇنياۋى شېئىرلارنى ياز،
لېكىن سېنىڭ ھەربىر يازغىنىڭ
ۋەكىللىك قىلسۇن ئۇيغۇرغا »
« تويۇغنى كۆرگۈدەك ئۆمرۈم بولسا دەيمەن »
«پات ـ پات خەت يېزىپ تۇرغىن، غېرىبسىنىپ قالىدىكەنمەن»
« بالام بۇ يەردە قار ياغدى، قېلىنراق كىي، ئورۇمچى سوغۇق»
« تويۇغنى كۆرگۈدەك ئۆمرۈم بولسا دەيمەن » .

ئەبلەخ كېسەل، كۆزى يوق كېسەل.
ئۇششۇق كېسەل، بۇدۇشقاق كېسەل.
سوغۇق كېسەل، يامغۇرلۇق كۈندەك
ئۇزۇن ئۇزاق بەك ئۇزاق كېسەل.
دادام يالغۇز قالسا سۆيپىدا
چىقىۋېلىپ يېنىغا ئاستا
ئەركىلىگەن شوخ، ئوماق كېسەل.
ماڭغىنىدا تايىنىپ ھاسا
بىللە ماڭغان ۋاپادار كېسەل.
قايتقىنىدا مەسچىتتىن قىشتا
دەسسەپ ماڭغان پاكىز قار كېسەل.

خۇددى سەن تۇگىمايدىغاندەك،
قاشلىرىڭ ئاقارسا قىرووۋدا ئاپئاق
قوللىرىڭ قېتىپ قالسا چوكا مۇزدەك.
ئاشخانىغا باشلاپ كىرگەندە
سەن قاراپ ئولتۇرساڭ مەن لەغمەن يەپ،
ئويلاپتىمەن
قورسىقى راست توق ئوخشايدۇ دەپ.
ھېيت ـ ئايەمدە
يېڭىدىن كىيگۈزۈپ ھەربىرىمىزگە
ھېيتلىق كىيمەيدۇ چوڭ ئادەم دېسەڭ،
ئويلاپتىمەن مۇئەللىم دېگەن
يۇرەمدۇ كونا ئۇستۋاش بىلەن.
روھىڭ ئىپلىق
يانچۇقۇڭ قۇرۇق،
جېنىڭنى ئىككىلەپ
قىلدىڭ يوپيورۇق
قاراڭغۇلۇقتا تۇرغانلارنىڭ
كەتمەن ئاستىغا تۇغۇلغانلارنىڭ
شېئىردەك بۈيۈك تارىخىنى.
توشقۇزدۇڭ يېزىپ يۈرەك قېنىڭدا
ئاق قالغان ئەۋلادلار ۋارىقىنى.
خەتلىرىڭدە دەيتتىڭ، ئوغلۇم ئاڭلا:
« نادان خەلق ئوخشايدۇ قويغا،
كېتىۋېرەر باشلاپ قويسا قاياققا،
ئۆگەن مىللەتكە يۈز كېلەلىگۈدەك» .

ئوتتۇن بازىرى

قاغىلارنىڭ بويۇنلىرىدەك
ئاپتوبۇسقا ئۇزاپ كېلەر كەچ،
بىراق خوتەن يىراق ھەم قەيەر.

ئەزان ئاۋازى
لاي تاملارنىڭ كەينىدە
شىلدىرلىغان بۇلاقتەك
ئېقىپ كىردى سەھەرگە.

غېمىمىزنى تاشلاپ شەھەرگە،
ھارۋىكەشكە تۆلەپ بەش تەڭگە،
يولغا چىقتۇق يېزىغا تۇتاش
توپا ئۇچۇپ تۇرغان ئۇ يەرگە.

ئاسمان ـ پەلەك بىسىلغان
ئوتتۇن، ئەمگەك، ۋاقىت، ئىدىيە.

دۆۋە ـ دۆۋە
قەدىمكى توغراقلار ۋە
يۇلغۇن يىلتىزلىرى
ئوخشار مۇنداق رەسىمگە:

ئەتىيېنى قىچىشىپ چىقسا ئاپتاپقا
پىتلىرىنى باققان يار كېسەل.
ئېتەلمەستىن دادامنى بوزەك
ئاخىر ئۆزى بولغان خار كېسەل.
يالغۇز قېلىپ دۇنيادا جىندەك
ئۆكسۈپ- ئۆكسۈپ يىغلىغان كېسەل . . .

تۇپراق بېشىدا
سۈكۈت ئوخشايدۇ كۆز يېشىغا،
دۇنيانىڭ تەنھالىقى تامچىلاپ
روھىڭ يېنىمغا كېلەر پارقىراپ.

دادا. . .!

مەنىسىز

تۆكۈلدى ئالقىنىمغا تىزىق مارجاندەك
تەستە ئۆتتۈۋاتقان كەچكى ۋاقىت،
دۇنيا قۇرۇقدىلىپ قالغان توساتتىن.
تار ياتىقىمدا
ئۆلتۈرغان بۇ ئادەمنىڭ ئىسمى ئادىل،
(Tomas transtramer) نىڭ① ئىسمى ئادىل،
19 ـ ئەسىرنىڭ مەلۇم بىر كۈنى
جىمجىت دەرەخزاردا كېتىۋاتقاندا
ئوق تەگكەن ئىندىئاننىڭ ئىسمى ئادىل.
جىمجىتلىقنىڭ سۈزۈك ئۈچىغا
دەستىلەنگەن مەنىسى يوق كىتابلار،
ياتىمەن دېرىزىگە ئۇدۇل كارۋاتتا
ئۆتۈكمىگە توشماقتا ئاي يورۇقى.
ئاستا ـ ئاستا قېتىپ قالدى تالادا
كېچىنىڭ ئۇزۇن، يېشىل قۇيرۇقى،
مەنىسىز. . .

---

① Tomas Transtramer (1931 ـ) شۋېتسىيە شائىرى

ئوردا خارابىسى.
ياۋروپادىكى بىر سەنئەت مۇزېيى.
خوتەن پادىشاھى ئويدۇرغان ياغاچ پۇتۇك،
چاستانى ئىلىگ بەگدىن قورقۇپ كەتكەن جىنلار.
قىزغۇچ كومزەك كۆتەرگەن يالىڭاچ ئوت ئىلاھى.
بىر ئۇيغۇر، ئارىيان ياكى بىر ئىندىئان.
ئېگىز – پەس كۆتۈرۈلگەن مىلتىق ئۇچلىرى.
قان يۇقى ئۇستىخان.
مۇڭگۇزىنى دىڭگايتىپ بۇغىلار ياتقان.
سۇزۇك قاشتېشى ئەمەس تۆشۈك ئوتۇن.
ئايال ئوتۇن.
ھەممىسى تىرىك ئوتۇن.

« قۇرۇق قاقشال بولۇپ قالدۇق
ئوتۇنچى ئاپىرىپ ساتسۇن.
خېرىدارى كېلىپ قالسا
غېرىب بىچارە دەپ ساتسۇن. . . »

سالۋا تەلپەك كەيگەن ئادەملەر
دىۋىدەك ئېگىز كەلگەن ئادەملەر
تراكتوردىن تاشلايدۇ ئوتۇن.

سىرلىق مەنزىرە

يېشىل سايىلەرنىڭ ئارىسىدا
تاغىل مۈشۈك ياتىدۇ،
سېرىق چېچەكلەرنى بېسىپ ئاستىغا.
مەن مۈشۈككە قاراپ
مۈشۈك ماڭا قاراپ،
تۇساتتىن ھېچكىم بىلەن كۆرۈشەلمىدىم
كۆرگىنىم يالماۋۇزنىڭ پال كۆزلىرى.

بۇ كۆنلەرگە ئىشەنمە دوستۇم،
ھەممە پارقىرىغان نەرسە
ھەممە قورقۇنچلۇق نەرسە
ھەممە ئىگىلەنگەن نەرسە
ۋاقىتنىڭ تورىغا چۈشكەن بىر بېلىق.

ئاستا ـ ئاستا چۈشۈۋاتقان قاراڭغۇلۇق
قارا رەڭلىك پەرشتىگە ئايلانماقتا،
مەن، سەن ۋە باشقىلارنىڭ ئارىسىدا
قوروپ كەتتى ئاپرېلمۇ ئاستا ـ ئاستا . . .

ئۆلۈۋاتقانلار يېشىل ئەمەسقۇ؟
بىلەلمىدىم كىمنىڭ روھى ئۇ
ئوت ـ چۆپلۈكتە ئولتۇرغان مۈشۈك.

سۆيگۈ

يېقىنلايمىز ئەسلى ھاياتقا
كۆڭۈل يېرىم بولغان ۋاقىتتا.

كوچىدا
ئۆچۈپ يۇرەر نۇر يىغىنلىرى،
پەي، يېشىل رەڭ، تەشۋىش، يالتىراق،
ئەتىيازنىڭ ئۆيۈنى شۇنداق.
توپا – توزان ئۇچۇرۇپ بوران
كىرىپ كەتتى كۆزۈڭگە قوم،
پۈۋلەپ كەتتىم پايپېتەك بولۇپ.
پۈۋلەپ پەرىشتىلەر باغلارنى
ئېچىلماقتا غۇنچىلار تولۇپ.

ئىككىمىز مەست جىمجىت بوراندا.

بىز سۆيگۈگە قاراپ ماڭغاندا
يارىتىمىز ھاياتنى قايتا.

سىيلايمەن ئىسسىق تېنىنى،
توختىماستىن
تەقدىر قۇيۇنى قوغلايدۇ مېنى.
ئىچىمدە جىمجىتلىق، سىقىلىش، ئارمان،
ئۈستۈمدە ئەركىن ئوينايدۇ ئاسمان
پايانسىز، كۆپكۆك ئويلايدۇ ئاسمان . . .

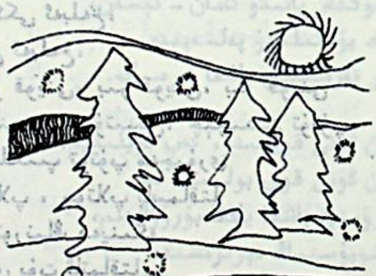

قوقمايلاق

خىزمەت بىناسىدىن چىقىشىمغا
كۆزۈم چۈشتى كىچىك قوۋۇنغا،
كەپتۇ،
توخۇمدىن چىققان سېرىق چۆجىدەك
بالىلىقتا ئۇنتۇلغان قوۋۇن.
كەك دالىدا ئۇيىنىساق ئۇيۇن
چاچلىرى چۈۋۈلغان قوقمايلاق
سېۋەتتە ئولتۇرۇپ پىرقىرايتتى،
كۆرۈنمەستىن بوران چىقىرىپ.
ئېيتاتتۇق بالىلار «قوۋۇن تاز كەلدى
قىچىڭلار، كوھىقاپقا كېتىدۇ ئېلىپ...»

يىللارنى قېرىتىپ يىگىت بولدۇم،
ئەمدى قورقمايمەن كەلسىمۇ قوۋۇن.
چاچلىرى پاخپايغان قوقمايلاق
تەلۋە ئايالسەن مەن ساڭا ئامراق.
قۇچىقىمدا قىزغىن ھايات
سۇنايلىنىپ ياتقان.
كۆز ئالدىمدا قاتتىق دېڭىزدەك
دولقۇنلىغان تەكلىماكان.

دېرەكسىز يوقالغان باي يەھۇدىينىڭ
كۆلپەتلىك قارا يىللار ئالىقىنىدىن
دومىلاپ چۈشۈۋاتقان مەرۋايىتىدەك.
موتورنىڭ قاپقىقى يېپىلدى،
ھالسىزلانغان ئۇنىڭ يۈزىگە
يېپىلغاندەك قاپقارا كېچە.
كىشىلەر ئۇن ــ تىنسىز ئولىشىۋالغان،
بەزى تاماشالار قىزىق بولمايدۇ،
يىغلىتىدۇ ئادەمنى ھامان.
ھاۋاغا تولدى ئىسسىق قان ھىدى،
چاچلىرىم، يۈرىكىم، جىنىسىم يىغلىدى. . .
مەن بىر شائىر شەرمەندە شائىر،
ئىسمىڭنى سوراشقىمۇ جۈرئەت يوق ھازىر،
خوش، قوي ئاكا!
بەلكىم بۇرۇن ئادەم بولغىيدىڭ،
يا ھازىردىن باشلاپ قويدۇرسەن.
ئۆلۈكلەر ياتىدۇ ئامان ــ ئېسەن،
روھ يۆتكىلىدۇ پەلسەپىدە
بىر نەرسىدىن باشقا نەرسىگە.

مەن ئۇنى قويمىدۇ، دەپ ئويلىدىم،
مەن ئۇنى قوي بولمىسا دەپ
يۈزۈمنى باشقا ياققا بۇرىۋالدىم،
ئاپتوبۇسنىڭ دېرىزىسىدە.

ئاپتوبۇسنىڭ دېرىزىسىدە
كۈندۈزنىڭ قىزىل يۈزى
ئاقماقتا خىرە.

كوچىدىكى قۇربانلىق

ئاپتوبۇسنىڭ دېرىزىسىدە
كۈندۈزنىڭ يېشىل يۈزى
قىلاتتى جىلۋە،
ئولتۇراتتىم كۆز تاشلاپ پەسكە.

پەستە قان رەڭلىك قارا پىكاپ
قارا قاراقچىنىڭ ئوردىسىدەك.

قۇربان ھېيتمۇ جىممىدە ئۆتۈپ كەتتى،
يۆتكىلىپ تۇرىدۇ قوشخانا ئالدى
بۈگۈنكىدەك چوڭ كوچىغىمۇ.

بىر ئەبلەخ،
ئىككى ئەبلەخ،
ئۈچ ئەبلەخ،
بىر قوينى، بىر قوينى، بىر قوينى
بوينىدىن، پۇتىدىن، چېچىدىن تۇتۇپ،
سىلكىپ تۇتۇپ مەجبۇرى
قاتلاپ ، موتلاپ باسماقتا
موتورنىڭ كەينىگە.
قوي پۇت ئاتماقتا،
قوي تىركەشمەكتە،
قوي ۋارقىرايدۇ ئىچىدە، تېشىدا
ئىسسىق جان پارقىرايدۇ بېشىدا،

ئەزىز ئوغلۇم ساڭا ئامانەت،
بەختىنى بەر، قىلغىن سالامەت.
ئىسرىق! ئىسرىق!...»
ئۈچ كۈن بولدى سەرسانلىقتا مەن،
ياغار يامغۇر روھىمغا تىنماي،
بۇ غېرىبلىق سوزۇلدى ئۇزۇن.
تەكلىماكان ھۇۋلار ئىچىمدە،
تەكلىماكان يامغۇردىكى ئوت،
سىم ـ سىم يامغۇر ئۇنىڭ ئۈستىدە.
باستى توپان ھەممە نەرسىنى،
كېمە بىزنى ئازدۇرغان كېمە.

يامغۇرلۇق كۈن بېقىپ تالاغا
كۆرمەكتىمەن ئوت يالقۇنىنى.

يامغۇر ئىچىدە
ئۈزۈپ يۈرەر پەرىزات بېلىق،
بەدەنلىرى سۈزۈك، شىلىمشىق.

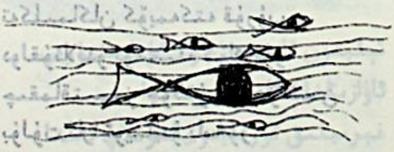

يامغۇردىكى ئوت

ئۈچ كۈن بولدى ئىشخانىدا مەن
يالغۇز قويدى يامغۇر توختىماي.
ھېس قىلىمەن ئوت يالقۇنىنى،
شۇنچە كۈچلۈك ھەم شۇنچە يىراق.
غېرىبلىقتا چىداش تەس بىراق،
قىچقىرىمەن ئوتنىڭ پېرىنى.
ئىسرىق! ئىسرىق!
ئانام ماڭا ئىسرىق سالغىلى
يول چاۋىرى تېرىپ كېلىپ،
قوي يېغى ـ يۇ ئادراسمان بىلەن
ئالما قېقىنى بىر قىلىپ
ئوت ياقىدۇ كەتمەنگە سېلىپ.
ئاندىن
خۇش پۇراق ئىسنى
بېشىمدىن ئۆرۈپ،
دەيدۇ مۇنداق پىچىرلاپ، ھۆرۈپ:
« ئىسرىق، ئىسرىق
كۆزى يامانىنىڭ كۆزىنى ئالدىم،
ئاغزى يامانىنىڭ ئاغزىنى ئالدىم،
يامان كۆزدىن ساقلا ئىلاھىم.

17 كۈن بولدى كۆرۈشمىدۇق

ئىشكىنى ئىچىپلا زېرىكىپ كەتتىم،
يەتتىنچى ئاي ئۆتمەكتە مۇزدەك.
چىڭقى چۈشتە ئۇخلاپ ئويغىنىش
غېرىبلىقنى ھېس قىلدۇردى بەك.

كەنتلەرنىڭ كۆڭۈلسىز ئەسلىمىسىدە
يېلىنجايدۇ قان تامچىلىرى.
كېچەيگەنچە شەھەرلەر سىرلىق،
سەرسان بولغان ئۇيغۇر پەرىشتە
پەرۋاز قىلار مەخپىي رەۋىشتە.

17 كۈن بولدى كۆرۈشمىدۇق.

17 باشلىق يالماۋۇز ئۆلدى،
قاراڭغۇ ئورماندەك ۋاقىت ئىچىدە،
نۇر يۈزۈڭنى كۆرۈش ئۈمىدى ـ
تۇخۇم بېسىپ ياتقان ئاق كەپتەر.

تېلېفون ئادەمنى چۈشكۈنلەشتۈرەر،
ئاۋازىڭغا ئەڭ يېقىن تامدا
غېرىبلىق ئۆرلەيدۇ يالقۇنلاپ ئاستا ،

قۇرغاقچىلىق

قۇرۇپ كەتتۇق، قاغجىراپ كەتتۇق
توختاپ قالدى ۋاقىت بەك ئۇزۇن.
پاتمىچۇقلار ھاسىرار تېز ـ تېز
كېۋەزلەرنىڭ چۈشكەن غوزىكى.
قارا قومچاق لايغا ئايلىنىپ
قېرىپ كەتتى پەرى كۆلدىكى.
ئېگىز گىنە موما ياغاچقا
ئاق خورازنىڭ، قارا خورازنىڭ
قان قىلىنىپ ئېسىلدى بېشى.

ئوغرىلىقچە ئويناپدۇ يامغۇر
تامار سارغۇچ يوپۇرماققا قان،
تارقىلىدۇ قىزنىڭ ئېگرىشى.

بىر ئاي بولدى مەسچىتلەر قايناق
پۈتۈن ئەل ـ يۇرت كېلىپ يىغىلغان.
ئېسىلىپ ئاللانىڭ ئارغامچىسىغا
شامال، يامغۇر تىلەپ يىغلىغان.

تەكلىماكان كۆيمەكتە قۇرۇپ
دولقۇنلايدۇ ئۈستىدە كۆك نۇر.
چىقماقتىمىز چوڭقۇر شەھۋەتتىن
بۇلۇت ئارا ئويناپدۇ يامغۇر.

كۆز يامغۇرى

قىستايدۇ بىزنى مەركىزىي شەھەر،
كوچىلار تاش،
ئادەملەر مەرمەر.
لەمپە ئاستىدا،
ئۇخلاپ قالغان مۇساپىر يىگىت
بېشىدا ئالتۇن تاج، قولىدا شەمشەر.
ئوت كەتتى ئارقىدىن باستى سەل كېلىپ
ھاسىراپ سىيلايدۇ سۇنىڭ تېنىنى.

دېرىزىدىن باقتىم يامغۇرغا
يىغا تۇتتى قاراپلا مېنى.

يۇزلىرى ئاپتاپتا كۆيگەن جەنۇپلۇق،
تەر باسقان چاپاندا جەنۇبنىڭ ھىدى.
ئۇ قېچىپ چىققاندا كەتمەن ئاستىدىن
ھەممىنى باشقىچە ئويلىغانىدى.

ھەممىمىز ئۇنىڭدىن نېرى،
كۆلرەڭ ئۇخلاۋاتقان مۇشۇك
يېقىنلاشقان كېچىنىڭ يۇزى.

غېرىبمۇ ئۇخلىشى كېرەك بۇ كېچە،
لەمپە ئاستىدا مۇساپىر، سوغۇق،
يامغۇر بۇقۇلداپ يىغلايدۇ بوغۇق.

ئەينەك ئۆلمەكتە قاراڭغۇلۇقتا. .

ئاندىن ئۇشتۇمتۇت،
ھېچكىم يوق.

يۈرىكىمگە تەگمىدى يا ئوق ،
17 كۈن بولدى كۆرۈشمىدۇق.

ئادەمبېلىق

ئاغزىڭ ئېچىلدى بېلىقنىڭكىدەك
سۆزلىرىڭ گۈل ھاۋادا،
لەيلەپ يۈرۈپ تەگدى بېلىققا.

— توۋا، ما بېلىق ئادەمدەك قارايدىكەن،
— ئانا، ئۇنى يېمەيلىچۇ، مەن باقاي.

شۇنداق قىلىپ،
سېنىڭ بولدى ئاناڭ بازاردىن
ئېلىپ كەلگەن ناتونۇش بېلىق.

ئون ئۈچ ياشتا ئون يىل تۇرغان قىز،
بەك تاتلىقسەن بىز لا بىلىمىز،
(ئادەمبېلىق بىلەن ئىككىمىز)
يېقىن كېلىپ قاراپ ئولتۇرساڭ
بېلىقداندا ئەركىلەر بېلىق
قۇيرۇقىدىن ئۇنچىلەر چېچىپ.
گەپ قىلىدۇ سۆزۈك بىر تىلدا
ماكىلدىتىپ ئاغزىنى ئېچىپ.
غېرىبلىقى، نەم كۆلەڭگىسى
ئاستا ـ ئاستا تۇگەيدۇ ئېرىپ.
جورىسىنى ئويلار بەھۇزۇر
قىلتىرنىقى چاقناپ ئاجايىپ.

ئىجادىيەت جەريانى

مەۋجۇتلۇقنىڭ مەنىسى باشقا.
مەن ئۇشتۇمتۇت قەپەستىكى سۇ
تېنىم ئاقار قاراڭغۇلۇقتا.

نۇرلۇق بىر قول كېلەر بوشلۇقتىن.

مەن بىپايان ئورماندا تۇرغان
ئوتقا ئوخشاش ئاچ قالغان ھايۋان.

تور توقۇيدۇ غايىب ئۆمۈچۈك
ۋاقىت ئۇنىڭ كۆرۈنمەس تورى.
گويا قات ــ قات تىل توردا مەن
چاقناقتا غىربىلىق نۇرى.

كېچىدىكى سۇ

يەر يېغىنىڭ ھەسرىتىدەك
قاراڭغۇ ئازگالدا پارقىرايدۇ
ئاي نۇرى يورۇتقان كېچىدىكى سۇ.
تاشلاپ نېرۇمىزغا ئاچچىق، قارا ئىز
تۇندىكى پويىز ئۆتۈپ كەتتى تېز.

سەۋر قىل بۇ كۈنلەر ئۆتۈپ كېتىدۇ،
ھەممىسى ئۆزۈڭنىڭ،
رەنجىش ھاجەتسىز...

سەپەردىن كەلدىم،
كۈتۈپ تۇرۇپتۇ،
يار، ئۇمىد، چېچەكتىكى سۇ.

كەل ئىگەڭمەن دەيسەن مۇلايىم،
ئۇيالغانچە بىلىق ئۆزىنى
يوشۇرماقچى بولىدۇ دائىم.
سەن ھۇجرائىغا ماڭغاندا ئۇمۇ
ئۇخلاپ قالار كۆزلىرى ئوچۇق،
دېڭىزلاردا چۇشى يوپيورۇق.
كۆردى تەنها بىر بىلىقچىنى
ئورۇن ئالغان ئەرش ئۈستىدە.
دەيمىش مۇنداق: ئەي گۈزەل بىلىق
سەنسىز ماڭا يوقتۇر ھېچ مەنە،
چىقساڭچۇ بىر دېڭىز يۈزىگە.
قاچما مەندىن مەن ساڭا ئامراق،
كۆتمەكتىمەن قولۇمدا قارماق..

ئاغزىڭ ئېچىلدى بىلىقنىڭكىدەك،
قاراڭغۇلۇق
مۇزدەك قورسىقىنى تەگكۈزۈپ
ئارىمىزدا يۈرمەكتە ئۈزۈپ.

بىز تۇرمۇشتىن مەنە ئىزدەيمىز،
سۆيگۈ نۇرى چاقنايدۇ ۋىل - ۋىل.
ئۆلۈپ قالسام قاراڭغۇ بىر كۈن
قايغۇرمىغىن يارىم مەن ئۈچۈن،
ئىلىنىپتۇ قارماققا دەپ بىل،
ئىلىنىپتۇ قارماققا دەپ بىل...

بىز گويا ئوت سۇ ئىچىدىكى،
بىز غايىبقا سىڭىنغان بىنا.
ئۆرۈلدى بىر بىنا نەم، قىزىل
يىگىتلەر تام چىقىۋاتقاندا،
ۋاقىتتىن قان ئېقىۋاتقاندا...

يات بىر تىلدا سۆزلەيدۇ تۇرمۇش
ئۆزگەرمەكتە شەھەرلەر پۈزۈر.
يېڭى بىنا پۈتەر ناتونۇش
كونا تامنى چاققۇچى ئۈيغۇر.

ئەي يىگىتلەر، قاراپ بېقىڭلار
شەيتان ئەينەك ئەمەسمۇ شەھەر؟
كۆرۈنمەيمىز قارىساق ئەگەر.

شەھەرنىڭ سىرى

بىر بىلمىدى بىزگە ئىزاھات.
سىلىنىماقتا رەت ـ رەت ئىمارەت،
ئېگىزلىگەن تەنھالىقىمىز.

ۋاقىت بىر چوڭ شەيتان ئەينىكى،
قىرى مۇشۇك تىكىپ كۆزىنى
كۆرەلمەيدۇ ئۆندا ئۆزىنى.

خالتا كوچا، ئادەم، سامانيول
بۇ شەھەردە كېسىشكەن بىر نۇر.

چېقىلماقتا كونا بىنالار
ئۆز تىلىدا سۆزلەيدۇ ئۇيغۇر.
چاقناپ ئۈچەر توزان ئىچىدە
لوم تۆمۈرلەر، سەرسان يىگىتلەر.
تام ئادەمنى قوغلايدۇ دېيدۇ،
لېكىن قارام تام چاقتۇچىلار
قاراملىقى قۇترىغان بۇقا.
بالىياتقۇ ئۆي ئۆلار ئۈچۈن
تىكىشىدۇ جېنىنى دوغا.

تۇز

شىشىدە كۆك سوغۇق
ئۇخلاۋاتقان سېھىرگەردەك.

ئويغىنار تۇز يەر ئاستىدا.

تۇزى ئېغىر شەھەر بۇ،
ياشاپ كەلدىم ئېغىر ئويلاردا.
كوچا ـ كويلاردا
ئولتۇراتتى مەيۇس تۇزچىلار،
هارۋىسىغا تاش تۇزنى يېيىپ.
ئۇلار تۇزنى كېلەتتى قېزىپ
نەچچە كۈنلۈك سايدىن، جاڭگالدىن،
ۋارقىرىغاندا قىش سوغۇقى
ئۈستۈۋېشى توپا يۇقى
هېرىپ ـ ئېچىپ، ئۇسسىز، ئۇيقۇسىز،
قۇشتەك توڭلۇپ.
مەن ئۇلارنى توراتتىم كۆرۈپ
ئېشەك هارۋىسىنى غىچىرلىتىپ
ئىسسىق يازدىن كەتكەندە ئۆتۈپ.

ۋاقىت ئايلانماقتا،
غىچىرلىغان ئاۋاز چىقىرىپ
ناتونۇش زاۋۇتلاردىن،

تېرەم

مۇھتاجلىق — يېشىل ئوت،
كۆيمەكتە كۆرۈنمەستىن
تېنىمنىڭ ئەتراپىدا،
ئېچىلغان
جېنىمنىڭ چېچىكىنى
ئۈزمەكتىسەن مۇلايىم سىيلاپ.

تۇرمۇش — مېنىڭ تېرەم،
ئۇنىڭدىن شۇنچە يىراقتا مەن.
تېرىسى يوق ئادەمدەك
لۆمۈلدەپ كەلگەندە تەكلىماكان
يوشۇرۇندۇم تۇرمۇشقا ھامان.
يوشۇرۇناي سېنىڭ تېرەڭگە،
چىڭ قۇچاقلا مېنى، ئېھ جانان.

كوچىلاردا
غېرىبچىلىق،
مەن پىلتىڭلاپ تۇرغان بىر بېلىق،
ئىزدەيمەن كەڭ، يېشىل تېرەمنى.

مېنىڭ دادام ئەرۋاھ

مېنىڭ دادام ئەرۋاھ
قىزغۇچ مىس تاۋاقتا
ئۈزۈم يەيدۇ ئاغزى يوق.
ھازىرغىچە ساقىيالماپتۇ،
ئاقساق پۇتى ئاپئاق، يوپيورۇق
كىرىپ كەتتى ئىشىكسىز ئۆيگە.

قارا مۇشۇكتەك تۈگۈلۈپ كېچە
كۆزىدە لىق ياش كەلدى قېشىمغا.
كېچە ئالەمنىڭ ئىككىنچى يۈزى
ئايرىلىنمىز بارچە شەيئىدىن
بىزدىنمۇ چىن ئۇنىڭ يوقلۇقى.

ئىشقا ماڭدىم ئالدىماقتىمەن،
مەنىسىنى بىلمەيمەن ئەسلا،
ئۇ بىر جىلغا قاقاس، قاپقارا.

دادام ئەرۋاھ تۇرمۇشۇمدا گاھ
ئېقىن سۇدەك بولىدۇ پەيدا.

ئالتۇن، رادىي، تۇز كانلاردىن،
يۈرىكى دۇپۇلدەۋاتقان
يەرنىڭ يىرتىقلىرىدىن،
ئۈستىگە لىق يۈك بېسىپ ماڭغان
پويىزلارنىڭ رېلىسلىرىدىن،
سىبىمىز، ئاپئاق دېڭىز بويىدىن. . .

يوق بىزنىڭ ۋاقتىمىز،
يوق ھەتتا ئۆز ئىدىيىمىز.
غېرىبلىق — قاتتىق غېرىبلىق.
غېرىبلىق — سوزۇق غېرىبلىق.
غېرىبلىق — تۇزلۇق غېرىبلىق.

تۇزى ئېغىر شەھەر بۇ
كەلگەنلەرنىڭ كەلمەس كەتكۈسى،
ئىشىكىمنى چېكىدۇ بىر كىم
ئاچسام ھامان ناتونۇش كىشى.

سان ـ ساناقسىز يات يۈزلەر ئارا
تۇيۇلىدۇ يۈزۈم نىقابتەك.
داپتەك
كېچە
بۇ شېئىرنى يېزىپ چىقتىم
تاڭ ئاتقۇچە.

بىز ئۇخلايمىز قۇتىلاردا
ئويغىنار تۇز يەر ئاستىدا.

ئىبادەت قىلىمەن ياتاقتا تەنها،
ئاستىمدا چىمەنلەر، ئۈستۈمدە ئاسمان
بارچە سۆزلەر سىرلىق تۈس ئالغان.

يەنە بىر كۈن
قارا ـ قارا تامچىلىدى لەمپىدىن
بارا ـ بارا هارغىنلىقى تۆكىدى قىشنىڭ.

ئەتىياز مۇراسىمى

يەر تەرلەشكە باشلىدى،
ھاسىراپ ـ ھۆمۈدەپ، بوشىشىپ ئاستا.
تامچىلايدۇ ئەما تامچىلار
چوڭقۇر، ئىسسىق قاراڭغۇلۇققا.
قار ئۆزىنى قويدى يوقىتىپ
لەززىتى تارقالدى پۈتۈن ئەتراپقا،
بۇ لەززەتنى يېزىشكە چوڭقۇر
ئىبادەت قىلىمەن جىمجىت ۋە تەنھا.
ئىبادەت قىلىمەن ئايلىنىدۇ نۇر
قەدەھتەك قەلبىمگە قويۇلار مەنە.
ياشىماقتىمەن ھەر بىر مىنۇتنى
شامال، ئاپتاپ، بال ھەرىسىدەك
ئىچ ـ ئىچىمدىن قىلىپ تەنتەنە.

ئەتىياز —
يېشىل جەندە كىيىپ
بىر ئويناۋاتقان پىرىخونىدەك
غالجىرانە ئەخلاقلىق ھايۋان.

قۇش ئۆلسىمۇ بارار جايى شۇ
رىزقىڭلارنى بەرگۈچى ئاللا. . .

ئايلانماقتا نۇر چەمبىرىكى،
سۇ چىپىلداپ تەشمەكتە مۇزنى.
تام تۈۋىدە كۈن نۇرى مايماق،
سازمۇ؟ سۇمۇ؟ قىزنىڭ جىسمىمۇ؟
ئۈنلىمەكتە يېقىملىق ياڭراق.

پىرقىرايدۇ ئالتۇن چەمبەرلەر
مەن ئاقىمەن كوچىلار پاتقاق.

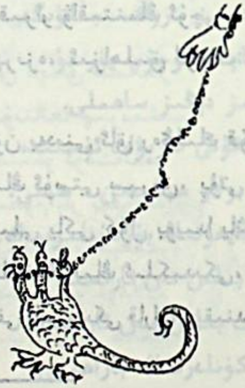

قەلەندەر

ئۇستۇمدە كۆن، ئالدىمدا كوچا
ئېقىۋاتقان ئادەملەر سەلدەك.
ئولاشماقتا سىرلىق بىر يىغا،
ئەتراپىمدا ئالتۇن چەمبىرەك.
ئۇ دىلىمغا باقماقتا ئەنە،
ئۇ تىلىمغا بەرمەكتە مەنە.

ئىشقىم بىلەن كېتىۋاتىمەن،
ئارىلىشىپ ھەر بىر ئادەمگە.
ئىشقىم بىلەن كېتىۋاتىمەن،
گۈزەل، چوڭقۇر، غايىب ئالەمگە.

تام تۈۋىدە قوي كۆزلۈك يىگىت،
تىلىمەكتە ئىككى قولى يوق.
ئىككى قولى جەينەككىچىلا
جەينىكىدىن باشلاپ يوپيورۇق.
بىچارىمەن، ئەي ئەزىزلىرىم
قولۇڭلارنى ساق قىلسۇن ئاللا.
مۇساپىرلىق تاشتىن قاتتىقكەن
مېنى يوقلاپ قويۇڭلار باللا.

ئېنەك: قاتتىق ۋە چوڭقۇر بولغان
بىر خىل سۈزۈك جىسىم.
ئېنەك تاملىق ۋاقىت قەسرى
ئەرۋاھىمىز ئايلىنىپ ئىتقا
تالىماقتا ئۆز شولىسىنى
بىز پەرۋاسىز بېرىلگەن ئىشقا.
ھەممىمىز ۋىجدانسىز، توخۇ يۈرەك. . . !
مەستلەر ئۈنىڭ گېپىگە قاقاقلاپ كۈلۈشتى
مىس رەڭگىگە كىرگەن چاغدا يەر

كرىستال كېچە، قورشاپ ئالغان
شاخسىمان چىراغ، سۇ ۋە سېھىرگەر.
قوللار ئېچىلغان قوناقگۈلسىمان
شادلىقىمىز نازۇك، جىلۋىگەر.
قارلىغاچلار ئۇچۇپ يۈرىدۇ
ئاۋازىمىز دېڭىز ساھىلى،
تەن دولقۇنى كارىۋات ئۈستىدە
غايىب بولار ھېلىدىن ـ ھېلى،
غەم ـ قايغۇنىڭ بۆزغۇنلىرىدەك.
قوياش بىلەن تەن ئارىسىدا
خىزمەت بىلەن مەن ئارىسىدا
ئاددىي كۆڭۈللەرنىڭ جاراھىتى.

ئەتىگەندىن ـ كەچكىچە

كۆن چىقىش بىلەن
تىلسىماتتەك بىنالاردا بىز
يېنىمىزدا زەنجىربەنت سىۋ.

چىرايلار، سۆزلەر، قاسراقلار
ئىدىيىلەر، كىچىك، پىنھان.
تەشۋىشكە تولغان
ئىشخانا ئىچى،
ئۈستەل تومىسىلەرنى① ئەسلەتكۈچى
تىمتاسلىقتىن سىرغىپ تۆرار قان.
تىغدەك پارقىرار ۋاقىتنىڭ ئۈچى
كۆلدان، دېرىزە، ئىزاھلىق لۇغەت:

ئاققۇ: پۈتۈن بەدىنى ئاق رەڭلىك قۇش
تۇمشۇقىنىڭ ئۈستى سېرىق، پۇتى قارا.
دېڭىز ساھىلى ياكى كۆل بويىدا ياشايدۇ.
مەھكۇم: باشقىلارنىڭ ئىلكىدىكى،
ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدىكى قارام، بېقىندى.

---

① تومىسە — نەزىر ـ چىراغ سۇپىسى

كاللام پارلاپ توختاۋسىز
ئۆزگەرمەكتە ئالەمگە،
مەن بىر غايىب ئادەمگە.
قولۇم سىيلار كېچىنى،
يوپيورۇق نۇر كەزمەكتە
قورسىقىمنىڭ ئىچىنى.

مەست قىلماقتا ئىبادەت
مەست قىلماقتا كۈچ مېنى

بۇ مۇقەددەس يالغۇزلۇق،
بۇ يېپيېڭى ئېچىرقاش،
بۇ ئۇلۇغۋار، پاك شەھۋەت.
سەنمۇ مەستمۇ ئەي ساقى،
تېشىپ كەتتىم قەدەھتەك.

ئىبادەت

مەست قىلماقتا كۆچ مېنى
ئەي ۋۇجۇدۇم سەن نەدە؟
ئىچ - ئىچىمدىن بۆلاقتەك
يېنىك گۈزەل بىر پەدە
سىرغىپ چىقار جىمىمدە.
تاملار ئارا يوق بولدۇم
چوڭقۇر، سىرلىق، لىققىدە.
گىرۋەلدايدۇ نېلامپا،
تېنىم تەڭكەش قىلماقتا،
ئالەم چەكسىز، مەن تەنها.

قاردىن ئاپئاق شاماللار
مەجنۇنتالغا چىرمىشىپ
تولغىنىدۇ ئۇستەلدە.
يىغلىغۇم بار بۇقۇلداپ.
ئۆلۈپ قالغۇم كېلىدۇ،
هاياجىنىم بولدۇقلاپ
تېشىپ تۇرغان هالەتتە.

جىرىڭلايدۇ شادىيانە
ئاسمانلارنىڭ قوڭغۇرىقى.

بوران چىقتى قىپيالىڭاچ
سېلىۋېتىپ كىيىمىنى.
شۇنچە ئوزۇن ئېچىرقىغان
ئەي يىگىتلەر، سىلەر قېنى؟
بىلجىرلايدۇ شۇنچە مەستخۇش،
شۇنچە قاتتىق، شۇنچە چوڭقۇر
جۇشەنمىدۇق ھېچنېمىنى.
بورانمۇ ئۇ يا نېلۇپەر؟
ئېقىۋاتقان سۇ ياكى تەن؟
ياكى دىنىي يېزىقمۇ ئۇ؟
بېشارەتلەر خاتىرلەنگەن.

بوران چىقتى سىرلىققىنا،
تەبىئەت شاد قىلار ناۋا
ۋۇجۇدۇمدا كۈچ شاۋقۇنى.
دەل ــ دەرەخلەر ئۇسسۇلدىن مەستە.
قېتىلدىم جور بولۇپ ئاستا.
لەپىلدەيدۇ پېشىم، يېڭىم
ئالەم مېنى ئايلانماقتا.

بوران كەتتى كىشنەپ چاپقۇلداپ
توپا ئۆرلەپ توياقلىرىدىن،
بوز يايلىدا ۋالىلدار ئاپتاپ.

بوران

بوران چىقتى،
قارا ـ قارا
قاناتلىرى ئۇچۇپ يۇرەر،
ئۆگزە، ئاپتاپ، كىيىم ئارا.

جىمجىت كۇلبەم،
ئۇزۇن بولدى ئىسلىغانغا
غىربىلىقنىڭ قوڭغۇرىقى.
ئوماق، كىچىك، يوقلۇقنىلا
باشلاپ كىرەر ئىشىك يوچۇقى.

بوران چىقتى،
ئەتىيازنىڭ غالتىكىگە.
بوران چىقتى،
يورۇق قەسىردىن،
مەجنۇنتالنىڭ چاچلىرىدىن،
لاي پاتقاقتىن، بۇلۇڭ ـ پۇشقاقتىن،
يالتىراقتىن، قەغەز ئاستىدىن،
چوڭ كوچىدىن، خالتا كوچىدىن،
غىرىبسىنىپ قالغان گۈيلەردىن...
گۈيلىمىغان ھەر يەر ـ ھەر يەردە
خۇشال ـ خۇرام كەزمەكتە بوران.

سۇبھى پەيزى

قۇشلار بىلەن ئويغاندىم،
ئارىمىزدا دېرىزە.
شىلدىر - شىلدىر، ۋىچىر - ۋىچىر
كارىۋاتتىن دەرەخكىچە.

چوقۇماقتا كېچىنى
تۇمشۇقىدا كۇمۇش دان
ئاق قۇشقاچلار مەستانە.
زوق - شوخ بىلەن سايرايدۇ
ئاق قۇشقاچلار مەستانە.

قاراڭغۇ قورسىقىدا
تۇخۇملىرى كىچىك، ئاق
تۇرار سۇبھى پارقىراپ،
سۇبھى جىمجىت ئاققان سۇ
سېمونت يول ئۈستىدە.

ئۇرۇمچىدە ئاسمان يوق.

ئۆيىمىزدە نۇر، قۇرئان،
ئىبادەت ۋە سەھەردىن

تەنھالىقتا يۇزلىنىش

ئېچىلماقتا
چىمچىتلىقنىڭ ئىشكلىرى
تامدا، باغچىدا.
باغچىدىكى چېچەكلەر ئارا
ئۆزىدىن چوڭ چىپار كېپىنەك،
ئۆزۈمدىن چوڭ تەنھالىق ئىنەك.

ئاپرېل ئۆزۈن ئاي، قورۇقدالغان
يوپۇرماقلار مېنىڭدىن تېتىك.
باشقا ئادەم بولغىنىم يالغان،
بۇرۇنقىدەك يالغۇز ۋە كىچىك.

نامازشام ۋاقتى كۆك مونچاقتەك
چىمەنلەرگە چېچىلدى چاقناپ.
كۈندۈز غايىب بولغان يۇز
مەۋجۇتلۇقۇم ئوخشار كېچىگە
يۇزلەنمەكچى بولدۇم ئىچىگە.

تەن ۋە يىراق،
مەسچىتلەردە نۇر.
ياتىقىمدا خالىي كۈنلىرى
ئىبادەتنىڭ يىنىك گۈللىرى...

چۈشىن بېشى

ئۆيقۇم قاچتى ئۆزۈڭدىن ئۆزاق
تۈن ۋە ئۆزۈمگە كەتتىم چوڭقۇرلاپ.
مېنىڭ ئەمەس قولۇم، دۇنيا، ھېچنەرسە،
ئۇ چەكسىزلىكلەردە
پارقىرىغان كىم؟
ئۆمرۈم يېرىملاشتى بىر قەدەھ مەيدەك
زۇمرەت كېچىمۇ بولماقتا يېرىم.

گىژىلداپ تەنھالىقىمغا
قوندى بىر چۈشىن.

مېنى تونۇۋالدىڭ ئۆيقۇم ئېچىلغان،
سېنىڭكىمدەك سۇزۇكتۇر بېشىم.
ئىچىم يورۇغان ئىچىمدە مەن يوق،
رەھمەت ئورنىغا ئاقار كۆز يېشىم.
تىنسام، تۇرسام، ئولتۇرسام ئوخشاش
ئىبادەتتە قىلغان ھەر ئىشىم.

كېچىدە نۇر
ئالەم ئويغاقتۇر.
بېشىم كىچىك تولىمۇ كىچىك
يۇلتۇزلار — چۈشىنىڭ بېشى.

قاراڭغۇلۇق ئاز قالغان
جەينامازدا سۈزۈك مەن،
يېشىل شاختا قۇشقاچلار
ھەممە شەيئى ئاقماقتا.

سەھەر
روشەن
مۆجىزە

كۈتۈۋالدۇق سەھەرنى
كۈننىڭ يورۇق سۆزلىرى
ئويغاتماقتا شەھەرنى.

دېھقانلار ئۆرۈك بىلەن ئۆلشىپ يازغا
شاپاق نەرقىدە سالار بازارغا
توپىسىنى پۈۋلىمەي يەپ بولىمىز.
بازار قىزىق،
تۇرمۇش قۇرغاق
قاتتىق زېمىن.
ئۆرۈكلەر مەي باغلىدى بىردىن ـ بىردىن،
بىز تېخى ھاياتنى باقمىدۇق تېتىپ.
ئۆرۈك ئەتراپىدا گىژىلدار چىۋىن،
قانتىنى زىلتاردەك پارقىرىتىپ
پارقىرىتىپ مۇڭلىرىمىزنى.

ئۆرۈك يىلىمىدەك قۇرۇلماقتىمىز
غېرىبلىقنىڭ ياز پەسلى ئۇزۇن،
بولۇپ قالدى پىشار ۋاقتىمىز.
پىشىپ بولدى غورىدەك قىزلار،
ئويغىنىپتۇ تۇڭ يىگىتلەرمۇ،
قالمىدى ھېچ تاقىتىمىز.

ئۆرۈك پىشىقىدا!
پىشماقتا كېچىمۇ ئاستا ـ ئاستا،
ئاق يۇلتۇزلار ساڭگىلاپ شاختا.

ئۆرۈك پىشىشىقى

يەنە ئاپتاپ،
قان ۋە ئاپتاپ،
زېرىكمىشلىك مايىنىڭ ئاخىرى.
مايلىشاڭغۇ يېشىل ياپراقلار
ئاخىر غىچە يۆگىمەك بولار
ھەممە بىلگەن مەخپىيىتىنى.
ئۆرۈكلۈكتە مەست بولغان شامال
يېشىنمەكتە سېرىق، ئاق پىشماق،
تۇرالمايمىز پۇراپ ھىدىنى،
ئۆرۈكلەر ناز بىلەن
چۈشكەندە تورۇكلاپ.

سارغۇچ، مونەكۈاش
شېرىن، يۇملاق،
بەزىسى تارتىنچاق، بەزىسى تۇكلۇك.
«خوندەك»، «توختى قوتا»، «موللاۋى»، «قىزىلاك»،
«ئابدۇل گاس»، «قارا غازاڭ»، «خۇئىينى»، «ئاق ئۆرۈك»،

بازار كۈنى ھەممە يەر ئۆرۈك
قايسى بىرىنى دەپ بولىمىز.

ئاي قوشلىرى

ئۇچۇپ چۈشتى غۇررىدە
يەردە، سۇدا، چاچلاردا كېچە.

مەست قىلغۇچى جىگدە چېچەكى
قاراڭغۇغا كەتمەكتە سىڭىپ.
تونۇمايدۇ ئادىل ئۆزىنى
شوڭچە ئۆزۈن كەتسە چىڭقىلىپ.
ھەۋەسلەر ئېچىلىپ قالغان –
ئوت ئەتىرگۈل جىمجىتلىقتىكى.
تېنىمىز كېپىنەك غالجىر لاشقان
ئۆز – ئۆزىنى ئايلىنار پىر – پىر.
قاراقچىدەك ئېزىپ باقايىيا
ئېزىقلىقى قويۇقلارچۇ بىر!.

شوڭچە ئاچتۇر
شوڭچە يۇمران ۋە سېمىز
ئۇلۇغلۇقتا مەھكۇم تېنىمىز.
ئەي پاك نومۇس، ساختا يېشىللىق

ئويغىنىش

قۇشقاچلار
سەكرىشىپ
شاختىن ـ شاخقا
ئوقۇيدۇ دۇئا.
قاناتلىرى ئاستىدا
سۈپسۈزۈك سەھەر،
كۆرۈنەر غۇۋا.

مەن ئويغانغان،
كۆرۈندى يوقلۇق
بارا ـ بارا.

سائەت ئاۋازى

ئېچىم سىقىلدى
ۋاقىت تامچىلايدۇ ئاستا ــ ئاستا،
بوشلۇقتىن، ئەينەكلەردىن، چىم ئۈستىدىن
كۈندۈزنىڭ قاناتلىرى يىغىلماقتا،
يىغىلغاندەك توز قانىتى
يا گۈزەل ھەسرەت.

بۇ كۈنلەردە يازدىم كۆپ شېئىر،
توخۇ يۈرەك قاچاق جەڭچىدەك.
ئۇچۇپ يۈردى نۇرنىڭ يا ئوقى
ئۆلۈم، تورمۇش، سەۋر، ئىبادەت.

يات شەھىرىمدە يۈردۈم تەمتىرەپ،
چىراغلار رەڭمۇ رەڭ قوراللانغان
بايرام غېرىبلىقى چېقىلغان ئەينەك.
قونتان كىملەرنىڭ مۇراسىمى ئۇ ؟
سۇ
سېھىرلەنگەن يوچۇن كاھىنغا.

ئاي روجەكتە،
نۇرغا توشقان بىر جۇپ كەش پەستە،
تېنىمدىن يۇلتۇزلار ئۆچەر تەستە،
كېچە ئۇزۇن ئىزدەيمەن مۇڭداش.

سەن بۇ يەردە، بىز چۇ قېنى بىز؟
بىز بىھۇدە ھەيكەلتاراشلار
چىن، ھەقىقىي تۇرمۇشقا ئەمەس
مۇزېيلارغا قويۇش ئۈچۈنلا
ئۆزىمىزنى ياساۋاتىمىز.
كۆرۈنگۈم بار بۇنىڭدىن قىزغىن،
كۆرۈشكۈم بار قۇچاقلىشىپ چىن
بىراق بىز ئەينەكتە ياشاۋاتىمىز.

قۇشلار سىرسان ئاي قۇشلىرى
كېچە ئاپئاق ئىبادەتتە.
شامال، قومۇش، سۇ، ئاق گۈللەر
چۆككەن چوڭقۇر ئىستىقامەتكە .
ھارارەتلىك تېنىمنى تاشلاپ
جاينامازغا چىقتىم ئاۋايلاپ
چىقتىم ئاخىر ئەينەك ئىچىدىن.

چېكەتكە چىرىلدىماقتا
مەززە قىلىپ كېچىدىن.

سېنىڭ ئىشقىڭدا ئۆرتەندۈ پەرياد
سانسىز قولىنى سوزۇپ بۇ ماكان.
سۇ دەپ مېۋىلەر يىغلايدۇ شېرىن،
كېۋەزلەر ۋارقىراپ ئاۋازى ئاپئاق.
سۇ دەپ نالە قىلار گۆرنى بوش قالغان
نېفىت، كۆمۈر، ئالتۇن، مىس، ئۇران.

ۋالىلدايدۇ بېشىمدا سۇ تاج،
بۇ زېمىننىڭ شاھزادىسى مەن.

تەمتىرەيسەن سۇزۇك قارىغۇدەك،
خۇش بولىسەن بالىغا ئوخشاش.
ھۆركىرەيسەن ياۋايى پات ـ پات،
بەزىدە جىم ئاقىسەن ياۋاش
تاۋ قاراڭغۇ نونىڭ ئىچىدە.
شىلدىرلىشىڭ قوزغار ھاياجان
ئۇيقۇم قاچقان ئۇزۇن كېچىدە.
قۇچاقلىسام ئىشتىياق بىلەن
ھۆل قىلىدۇ تېرەمنى تېرەڭ،
ئاندىن ئېقىپ كېتىسەن يىراق
ماڭا يەنە قالار دەرد ـ پىراق.

سۇ،
مۇڭلۇق سۇ،
ئوقۇپ بېرەي كىمگە سېنى مەن؟

سۇ

ئاشىقمەن ساڭا،
ئەسىرلەپ ئېچىرقىغان
تەكلىماكان بويىدا.

تەكلىماكان بويىدا
ئۆزۈڭدىن شۇنچە يىراق ئاقىسەن،
ئۆزۈڭگە شۇنچە مەخپىي ياتىسەن.
مەن بىلمەيمەن تەنھالىق نېمە؟
تۆت پەسىلدە ئاۋازىڭ تۆت خىل،
گاھىدا چوڭقۇر ئۇھ تارتىسەن
گاھىدا مۇز بولۇپ قاتىسەن.
گۈل ـ گىياھ، دەل ـ دەرەخلەر ساقلىغان چىلىڭ
زۇمرەت رەڭلىك مەخپىيەتلىكىڭ،
ئوخشار مېنىڭ ئۈمىدلىرىمگە.

سۇ
غەمسىز، رەڭسىز مادداسەن،
ئىككى كەپتەر بىلەن كۆك ئاسماندەك،
ئىككى شامال بىلەن مەجنۇنتالدەك،
ئىككى غالجىر قول بىلەن بىر ئاچ تەندەك.
ئىككى ھىدروگېن، بىر ئوكسىگېن ۋە
ئېلېمېنتلار دەۋر جەدۋىلىدە
ئىرىمشىپ ـ چىرمىشىپ ئويناۋاتقان.

دېرىزىدىن كېچىگە قاراش

قاراشمۇ بىر سىر...
ئەتىرگۈلمەن،
شامال قاراڭغۇ:

تېپىلغۇسىز سوۋغات

بىلىكىمگە تېگىپ تۇرغان
خانىشىمنىڭ قوڭغۇراق گۈلى.

سەپ تۈزمەكتە ئۆلۈك لەشكەرلەر
مېڭەمنىڭ سەلتەنەتلىك خارابىسىدا
روبىرو بولۇپ دەقىقىلەرگە.

تۇن ئەينىكىدە
گۈزەل رۇخسارىڭ.

يالغۇزلۇقۇم ئۆتەر بىلىنمەي
بۆلۈنمەكتە ۋاقىت ئالتۇندەك.

بىلىكىمدە سەن بەرگەن سائەت.
قەدىرلىكىم توختاپ قاپتۇ ئۇ
مەڭگۈلۈكنى ئىپادىلەپ.

ئەركەكلەر قېنى سىلەر؟

(داستان)

1 . ئەرنىڭ غېرىبلىقى

... داۋاملاشماقتا
تېرىلەرنىڭ سىرتىدا،
ئادەمنىڭ نۇر ھالقىسىدا،
ئالەمنىڭ باش نۇقتىسىدا،
ئەرلەر يۈزلەنگەن ئاپتاپپەرەستەك
ئايالالرنىڭ سەلتەنەتى ئاستىدا،
داۋاملاشماقتا...
جىنسىي ئاجىزلىقنى
داۋالاش توغۇرلۇق ئېلان،
ئوغرىلىقچە ئوقۇلۇۋاتقان
ئەركەكلەر ئارا.
نومۇسقا چىدىمىغان ئەركەك ئىتلار
ئۈزلىرىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشقا
تۇپلانغان مەيداندا شەھەرلەردىكى
... داۋاملاشماقتا...
ياشىمىسا بولمايدىغاندەك
كېتىۋاتقان كىشىلەر ئارا.

ئەي ئەركەكلەر كۆرمىدىڭلارمۇ؟
ئەرلەر ھېچكىم ئەمەستەك

چۈشلۈك ئۆيقۇ

ئۆي ئىچىنىڭ غۇۋا قولىدا
نۇر، جىمجىتلىق، بىر تىلىم تاۋۇز.

تېرەكلەرنىڭ شىلدىرلىشىمۇ؟
ھاۋادىكى بولاقلارمىدۇ؟
ياكى قىزغۇچ چۈش پەيتى
بالكوندىن ئاقماقتا ئۆيگە.

بالكوندىن ئاقماقتا ئۆيگە
تالادىكى سىقىلىش.

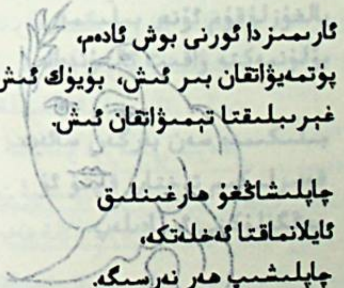

ئارىمىزدا ئورنى بوش ئادەم،
پۈتمەيۋاتقان بىر ئىش، بۈيۈك ئىش
غېرىبلىقتا تېمىۋاتقان ئىش.

چاپلىشاڭغۇ ھارغىنلىق
ئايلانماقتا ئەخلەتكە،
چاپلىشىپ ھەر نەرسىگە.
ئۇيقۇ شىرنىسى
لىق توشتى كۆزگە.

سايىمىز ئايال،
غېرىبلىق ئايال،
قاتناش قائىدىسى ئايال،
ياتقان نۇر
ماڭغان نۇر
تۆشۈك نۇر ئايال،
كىچىك ئۆي كىچىك ئايال،
چوڭ ئۆي چوڭ ئايال،
ئەپسانىلەرنى توقۇپ
دەرەخ يارىتىپ
دەرەخ كاۋىكىدىن
قىز يارىتىپ
ئېرىشمەكچى بولغىنىمىزمۇ
ئايالدۇر ئايال،
يەسەۋى ئۆز شېئىرلىرىغا
چوڭقۇر كۆمۈپ قويغان يار
ئايالدۇر ئايال،
ئۇنتۇلدۇرۇپ
20 ـ ئەسىرنى
ئامېرىكىنى، توكيونى
روھىمىزغا پەرۋاز قىلدۇرغان
ئايالدۇر ئايال،
ئايال! ئايال! ئايال!
جېنىم، جېنىم ئايال
قارغىش تەگكۈر ئايال . . .

ئەر يوقتەك تۆت ئەتراپىدا
بىخەتەر يۈرەر ئايالالار،
چۈش كۆرىدۇ ئايالالار ھەتتا،
ئۇگىدىسىغا يېتىپ كارنۋاتتا.
ئەركەكلەر، پاك بولدۇگلارمۇ
ئايالنىڭ ئاۋازىغۇ بۇ؟
ۋارقىراشماقتا
تەپتارتماستىن يېنىمىزدىلا
يەتتە ياشتىن ئاشقان ئايالالار،
ئەڭ - ئەڭ نېپىز ئىچ كىيىم بىلەن
ئاپتاپ سۈنۈپ ياتقان ئايالالار.
خۇددى بىز بىلمەيدىغاندەك
قات - قات كىيىم ئىچىدە
قىپيالىڭاچ تۇرغان ئايالالار.
ئەرلەرگە كۆز - كۆز قىلماقتا
شارقىرىغان قوشنا مۈنچىدا.
ئۇلار بىزنىڭ ئۆيلىرىمىزدە.
ئۇلار بىزنىڭ گۈللۈكىمىزدە.
ئۇلار بىزنىڭ ئىشخانىمىزدا.
كېچە سائەت نۆلدىمۇ
خوتەن ۋاقتى بىردىمۇ
ئىختىيارىي مەۋجۇتتۇر ئايال.
ئايال مەۋجۇت تەكلىماكاندا.
ئايال مەۋجۇت ھەممە كارنۋاتتا.
جىمجىتلىق ئايال.

ئاياللاردىن باشقا ھەر خەقنى،
ئۆلتۈرۈۋەتسەڭ
ئۆلتۈرۈۋەتسەڭ ھاياجان بىلەن. . .

ئايال ــ
ئەركەكلەرنىڭ ئۆلۈم مەيدانى.

ئايال ــ
ئەرنىڭ يېنىدا ياتقان
سۆت ئىچىشكە ئامراق
ئوماق بىر مۈشۈك.

ئايال ــ
بىنالارنى قاپلىغان
دېرىزىسىز غېرىبلىق.

ئايال ــ
ئالەم بىنا بولغان شۇ كۈنى
تۇنجى ئەرنىڭ بالىياتقۇسى.

ئايال ــ
يىلان بېشى چاقىنىغان ئەلدىن
خاقان ئولجا ئالغان جانلىق مال.

ئايال ــ
بويسۇنغۇچى خەلقلەر
تەگرىقۇتقا سوۋغا قىلغان مەلىكە.

ئەركەكلەر ئالغا!
ئەركەكلەر ھۇررا!
ئاپئاق ھور ئارىسىدا
بىلجىرلىغان ئاياللار.
يېقىن يالىڭاچلىق،
ئۇياتچان ئەر،
سۇ تامچىسى
ساقىپ تۇرغان
پاچاقلار.
نەم چاچلار،
مەزىلىك تەر پۇرىقى،
ئېگىز - ئېگىز ئەمچەكلەر،
مۇجۇپ - مۇجۇپ
ئېزىۋەتسەك،
قوش تۇخۇمىنى.
ئېزىۋەتسەك،
سۇيۇق ئاپتور يازغان كىتابتىن
ئەڭ چىرايلىق قىز پېرسوناژنى
ئەرگە تېگەي دېگەندە.
ئۆلتۈرۈۋەتسەك سەن، تونۇش ئايال
بەش ياشلىق ئەر سۈنغان كەمپۈتنى
شاللاقلارچە ئېلىپ يېگەندە.
ئۆلتۈرۈۋەتسەك ھەممە كوچىدا
ساڭا بويسۇنمىغان بەتبەختنى،
ئۆلتۈرۈۋەتسەك لىق بىر پويىزدا

بېسىپ كىرگۈچى.

ئەر —
گويا تەننى بېسىۋالغاندەك
زېمىنلارنى بېسىپ ئالغۇچى.
ئەر —
قان تۆكۈشتىن ھاياجانلىنىپ
ئۆلۈملەردىن لەززەت ئالغۇچى.

ئەر —
نەيزىسىنى ئۇيىنىتىپ
ئايالالر دۆلىتىگە
يېتىپ بارغۇچى.

ئەر —
ئايال خاقاننى
ئايال خەلقنى
ئايال يېزىقنى كۆرۈپ
بوشاپ قالغۇچى.

ئەر —
ئايالالرنىڭ دىنىدا
بالىياتقۇ ياساپ چىققۇچى
مىڭ ئۆي ئۈستىسى.

ئايال –
كۆچتۈڭگۈر ئەر قەبىلىنى
بارا – بارا قۇل قىلغان
رەسمىي ئايال.

ئايال –
چۈشكۈنلەشكەن ئەر.

ئايال –
ئويغانغان ئەرنىڭ
تومۇرىدا ھۆركىرىگەن شىر.

ئايال –
سەن بىلمەيسەن، بىلمەيسەن
سەن بىلمەيسەن ئەر دېگەن نىمە.

ئەر –
مەڭگۈ بىر ئايالنىڭ كىچىك بالىسى.

ئەر –
يالغۇز قالغاندا
نىيىتى بۇزۇلۇپ قاراپ قالغۇچى
چاك كەتكەن تامغا.

ئەر –
مىنىۋېلىپ ئۈستىگە ئاتنىڭ
ئوتلۇق، پىنھان شەھەرلەرگە

كوچا قانۇنى
ئەتىگەنلىك گېزىت
ئەينەك غىرىبلىق
مەنسەپكە تەيىنلەش
غۇۋا قىرغىنچىلىق
تام سائەتنىڭ سائەت توققۇزدىن
ساختىپەزلەرچە بەش ئۆتۈشى
مەنىسى مەخپىي جۈملىلەر
سولانغان توپ ـ توپ ھەرپلەر
قانغا بويالغان ئامبۇردەك يېزىق
قىيىن ـ قىستاقتا ئېلىنغان تاۋۇش
باسمىخانا
سۇيۇق ئەتىرگۈل
توك ئۇرۇندۇق
گوياكى نامەلۇم ئوكۇل ئۇرۇلۇپ
سارائىغا ئايلانغان مەنىلەر تولۇق
باسما زاۋۇتى
ھەرپلەر توپ ـ توپ
مەجبۇرلانغان كىشىلەر
ئۇنتۇلدۇرۇلغان كىشىلەر
قۇياشنىڭ ئىسمى ئاستىدا
گويا ئاپئاق مامكاپلاردەك
قۇرۇتۇلغان كىشىلەر.
تۇرپان مۇزېيىدىكى يالغانچى جەسەت

ئەر —
دىنغا كىرىش مۇراسىمىدا
توپ — توپ خەتنە قىلىنغان خەلق،
ئات ئۈستىدە روھى سۇنغان سەركەردە
جەڭگىۋارلىقى يوقالغان لەشكەر
مەن ئەمدى ئەر ئەمەس دېپ، ئويلىغان ئەر.

چۈشكۈنلەشكەن ئەر
تەسەللىگە موھتاج بولغاندا
سىيلاپ تۇرسا بېشىنى ئايال
يوقاپ كېتەر ئىدى ئېھتىمال.

ئەر —
خورلىسا بىر ئايال مۇبادا
بىردىنلا غەزىپى قايىنىغان بۇقا.

ئەر —
ئايال تولۇق بىلىپ يەتمىگەن
مەڭگۈ ئۆچۈپ قالمايدىغان ئوت.
ئوت كەتتى ئوت!
ئوت كەتكەن چاغدا
ئەي ئاياللار، ئامال يوق ئىسلا.
ئامال يوق ئەمدى
ئەرلەر شەھىرىدىكى ئايال پادىشاھ.
ئۆلۈمگە تولغان قىزغىن تەپەككۇر،
ئالەمگە تۇتاشقان جىنسىي بار كوچا.

ئۆلۈم قىزغىنلىقى قاپلىغان
ئەركەك شەھەر.
غىرىبلىق.
توپ ــ توپ قۇشلارنىڭ،
مەخپىي سىزىقلىرى ئىچىدە،
يىغلاپ سالغان بوۋاقلارنىڭ
پىچەتلەنگەن ئاغزى ئىچىدە،
كوچىلارنىڭ پەلەمپەيلەردىن
خۇشال چۈشۈشلىرى ئىچىدە
ئەينەك ئۆيلەردىكى پايانسىز
سۇنۇش تەنھالىقى ئىچىدە،
« دىققەت
بۇ ئۆي ئەمەس! »
دېگەن خەت
تامىلىرىغان چاپلاپ قويۇلغان
قورقۇنچلۇق ئۆيلەر ئىچىدە،
چاشقاندىن قورقۇش كېسىلى بىلەن
ئاھالىلىرى ئۆلۈۋاتقان
شەھەر ئىچىدە،
ئازابلانماسلىق
ئۆرپ ــ ئادەتكە ئايلاندۇرۇلغان
ئۇلۇغ قەبىلىنىڭ ئىچىدە،
داۋاملاشماقتا. . .

ئۆلۈكلەرنىڭ ئورنىدىكى
ناتونۇش ئادەمدۇر پەقەت.
تام سائەتنىڭ سائەت توققوزدىن
ۋارقىرىغاندەك ئاتمىش ئۆتۈشى.
چۈش كۆرگۈدەك لايىھىلەنمىگەن
بويتاق ئەرنىڭ ياتىقى.
چۈش
چۈش كۆرۈشكە ئامراق ئەر ئۈچۈن
دائىم ئوچۇق پاھىشىخانىدۇر.
چاقنار چۈشنىڭ دېرىزىسىدىن
ھاسىرىغان بىر ئايال بىلەن
ئۆلگەن بۇقا تېرىسى.
ھوجرامدىكى قاراڭغۇلۇقتا
سېمىز غېرىبلىق
پۇشۇلدىماقتا.
مېنىڭ ھوجرام مېنىڭ ئەمەس.
مېنىڭ ھوجرام سېنىڭ ئەمەس.
مېنىڭ ھوجرام كوچا ئەمەس.
شىلەپە ئەمەس،
بالىياتقۇ ئەمەس،
شارقىراتما ئەمەس،
تۇرمە ئەمەس مەنلا سولانغان.
مەنسىزلىك.
كۆلدان.

دەرەخ ئاستىدا
بىر كوزا سەھەر.
سەھەر كېلەر چىشى بۆرىدەك،
بۆرە تۇرغان يېقىن ئەتراپتا
ئۇخلاپ قالغان بىر ئوغۇل بالا.
ئۇ بىلمەيدۇ قەبىلىسىنىڭ
ئۆلگىنىنى، ئىسسىق، بەك ئىسسىق
ياتلار بېسىپ كىرگەن يايلاقتا.
سەھەر كېلەر دەرەخ ئاستىغا
كۆك يايلىق چىشى بۆرىدەك.
چىشى بۆرە كۆردى چۆشىدە
ئەڭ ئاخىرقى بىر ئوغۇل بالا
سىيلار ئىدى يايلىنى ئاستا. .
چىشى بۆرە يۇمۇپ كۆزىنى
ھاياجاندا باقتى ئەتراپقا. .
دۇنيا نۆل
ئاتلار نۆل
ئايالار نۆل
ئەر قەبىلە تولدى ئوتلاققا.
ئەر قەبىلە كۆردى ئۆزىنى
ئانىسىنىڭ جىسمى ئىچىدا.
ئانا
مەن كۆرگەن تۇنجى ئايالسەن
تۇنجى ئايال تەكلىماكاندۇر
تەكلىماكان دولقۇنلىماقتا
دولقۇنلىنىپ ئۇينار كۆكرىكى
كۆكرىكىدە نۇر سىزىقلىرى

2 . ئەرنىڭ جۇغراپىيىسى

— ئۇستىمىزدىكى كۆك ئاسمان بىلەن ئاس-
تىمىزدىكى قوڭۇر تۇپراق يارىتىلغاندا، ئىكك-
سىنىڭ ئارىسىدا ئىنسان بالىسى يارىلىپتۇ. . .
« كۆلتېگىن مەڭگۇ تېشى» دىن

جۇغراپىيە چېكىتلىك پەندۇر،
هەر بىر چېكىت بىر كىچىك ئەلدۇر،
يەر شارىنىڭ خەرىتىسىدە.

هالقىسىمان تاغلار يېنىدا
تاغىل ئاتلار نۇر چاچار خىرە
لەيلەپ يۈرگەن رەڭدار ئۇيقۇدەك.
پارقىرايدۇ يېشىل چېكىتلەر
يەرشارىنىڭ خەرىتىسىدە.

خەرىتىدە ياتقاندەك يىلان
پويىز يولى ئۇزۇن سىزىلغان
ئېگىزلىكلەر توپا رەڭ هامان.

بۇ دەرستە سۆزلەنگەن ئەلدە
ئىنچىكە يوپۇرماقلىق ئورمان ئىچىدە
ئاياللار بىلەن
چېتىشىدۇ،
پىت بېقىشىدۇ،
مەي ئىچىشىدۇ،
ئەر قەبىلە.

ئەڭ چىرايلىق خوتۇنلار گۈچۈن
شەھەرلەرنى قىلىدۇ ۋەيران . .

قۇملۇق
ئاستىن – ئۈستۈن قىلىنغان جۈملە
بىرىنچى شەخسكە تەۋە باليىياتقۇ
قىلىن پېئىل
تۇتۇق ھاياجان
ئەرگە خىرىس قىلغان ئايال
قۇم ئۈستىدە چاقنىغان شامال
دومىلىغان پىۋا شىشىسى
كارىۋاتتىكى ئايال
ماي ماشىنىسى
ئىگىلەنگەن باليىياتقۇ
تىك قادالغان ۋىشكىلار
جىددىي ھەرىكەت
ئەملەشكەن سۈنئىي بۇرغىلار
شىلىمشىق نېفىت
يوشۇرۇن ئېگى ۋارقىرىغان ئەر . . .
ۋۇجۇدىدا تەكلىماكاننىڭ
لوپنور كۆلى قۇرىدى بىردىن.
ئايال ياشار سۈنىڭ ئىچىدە،
ئايال ئۆلەر سۇ ئاپىتىدە،
ئەرلەر چاقنار سۇ ئەتراپىدا،
ئەر قۇترايدۇ قۇرغاقچىلىقتا،
سۇ باسقان شەھەر.

سىزىق سىزار ئالغ بوشلۇقىغا
بوشلۇق ئايال بوشلۇقى پەقەت
پەقەت ئوگدا ياتقان قۇملۇقلا
يېتىلدۈرەر ئەر قەبىلىنى.
ئەر قەبىلە قۇملۇقنىڭ تېنى
تەن، ۋارقىراش، سۇ، بالىياتقۇ
تەكلىماكان.
لوپنۇر كۆلى.
قۇم دۆڭلىرى
قۇم دۆڭلىرى سىلكىنگەن كۆكرەك،
قول ھەرىكىتى، يوتىنىڭ ئىسمى
تەۋرىنىش ۋە ئوھ تارتىش
ئېچىلىپ - يېپىلىپ تۇرغان
ئاخىرى يوق تەن. .
كۆكرەكلەردە يۇپيۇمىلاق نۇر
قۇم دولقۇنى شارقىراتمىدۇر
ئېقىۋاتقان
ئايال چېچىدىن
ئاۋازىدىن، نەپەسلىرىدىن
قولتۇقىدىن، يانپاشلىرىدىن. .
ئايالنىڭ يىرتقۇچلارچە
غەمزىسى بىلەن
ئامراقلىشار ئۆلۈمگە ئەرلەر،
بېسىپ كىرىپ ياتلار يېرىگە
قان چاچىدۇ كۈن شولىسىدەك،
تويلار ئارا ئىسسىق - ئىسسىق قان.

سېھىرگەر سۇ
شىرەدە گۈلدان
قىزغىن تەپەككۇر تولغان
شائىرنىڭ ئىشخانىسى
ئۇدۇل تامغا ئېسىقلىق تۇرغان
يەر شارى خەرىتىسى
دولقۇنلىغان پايانسىز ئايال
ئىگىسى يوق ماكانسىز ئايال
ئوتتەك تىنىپ ياتقان بىر ئايال
كۆمۈش تەنلىك تەكلىماكان.

ئەرلەرنىڭ يوق ئايالدىن باشقا
تەنھالىقى تەكلىماكاندا. . .

3 . ئوتنىڭ تارىخى

ئوت كۆيىدۇ قۇياش كۆيگەندەك
ئوت ئۆچىدۇ قومىلۇقتەك.

پىرىخون.
سېھىرلىك ئەپسۇن
چوقۇنغۇچى ئەرلەرنىڭ
بېشىدىكى قۇش پەيى.
يەردە ياتقان كېسەك باش
ئۇيغۇرلار ۋە شامان دىنى.

تۆت ئەتراپقا ياماشماقتا سۇ
كىچىكلەشكە باشلىدى ئەرلەر.
پەلەمپەيدىن ناينىاقلاپ چۈشۈپ
قوزغىماقتا ھاياجىنىمنى
ئىشخانىدىن چىقىۋاتقان سۇ.
مۇزدەك سوغۇق ئەينەك تىلىدا
ماڭا قاراپ بۇيرۇق قىلار ئۇ.
شىلدىرلايدۇ سۇ مىسرا ـ مىسرا،
ئۇلغايماقتا سۇ ئاستا ـ ئاستا،
قۇتۇلۇشۇم مۇمكىن ئەمەستەك
ھەر تەرەپتىن كەلمەكتە دەۋرەپ.
رەستىلەر سۇ
بانكىلار سۇ
ساقچىخانا سۇ
شەھەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ بىناسى سۇ
سۇ. ئاياللارغا تولدى بۇ شەھەر

(قاراڭلار شەھەرلەردە ئاياللارنىڭ قىيقاس ـ چۇقانلىرى، ئاياللارنىڭ ئەرلىرى، ئاياللارنىڭ ماللىرى، ئاياللارنىڭ مەدەنىيىتى، ئاياللارنى قوغدايدىغان قانۇن، بۇ شەھەردىكى ھەممە نەرسە ئاياللارنىڭ ئەمەسمۇ؟)

ئۇچۇۋاتقان قۇمنىڭ ئەرۋاھى
ئارۋاھى ئۇچقان كۆلدان

ئۇلۇغۋار قاتىللار
تۇغۇلىدۇ قورقماستىن پات ـ پات.
ئىپتىدائىي دەۋرگە قايتار
ئۇسمۇر قىزلار بولۇپ ئىككى قات.
ھەر كۈنى خالىغان ئىنسان
قاتناش قائىدىسىنى ئۇنتۇغان ھالدا،
كوچا مەركىزىدە مەۋجۇتتۇر ھامان.
سائەت زاۋۇتلىرى سائەتلەر تامان
ئىنسانلارنى قىلغاندا ئەخمەق،
چۈش، ئۇلۇم ۋە بوزغۇنچى ئەرلەر
مىلتىق، مەي ۋە باشقا نەرسىلەر
باشلاپ كېلەر يېڭى بىر سەھەر.

ئوت يالقۇنلىماقتا،
ئەرلەر جەڭ مەيدانىدا.
ئوت،
تالىماقتا قۇيرۇقىنى،
بىر يىگىت،
ئۆلتۈرۈۋالدى ئۆزىنى.

ئوت،
ئۆز ـ ئۆزىنى يېمەكتە.
بىر ئەر
قولى بىلەن لەززەتلەنمەكتە.

خەنجەر
ۋالىلداش
نەزىر سۈپىتى
يارىسى بار ئوت
قاناۋاتقان ئوت
يالىڭاچلانغان كىشىلەر توپى
ئوت مۇئەككىلى سىيمەكتە
ئەرلەرگە قاراپ . . .

گۈلخانىلار يېقىلغان
بارگاھلار ئەتراپىدا،
مۇخ، يۇسۇنلار قاپلىغان
ئارالىلاردەك كارىۋاتتا،
ئېچىلىدۇ ئۆلۈم چېچەكى
كېچىدىكى ئايالىلاردەك
مەستخۇش ئاۋازدا.
نېپىز، جىمجىت كىرلىك ئۈستىگە
يۇمران كۆكسۈك تېگىپ تۇرغاندا
ئۇيقۇسىزمەن ئۇزاق تۈنلەردە
كۆيۈۋاتقان يۇمران ئازابتا.
كۆيمەكتە ئوت
تىنچلىق كەپتىرىنىڭ
مۇستەبىت جىمجىتلىقىدا.
قانۇن تورى
قاپلىسىمۇ ئەتراپنى قات - قات،

مەڭگۈلۈك ئېغىز ھەۋەسى.
لەيلىمەكتە تاماكا ئىسى . . .
يىراقتا
ئاياللارنى ئۆپۈش چەكلەنگەن
بىر قەبىلىدە.
يېقىندا
قەشقەر « خەلق» باغچىسىدىكى
چىملىق ئۈستىدە.
ياكى ئايالىنى ئۇنتۇپ قېلىپ
خىزمىتىگە چەكسىز بېرىلگەن
ئىشدىشىمنىڭ ئىش ئۈستىلىدە.
كۆلدان ئۈستىدە
قارا چاچلار لەپەڭلەپ
ھالقا ـ ھالقا تۈتۈنلەردىن
كۆرۈنمەكتە ئايال دېگەن خەت:

ئايال
ئايال
ئايال   ئايال
ئايال ئايال
ئايال

ئوت ۋە ئوغرىلانغان ئوت.
ئوت ۋە ئۇلۇغلانغان ئوت.
ئوت ۋە مەينەت شىشىلەرگە قاچىلانغان ئوت.

ئوت
قالدى پەسلەپ،
بالىياتقۇ
ئالدى بىر نەپەس.

ئوت
قوشۇلدى ئوتقا.
بىر ئەر
قانات سۆرەپ يەنە بىر ئەرگە
ئوزۇق ئىزلەر كەچكى شەھەردە.

ئوت پىرى سىيمەكتە خۇشال
ئۆلۈۋاتقان ئەرلەرگە قاراپ. . .

مۇخبىر،
مىراپ،
گىلەم ساتقۇچى،
يا كوچىدا ئورۇق بىر ئەرۋاھ
تۇتاشتۇردى موخۇر كىسىنى.
تاماكا ئىس چىقارماقتا،
بەلكىم ئۇ
قىبلە ئاقساقىلى يا پىرىخون
ئوتقا چوقۇنۇش مۇراسىمىدا
ئۇنتۇپ قالغان مۇقەددەس بىر چوغ.
بەلكىم ئۇ
ئەركەكلەرنىڭ ئايالغا بولغان؛

« نەۋائىي غەزەللىرىدىن تاللانما»

« ئۇيغۇرچە ـ ئىنگلىزچە لۇغەت»

(1990 ـ يىلى دانيىل سىنجون تۈزگەن)

« ئۇيغۇرلارنىڭ دىنلىرى»

بۇ كىتابنىڭ 1 ـ بەت 1 ـ قۇرىدا« دۇنيادا ئۇيغۇرلاردەك كۆپ دىن قوبۇل قىلغان، دىن يەڭگۈشلىگەن مىللەتتىن يەنە بىرى يوق» دېگەن خەتلەر بار ئىدى.

ئۇ قولىنى يەنىمۇ پەسكىرەك ئۈزاتتى.

— ئۇنداق قىلماڭ، يامان بولىدۇ. — دېدى قاراڭغۇلۇقتا سىگىلىسى.

— ياق، ئۇنداق قىلماڭ، خۇدادىن قورقۇڭ.

— قولىڭىزنى تارتىڭ، بۇ دېگەن ئاللانىڭ ئامانىتى.

— ئامانەت ئادەم ئاتىمىزدىن باشلاپ شەيتاننىڭ قولىدا ھېچنېمە بولمايدۇ.

— ياق، ئۇنداق قىلماڭ، خوش بىرلاي ئاكا.

— ئىپلاس!

— بۇقا!

— ئۇھ، پە. . .

— رىش . . .

— تە . . .

— م م م . . .

پەرىشتە

قاناتلىرى بىلەن

بۇ شەھەرنى كۆمتۈرۈۋەتتى.

جىنسىي مۇناسىۋەت ۋە تىرىنقچىلىق.
خوتۇنى بار ئەر ۋە ئات كۆندۈرۈش ئىگىلىكى.
قولى بىلەن ئويناش ۋە قول ھۈنەرۋەنچىلىك.
بويسۇنغان ئەرلەر ۋە شەھەر

شەھەر
ساقچىلار بار بۇ شەھەر.
ئاياللار مونچىسى بار بۇ شەھەر.
ئاياللار مونچىسىنىڭ تام ئەينىكى
رەت قىلىدۇ يالىڭاچلىق ئالىدا
سۈزۈكلۈكتىن باشقا ھەممىنى
ھەتتا پاك بىر ئايال بولۇشنى.
كەچۈرۈڭلار ئاياللار
چۈشەنمەيدۇ ئەركەكلەر بۇنى.
گومۇش ئەرلەر
ئەخلاقلىق ئەرلەر،
ئالدىراش ئەرلەر
تولۇپ كەتتى شەھەرگە.

كۆڭلى بۇزۇلدى.
ئۈنىڭ خۇمارى تۇتقانىدى.
ئۇ تاماكا چەكمەيتتى.
ئۇ كىتاب ئوقۇماقچى بولدى.
تەكچىدە مۇنداق كىتابلار تۇراتتى:
« قۇرئان كەرىم» (ئۇيغۇرچە تەرجىمىسى)

كىرىش سىمۋول
ياتىقىمغا.
ئۆيگە كىرىش لەززىتى بىلەن
ھاياجىنىم ئۇرغۇپ تاشقاندا؛
غۇۋالاشقان قاقشال تېنىمگە
تاتلىق تېگىپ تۇرغان بۇ كارىۋات.
قاراڭغۇلۇق ئارا پۇتلىرى
نۇردەك قېتىپ تۇرغان بۇ كارىۋات.
پۇتلىرى
ئەڭ چىرايلىق شەكىل چىقىرىپ
دولقۇنلىنىپ تۇرغان يايلىمغا
ئارتىلدۇرۇپ ۋال - ۋال شامالنى
ئوغۇزخاننىڭ ئاستىدىن
قارلىق تاغقا قېچىپ كەتكەن ئات.
«قارلۇق» دەپ نام ئالغان
كۆكسى ئېيىق كۆكسىدەك بىر ئەر
توققۇز كۈندە تېپىپ كەلگەن ئات.
خاقان ئۈچۈن ھەربىي يۈرۈشتە
نۇسرەتتىن بېشارەت بېرىپ كەلگەن ئات.
ئات ئۈستىدىكى خاقان،
ئات ئۈستىدىكى ئەل.
ئاتقا مىنىش لەززىتى
قان تۆكۈش ھەم جەڭ لەززىتىدۇر
ئاتقا مىنىش بولغۇچە تامام.

4 . ئاتنىڭ تارىخى

تاڭ ئاتار تەرەپتىن
لەشكەرلەر كەلدى.
كۈن پاتار تەرەپتىن
لەشكەرلەر كەلدى.
تۇياقلاردىن ئۆرلىگەن توپا
قىلدى زۇلمەت ئاسماننى، يەرنى. . .
جىمجىت يولدەك بۇ مىسرالاردا
يەلپۈنىدۇ قارا ئاتا يايلى.

چاقىنماقتا غەرىب ياتاقتا
كارىۋات، پايتال، ئەينەك يېرىقى.

كۆلتېگىن بىرىنچى قېتىم
جەڭگە چۈشتى ئاق ئاتقا مىنىپ
ئاق ئات ئۆلدى ئاق قاردەك.

كۆلتېگىن ئىككىنچى قېتىم
جەڭگە چۈشتى ئاق ئاتقا مىنىپ
قىزىل گۈلدەك يىقىلدى ئاق ئات.

كۆلتىگىن ئۈچىنچى قېتىم
جەڭگە چۈشتى ئاق ئاتقا مىنىپ
ياۋ لەشكىرى قاچتى پېتىراپ.

ئاتقا ئوخشاش كىشنەر غېرىبلىق،
چىقىش سىمۋول ئەمەس

ئات ئۈستىدە قايىنار قېنىمىز،
ئۆلۈمدىنمۇ يۈكسەكتۇر يۈكسەك
ئاتقا بولغان ھاياجىنىمىز.
ئات كۆچۈرۈش قانۇنلىرى
ئات نەسىللەندۈرۈش قانۇنلىرى
چەۋەندازلار ئۈستىگە
ئاتلارنى مىندۈرۈپ قويۇش.
ئات باقارلارنى
رەتكە تىزغان ئات.
ئاتلارنى مەدھىيىلەش،
ئات يايلىنى سىيلاش مۇراسىمى.
ئاتقا مىنىش قىزغىنلىقىدا
ئۆلۈمگە يۈزلەنگەن شەھەر،
ئاتلار ئۈچۈن نۇر چاچقان شەھەر،
شېرمەتلەرنى ئۇخلاتقان شەھەر. . .

قاراڭغۇ كوچىدەك مىسرالىرىمدىن
كېلىۋاتقان ئات مېنىڭ ئېتىم
چەكسىز ئېچىپ تەنھا كۆلبەمنى
كىرىۋاتقان ئات مېنىڭ ئېتىم
مېنىڭ ئېتىم
بېشىنى كۆتۈرۈپ
ھالرەڭ يۆتۈلۈپ،
كىشنەيدۇ.

مال باھاسى چۈشكەن دۇكانغا
قىستىلىشىپ ئىتتىرىشىپ كىرىپ
پايپاق تاللاۋاتقاندا ئەمەس
ئۇيغۇر قان ئاق قاندا ئۇيغۇر.
تويغا كېلىڭلار، تويغا ئەييۇھەنناس!
تويلىرىمىز خاقانغا ئوخشاش
ئۇيغۇر توي بولغاندا ئۇيغۇر.
ئايالالار ھېچنېمىگە مەجبۇرلانمىغان
زېرىكىشلىك كۈندۈزدە ئەمەس
ئۇيغۇر دېگەن كېچىدە ئۇيغۇر.
ئۇيغۇر
ئات ئۈستىدە
ئېشەك ھارۋىدا
ۋېلسىپىتتە
سوپەكتە
ماشىنىدا
بەس - بەس بىلەن
غالجىرلىق بىلەن
جان - جەھلى بىلەن. .
ئات
ئات
ئات

ئات ئۈستىدە بىزنىڭ جېنىمىز.

سۆكۈت موھتاج ئوقۇشقا
سۆكۈت قىلدىم ئۇيغۇر تىلىدا..

ئەرلەر دۆلىتى
يىپەك يولى، ئات، يارغول، ئەلچى
كېچىلەرگە ئىسسىقلىق تۇرغان
ئۆزۈم بىلەن ئاتىنىڭ سايىسى.
ئەي پالۋانلار ئاتقا مىنىڭلار
ئۇ شەھەردە ئاياللار بار،
يىپەكلەر بار، ئالتۇن ـ كۈمۈش بار.
ئەي پالۋانلار ئاتقا مىنىڭلار
قىزىل ـ قىزىل سۇ چاچايلى،
تاملىرى ئالتۇن
تۆگىلۈكلىرى كۈمۈش ئۆيلەردە
ھاراق ئىچىپ كۆڭۈل ئاچايلى!
قىرىق كالا، قىرىق تۆگە سويۇلسۇن
قىرىق كېچە ـ كۈندۈز توي بولسۇن...!

كۆزۈم چۈشتى ياتاقتا
ماڭا قاراپ كىشنەۋاتقان
بىر توپ يوق ئاتقا.

چىشلەيدۇ.
ئەركىلەيدۇ سۇر كىلىپ.
ئامراقمەن ئىتىمنىڭ
يايلىغا،
بوينىغا،
پۇتىغا،
پۇتلىرىنىڭ ئارىسىغا.
پۇشقۇرۇشىغا،
چۇشكۇرۇشىگە،
چۈش كۆرۈشىگە.
ئەتىگەندىكى يۆنىلىشىگە،
كېچىدىكى يۆنىلىشىگە.
ھەتتا
خالىغان چاغدا
ئۇياتچان زوڭزىيىپ
سىيىۋاتقان كۆرۈنۈشىگە.

پېزىقچىلىق شىرمىسى
مەن ئىشلەتكەن ھەرپلەر
ھەرپلەرنىڭ ئوقۇلۇشى
ئات تۇيۇقىنىڭ ئاۋازى
ئاۋازنىڭ كۆكۈش نۇرى
نۇرلۇق سۆكۈت

يۇمىلاقۇم شەھەر

ئارخېئولوگلارنىڭ ئەگمەچ قوللىرى
ۋاراقلىماقتا تەكلىماكاننى.

قەدىمىي دۆلەت،
تۆگىلەر چۆككەن سۈكۈتكە ئايلىنىپ.
ئاتلار چاپماقتا قۇمغا ئايلىنىپ.
قۇرىغان كېرىيە دەرياسىدا
ئاقماقتا ۋاقىت.
قۇم تولغان ئوردا،
ياغاچ سوغىدا
سۈپسۈزۈك سۇ
ئايلانغان روھقا.
مىس ئەينەكتە مىسكىن يۈزىمىز
يۈزلەر ئىزدەيدۇ بىر – بىرىنى.
بىز توختىماي سۆزلەۋاتىمىز
بۇ سۆزلەرنىڭ ئىگىسى قېنى؟
ئىككى مىڭ يۈز يىلدىنمۇ بۇرۇنقى يەردە
تېخىچە ياشاۋاتقان ئۆلۈكلەر.
كوچىلار قىستاڭ كېتىۋاتىمىز
يات ئاسفالت يوللاردا،
ناتونۇش بىنالارنىڭ
ئەينەك غېرىبلىقى ئاستىدا
يۇمىلاق بىر شەھەر
غىپپىدە كىرىۋالدى

كوچىدا

قانداق ئىسسىق
ماي ئېيىنىڭ ئاپتىپى.

بۇنداق تىياتىرلار دائىم ئوينالغان،
قەھرىمانلار مېكىسىدىن چىقىدۇ تۇتۇن.
بىر توپ توغراق ئورنىدىن تۇردى،
قۇرىدى،
شامال مەندىن سورىدى
يېشىل ئازابنى جىلۋە قىلىپ.

ئازابلانغۇم بار، بىپايان جىمجىت. . .
زېمىنمۇ يا مىس رەڭدىكى
چىۋىنمۇ يا سەككىز يىگىت.

مىس رەڭلىك قول
دۇمبىسىنى سىيلايدۇ ئەركىنلىكنىڭ
سۇيۇق ئەتىرگۈلگە چىلىنىپ.

ئۆيىمىزدە قاتتىق گۈگۈم
دېرىزىدە ئېغىر نۇر.
بىر ئۇيغۇر
ئىشتىنىنىڭ ئىچىدىن
بىردىنبىر قورالىنى چىقىرىپ
ئاياللارنى قوغلىماقتا كوچىدا.

كوچىدا
بىرمۇ ئادەم قالمىغان.

قەدىناس

دۈمبىسى قىچىشقان ئېشەك
تۈگمەنگە ئۆزى بېرىپتۇ.
ئۈچرىشىپ قالدۇق،
تاسادىپىي، ئۇزاق، غۇۋا.
مۇڭلىرىمىز ئاشكارا مەخپىيەت،
ئۇيغۇر تىلى چاچماقتا شولا
ئاغزىمىزدا ئۇنچە ـ مارجاندەك.

ئورۇن قالمىغان يات چىملىقلاردىن
ئۆيگە يېشىلغىنا توپلاناقتا
ئۆلپەتلىشىشنىڭ خىلۋەت كېچىسى.
سېنىڭ ئالدىڭدا هاراق شىشىسى،
مېنىڭ نامار ۋاقتىم بولۇپ قالدى.
ئاندىن ئۇستۇن قەۋەتتىكى تاقىلداش
توختىدى بىر هازا
جىمجىتلىق پەرىسىنىڭ تېنىدەك
ئېقىۋاتقان غەمكىن تالاغا.

ئارىمىزغا.

شەھەر.
ئانام تۇخۇم سېتىپ،
دادام پاختا سېتىپ،
سەيشەنبە بازار يا ئازنى بازاردىن
چاي، تۇز، يىڭنە، رەخت ، ماتا ئالار.
سۇنۇق روجەكلەردە نۇر ئۇقلىرى
مەسچىت مۇنارىدىن كۆلۈمسىرەر ئاي،
ئادەملەر شاۋقۇن سېلىپ جىمىپ قالار.

قەدىمىي ئۆزۈملەر ساپاق ـ ساپاق
قۇملۇق كېچىسىگە تۇرار ئېسىلىپ.
بىر تال بۇغدايدا مىڭ پاتمان تارىخ
كېپەك ئالتۇندەك ۋالىلدار تېرىق.

ئۆلۈك ئوۋچىنىڭ قولىدا ئوقيا
مىس ئوق ئۇچى پارقىرىماقتا،
توشقان سۆڭىكى قاچماقتا،
قۇش سۆڭىكى ئۇچماقتا،
بۇغا سۆڭىكى يىغلىماقتا.
دەل شۇ چاغدا
ئوۋچىغا كۆز تىككەن مەڭگۈلۈك ئوۋچى
كىرىپچىنى تارتتى بىرسىنىلا.

غايىب بولغان شەھەر ئىچىدە
ئەرۋاھلىرى قاۋاپ ئىتلارنىڭ
قوغلاپ يۈرىدۇ ئارخېئولوگلارنى.

تاغلار سەيلىسى

شەھەرنىڭ تەمرەتكىلىك بەدىنىدىن
قاغىلاردەك چىقتۇق چۇۋۇلۇپ،
ئەجەب ئەمەس ئاپتاپتا كەلسەك يۇيۇلۇپ،
ئەجەب ئەمەس كۆرۈپ قالساق تاغلاردىن
غەيۇر قەددىمىزنى كەتكەن ئۇنتۇلۇپ.

ئاپتوبۇس قوغلار بىر قارا يىلاننى،
خىيىم ـ خەتەرلەرگە پىشتى كۆزىمىز،
ئەينەككە قورشالغان لېكىن ئۆزىمىز.

سۇ بويىغا تارقالغان پېشىل قەبىلە،
ئوت يالقۇنى ھەۋەستەك ئوينايدۇ ئۇسسۇل
كۆيمەكتە ئوتۇن، ۋاقىت، ئازاب، ئىدىيە.

تاغدىكى ئاسمان
پاكىز، بىپايان
يۇرىكىڭ كۆپكۆك نۇرغا تولىدۇ.
تۇۋلا بىلمىگەن ناخشاڭنىمۇ
يارىڭ بىلەنلا ئېيتساڭ بولىدۇ.

تەنها قالدۇردۇق بىر - بىرىمىزنى
تەنها قالدۇردى بۇ كۈنلەر بىزنى
ۋاقىتتىن توختىماي تامچىلايدۇ قان.

بۇ شېئىرغا پۇراۋاتىدۇ
زەي تامدىكى ھاكلارنىڭ ھىدى.

يۇرتقا نەزەر

قايتتىم قۇرغاق،
قالدۇرۇپ ئارتتا
چۆكۈۋاتقان شەھەرلەر شىرىن، ئاستا،
بالىياتقۇدەك ئىسسىق قۇملۇققا.

جەنۇب بىر تىلسىم،
شامالنىڭ ئەمچەكلىرىدە
غىدىقلىنىپ تېرىلىرىمىز،
يۈرەك ئۈنسىز بولىدۇ زىدە.

بوستانلار ئارىسى
قاتار ـ قاتار قاغا جىگدىسى.
يېزىلارنىڭ يارىسى
كۆرۈنۈپ قالىدۇ پات ـ پات.
خىيال باسقان يېشىل يېزىلار
نېمىنىدۇ تۇرىدۇ ساقلاپ.
ئىدىيەلەر شورلاشقان قات ـ قات. . .

قۇياش بىر شىر يايلى قىپقىزىل
ئېتىلماقتا ئۆزىگە قاراپ،
كىردى كەچكە جىمجىت باغ ـ ۋاران،
كىردى سىرلىق تۇسكە تۆت ئەتراپ.

رەڭگارەڭ چېچەك ئاچقان يېشىل قاپتال
بوشىنىپ ئالساڭ بىر خالىي، بىمالال،
غۇر - غۇر ئۆتۈپ تۇرسا ئاستىڭدىن شامال
قانداق راھەت - ھە، قانداق راھەت - ھە!

ئېگىز تاغلارغا قارىغاي تىككەن
سۇرلۇك جىمجىتلىقنىڭ ئىگىسى نەدە؟
سۇنىڭ قەدىمىي يېزىقلىرىنى
ئۈنلۈك ئوقۇۋاتقان كىم بۇ يەردە؟

تاغلارغا ئۇستىخىنىمىز چۈشۈپ قالدى
بىراق يىراقلاردا دۆۋە - دۆۋە ئىش،
كۈتمەكتە كېتىش.
قايتارمىز ھاياتنىڭ تەنھالىقىغا
قارا يول يۆگۈرمەكتە ئارىمىزدا.

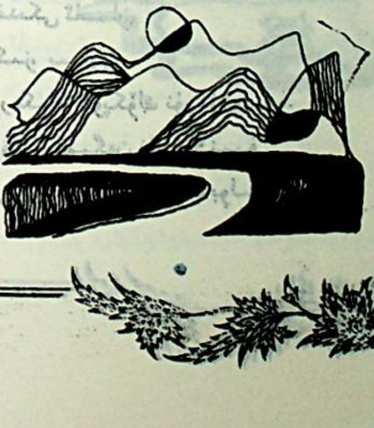

كۆز كۆنلىرى

تەييارلاندۇق قوبۇل قىلىشقا
ھەدىيەنى، مېھىر ـ شەپقەتنى،
پىشىپ كەتتى يېمىشلەر مانا.
بۇ كۆنلەردە روھىم دەريادۇر
سەھرا خىلۋەت ئېتىكاپخانا.

چاقنار شەبنەم، تىپتىنىچ ئاپتاپ،
ئورغىقىمىز يېڭى چىققان ئاي،
قوناق شېخى سۇنار پاراسلاپ.

ئاغمىخان سىرىلىقىنا
سەكرەپ قاچتى سىرلىقىنا،
كۆرۈنمەس بىر تار ئۆستىدە قويرۇقى.
بارماقلىرىم تىترەيدۇ مەستخۇش
سىيرىلماقتا تەسۋى ئورۇقى.

چوڭقۇرلىدىم كۆزگە،
تۈگىمەيدۇ ساڭا
ئېيتساق ھەمدۇ ـ سانا.

ئەجىر قىلدۇق، قىلدۇق ئىبادەت
روھىمىزدا مول ھوسۇل مانا.

نەلەردىدۇر ھاڭرايدۇ ئېشەك
قېنىمىزدا يۇلتۇزلار چاقناپ.

روھىم غۇۋا
سۇپىدا كېگىز،
ئاچ چاشقانلار پارقىرايدۇ تېز،
باقمەن ئۇلۇغ قاراڭغۇلۇقتا
بارچە شەيئىي يوقلۇقتىكى ئىز.

چەكسىز كەتكەن ئاقلىق ئىچىدە
پاك، مۇقەددەس مەسچىت ئۆرۈمچى
پەرىشتىلەر توشقۇزغان نۇرغا.
سوپىلاردەك ئولتۇرۇپ چوڭقۇر
ساڭا ئاتاپ قىلىمەن دۇئا.
ئەل ئەيىننىڭ ① ئىسسىق شامىلى
تەسۋىيىمدىن ئۆتمەكتە غۇۋا.
كەل تىلەيلى قادىر ئاللادىن
ئاشىقلىقنى ھەر ئىككى دۇنيا.

ھەر مىنۇتتا ياشايمەن تەنھا
ھەر نەرسىدىن ئىشقىڭنى ئىزدەپ.
يېرىممىنى بىلسەڭ سۆيگۈمنىڭ
بىر يىل ئەمەس، بىرەر مىنۇتمۇ
يالغۇز قويغۇڭ كەلمەس ھاياتتا.
دوزاخ دەيسەن مەنسىز جەننەتكە،
بەيتۇللاغا يېرىشنى ھەتتا.

بۈگۈن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ
سۆيۈپ قويغۇم بار ئىدى بەكلا.
تورت يېگۈزسەم ئۆز قولۇم بىلەن
خۇش قىلسام ئەي كۆزلىرى شەھلا.
بۈگۈن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ
ئەركىلەتكۈم بار ئىدى بەكلا.

① ئەلئەيىن: ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىدىكى بىر شەھەر.

دېڭىز ئون تۆت ياش

دېڭىز ئون تۆت ياش،
ئاق دولقۇنلار قالغاندا ئۇخلاپ
ساندۇقۇڭدىن سۇ ئاستىدىكى
ئون يېشىڭنى كەتتىم ئوغرىلاپ.
مەن قارا دىۋە،
مەن ئېچىرقىغان بىر بېلىقئالغۇ،
سالام ساڭا ئەي گۈزەل ئاققۇ!.

يىراقلاردىن سوزۇپ قولۇمنى
تۇغۇلغان كۈنۈڭگە مۇبارەك دەيمەن.
يىراقلاردىن ئېچىپ قوينۇمنى
تۇغۇلغان كۈنۈڭنى مۇبارەكلەيمەن.

ۋۇجۇدۇمدا شېرىن بىر تىترەك،
ۋۇجۇدۇمدا شېرىن بىر تىترەك،
ئۆزۈم يالغۇز سېنى تەبرىكلەپ.

ئەي، ئاق بوتام سېنى تەبرىكلەپ
بۈگۈن سەھەر قار ياغدى لەپ ـ لەپ،
قار ياغماقتا ئىنتىق، جىممىدە.

قەشقەرگە سەپەر

كېتىۋاتىمەن قەشقەرگە
ئۇ گويا ئۆز تېنىنى يەۋاتقان،
ياكى ئۇ يەردە
پەرىشتىلەرنىڭ ئۆلۈكى ياتقان.

ئۇپۇقتا قىزغۇچ پەردە
مەڭگۈلۈك، تىپتىنچ، ئۇچۇۋاتقان
ئەنە شۇنداق لەھزىلەردە،
ئاپتوبۇس تۆمۈر قوشۇن غالجىرلاشقان
بىيسپ كىرمەكتە چۆل - جەزىرىگە.

تاشلار - تاش ئوردىنىڭ خارابىسى.
تاشلار - شېھىتلارنىڭ كېسىك بېشى.
تاشلار قورۇپ كەتكەن،
تاشلار قاتقان تەن.
شەھۋىتى ئۇرغۇپ تاشقان ئادەملەر ئارا
ئېزىپ كەتكىنى سەن ياكى مەن.

ئۆز ئېلىمدە غېرىبمەن، ياتمەن
مۇھەببىتىم قىزىل دېڭىزدا،
دېڭىز ئۇخلار قىزلىقىڭىزدا.
ئاپئاق چۇشى، ئاپئاق بۇژغۇنى
يىراقلاردىن ھۆلدەپ تېنىمنى.
چىلك قۇچاقلاپ بېسىپ باغرىمغا
ئېزىۋەتكۈم كېلىدۇ سېنى،
ئۇماق دېڭىز، ئەي قايناق دېڭىز
قوي باغرىمغا يۇمران بېشىڭنى.
سۆيۈپ سېنى سۇزۇك ھاۋادىن
قۇتلۇقلايمەن ئۇن تۆت يېشىڭنى.

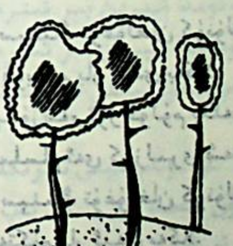

مەن ۋە چاشقان

قاردىكى يول مەسچىتكە ماڭغان،
بىز جامائەت جۈمەدىن يانغان.
ئالەم غايەت ئۆمۈچۈك تورى
كاللام گويا بىر چىۋىن ئازغان.
قايتمۋاتقان كىشىلەر تويى
مۆجىزىدىن زېرىككەن هارغان.

كۆرمەپتىكەنمەن
قاردا قانداق ماڭىدۇ چاشقان،
سوزۇلۇپمۇ، تۈگۈلۈپ، سەكرەپ؟
كۆكۈشمۇ يا ئوت يالقۇنىدەك؟
ئەگەر كىچىك بولسىچۇ ئۇ بەك.
ياڭاقچىلىق چاشقان بالىسى
ئۆزى يالغۇز 11 ـ ئايدا،
هېچ كىشى يوق باغچىدا، قاردا.
بۇ سوغۇقتا ئادەممۇ ھەتتا
مېڭىش تۈگۈل ياشاشقا قېرىق.
ئايلانماقتا چاشقان بالىسى
قار ئۈستىدە قىزغىن، ئاچ سېرىق.
تۈمشۇقىنى كۆتۈرۈپ پات ـ پات
ئۇسسۇلچىدەك چىققىرىپ قىلىق.
توختاپ ، تىنىپ ، كىسىلداپ سىرلىق.

قەشقەر ـ
ئۇ بىر ئىسسىق قۇرۇماس يارا،
تۇغۇلماقتىمىز بارا ـ بارا.

كۆزلىرىم قاماشتى قارا ـ قارا
يۇلتۇزلار لىق ئاسماندا، يەردە.

سۈزۈك ـ سۈزۈك ئۆتۈۋاتقان
شۇنداق تەنها لەھزىلەردە
ئىگەم سەن بار، مەن يوق مەندە.

سىرلىق تاۋۇش

چۆكتۈم ئىتىكاپقا
تەنھالىق غار،
مىنۇتلاردۇر تەسۋى ئۇرۇقى.
شېرىن، چوڭقۇر ئىچىلدى كېچە
جىمىرلايدۇ شەھۋەت يۇلتۇزى.
ئا . . . گە . . . ئو . . .
ئادەمدىكى سېھىر
ئالەمدىكى سىر
تارقالماقتا،
مەنىسى بار ئاۋاز دولقۇنى
جىمىرلىغان ھەر بىر يۇلتۇزدىن.

ئايەت ئوقۇيمەن رىتىمى سىر،
پىچىرلار تىلىم: ئەلىف، لام، مىم
مەۋجۇتلۇق بار بىلەن يوق ئارىسىدا.

ئالەم چەكسىز،
قوشۇلىمىز
ھارارەتلىك قارا ئۆتكۆردە،
پارتلاش ۋە سىرلىق ئاۋاز
ئاشۇ ئاۋاز ھالاكىتىم.

پىچىرلار تىلىم: ئەلىف. لام. مىم
رىتىمى مەخپى، ۋاقىت رىتىم،
بار مەن يوق ھەم، بار ھەم يوق ئالەم.

ئەي چاشقانچاق، ئەي كىچىك خانچاق
ماڭماقتىسەن قۇيرۇقۇڭدا كۈن.
ناتونۇش بىر دوستۇڭمەن بۈگۈن،
پېقىر شائىر، سەن بولساڭ بوۋاق.
يۈز بەرمەكتە مۆجىزە ئۈزمەي
ھەممە يېڭى، يېڭى بۇ سوغاق.
ھۇزۇرىنى سەنلا سۈرمىگىن
ھەمراھىڭمەن مانا قاراپ باق!
قورقۇشلىرىڭ شۇ قەدەر يۇمران
قېچىشىڭچۇ؟ ئەنسىز يۇملاق.
ئەي چاشقانچاق،
سەن بىلەمسەن ئىگەڭ كىم، قانداق؟
بىز قورقىمىز، قورقۇپ سۆيىمىز،
بىلگىنىمىز كۆپ ھەم چوۋالچاق،
سەن بىلىپسەن ئاددىي ۋە ئوماق.

سېدىم قارغا
ئېرىمەكتە ئالتۇندەك. . .
خۇدىنى يوقىتىپ قويدى سوغۇق،
بويىغا يەتكەن قىزدەك تولۇپ.

قار ئۈستىدە يانىدىم ئوت بولۇپ.

بىر توپ ئادەم نامازدىن يانغان،
ئاپئاق بىر يول مەسچىتكە ماڭغان،
يالقۇن كەبى ماڭىدۇ چاشقان.

جەرەن بالىسى

قىش سوغۇقى ئاپئاق چۈش كۆردى،
قارنىڭ خرۇستال ئۆيلىرىدە
جەرەن بالىسىدەك كۆزۈڭنى ئاچتىڭ.
كۆن نۇرى قىزغۇچ يوپۇرماقلاردەك
يوتقىنىڭغا لەيلەپ چۈشكەندە
ئۇيقۇغا قانغان كۆزلىرىڭ بىلەن
جەرەن بالىسىدەك قارايسەن لىۋەن.
ئۇياتچانلىقىڭ،
ئەركىلەشلىرىڭ،
يېشىل چىمەدەك يۇمران ئاۋازىڭ.
بۇ شەھەردە مەن سېنىڭ ئورمىنىڭ.
ۋاقتىمنىڭ بۇلاقلىرىدىن سۇ ئىچ،
قولۇمنىڭ شامالغا ئايلىنىشىنى قوبۇل قىل،
كۈتۈشلىرىمنى ئىبادەت دەپ بىل.
بىراق بۇ شەھەردە
تەندىن باشقا ئاسمان يوق،
مەندىن باشقا ئورمان يوق،
سەندىن باشقا جەرەن يوق.
بىراق بۇ شەھەردە
ئەينەك ياسىغۇچىلار مۇنبەرلەرگە چىقىۋالغان.
بالىلار پەرىشتىلەرنى تۇتۇۋېلىپ
كوچىلاردا قانىتىنى يۇلۇپ ئالغان.
(چۈنكى دەرسلىرىدە ئىبلىس مۇشۇنداق سۆپەتلىنەتتى)

كىر يۇيۇش

تاڭغا يېيىلغان كىر - قاتلىرىم
ساقىماقتا سۈيى چېپىلداپ،
تونۇش رىتىم،
ۋاقىتنىڭ تارلىرىدىن ئاستا - ئاستا
سۈزۈك - سۈزۈك تارقالماقتا.
يېڭى ھەر قېتىم،
كۆرۈنمەس تېنىڭ.

تامچىلار تەندىكى چاقماق،
كۈن ئالەمدىكى تامچە.

يۇماقتا مېنى ئىبادىتىم،
يوقلۇقتا بىغۇبار سىرغىيمەن
ئىچ - ئىچىمدە شادىيانە رىتىم.

چاقناۋاتقان سۇ تامچىسى -
جىمجىت يۇلتۇزلارنىڭ تىلاۋىتى
كائىناتنىڭ گۈل بەرگىدىكى.

كائىنات ئەينىكىدە بىزنىڭ يۈزىمىز
نۇر تېزلىكىگە ئۆتمەكتە زامان.
نەپەس ئالار يەرشارى تېز ـ تېز،
قوشۇلۇش رىتىمى ئالەم رىتىمى
قۇياشتىن باشلانغان بىر لەھزىدە بىز.
سىرلىق بىر بالايىئاپەت
شەھەرلەرنىڭ خارابىسىدەك
تۇيغۇمىزغا تاشلاپ قويغان ئىز.
يېپىلمەكتە چەكلەنگەن مېۋە
ئىمارەتلەردە ئېگىز ـ ئېگىز،
(بابىل مۇنارى شۇنداق سېلىنغان) .

ۋاقىت توشتى
ئىبادەت ۋاقتى.

ئالەم بېغىدا
يۇلتۇزلارنى يېمەكتە
جەرەن.

ئىشىكنى چەكسەڭلەر ئىشىكنى يەنە چەكتى،
لېكىن بۇ شەھەر ئاھالىسى چاشقاندىن قورقىدۇ.
ئىشىكنى چەكسەڭلەر ئىشىكنى يەنە چەكتى،
— يوق نەرسە مەۋجۇت ئەمەس،
دەيدۇ، يىغىن باشقۇرغۇچى.
ئىشىكنى چەككۈچى ئىشىكنى يەنە چەكتى،
مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ
قۇرئاننى ئاچتىم.
ئوقۇيالمايمەن، لېكىن ۋاقىت يورۇماقتا:
ھەر بىر ھەرپ بىر ئاۋازدا،
ئاۋاز مەنە،
ئوقۇش رىتىمى سىر،
ھەر بىر ئوقۇش بىر ھازىر،
بار بولماقتا، يوق بولماقتا.
ۋاقىت ئاز قالغىنىنى ھېس قىلىپ
قورقۇپ كەتتىم بىردىنلا. . .
ئەي جەرەن، ماڭا ۋاقىت بەر!
مەن ھەقىقەتەن شۇ جازاغا ھەق،
مەن ئۆنچىۋالا پاك ئەمەس گەرچە.
ئەي جەرەن، مەن قورقۇۋاتىمەن
كۆن يەرشارىغا يېقىنلاشقانچە
ئادەملەر ئېقىن سۇدەك بولۇۋالغان،
باسالمايمىز ئۆزىمىزنى بېسىپ ھەرقانچە.
كىنىدىكلەر ئاستىدا ئېزىقتۇرغۇچ گۈللەر ئېچىلغان،
ئىدىيىلەر ئارىسىدا زەھەرلىك يىلان.

گۇناھكار

غېرىبلىق
يېرىم كېچىدە
كارىۋاتتا ئېچىلغان چوڭ ئاپتاپپەرەس.
قوللىرىم ئاپتاپ يوتقان ئىچىدە
ياتىمەن تېنىمدىن شۇنچە يىراقتا.
كەل يېقىن كەل، سىيلا، پەپىلە
دەپ سۆيگىنىم قىلىدۇ سادا،
مەن تەنها ئەر ئۆزۈمدە ھاۋا.

گۇناھ ئۆزۈمدە،
تۆگمەك ئېگىز قاراڭغۇلۇق
يىگنە تۆشۈكىدىن ئۆتتى تولۇق.

ئىلاھىي ئىشىق

كېچە قۇيرۇقىنى پىلتىڭلىتىپ
چۆكتى لەھەڭدەك نۇر دېڭىزىغا،
ئۆچتى يۇلتۇزلار جىلۋە قىلىپ
سۇ تامچىسىدەك.

سەھەر ئېقىپ كېلەر يېنىمىزغا،
توشتى خۇشاللىق دىلىمىزغا.
ۋاقىت ئىبادەتنىڭ بەلگىسى
تىلسىم قىلىنغان بىز تىلىمىزغا.

ئا. . . م. . . ئى. . . ن. . . !
بىر تاۋۇشتا باشلاندى يەر ـ كۆك، باشلاندىم.
بىر تاۋۇشتا جەننەتكە كىردىم، تاشلاندىم.
بىر تاۋۇشتا ھالاك بولدى شەھىرى بابىل،
كىم ئۇ، ئادەم ئاتىمۇ ياكى ئادىل.

ئۇشتۇمتۇت پارقىرىغان تۆمۈر
سۇدەك ئېرىپ ئېقىپ ئىشىق بىلەن،
لىق توشتى ياتىقىمغا ماڭا ئوخشاش
ۋاقىت ئۆتمەكتە ئۇلۇغۋار، تىرەن.

ھەر شەيئىنىڭ ئۈستىدىكى تاڭ نۇرى
ئۇنىسىز ئوقۇلماقتا لەززەت ئىچىدە. . .
مەۋجۇدات قايتىپ كېتەر كېچىدە.

سۇدىكى بېشارەت

بىز كارىۋاتتا
ياتاققا مىسىررىدە كىرگىنى سۇ،
بىزگە زەن سېلىپ قارىماقتا ئۇ.

جۈمەك ئوچۇق قالغان دالان ئۆيدە
نىل دەرياسى تاشقىنلايدۇ شاد.

سۇ ئىلاھى چىقتى ئۈستىگە
بولدۇق قۇللار ئەقلىدىن ئازاد.

سۇ ئاقماقتا قورقىمىز ھەيھات،
قويۇۋەتسەك يوشۇرۇن ئاڭنى
قىلار توپان دۇنيانى بەربات.

تاش ئورمان

قولۇمدىكى گېزىتتىن چىقىپ
ماڭماقتىمەن دەرەخلەر بىلەن،
جۆگغار چۆلىدە.

تىمتاس چۆلدە پەقەتلا ۋاقىت،
تۇيغۇ باشلاپ ماڭار ئىنساننى.
ئارخېئولوگلار كاھىنلىرىمىز
كولاپ چىقتى قەدىم ئورماننى.
گىلرەڭ، قارا، يېشىل، ئاق، يوغان
ئورمان تاشقا ئايلىنىپ بولغان،
تاش ئۈستىدە ۋاقىت بىر ئورمان.

كۆرەلمەيمىز مەۋجۇت ئۇ ھامان.
قۇرئان ئوقۇپ بېرىدۇ موللام
ھېس قىلغىنىم توختاۋسىز زامان.

كۆز يۇگۇرتتىم گېزىتكە قايتا
ئورمان ئىسسىق بەلۋاغ ئورمىنى.
ئىسسىق قېنى؟ كەركىدان قېنى؟
مۇزېيلاردا بار ئۇستىخىنى.

ئىلاھ كۈن ئەمەس، كۈننىڭ ئىلاھى
بىر خۇدانى ئاتىدۇق ھەر خىل
ئادەملەرگە ئات قويدۇق باشقا.
تەتقىقاتچىلار ئۆلۈك كاھىن
بىز ئايلىنىپ قالغانلار تاشقا.

ئۆمۈر سۆزى

(توي مۇراسىمىدا ئوقۇلغان)

ياشلىقىمىز شاۋقۇنلاپ ئېقىپ
كەلدى دېڭىزىدىن ئالدى جاي بۈگۈن.
ۋاقىتىمىز نىلى ئۇرمانزارىدىن
كۆتۈرۈلدى ھىلال ئاي بۈگۈن.
دوستلار، دوستلار قىلىڭلار قوبۇل
سۆيگۈمىزدىن ئۇتتۇق چاي بۈگۈن.

ئۆمۈچۈكتەك توقۇپ بولدۇم تور
تەنھالىقتىن، ئىشقى ـ پىراقتىن.
قايتىپ كەلدى پەرىزات بېلىق
ۋاپا بىلەن يىراق ـ يىراقتىن.

نەزىرە،
سۇ تېگىدە ئەينەك ئۆردىدا
بۆژغۇنلاردىن ياساپ چۈشىنى
قاردەك ئۇخلاپ ياتقان مەلىكە.
دولقۇنلاردىن كۆردۇم چېھرىنى
سۆيدۇم گويا بولۇپ بىر دېۋە.
سۆيدۇم ئوغرى ـ قاراقچىلاردەك
گاھى مەخپى، گاھى ئاشكارا.
ئۆتۈپ بولدى تالاي ئاشىقلار

بوشلۇقتىكى كۆز

قىشنىڭ ئاپئاق دولقۇنلىرى
ئايىغىغىدا قېتىپ قالغان.
باغ ئىچىدە ماگماقتا قار.
پىستە كۈچۈك
بولدۇڭ ماڭا يار.

ئىسسىتماقتا بىزنى سوغۇق
سۆكۈت ئىزهار، سۆكۈت ئىزهار.

تۇرمۇش –
ئىگىسى كۆرۈنمىگەن كەڭ هاۋادا
قەپەس ئىزدەپ يۈرگەن كىچىك قۇش.
تېنىمىزنى سولىدۇق مەهكەم
غېرىبلىقتا بولساقمۇ بىهوش.
بىراق ئۇنىڭ قاناتلىرى كەزمەكتە،
باغچىلاردا، كوچا – كويدا، سامادا،
دوزاختا ۋە جەننەتتە.
ئۆرلىسىمۇ شەيتىنىمىز ئېگىزگە
چىڭ ساقلايمىز ئۆزىمىزنى قولۇپلاپ
تۇرغاچقا رەبىمىز كۆز تىكىپ بىزگە.

باغچىدا
ئاۋۋال بىر قىز، كېيىن كۈلرەڭ ئىت
كۆزى بىلەن قاۋىدى جىمجىت
ئاندىن كىرىپ كەتتىم قەپىسىمگە مەن.

ئۈرۈق - تۇغقانغا،
دوست - بۇرادەرگە،
قەرزىمىز كۆپ مىللەتكە يەنە،
ئالدىمىزدا تېخى كاتتا توي
قىلغان چاغدا ئاۋام تەنتەنە.
قەدىرلىكىم كۆت پەرىشتىدەك
مەيلى سەرسان بولاي ھەر يەردە
مەيلى قېنىم ئاقسۇن جەڭلەردە،
ماڭا سۆيگۈ بەر ئاخىر غىچە
بەرمىسىمۇ تۇرمۇش ھېچنەرسە.

ھېرىپ كەلسەم ئۇزاق سەپەردە
خۇيلانساڭمۇ خۇشال كۈلۈپ چىق.
قالسام ئەگەر مۈشكۈل خەتەردە
بولغىن جەسۇر تۇت بېشىڭنى تىك.

سۆيىمەن سېنى،
سۆيىمەن سېنى،
مەيلى چىقسۇن تۇرمۇش بورىنى،
مەيلى كۆرەي كۈن سېرىنقىنى.

سۆيىمەن سېنى
ياشلىقنىڭ بۇ زىبا پەيتىدە،
سۆيىمەن ھەم كەچكۈز پەسلىدە
قېرىلىقنىڭ ئاق كەپتەرلىرى
قونغىنىدا نازۇك قەددىڭگە.

ئالبومىدا چاقناق ۋە يىللار.
يېڭىسىياچە بىز تېخىچىلا
ئاقۋاشلاردەك قەدىناس لېكىن.
تونۇشقاندەك خۇددى ھېلىلا
شۇنچە شېرىن، شۇنچىلىك شېرىن.

بۈگۈن بىزنىڭ تويىمىز
ھاياجاندا قايناق دۈگكۈرۈك.
ئاق كېچىدە ئاي نۇرى، ئورمان
«ئاق كېچە» دە لىق ئەزىز مېھمان.
سازەندىلەر چېلىنغلار ياڭراق
كۆڭۈللەردە قالمىسۇن ئارمان.
ئېقىپ كىرىپ زۇمرەت بۇلاقلار
ناخشا ئېيتسۇن بۇندا شىلدىرلاپ.
ئۇستەللەردە ئەي غۇنچە گۈللەر
ئېچىلىڭلار چاقناپ، پىلدىرلاپ...

قاناتلاندى مۇھەببىتىمىز،
كېچە شېرىن،
كېچە شېرىن تارقىلار ئىپار.
سۆيۈملۈكۈم بار نۇرغۇن سۆزۈم
قىلغۇم كەلدى سورۇندا ئىزھار.
توي ئەمەستۇر بېشى سۆيگۈنىڭ
ئەمەس بۇ ھەم ئاخىرقى پەللە.
قەرزىمىز كۆپ ئاتا ـ ئانىغا،

شېرىن ئاي سەپىرى

(چاتما)

1 . توي

كرىستالدەك يەتتىنچى ئاينىڭ
نۇرغا تولغان ئون توققۇزى،
قۇياش. ئەلئىبھرام. ساماۋى كىتاب
كۆكتە بىر جۈپ قىسمەت يۇلتۇزى.
قىزارماقتىمەن خوراز قېنىدەك
رومالىڭدىن تاشلايسەن نىگاھ،
ئۆي ئىچىدە لىق جامائەت بار،
ئۇزۇن – ئۇزۇن ئوقۇدى نىكاھ
قىزغۇچ ئاخۇنۇم.

قۇم،
ئاستىدىكى تىلسىمات شەھەر،
پەلەمپەيدەك چۈشتۇق ئاۋايلاپ،
قېتىپ قالغان ئاياللار، ئەرلەر
تەكرار ئازغۇن دەۋرلەر ئۈچۈن
قاتۇرۇلغان خاتىرە تاشتەك.

پەرىشتەڭمەن پەرىشان چاغدا،
كۆڭلۈكۆڭمەن يامغۇر ياغقاندا،
دوختۇرۇڭمەن ئاغرىپ ياتقاندا،
غېرىبسىنسالڭ ھەر يېنىڭدا مەن
بىر جان ئەمەس مىڭ جېنىم بىلەن.
مەيلى بېشىم يەتسۇن ئاسمانغا
بىر سېنىڭمەن يەنە سېنىڭمەن! . . .
باغرىم مېنىڭ سۆيگۈ دېڭىزى
كەل شۇڭغۇپ كەل، پەرىزات بېلىق،
دولقۇنلاردا ئايىئاق تويىمىز.

دولقۇنلاردەك پاك ۋە يېقىملىق
مەڭگۈ بىرگە بولۇش ئويىمىز.
سىرلىرىمنى ساڭا تاپشۇردۇم،
ئاچقۇچۇڭنى تونقۇزدۇڭ ماڭا.
ئەھدى قىلىپ جان ئىمان بىلەن
بولدۇق قىيامەتلىك ئەر ـ خوتۇن،
پەرىشتىلەر بولغۇسى گۇۋاھ.
قول كۆتۈرۈپ ئەزىز مېھمانلار
قېنى، بىزگە بېرىڭلار دۇئا.

« ئاق كېچە رېستورانى» 1998 ـ يىل 19 ـ ئىيۇل، يەكشەنبە

قويرۇقىنى كېلىشتۈرۈپتۇ.
تۆپىمىزدە ماگار كۆك ئاسمان
ئىچىمىزدە دەشتى - باياۋان.
چۆل پىرقىراپ چۈشتى ئۇسسۇلغا
ئەسلەنمەكتە قاقشال ھاياجان.
سۆڭەكلەر تاش، تاشلار سۆڭەك
بوران قېنى؟ قۇياش بوران.

كەلدى ئوت ئىسسىق
قوپتى دۆڭلەر ياقۇپ بەگدەك،
تاغلار قاتار لەشكەرلەردەك،
ۋاقىت جىمجىت تۇزۇپ تورار سەپ.

بوران ئېغىزى
سۇكۇتتە.
بوران ئېغىزى
تولغان ئۇزۇمگە.
بوراننىڭ كۆزى
رومال ئىچىدە.

ئەسلىمىلەر قۇرۇپ بولدى
بىز تۇقسۇندىن ئۆتكۈچە.

نېرۋىلىرى تولغان ئەسەبىيلىككە
قانۇنلىرى ئىگە بولغان چەكسىزلىككە،
ئانىلار كور ئوغۇللىرى ئالدىدا
ئەرلەر ئەرلەرنىڭ سۆيگۈ مەبۇدى.
تىزگىنى يوق ھاۋايى - ھەۋەس
نىشانسىز ئېتىلغان ئوقلاردەك خۇددى.
ھالاكەت. ئەلئىبھرام. ساماۋى كىتاب
ئۇ شەھەر بابىل، چۈش كۆردى ئادىل.

ھۇجرىمىزدا شاخسىمان چىراغ،
شولىسى ئاق، يېشىل، بىنەپشە.
ئېرىمەكتە نىقابلىرىمىز؛
دېرىزىدە تۈن قارا چەشمە.

2 . بوران ئېغىزى

كانايگۈلدەك يامىشىپ
تەنھالىقتىن چىقتۇق ئېگىزگە.
تۇز كۆلگىچە كەلدى ئەگىشىپ
قىيالماستىن ئۈرۈمچى بىزگە.
ئاندىن
ماي يولدىن چىقىپ
كىرىپ كەتتى كۆلرەڭ ئىچىگە

كۆل بويىدا،
بىر يەرلىرى تونۇش يېزىلار
ئۆزبەندۇ پەرۋاسىز، غېرىپ.

توختاپ قالدۇق قارا شەھەردە
خاقان بىلەن سەيلىگە كېلىپ.
سۇ ئىچكۈچە تۇلپارلىرىمىز
نەچچە ئەسىر ئۆتتى لىپ قىلىپ.

4 . ۋاقىتقا كىرىش

تاغ. يەر بېغى، نەشپۈتلۈك هويلا،
يېڭى، يوچۇن بىنالار ئارا
كىچىك بولۇپ قاچماقتا كورلا.
ئاۋۋال كىردى كۆنچى دەرياسى
ئاندىن كىردىم مەن غېرىب ـ غورۋا.
بوشلۇق ئەينەك تۇرار ئەينەكتە
گۈزەل بىر توز چۆمۈلۈپ نۇرغا،
قانىتىنى كەرگەندە كورلا.

ئىككى دەمدەر بازلاۋاتاتتى،
يىغلاپ چىقتى ئۆيدىن بىر چوكان،
چىقتى ئېرى قوغلاپ چوك يولغا.

3 . باغراش كۆلى

ياد ئېتىمىز قەدىم يوللارنى
ئىگىلىگەن شەھەرلەر سىلىق،
نەچچە يۈز يىل ئۆتتى بىر دەمدە
قارا تەرگە چۆمۈلدۈق،
چىلىق – چىلىق.

ئاپئاق يايلى يەلپۈنۈپ تۇرغان
كۆك قاشقىلىق سۇ.
شۇنچە پاك 15 ياشلىق سۇ.
كىرپىكىنى تىترىتىپ نازۈك، يېنىك
كۆزلىرىنى ئاچىدۇ تىنىق – تىنىق.
ياڭرىماقتا سۆيگۈ ناخشىسى
شامال بىلەن لىق تولدى قېيىق.
دولقۇنلاردەك شوخشۇپ تۇرىمەن
سەن يېنىمدا پەرىزات بېلىق.
ئوتتۇرىدا كۆلنىڭ قەلبىدە
نېلۇپەرلەر ئېچىلغان سېرىق.
قومۇشلۇقتا بەش بېلىقئالغۇ
بەشىنچىسى كۆرۈنمەس سىرلىق.
چەكسىز كەتكەن ئۇپۇق بىلەن سۇ
ھايات گۈزەل ھەممە نائېنىق.

توشتى كۆزلەر ئۆزگە بىر نۇرغا.
تەن يىراقتا، تامچىلايدۇ ئوت
قولاق سېلىپ ياتتىم يامغۇرغا.

چاقتى چاقماق
باش ئۈستىمىزدە،
سۆگۈنگىمىزدە.

6 . يۇقىرى سۈرئەتلىك تاش يول

كىرىپ كەتتۇق تېز سۈرئەت بىلەن
يىراق، تەنها دەۋر ئىچىگە.
قالمىدى ئىمكان
ھەممە يەر ئوخشاش،
ئاسفالتتەك ئىدىيىلەردە
يۈگەلمەكتە يېزىلار تۇتاش،
بالىياتقۇ ئىچىلىپ قالغان.
چوڭقۇرلاشتۇق ھاياجان بىلەن،
شەھەرلەرنىڭ قارا يوللىرى
كېچىيىمەكتە قۇرغاق ۋە لىۋەن.

يول بويىدا
ئاپتاپپەرەسلىك،
ئالتۇن قوياش ئېگىز ئۆسكەن،
ئۆچكىسىنى ساغماقتا موماي.

ھەلەك بولۇپ ئۇششاق ئىش بىلەن
ئۇنتۇپ قاپتۇق ئالەمنى تولا،
توقۇلماقتا غايىبانە تور،
بار مەۋجۇدات چۇشىمىز تورغا.

كىردىم،
ئىزىپ كەتتىم كىرىپلا بىردىن
ۋاقىت دېگەن تىلسىمات ئوردا.

5 . گۈلدۈرماما

مەن ئايۋاندا
چاقماق ئاياندا
ئۇيقۇمىز قات ـ قات .
سەن كارىۋاتتا
مەن چاقماقتا
نۇرلىنىپ پات ـ پات.

باشلىنۇەتتى شارقىراپ. . .
ھاۋا ـ سۇ
ياپراقلار ـ بىلىق.
ئىچىلىپ قالدى ۋال ـ ۋۇل قىلىپ
نەشپۇتلۇك باغنىڭ بۇلۇڭىدا
ياز تۇنىنىڭ پىنھان يەرلىرى،

چۈشتى ئايالىمنىڭ ئېتىكىگە،
چۈشتى سانسىز ئۈزۈم كېچىگە.

بولمايدۇ ساناپ،
قايتتۇق ئالدىراپ،
تېرەم چاپلىشىپ تۇرار ھېلى ھەم
ئىسسىق تېرىسىگە ئۈزۈم يۇرتىنىڭ.

8 . سىڭگىم يېزىسى

چۈنجىلەرنىڭ تۆشۈكلىرىدىن
كەچ كىرمەكتە دۈگلەك ــ دۈگلەك.
بىغەم سىڭگىم
تاغ تۈۋىدە
بۇلاقلارنىڭ كۆزىنى پۈۋلەپ
ئويلايدۇ گۈل ئېچىلدۇردۇم دەپ.
ئەللەي ھاجەت ئەمەس ھېچكىمگە
ئۇيقۇ كېلەر ئايئاق دولقۇندەك.
چۈشەنمەيمىز تەنھالىق نېمە،
قويۇلماقتا باشقا دەۋرگە
كارىز سۈيى ئۇن ــ تىنسىز مۈزدەك.

بۇرگەم، بۇرگەم، بۇرگەم
ئىسمىڭ چۈمۈلە بۇرگەم.

7 . ئۈزۈملۈك ۋە يەتتە رەڭ

ئالتۇن رەڭ
ساڭگىلاپ
تۇرغان
قوياش — بىرىنچى ئۈزۈم.
قىزىل سايۋا ئىككىنچى ئۈزۈم.
ئۈچىنچى ئۈزۈم يېشىل شىشىدە،
« ئاتەش رېستورانى» ئىچىدە.
تۆتىنچى ئۈزۈم ئانا تىلىمىز،
ئەي ناخشىچى قانداق قىلىمىز؟
ئېغىزىڭدىن كەتسە ئۇ چۈشۈپ.
بەشىنچى ئۈزۈم — كۆك بوركۆت،
ئاسمىنى تامدا،
بېزەكلىكنىڭ تام رەسىمىدە
كۆزلىرى ئۆتمۈشتە تورىدۇ يېنىپ.
ئالتىنچى ساپاق كەتتى چېچىلىپ
تورۇكلاپ چۈشكىنى بىنەپشە يامغۇر،
ۋاقىت يامغۇرى ئىچىدە يارغۇل.
يەتتىنچى ئۈزۈم قاپقارا، قېنىق
بۇ يەتتىنچى ئۈزۈم غىرىبلىق،
قوللىرىمدىن سىيرىلىپ

موزېيلاردا ياشىماقتىمىز،
تور شەكىللىك سۆكۆت ئىچىدە
بىزگە يوچۇن پادىشاھىمىز.
ساپال چۆچەك، مۆھۆر، يەلپۈگۈچ
ئات سۆڭەكى، بۇغداي ئۆڭلۈك ئىدر.
چاپماقتىمەن قولۇمدا شەمشەر.
توساتتىن
چۈش كۆرۈپ ياتقان
3000 ياشلىق كىچىك قىزچاقنىڭ
قولىدىكى مىس ئەينىكىدە
زاھىر بولدى يۈزۈم لاپپىدە.

ئەپقاچىمەن يۈزۈمنى تىنماي
سۈزۈك، قات ـ قات ۋاقىت ئىچىدىن.

10 . كارىۋاتتىكى دېڭىز

ئاسمان تىرەن،
بۇلۇتلار بۇژغۇن،
ئاپئاق، كۆركەم كۆتۈرۈلگەن
سۈدەك چەكسىز چۈش پەيتىدە.
ئۇسسۇل ئوينار توپ ـ توپ كۆك رەڭ

مەشرەپ قىلىپ تۈن بويى
سەكرەپ يۈرگىنىڭ يۈرگەن.
چىقىپ چىقىتىمۇ دەردىڭ،
تاك - تاك چالغۇچە مەزىن.
بۇرگىمەن ساڭا ئامراق،
قاچما تاتلىقىم مەندىن.

ئەمدى ئۇخلا بۇرگەم،
تاڭ ئاتتى يارىمىزدىن
قىزىرىپ، سۆلۈق نەم.

9 . مۇزىي

كەلدۈق قۇمۇلغا،
قۇمۇلدا قۇمۇل يوق
تاغلار قۇمۇللۇق.
غېرىب غېرىبلار شەھىرىگە بېرىپ
ئۇڭ يېنى غېرىب ھەم سول يېنى غېرىب.
بىلمەيمىز ئەينەكتە مېڭىشنى نەگە
تۇرىدۇ تۆت كوچا كەڭ قانات كېرىپ.
تىلسىمدەك بىنالارنىڭ ئارىسىدىن
ئۇشتۇمتۇت چىقىپ كەلدى يۇنۇس ئاكا،
سالام بېرىپ.

ئاچتى ئىشىكنى
تاش دەۋرگە، تۆمۈر دەۋرگە.

ناشتىلىق

قاق، گىردە نان، قۇرۇق ئۈزۈم
داستىخاندا تۇرار چېچىلىپ.
ئاق پەردىلەردىن پۇرۇم - پۇرۇم
قوياشنىڭ ئەتىر گۈللىرى
زىلچا ئۈستىگە چۈشتى ئېچىلىپ،
قەدىم يۇرتلار ئەسلىمىسىدەك
تېرىلىرى ئېلىنغان شىلىپ.

بىراق رىم ئەسكىرىنىڭ
قىلىچىغا قىلماستىن پەرۋا
مەلۇم بىر گېئومېتىرىيىلىك شەكىل ئۈستىدە
ئويلاۋاتقان ئارخېمىدتەك تەمكىن، ئاستا
شېئىرىم بىلەن قىلىمەن ناشتا.

تالادا
يېڭى يارا،
يەر يېغىنىڭ سۆزلۈك ئەرۋاھى
يۆتكەلمەكتە ئىسسىق تېرىدەك،
يالىڭاچلانغان شەھەرلەر ئارا.

كەڭ ئېچىلغان دېرىزىدە.
مەۋجۇت ئەمەس بۇندا ھېچ غەم
شۇنچە گۈزەل، تىنچ ھەممە.
مېھمانخانا پەلەمپىيى
نەزىر چىراغ سۈپىتىدەك.
يۇزلىرىمىز خىرە ـ شىرە،
كارىۋاتلاردا سوقار يۈرەك.

تەنلىرىمىز ئۈزۈپ يەرەر
كۆرۈنمەس بىر تور ئىچىدە.
دولقۇنلايدۇ بار مەۋجۇدات
ياڭرار ئۆلۈم قولاق تۈۋىدە.

روھ بىپايان ھەم چوڭقۇر،
ئىككى دولقۇن تۆشەك ئۈستىدە.

11 . ئاقتاش

يېشىل مەخمەلگە قويۇپ باش
ئۇخلاۋاتقان ئادەم،
ئويغاتساق تاش.

دەم ئېلىش كۈنىدىكى قار

قار ياغقاندا ئۆيدىن تالا ياخشى
ــ بوغدا ئابدۇللا سۆزى

1

بوشلۇقلاردا ئۇسكەن ئاپئاق توك
بىشىمىزغا چۈشمەكتە لەيلەپ.
كۆرۈشۈپلا بولۇپ كەتتۇق شوك،
ئېگىز، تىمتاس، مۇزدەك سوغ ھەسرەت.
گويا
ھۇجۇملارغا قىلالماي تاقەت
قولدىن كەتكەن شەھەر سېپىلى،
ئېگىلەنگەن يوللار، بىنالار
بىنالاردا ناتونۇش ھەرىكەت.
ۋالىلدايدۇ قىش قىلىچلىرى
بىز ھەممىمىز قورشاۋدا پەقەت.

2

ئاشخانىنىڭ پار ـ پۇر تىمىدا
ھەسەن شىرىك ماڭار غىرىلداپ.

ئەرۋاھ

قاپقارا، ھۆل ئۆيقۇ ئىچىدە
ئاھۇ بالىسىدەك تىنىپ ياتقان.
يۈرىكى سوقار قاراڭغۇلۇقتا،
كىچىك يۈزى ئالىقانات قۇش
مۈشتۈمىلىرى ئەمدىلا قاتقان.

بۇ كىچىك جان مېڭىپ باقمىغان
شار كۆتۈرۈپ بايرام كۈنلىرى،
زىنىنەتلەنگەن رەڭدار شەھەردىن.
بىر ئاق قەغەز جىجىپ تاشلاندى
ئۇ خەۋەرسىز رەسمىيەتلەردىن.
ئاق كىيىملىك سوغۇق پەرىشتە
قوللىرىنى سوزدى غىل ـ پال.
كۆز قارىقى تاشقا ئايلىنار
قۇش تۇخۇمى ئايلىنار سۇغا.
جەڭگاھلاردەك ئىپوسلاردىكى
دوختۇرخانا چۆمۈلگەن نۇرغا.

ئۆزۈپ كېلەر يۇنۇس بېلىقى
قورسىقىدا بىر كىچىك ئادەم
چاقنار توردا بېلىق قۇيرۇقى
يوق پاناھ جاي بەك كىچىك ئالەم.

بىر كىچىك ئەرۋاھ
تۇگۇلۇپ ئۇماق،
سۆيدى ئانىسىنى ، ئانىسى تۇپراق.

تۇرمۇش ئەتىرگۈلى

ئېچىلىپ تۇرىسەن
يىغۇبار، ئۇماق،
تۇرمۇشۇمغا بېرىپ خۇش پۇراق.
رام قىلىسەن
ئالتۇن تىللا كەبى جىرىڭلاپ
ئارىسىدا قاچا ـ قۇچىنىڭ.
مەجنۇنتالدەك تۇرىدۇ ئويناپ
پۇت ـ قوللىرىڭ، ئاۋازىڭ، ئىشقىڭ.
سۆزلىرىڭ زەر يىپتىن ئۆزۈلگەن مارجان
سۈكۈتىڭ ئۆيدىكى يۇلتۇزلۇق ئاسمان.
مېڭىشلىرىڭ
ئىككى پۇتۇڭ ئېيتقان شوخ ناخشا
نازاكەتلىك، يېقىملىق، ئاستا.
ئولتۇرۇشۇڭ
قۇملۇق ساھىلدا
قۇيرۇقىنى قاقلاپ ئاپتاپقا
ئاپئاق ياتقان پەرىزات بېلىق.
يۇيىسەن كىرلىرىمنى

پەيدا قىلار ۋەھىمە
بۇرۇتلىرى قورالاردەك مىدىرلاپ.

3

قار ئۇچقۇنى، جىمجىت مېڭە
سىممىترىك گۈزەللىك
ئالەم قورۇماس ئېنېرگىيە.
بىراق بىز تار ئۆيدە
قايتا ـ قايتا ئويلىنىپ يەكشەنبىدە
كونا كىتابلارنى رەتلەپ چىقىمىز.
ئارقىدىن ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلاپ
سىقىلىشنى ئەكس ئەتكەن بىر چىراي
ئۆمۈچۈك توردەك كىرىدۇ قاپلاپ.
قولىدىكى،
توي ياكى نەزىر باغىقى.
مۇشۇنداق دائىملىق سەۋەب بىلەن،
قەدىمكى بىر مىللەتنىڭ مۇراسىمىدا
چۈشۈپ كېتىمىز ھاڭغا سىيرىلىپ
تېگى يوق ھاڭغا ئېچىمىزدىكى.

4

قاپلىدى كېچىنى،
ئاپئاق يالقۇنلار.

كۆك، قاپقارا، قىزىل غەملەرنى
دېرىزىدىن تاشلايسەن پەسكە
خۇشاللىقىم بولىدۇ بۇلاق.
چىرايىڭغا غەم سالسا سايە
يوقتۇر ماڭا تىرەك، ھىمايە
دۇنيا ۋەيران، قاراڭغۇ، ئۇزاق.
سىنچىلاپ باق
ئۆيىمىزنىڭ ھەر بۇلۇڭىغا،
ئاشخانىغا، شىرە ئۈستىگە
يانچۇقۇڭغا، ئىشكاپ ئىچىگە
تۆت پەسىلگە، كۈندۈز ـ كېچىگە...
قويۇپ قويدۇم سۆيگۈ گۈلىنى.

ئېچىلىپ تۇرسەن
بىغۇبار، ئوماق
ھاياتىمغا بېرىپ خۇش پۇراق.

گەتىر گۈلۈم
سۆيىمەن سېنى.

مەڭگۈلۈك ئۇن سوپۇندا
خۇشبۇي، ھۆل سەھەردەك
پاك – پاكىز ياقا – ئېتەك.
ماغزاپلارنىڭ تۆت پەسلىدە
بارماقلىرىڭ ئاپئاق چېچەك.
دەزمال سالىسەن كىيىملىرىمگە
كىچىك بىر قىز چىمەن ئۈستىدە
قوغلاۋاتقان كەبى كېپىنەك.
سۈپۈرگەڭدۇر كېنىزەك
ئەگىشىپ ئۆز مەلىكىسىگە
كېتىۋاتقان گىلەم ئۈستىدە.
قاراپ قويساڭ
ئۆز – ئۆزىگە چۆكۈپ ئەينەك
كۆل سۈيىدەك ئېيتار قەسىدە.
جۇمەكنى ئاچساڭ
دوراپ سۇلار نازاكىتىڭنى،
مىس چەينەكتە بولۇپ رەسىدە
ئاستا – ئاستا تولىدۇ تېنى. .

نەزىرە
ھاياتىمغا سالىسەن قولاق،
ئۇ ئاقىدۇ جىم ۋە دولقۇنلاپ.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
كۆرگەن چاغدا دوختۇرخانىنى
قورقۇپ كۆزلىرىنى ئېتىۋالدۇ.
يۇلتۇزلۇق تۈن ئانىنىڭ كۆزى،
سوغۇق ياشلار ئۈنچە ـ مارجاندەك
يۇلتۇزلارغا قېتىلىۋالدۇ.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
ئۆزى نان يەيدۇ قورسىقى ئاچسا،
بىز ئۇنىڭ رىزقىنى يەۋالمىساقلا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
يەسلىلەرگە بېرىۋالدۇ،
بالىلار قورچاق ئويناۋاتقاندا
بويىنىنى قىسىپ كېتىپ قالدۇ.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
ئۆزى توختايدۇ ئىگەلەپ بىردەم
بوغۇپ قويمىساقلا قولىمىز بىلەن.

بىز ھەممىمىز ئۆلۈپ كېتىمىز،
بالىلارنىڭ ئەرۋاھى ئۆلمەيدۇ ئەسلا
تۇغۇلۇپ باقمىغان چۈنكى ئۇ ئەسلا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
سۇدىكى قاشتېشىدەك
ۋىلىلدايدۇ،
ئانىلارنىڭ قوينى قۇرۇپ ياتقاندا،
ئاتىلارنىڭ ئۆمرى سۇدەك ئاققاندا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
سۇدىكى قاشتېشىدەك
ۋىلىلدايدۇ،
ئانىلار دەريا بولۇپ قورۇپ ياتقاندا،
ئاتىلارنىڭ بوش ۋاقتى سۇدەك ئاققاندا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
قار ياغقاندا غەمكىن دەسسەپ ماڭىدۇ
ئىز چۈشمىگەن پاكىز يەرلەرنى،
ئاپئاق يۈزى تاتارغان ھالدا.
بىز كۆرىمىز يۇلۇنغان ئاق پەرلەرنى
لەيلەپ چۈشۈپ ئۈستىمىزگە قونغاندا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
دوپپىسىنى ئۆزى كىيەر بېشىغا
كىيىم ئىشكاپىنى ئېچىپ بەرسەكلا.

بالىلارنىڭ ئەرۋاھى
قورقان ئوقۇپ باقمىغان ئوقۇغۇساقمۇ بىز،
خەت تونۇمايدۇ تونۇساقمۇ بىز،
لېكىن بىزنى تونۇيدۇ ئاتا - ئانام دەپ.
يۈگۈرۈپ كېلىپ قىيامەت كۈنى
بويىنىمىزغا ئېسىلىدۇ ئەركىلەپ
كەلدى مېنىڭ ئاتا - ئانام دەپ.

يوقىلىشتا دەرەخ. تىل ھەرىكەت
روھ جىمىرلار مەڭگۈلۈك نۇردا. . .

ئېگىز ـ ئېگىز پاختا تاغلىرى
ماشىنىلار، پويىزلار رەت ـ رەت
توشۇش ئۈچۈن ساقلار ئۆچىرەت.
فابرىكىلار يېشىل سۇلۇقتا
تەييارلانغان ئاچ تىمساھلاردەك.
ھەزىم بولغان پاختىلار توپ ـ توپ
سېھىرلىنىپ چىقار سېخلاردىن
نەپىس، يۇمشاق، رەڭدار رەخت بولۇپ.
ۋە ئالدىرار قىتئەلەر ئاتلاپ
شەھەرلەرنىڭ يالىڭاچلانغان
بەدىنىنى يۆگەشكە تولۇق.

يۆگىمدى ئادەم ۋە ھاۋا
ھايات بىلەن ماماتلىق ئارا
بىرمۇتلەق سىر ئىلاھىي پاسىل،
چەكتىن چىققان شەھەرلەرنىڭ
خارابىسىدە
ياڭرىماقتا ئەكس سادا.
قولىمىزدا ساماۋى كىتاب،
روھىمىزدا تاتۇق، ۋەھىمە.
بىز گويا بىر باغى ئىرەمدە
كۆزەتمەكتە باغنىڭ ئىگىسى
جىنس شېرىن مېۋىلىك دەرەخ
ھەممە ئازغۇن كېلەر يېگۈسى.

تارىم پاختىسى

دولقۇلدەپ سۇ قۇۋاتقان
ئاسىيانىڭ يۈرىكىدە
ئۆسمەكتىمىز قەدىمىي، ئاستا.
تېرىسىدەك زېمىنىنىڭ، بىزنىڭ
ئۆسمەكتە ئۆزۈن تالالىق پاختا.

بېشىمىزدا ۋالىلداپ تاجدەك
ئالتۇن قۇياش ئېيتىدۇ ناخشا.

ھال رەڭ پېشىم ۋاقتىدا
كېۋەزلىك سۈتتەك ئۇيقۇ ئاستىدا،
جىمىرلايدۇ يوپۇرماق، غوزەك.
ئاپئاق چۈشتۇر ئېچىلغان كېۋەز
تېرىمچىلار ئارىلاپ چۆنەك
چۈش تېرىيدۇ پەرىشتىلەردەك.

ئېتىزنىڭ ئاق بۇلۇتى
بۇلۇتلارنىڭ دېڭىزى
دېڭىزدىكى مەرمەر
مەرمەر بۈژغۈنى
بۈژغۈندىنمۇ يېشىل قۇم
قۇملۇق، شەھەر. شاھ. ئالتۇن ئوردا.
يىپەك توردىن باقار يوق يۈزلەر،
قۇشلار ئۇچار سۈپسۈزۈك توردا.

ئىككى كېسەك

ئۆي ئىچى ئاق رەڭلىك جىمجىت،
ۋاقىت تامدىن ئۆتمەكتە،
ئۆزگەردى بىر كېسەكنىڭ يۈزى.
يېشىل قۇملىرى سارغايغان ئەل
بوستانلارنىڭ قەسىكى كۆزى.
چىڭگىزخان ئۇششۇكتەك بېسىپ كىرىپ
شەھەرلەرنى تىغدىن ئۆتكۈزدى.
بەگلەر قۇل بولۇشنى خالىماس ئىدى،
خوتۇنلار دېدەك بولمايمىز دېدى.
خاقان يىغىپ يىگىتلىرىنى
ياۋغا قارشى جەڭگە كىردى،
ئاق ئاتنى مىنىپ.
ئاق ئات يىقىلدى قىزىل گۆلدەك
قىزىل تۇپراق ئۆچتى، قارايدى.
خاقان لايغا ئايلاندى، لاي كېسەككە
بىر بىنادىكى.

ئۆيدە ئويچان ئولتۇراتتىم،
تامدىكى كېسەك
كۆرۈندى تولىمۇ غەمكىن،
ئىختىيارسىز ئېزىپ يۈرەكنى.
« ئادىل! » دەپ توۋلىدى ئايالىم
تالاي ئەسىرلەردىن كېيىنكى
بىر كېسەكنى.

سىلىنماقتا ئېگىلىرىمىز
بوزۇلماقتا ئاڭنىڭ چېگرىسى.
يەر شارىنى باسماقتا توپان
بىر ئادەمسىز نوھنىڭ كېمىسى.

قەدىمىي تارىم ـ
پاختا ماكانى
تېنىمىزنى يۆگەر شىم ـ چاپان،
ئېگىمىزنى ئەخلاق، ئېتىقاد،
شەھەرلەرنى قوم ـ تەكلىماكان.
تورمۇشىمىز ئۆتمۈشتىن بەلگە،
ئۆلۈم پىنھان بولۇپ كەلمەكتە،
ئەنئەنىلەر ئارقىلىق ھامان.
بىز ئۇن ـ تىنسىز كېۋەز تېرىمىز،
بىز بىلىمىز باسىدۇ توپان
ئىنسانىيەت قالسا كېيىمسىز.

دېھقان تەرگىلى پاختا
ئېگىشىدۇ ھەر شاخقا،
كېيىمنىڭ يىرتىقلىرىدىن
قىزغۇچ يۇلتۇزلار چاقناپ
غېرىبلىق تورار ساڭگىلاپ. .

ئوت كەتتى پاختىغا
پاختىغا ئوت كەتتى.

لەۋلىرى قاندەك چوكان
بوغۇرساق يېمەكتە
مالاچلىتىپ.
مىس لېگەندە
قالغان ئېشىپ
پالۋاننىڭ بېشى.
ئەمەستەك قايغۇرۇش خۇددى ئۆز ئىشى،
شاد - خۇرام پەتىلەيدۇ ھەممە كىشى.

توساتتىن
گۆشكە قونغان يەنە بىر چىۋىن
پالاق ئارا قانىتىنى چاقنىتىپ
توختىدى دۇنيانىڭ چېكىگە بېرىپ.

قۇربان ھېيت

تاڭ سۈزۈلدى
شىشىدىكى تاڭ،
يۈزى يورۇق پەرىشتىدەك.
مەزىنىنىڭ ئاۋازى يۇلتۇزغا تولغان،
ئادەملەر مەسچىتكە كىرمەكتە دەۋرەپ.

ئۆلۈمنىڭ سىماب كۆزلىرى
پىلىلدايدۇ ئىشىكلەر ئارا.
ھەممە چەكسىز ئىخلاسى بىلەن
قۇربانلىقنى قىلماقتا ئادا.
ئىسسىق قانغا چىلىشىپ ياتقان
كۆك قوچقاردىن كېلىدۇ سادا:
ئەي ئادەملەر، ئەسلى مەن ئەمەس
سىلەر بىر توپ قۇربانلىق پادا.
ناغرا ـ سۇناي ئاۋازى
ئەسلىتەر قەدىمكى جەڭ مەيدانىنى.
كېلىۋاتقان قىستاڭ ئاپتوبۇس
بەلگىسى تىنچ مەغلۇپ بولۇشنىڭ
ئاقىدۇ كوچىدا قۇياشنىڭ قېنى.

ئورەك كولايمىز ھاياجان بىلەن،
ئۇسسۇل ئوينار گۈرجەكتە شېغىل
ئاۋاز چىقىرىپ يېقىملىق، لېۋەن.

تاشلىقتا گۆھەرلەرگە تاش ئۆلۈمى.

قويدۇق جىرىم، كۆڭلىمىز يېرىم
يالغۇز شامال ساتار چالار،
بولدىلا بۇنداق تۇرىۋەرمەي جىم
بېرىپ باقايلى، بىر گەپ بوپ قالار. . .

كۆچەت تىككىلى چىقىش

شەھەرنىڭ ئۆچەي ـ باغرى
چۇۋۇلۇپ چىقتى،
قوغلىماقتا غالجىر لاشقان بىنالار
قورقۇپ، ئېرىپ، تۆگىمەكتە ساي.

قاغىلار سىم تانابقا قونۇۋالغان
تاشلىقتا تاشلارغا قالمىدى جاي.

قوۋۇقىنى ئېتىۋالغان ساي.
ئاچماقتىمىز قوراللار بىلەن،
تاك ـ توك، پاك ـ پوك، ۋىك ـ ۋىك.
يەرلەرنىڭ قېتىپ قالغان ئىدىيىسى
كاللىمىزغا ئورناپ كەتكەن چىك.

ئوقلار بېشىمىزدا ئۆچقاندەك ۋىك ـ ۋىك
تاشلىقتا تاشلارغا قالمىدى جاي.

توخۇمدەك تاش.
بېغىررەك تاش.
لەۋلىرى قېلىن تاش.

ئەينەك

ئىچىدە
يىغلايدۇ سۆزلۈك قەبىلە،
سېھىرلەنگەن ھەممە نەرسىسى.
نەزىر - چىراغ سۆپىسىدا
كۆيۈۋاتقان مۇزدەك ئوت،
كىچە - كۈندۈز ياكى ئۆشتۈمتۈت،
ئۆتكۈزىدۇ جىنسىي مۇراسىم،
بۇ كۆپىيىش ئۇچۇن ئەمەس.
قۇياشقا چوقۇنۇش ئۇلاردىكى
ئۆزگەرمەس قانۇن يا تۇغما ھەۋەس.

ئەينەك ئالدىدا
قىرماقتىمەن ساقىلىمنى،
بىر ئۆلۈك قىلىچىنى يالىڭاچلاپ
كەلمەكتە ئۇدۇلدىن ماڭا قاراپ.

مەنە سەپىرى

ئاپئاق تام،
تامدىكى يولدا
ھاشا چۈمۈلىسى سارغۇچ مېڭىپ
ئىگىز چۈشتىن كېيىنگە
كەلمەكتە كىرىپ .

توختىدى بىرىپ،
توختاش نۇقتىسى
مەنىسىزلىك.

سۆزۈك سەپەر

(داستان)

(1)

مەنمۇ، چۈشمۇ ئاپتوبۇستىكى؟
بىر دەۋرمۇ ئايلىنىۋاتقان
بىر غىرىبلىق قۇياشى ياكى؟
ئايلانماقتا ماشىنا چاقى
سىپىر گەرگە، قۇيۇنغا، نۇرغا،
قارا رەڭدىن دۈگىلەك قوڭۇرغا،
قارا يولدىن كەك ئىدىيىگە.
قۇرۇقدالغان كاللام بىر لىھزە
توختاپ قالغان روھىم بىر دەۋر،
يىل بىلەن يىل تەكرار پارىلداپ
بېسىپ كىرگەن سانسىز ئاي ـ كۈنلەر
قەتلى قىلىپ، قورقۇتۇپ، ئالداپ،
مىنۇتلارنىڭ قىزىل ئىزلىرى
ئىزدۇر گويا ۋۇجۇدۇمدىكى.
خوش، ئۇرۇمچى
شەھەرلەر سىرتىدىكى تەنها شەھەر
تەنهالىقى تىل، ۋاقىت، مەرمەر.
ئۇچۇۋاتقان تىلى دەل ـ دەرەخلەر،
كۆچۈۋاتقان قوم ۋاقىت چۆلى.

بۇلاقۇبېشى كوچىسى

قۇياشنىڭ ئارقا كوچىسى
نۇر،
لاي تاملارنىڭ يېرىقىدىكى.
كۇرسىدا ئولتۇرغان چا ساقال ئۇيغۇر
ئۆتكەن قىزلارغا قويىدۇ قاراپ.
سۇيۇقلانغان نېرۋىلار
نەچچە يۈز يىل غېرىبلىقتا
ئۇيۇپ قالدىم ئاستا ـ ئاستا.

قاسساپ پىچىقىنى سۇرتۇپ بولۇپ
قاراپ قويدى قان يۇقى باشقا.

ئەخلەت ئۇستىدە
تاجى سالپايغان خوراز
پۇتلىرى بىلەن ئېلىشتۇرماقتا
ئاق، قارا، كۆك، قىزىل رەڭلەرنى.

ئېلىشىپ كەتتى بىردىنلا ماڭا
ئۆتمۇش بىلەن ئۇشبۇدەم ئاڭا.

بىر بۇلاق
تۇرىدۇ كوچىدا بۇلدۇقلاپ
ۋاقتى باشقا ۋاقىتتۇر بىراق.

كۆڭنىڭ مەجبۇرلىشى چىدىغۇسىز.
ئاسمان كۆپكۆك مەست
بىراق بىزگە قالغىنى ئاسمان ئەمەس،
كىچىككىنە كۆل رەڭ بوشلۇق ۋە
قىستاۋاتقان تۆت تامنىڭ ئىچى.
ئەي، كۆك تەڭرى
بىز ئاسماندىن ئايرىلدۇق،
بىز يوقاتقان بارچە نەرسىنى
يوشۇرۇنچە ئاسمان دەپ بىلدۇق.
ئاسمان تىترەر كارىۋىتىمىزدا
ئاسمان چاقنار تارىخىمىزدا
ئاسمان قالدى ئايىغىمىزدا
ئاسمان يوقالدى قاراڭغۇلۇقتا...

قاراڭغۇ چۈشتى
تورۇك - تورۇك،
پىلدىر - پىلدىر،
شىلدىر - شىلدىر.

قاراڭغۇ چۈشتى
يۇمشاق،
قارا،
يۇملاق.

قاراڭغۇ چۈشتى
خۇش پۇراق،
سوغۇق،
پاتقاق.

تەشۋىشلەرنىڭ باش ـ ئاخىرى يوق
ماڭار دېگىنىز قالدۇرماي ئىز.
پەقەتلا بىز،
پەقەتلا بىز قۇرۇق قول، سەرسان
يوقتۇر باشقا بارار جايىمىز.
ئايالالار قىرغاق تەنھالىق دېگىنىز
يوقتۇر باشقا بارار جايىمىز..

بۇ غېرىب ئاي
سەپەر قىلدىم،
ئەينەك ئالدىدا
شۇنچە لىۋەن يېشىنمەكتە كۆز،
كۆز ئالدىمدا نازلىنىپ ياتار
بەدەن ئۆڭى سارغۇچ دالا ـ تۈز.
تاغلار ئۇزۇن قوشۇن تارتقان،
سۇ ئۆتىدۇ ناگان ـ ناگان.
ئۈزۈك ـ ئۈزۈك يېشىل يېزىلار
تېرەكلەر يۈگۈرەر سۆڭەكتەك ئاق.
شامال شورلۇق يەرلەرنى يالار
تېرەك غىدىقلىنار يۇپيۇمىلاق.
ھەسرەتمۇ يا شەھۋەت؟
ئىچىڭدە قاينايدۇ بۇلاق.
جىگدىلەر قاغجىرىغان،
مۈگۈلۈق، مىسكىن، جىغان، يانتاق.
سايلار ئىچىڭدىكى سايلار
تاشلار قاتقان يارا ئىز.
ھاۋا ئاچ قالغان ئوت ھايۋىنى

بىز يۇلتۇزلار ئازغان بېلىقلار
كىرىپ قالدۇق تورنىڭ قان ـ قېتىغا.
بىز يۇلتۇزلار ئەما قىبىلە
پارقىرىغان ئېگىزلىكلەردىن
مىنىپ قالدۇق ئۆلۈم ئېتىغا.
ئاتلار چاپقۇلىغان قارا ئاتلار،
ئاتلار توختاپ قالغان ئاق تېرەكلەر،
ئاتلار ئاپئاق ئاتلار سۆكۈتتىكى،
ئاتلار پۇشقۇرماقتا قاپقارا رەڭ.
ئاتلار تۇيىقىدىن يۇلتۇز چېچىپ
ئۈستىمىزدە جەڭ قىلىدۇ تۇن بىلەن
ئاتلار، مەڭگۈلۈكنىڭ ئۆلمەس ئېتى.

ئېگىزلىكتە كېچە ئۆز پېتى،
بەسلەشمەكتە يۇلتۇزلار بىلەن
ئاپتوبۇسنىڭ مېڭىش سۈرئىتى.

چۆل سەلتەنەتلىك ئىمپېرىيە،
بويسۇندۇرغان يەرلىرى ياتار
كۈن چىقىشتىن، كۈن پېتىشقىچە.
يولۋاس تېرىسىدە ياۋايى خاقان،
شامال يارلىقلارنى ئېلىپ ماڭغان.
يۇلغۇن چېچەكلىرى تاۋار ـ دۇردۇن
گىياھلار خوتۇن ـ قىز ئولجا ئالغان.
سەھەردۇر سەھەر
سەھەر كىتابىنىڭ يەنە بىر بېتى.

قاپقارا بۇلاقلار
ئوخچۇپ چىقماقتا،
دېرىزە سىرتىدا.
قاپقارا ئۇ ئۇخلاپ قېلىشتەك،
زىبادۇر ئۇ يالىڭاچلىنىشتەك،
يالتىراق ئۇ شەمشەر ــ قىلىچتەك.
قاپقاراڭغۇلۇق
تونۇمايدۇ ھېچكىمنى ھېچكىم،
ئىسىم ھەتتا ئەمەس ئۆزىنىڭ،
تىرىكلىكى ئۆلۈشتەك غۇۋا.
سۈكۈت خۇددى باشقا بىر ھەرىكەت،
قول بىرىۋىنىڭ قولىدۇر گويا،
قان قان ئەمەس ئوخشايدۇ سۇغا،
بارچە شەيئى چىلىڭ ساقلانغان سىر
قاتمۇ قات تور تارتىلغان نۇرغا.
كېچە ئەمەس بۇ،
كېتىۋاتقان ئاسماندا غۇۋا
مۈڭگۈزلىرى شاخلىغان بۇغا.
قاراڭغۇلۇق پەرىسى
ئۇخلار قارا پەرەنجىنىڭ ئىچىدە،
ئاپئاق سۇتى جىرتىلداپ تېشىپ
دومىلايدۇ ئەمچەكلىرى ئۈستىدە
تامچە ـ تامچە يۇلتۇزلارغا ئايلىنىپ.

هەۋەسلەرنى ئۇرغۇتۇپ،
قارا يول بىلەن
شىددەتلىك چاق ئارىسىدا،
قوياش بىلەن جىگدىلەر ئارىسىدا.
قوياش بىلەن تەن ئارىسىدا!
ئىزى، ئىزى، ئىزى
چەكسىز چۆل – جەزىرىنىڭ.
ۋاقىت ئۆتمەكتە دېرىزىدىن
سۇزۇكلۇك ئىچرە يېغىلىق،
ياشىيالماي، ئۆلەلمەي بېلىق
پىلتىڭلار، ماكىلدار رىتىملىق.
سۇركەلمەكتە تەنلەرگە كۆزنەك،
لاپ ئېچىپ يۇمۇلغان كۆزدەك
ئەسىرلەپ ئېيتالمىغان سۆزدەك.
قولۇم شامالنى سىيلىماقتا،
قولۇم شامالنى بويسۇندۇرماقتا.
ئاۋاز بىر پەسىيىپ، بىر ئۆرلەپ
ئاۋاز بىر ئۆچۈپ، بىر ئاڭلىنىپ
شامال مۇرەمدىن سىيرىلماقتا. .
تۇيغۇمدىكى پارتلاش.
سۆڭەكلىرىمدىكى دۇمباق ئاۋازى.
ياۋايى قەبىلىنىڭ مۇراسىمى.
جىنسىيەت. دىن ھەمدە دەۋرىيلىك.
ۋاقىت – دىنىي ئاڭ،
ۋاقىت – بېسىلغان شەھۋەت،
قويۇۋەتتى ئۆزىنى ئەر – ئاياللار

قۇياش لەشكەرلىرى سان ـ ساناقسىز
چۆل قىزىللىقتا، ئاقىدۇ قان،
ئۇ گويا ئىمپېرىيە خارابلاشقان.
ئۇ گويا تاش شەھەر،
قۇشلار سايرايدۇ تاش ئاۋازدا
تاش دەرەخلەر سىلىق، يۇمۇلاق.
جىلغۇە قىلار تاش چېچەكلىرى
سۇزۇك تاشلار سۇپسۇزۇك بۇلاق.
تاشقا ئايلانغان ھال رەڭ، يەتتە رەڭ
تاشقا ئايلانغان خۇش پۇراق.
تاشلار جىمجىت ئۇسسۇلغا چۈشكەن،
تاش ئۈستىدە تاشلارنىڭ روھى
مۇڭغا پېتىپ ئۇزۇن ئۇزاق
تاش مەرسىيىگە سالىدۇ قۇلاق.
تاشلارنىڭ قاتتىق كۆچىسىدا
ئەرلەر ئازابتىن قېتىپ كەتكەن.
ئايال تاشلار سىلىق، ئۇماق،
ئۇنتۇپ ئۆزۈڭنى نەچچە ئەسىر
تۇتۇپ تۇرغۇڭ كېلىدۇ سىلاپ.
ئالدىمىزدا يېيىلغان بىر تاش كىتاب
ئېقىۋاتقان ۋاقىت ئۇنىڭ مەزمۇنى
ئەمالاردەك ۋاراقلايمىز بىز ئۇنى.

ۋاقىت
ئوينىماقتا
يالڭاچ ئۇسسۇل

ئۇ تەنها قۇش ئانا زېمىندا
قانات كېرىپ ئايلىنىپ يۈرگەن،
يات تۇيغۇلۇپ ئۆزىگە بەزەن
ئىزدەۋاتقان ئۆز پەرۋازىنى.
ئېقىن سۇلار دورىماق بولار،
ئۇنىڭ گۈزەل، پاك ئاۋازىنى،
مۇڭلۇق ھەمدە شوخ ھالىتىنى.
شەھەرلەردە يات ـ يوچۇن ئادەت
مۇزدەك چاقناپ تۇرغان سانائەت،
ھەم ناتونۇش كىشىلەر توپى،
ئۇ كوچىدا يۈرەر تەمتىرەپ.
ئۇيغۇر تىلى
ئاغزىمىزدا ئاق كەپتەرلەردەك
جۇلالىنىپ تۇرغان گۆھەردەك
يىپەكتەك ۋە شارقىراتمىدەك
يېتىپ بارار يىراق ـ يىراققا.
ساقلار بىزنىڭ غۇرۇرىمىزنى
سالار دەردكە، ئىشقى ـ پىراققا.
ئىپادىلەيدۇ ئۇ سۇكۇناتنى،
غايىب دۇنيانى، سىر تىلسىماتنى؛
①«ئاۋىستا»نى،
مانىنىڭ دۇئالىرىنى،
تەپسىرلەنگەن نوم يىلتىزىنى،
ئىستىقامەت قىلىپ ئولتۇرغان
بۇددىستلارنىڭ يوقىلىشىنى،

① ئاۋىستا ــ مانى دىنىنىڭ مۇقەددەس كىتابى

ئەمدى ۋاقىتتا قالمىدى بەرىكەت.
قۇرۇماقتا بۇندا شەھەرلەر
غېرىبلىققا باشلىدۇق سەپەر.

ئاپتوبۇس يۈرمەكتە
ئالتۇن شولىلىق زېمىن ئۈستىدە
قوم دۆڭلىرى ماڭار بىز بىلەن
قىزىل تۆگىلەرنىڭ يۈرۈشىدە.
كۆيمەكتە توغراقلار
قوملار ئۆزىنى سىيلىماقتا،
چەكسىز قوملۇق ئىچ - ئىچىدىن
زەرداپ نېفىتنى يىغلىماقتا.
يىغلىما دوستۇم
توغراقلارنىڭ يېشىل تۇغلىرى
ئۈستىمىزدە تۇرسا لەپىلدەپ.
بىز ياشايمىز تەبىئەت بىلەن
بىز توغراقتەك تۇرىمىز كۆكلەپ.

تۈگىمەس يول
تەنھالىق يولى،
يول بىر جۈملە خەت زېمىندىكى،
ئاي كۈمۈش پەش، كۈن ئالتۇن چېكىت.
ئۇيغۇر تىلى ئورماندۇر جىمجىت،
بىر - بىرىدىن شېرىن مېۋىلەر
قول تەگمىگەن ياۋا چېچەكلەر
جىلۋىلىنىپ تۇرىدۇ ئۇندا.

ئۆيگە دەرەخلەردە
مېۋىلىرى سۇتلۇك، غورا،
ئۆيگە تارقىلىۋاتقان سېھىر
ئاستا ـ ئاستا قالىمىز قېتىپ.
ئۆيگە ئۆلۈم شەھىرى
دەرۋازىسىدىن بىلمەستىن كىرىپ
چىقىمىز ئەرۋاھلارغا ئايلىنىپ.
شەھەرلەر سالدۇق ئۆيگە ئىچىدە،
ئايرىلىپ قالدۇق ئۆيگە ئىچىدە،
ئالدۇق، تونۇلدۇق ئۆيگە ئىچىدە،
كەتتۇق، ھالاك بولدۇق ئۆيگە ئىچىدە.
يېدۇق،
ئىچتۇق،
ياشىدۇق،
ئۆيگە ئىچىدە.
كەتتى،
ئۆچتى،
تۈگىدى،
بىز نېمە قىلدۇق؟

ئالماشماقتا
مەشرىق مەغرىبكە،
شامال قۇياشقا،
سۇ تاشقا،
بۇ شەھەر ئۇ شەھەرگە،
بۇ ئېرىق ئۇ ئېرىققا،

ئىرۋاناغا يېتىپ مەڭگۈلۈك.
ئىرۇسالىم پۇقرالىرىغا
سۆزلەۋاتقان ئەيسانى كۆلۈپ.
قولىقىغا رەسۇلىللانىڭ
جىبرائىلنىڭ شىۋىرلىشىنى،
ئۇپۇقىمىزدا جىمىرلىشىنى
ئىسلام نۇرىنىڭ،
ئىپادىلىمەكتە –
ئۇيغۇر تىلى.

ھاۋادا ھېچكىم يوق.
ماڭماقتا ئاپتوبۇس،
ھاۋادا ھېچكىم يوق.
قۇياش كۆيدۈرمەكتە،
نۇتۇق سۆزلىمەكتە –
قۇياش.
بەزىدە خاتا ئاڭلايمىز،
سۆزلەپ ئۆز سۆزىمىزنى.
«قۇرئان» ئوقۇۋېتىپمۇ
يۇمۇۋالغاندەك كۆزىمىزنى.
نەگە ماڭدۇق، بىز قەيەردە
يېنىمدىكىلەر ئۇيقۇغا كەتكەن.
ھاۋادا ھېچكىم يوق
مۆجىزە يۈز بەرمەكتە
يېنىمدىكىلەر ئۇيقۇغا كەتكەن.

ئارىمىزدا چوغقۇر پىراق،
ئارىمىزدا دېڭىز تەشنالىق.
ئاخشام پايانسىز چايقىلىپ ياتار
قىزلىقنىڭ چىمىرلىغان دېڭىز سۆكۈتى،
دولقۇنلاردىن ۋۇجۇدۇم ھۆل،
كارىۋىتىمدا دېڭىزنىڭ چۆشى.
كېچىلەردە غېرىبلىق چەكسىز
يۆتۈۋېتەر يالماپ ئۆي مېنى.
يېنىم مۇزدەك، يۈرىكىم مۇزدەك
«ياستۇقۇمنىڭ ئارتۇق يېرىمى».
ئويغىنىمەن تەكلىماكان قۇملۇقىدەك
قېززىپ، ئېچىرقاپ، ئۆز ـ ئۆزۈمنى يەپ.
قارايمەن ھەريانغا ئۇرنۇڭ بوش تۇرغان
تۇرمۇشۇمنى ۋاقىت قۇمغا توشقۇزغان . .

تەن سەپىرى
ئوقۇش سەپىرى،
خۇددى ئەمالارنىڭ يول مېڭىشىدەك،
خۇددى بەدەنلەردە قول مېڭىشىدەك.

سۆزلەشكەندە بوران بىلەن ئوت،
كۆن بىلەن دېڭىز،
روھ بىلەن تەن،
بىر قولىدا ئۆرۈمچى
بىر قولىدا ئەل ئەيىن
ئاۋاز تىڭشاش پەرىشتىسىنىڭ.

بۇ ئادەم ئۇ ئادەمگە،
ئادەم تۇپراققا،
تۇپراق ئاسمانغا،
ئاسمان يوقلۇققا.

ئەي، قوڭغۇر تۇپراق
سەندىن كەلدۇق
سۆيىمىز سېنى!

(2)

بۇ سەپەرنىڭ ئىسمى:
سېنى ئاشىقلاردەك ئۇزاتتىم
مېنى پەيغەمبەردەك كۈت.

تېنىم سەپەردە
تېنىڭ سۇكۇت.

خېتىڭ تەگدى،
چەكسىز قەغەزدە
ئەرەب دېڭىزى ئاپئاق چايقىلار،
ھاياجان كۆك رەڭدە ۋە قارا رەڭدە
ھەرپلەردۇر ئۇچۇپ يۈرگەن چايكىلار.
قوللىرىم قىرغاق،
قۇچاقلىرىڭ دولقۇنلايدۇ.
قۇچاقلىدىم يىراق - يىراق،

ئۈيغىنار ئىسمىڭ
سان ـ ساناقسىز مامكاپىلاردەك.

(3)

بىر كوزا قىزىل يۇلتۇزنى
چوقۇماقتا ھەيۋەتلىك خوراز.

بورانلىق تەن،
تەن ئۈستىدە پۇرۇقلىغان ماگما ئېغىزى،
مەجنۇنتال چىشلەر سايراپ ئۆز چېچىنى.
كرىستال: پۇت قوللارنىڭ ھەرىكەت ئىزى،
ۋارقىرا! قومۇرۇلسۇن سۆز يىلتىزى.
ساراڭ بول، ھۇررا ساراڭ! ياشا ساراڭ!
ئاتلارنى بوشىتىڭلار توسۇن ـ توسۇن.
تىقىڭلار نەيزىلەرنى چىڭ پاتۇرۇپ
بېسىپ كىر، ئەي قۇدرەتلىك بۇيۇك قوشۇن!

تەن سەپىرى ـ ھەربىي يۈرۈشتۇر
تېرىلەرنىڭ ئاستىدا ۋە ئۈستىدە.

ئاياللار دۆلىتى
ئاتلانماقتا
پىللارغا مىنىپ.
ھەر ئىككى تەرەپ يېڭىلگەن،
ھەر ئىككى تەرەپ يەڭگەن.

جۇپلەشكەندە تېلېفوندا لېۋىمىز
توختاپ قالار ئەتراپ چىپپىدە،
لېۋىڭ غايىب بولار گىلاستەك،
قولۇم غايىب بولار تېنىڭدە.
ئاندىن ئۇچۇپ كېتەر پوررىدە
ئاۋاز تىڭشىغۇچى مالائىكە ۋە
بىخىراماں دانلاۋاتقان
ئاۋازلارنىڭ ئوماق كەپتىرى. . .

ئىسمىڭ بولاق ـ
بولدۇقلاپ چىققان،
ھەر نەرسىدىن قولۇم تەگكەن
ۋە ھەريەردىن قەدىمىم يەتكەن.
ئىسمىڭ ئۇزۇم ـ
ساڭگىلاپ تۇرغان تىل بېغىمدا.
ئىسمىڭ — پەرىشتىدۇر
ئەخلاقىمنى قوغدىغۇچى،
كوچا ـ كويغا چىققان چېغىمدا.
ئىسمىڭ گۈزەل ھەسەل ھەرىسى
شىرنە يىغار ۋاقىت بېغىمدا.
ئىسمىڭ چىقار چىقسام مۇنچىدىن،
ئىسمىڭ كىرەر كىرسەم ياتاققا.
ئۇخلاپ قالار ئىسمىڭ تۈنلەردە
مەندىن بۇرۇن چىقىپ كارىۋاتقا.
تاڭ ئاتقاندا

كېچە ئۆزىنىڭ ھەشەمىتىنى، ھەسرىتىنى، تارىخىنى
تېرەكنىڭ ئاستىدىكى قومغا يوشۇرۇنغان.
قوملۇق ئېچىلماقتا مەخپىيىتىگەدەك
بايلىقىنىڭ، كۈچ - قۇدرىتىنىڭ، غېرىبلىقىغەدەك.
تەن ئۆزىنى ئىزدەۋاتقان،
تەن ئۆزىنى ئويلىنىۋاتقان،
تەن روھىدا سۆكۈتكە پاتقان.
بۈيۈك ھەممە خارلانغان تەن،
ئىگىلەنگەن بىراق تىنچلانماس تەن،
تەن - تارىلىرى تەگشەلگەن دۇتتار،
ھەۋەسلەر چەكمەكتە، چالماقتا
تارقالغىنى جان ئالغۇر ناۋا.
تەن قەبىلە ئاقساقىلىنى تىزلاندۇرماقتا،
تەن ئايال پىرخۇنىنى پىر ئويناتماقتا.
تەن شاراپ ئىلاھىنىڭ ۋالىلدىغان قانىتىنى
ئېگىز، سۈزۈك ئاپقۇرلارغا ئېرىتىۋەتتى.
توشتى، لېكىن خۇماردىن چىقمىدۇق،
تۈگىدى، بىراق يەنە قانمىدۇق.

تەن كۆكمىدە ساقىماقتا يۇلتۇزلار،
ئاياللارغۇ كېچىنى ئاۋاتلاشتۇرغان؟
ئاياللارغۇ كارىۋاتلاردا سۇ شەھىرلەرنى
قۇرغان، ۋەيران قىلغان، قايتا قۇرغان.
تەن زۇمرەتتەك پاكىز كېچىنى
گۈللۈك چىتقا ئايلاندۇرۇۋەتتى

شىددەتلىك قانلىق جەڭ،
بىر جەڭ، توققۇزى رەڭ.
رەڭلەر قويۇنى يېنىمىزدا،
مورلايدۇ، چىشلەيدۇ، چىچاڭلايدۇ
ئۆلۈم چاقماق چاقار قېنىمىزدا
يېقىملىق بۇ ئاۋازنى كىم ئاڭلايدۇ؟
تىگىشماڭلار بىلجىرلىسا بىلجىرلىسۇن،
توسماڭلار نېمە قىلسا شۇنى قىلسۇن.
توشقانلار ئاپئاق ـ ئاپئاق، توكى يۇمشاق
يۇتى ئوماق،
ئېچىلىش ئوماق،
تېمىۋاتقان تەر چېچەكلىرى
ھەمدە بىر جۈپ قوڭغۇراق
بوغۇزىدا يالقۇن لەھەڭىنىڭ...

ئەي، خانىش
بۇ شەھەرگە كەل،
كۆچتۆگگۈر بىر قالپاقلىق پالۋان
سېنىڭ تەنتەنىلىك تەبرىكنامەڭنى
غالجىرلارچە ئوقۇشقا تەييارلانغان.
قوللىرىم ـ يۇگرۈپ يۈرگەن جاكاچى،
تىرىلىرىم ـ كۆلۈمسىرەپ تۇرغان
گاچا ئۇسۇلچى،
نېرۋىلىرىم ـ ئېتىلىۋاتقان ھۆرمەت توپى.
ئىدىيەم ياتلارنىڭ تارمار بولغان قوشۇنىدەك
ئەيىۋھانناس، ئۆلمەكتە بىر ـ بىرلەپ...

ئەڭ قەدىمكى مەدەنىيەت جىنى بىلەن ئىپادىلەنگەن،
ئەڭ يۇقىرى جىنسىي پەللە ئۆلۈم بىلەن خاتىمىلەنگەن،
بۇنداق ئاخىرلىششىنىڭ سەۋەبىنى بىلمەيمەن،
ئەي، بابىل دۆلىتىنىڭ پۇقرالىرى.
بۇنداق كۆمۈلۈشىنىڭ جەريانىنى بىلمەيمەن،
ئەي، تەكلىماكان شەھەر خارابىلىرى.
مەن گويا باشقا بىر زاماندىكى باشقا بىر تۇيغۇدىكى باشقا ئادەم
شۇنىڭ ئۈچۈن چۆچۈمەكتىمەن، ئەي، يالىڭاچ تام رەسىملىرى.
ئۇيال، تېنىڭ قۇياشتەك تەبەسسۇم قىلماقتا، تېنىم كېيىم ئىچىدە دولقۇنلىماقتا،
كىم ئۇ بىزنى ئۆيلەردە ۋە كوچىلاردا كېچىلەرگە مەجبۇرلاۋاتقان؟
كىم ئۇ يوشۇرۇن ئېڭىمىزغا ھۆكۈمران بولۇپ،
بىز سەۋەبسىز، ئۈن ـ تىنسىز گۇناھقا پاتقان؟
بولدى بەس، چۈشەندۈرمەڭلار،
پۈت تىرەپ تۇرالمايدۇ ئەخلاقنى ھەممە
ئاقلاش، ئىزاھلاش، سۆكۈش ھەمدە.
چۈنكى بىز ھالاك بولغانلارنىڭ ئەۋلادلىرى،
چۈنكى بىز شەھۋەت توپانىدىن قۇتۇلغانلار،
چۈنكى بىز تارىخنى يۇتۇۋالغانلار...

ئاڭنىڭ چوڭقۇر ئەينىكىدە
ئەكس ئەتكەن ۋەھىمىلىك ئىز.
ئەينەكلەرنىڭ ئارقىسىدا بىز
ئۆلمەكتىمىز، تۇغۇلماقتىمىز.

پۇتلىرىڭ ئارىسىدا
قىزىل قارلىغاچ،

ئاستىمىزغا كىرلىك قىلىپ سېلىنغان،
تەر چىپىلداپ مەينەت قىلىنغان.
بىراق بىز ئەبەدىي بولغانمايمىز
گويا ئىبادەتخانىلاردەك
پاكىز مۇقەددەس بىز.

ئەي ئەخمەقلەر، ھېچنېمە يوق ئۇ يەردە،
ئەي ئىچى قۇرۇقلار، ئۆلۈۋاتقانلار، ئىزدەۋاتقانلار
بىز ئۇ يەردە،
كېلىپ بىزنى سۆيۈڭلار!
ئەي ئادەملەر قېنى كۆزۈڭلار؟
تۆگە ئىزدەپ ماڭدىڭلارمۇ تۆگىلىك،
ئاستىڭلاردا تۆگىلەرنىڭ ئۆركىشى
ئۆركىشىدىن ئۇنى كۆرۈڭلار!
ئۆركەشلىگەن ئەمچەكلەرنىڭ ئۈستىدە
ئۆرۈپ – چېقىپ ئۇ قەدىمىي قەپەسنى
سوزۇك پەرۋاز قىلىۋاتقان تېنىمىز.
كۆتۈرۈلگەن ئەمچەكلەرنىڭ ئۈستىدە
ئەل ئېھرامىنى سىيلاۋاتقان قولىمىز.
تىكلەنمەكتە قايتا بابىل مۇنارى.
قىيا تاشتا قىپيالىڭاچ رەسىملەر
جىلغىلاردا ئىڭراۋاتقان ئاۋازى،
سۇ ئۇلارنىڭ ئۈزۈلمەس شۇ ئاۋازى.
دەقىقىدە، مەڭگۈلۈكتە ئېقىۋاتقان قېنىمىز،
دەقىقىدە، مەڭگۈلۈكتە چاقناپ ئۆچكەن جېنىمىز،
مۆجىزىلەر غايىب بولدى، غايىب بولدۇق قېنى بىز؟

شۇنىڭ ئۈچۈن ناتىۋانلىقىم
شۇنىڭ ئۈچۈن مىننەتدارلىقىم.
بويۇكلۇكۇم، سىرىم، بارلىقىم
قەپەستىكى سۇدەك ئاقماقتا،
ساڭا.
لەۋلەر ـ لەۋلەرگە ھەم چاپلاشقان،
سۆڭەكلەر سۆڭەكلەرنى چاقناتقان.
ئېقىۋاتىمەن، كۆيۈۋاتىمەن، ياڭراۋاتىمەن
تەن ئاخىرلاشقان ئاشۇ يەردە سەن.
ئەي، ئۆلۈم ئىگىسى سەن ئاشۇ يەردە،
يۈزۈڭدىن كۆتۈرۈلۈپ نۇرلۇق پەردە،
كۆرۈنەر رۇخسارىڭ، قىلىمەن سەجدە.
سەن ۋاقىتنىڭ ھۆكۈمرانى،
سەن ئالەمنىڭ سۇلتانى،
سەن مېنىڭ ئىگەم،
سېنى كۆرمەككە پېقىر يوق بولدى،
تەن ئەينىكىدە مەن ئۆزۈم يوق.
مەستخۇشلۇق ئىلكىدە كۆزۈم يۇمۇلدى
سېنى كۆرەلىگۈدەك مېنىڭ كۆزۈم يوق.
سېنى ئىپادىلەشتە تىلسىزمەن ھامان،
سۆزلەر يوقىلىپ تاۋۇشلار قالغان
مەنە يوقىلىپ جىمجىتلىق قالغان.
تەن ئۈستىدە يوقالماقتىمەن،
باشلانماقتا تارىخ قايتىدىن.
ۋەھىي بىلەن تۇغۇلماقتا دىن،

نەم يالقۇن،
پاك نېلۇپەر.
سۇپسۈزۈك مەستلىك
نېرۋىلىرىمدا يۈگۈرۈپ يۈرەر،
غالجىرلاشقان مەرمەر تاشتەك
نەيزىسىنى پۇلاڭلىتىپ قوياشتەك.
ۋاقىت ئىللىپىسىمان،
قاغىلار ئۇچار
تۈن قاغىلىرى
ئىسسىق چوقۇپ
مەخمەل پەردەڭنى.
ۋاقىت كېرىلمەكتە،
قۇدۇقتا ئاي
ئاي ئىتلىرى
غاجار توختىماي.
تەن ئىشكى ئېچىلغان
ۋاقىت كىرمەكتە، چىقماقتا.
چاچلىرىڭدا كېچە
ئاۋازىڭدا يۇلتۇزلار،
تاپىنىڭدىن چوققاڭغىچە
ۋىلىقلىغان بۇلاقلار
سۇغارماقتا تېرەمنى.
ۋاقىت ئۆلمەكتە
كارىۋات يېنىدا.

ساڭا ئاشىقمەن ئۆلۈم ئىگىسى،

بەرمەكتىمەن بېشارەت

ئەي ئىنسانىيەت!

تەن سەپىرى يوقلۇقتا سەپەر

ئالەم بىلەن تەن ئارىسىدا.

شەھۋىتىم ئايلانماقتا تېنىمنى

تېنىمك ئايلانماقتا قوياشنى

قوياش ئايلانماقتا سامان يولىنى،

سامان يولى يېقىنلاپ قالغان

ئالىمىنكى قارا ئۆڭكۈرگە.

شەھۋىتىم ئۆرلىمەكتە ئۈستۈنگە

ئارىدا ۋاستە يوق، بىۋاستە مەن.

شەھۋىتىم تارقالماقتا لەھزىلەرگە

ھەر لەھزەم شۇنچە بۈيۈك، شۇنچە تىرەن،

ئۇ تۇتاشقان مەڭگۈلۈك بىلەن.

چۆكۈپ ھەر لەھزىگە پارلىماقتىمەن

ئىبادەتخانىدا، كەڭ ئالەمدە مەن،

ئىستىقامەتتە بۇ راھەتلىك تەن،

بىھەۋەس، تىپتىنچ، يوپيورۇق.

قۇتۇلدۇم شەكلىلەردىن ئەي ئىگەم،

كۆڭلۈم ئادالاندى ساڭا تولۇق.

سېنىڭ كەلمىكىڭ كەتمەككە ئوخشاش،

سېنىڭ مەۋجۇتلۇقۇڭ بەجايىكى يوق.

ئەزەلدىن بارسەن،

ھەم يورۇق سەن، ھەم قاراڭغۇلۇق.

ئىبادەتخانىدا سۈكۈتتىمەن
پېقىر سىرلىق، ئۇلۇغۋار ۋاستە
تىڭشاڭلار كېلىپ مېنى ئادەملەر!

ئاشۇ يەردە
بەرمەكتىمەن بېشارەت
تۇغۇلۇشتىن، ئۆلۈشتىن.
دەم تارتماقتا دېڭىزلىك
سۇ ئاستىغا چۆكمەكتە تېنىم،
هاياتلىق توپان ئىچىدە.
ئاشۇ يەردە ئاچقۇزدى شەيتان
گۆرەتلىرىنى،
ئېزىپ كەتتى ئەر ـ ئايال بىللە،
جىنسىيەت دەرىخىدە شېرىن مېۋە.
ئاشۇ يەردە باشلانغان جەننەت
ئاشۇ يەردىن قوغلاندى ئىنسان
ئاشۇ يەردە دوزاخ هالاكەت.
بەرمەكتىمەن بېشارەت،
ۋاقىت ئەمدى باشقا بىر هالەت
يىللار بىزگە خۇددى دەقىقە
زامان يوقتۇر ئەمدى بۇ يەردە.
بەرمەكتىمەن بېشارەت،
جان ئالغۇچى بىر قارا ئۆڭكۈر
دەم تارتماقتا يېقىندىن بىزنى ،
يىراقلاردىن يەرشارىمىزنى.

ئەسلىدە يوق ئىدىم ئەمدى مەن يوق.

تەن سەپىرى
مۇقەددەس سەپەر،
رەبىگىنى كۆر! تىگشا ۋەھىينى!

تېنىم كىچە مەھكەم تاقالغان،
كۆكرىكىمدىن بىر جۈپ نۇر ئوقى
تېشىپ ئۆتتى چەكسىز كىچىنى.

ئەي، ئۇلۇغ سۇ باش ـ ئاخىر يوق
ساڭا چۆمۈلدۇق سېنى بىلمەيمىز.
بىز ئاق كەپتەر، جان تېنىمىز سەن
بويۇن سوزۇپ سېنى ئىزدەيمىز.
قەسىر سېنىڭ كاللىمىزدىكى
كىرىشالدۇق ئۆزىمىز بىراق.
توشۇپ كەتتۇق قاراڭغۇلۇققا
تېنىمىزدە تۇرسا بىر چىراغ.
سۆزگە سىغماس سەندىكى مەنە
دەپ بولغان سۆز ئۇلۇككە ھېساب.
ئەمدى قانداق مەنە بىرەرمىز
ئەي، تەپسىرى ئېيتىلغان كىتاب؟
سەن تىرىكسەن، مەڭگۇ تىرىكسەن
ھەر زامانغا سۆزلەيسەن يېڭى.
سېنىڭ سىرىڭ مەڭگۇلۇك پاك سىر،
بىز تۇيغۇدا، تۇيغۇمىز قېنى؟

بولغاندا مەن قەدەھتەك قۇرۇق
مەيسەن ئۈزۈلۈك كېلىپ تولغۇچى.
تۇرمۇشتىكى بۇ كىچىك كاللام
پارقىراپ تۇرغان بىر تامچە سۇ،
ئەي، ئوكيان سېنى سىغدۇرالماس ئۇ
جىنچىراغ مەن لىپىلداپ تۇرغان،
سەن چېكى يوق زور قاراڭغۇلۇق،
مەن تەلتۆكۈس ئۆچمەستىن تۇرۇپ
كۆرەي سېنى قانداقمۇ تولۇق؟
ئادەملەر ئارىسىدا مەن تەنها ئادەم،
لېكىن بىللە دائىم سەن بىلەن.
سەن بىلەن ماڭىمەن، كۆرمەس ھېچ كىشى.
سەن بىلەن ياشايمەن، سەزمەس ھېچ كىشى.
يوقىلىمەن ئەگىشىپ ساڭا.
سۆزلەيسەن ئىشخانىدا، ياتاقتا ماڭا
يېنىمدا كىشىلەر، ئىشتمەس ھېچ كىشى.
تەنھالىق ساڭا قىلغان ئىبادىتىمدۇر،
تەنھالىق ئىككىمىزنىڭ نەپەس ئېلىشى.
بۇ يەردە، بۇ كارىۋاتتا، بۇ مىنۇتتا
يالغۇزمەن تېنىڭ يوق،
كۆزۈڭ يوق، قۇلىقىڭ يوق، ئاغزىڭ يوق،
كۆرىسەن، ئاڭلايسەن، سۆزلەيسەن تولۇق.
مېنىڭ ئەمەس بۇ قول،
بۇ كۆز،
بۇ قۇلاق،

يۇقىرى ئۇپۇقتا تۇردى.
ئاندىن ئۇ ئاستا ـ ئاستا يېقىنلىشىپ
تۆۋەنگە ساڭگىلىدى.
ئۇ ئىككى پاچاق مىقدارى
ياكى ئۇنىڭسىمۇ يېقىنراق يېقىنلاشتى..»

پەيغەمبەر
كۆردى،
ئاخىرلاشتى.

(4)

پاتتى قۇياش تەن ئۇپۇققىغا
توشتى زامان قالمىدى پۇرسەت.
ئاخىر قايتىپ كەلدۇق ئىنسانلار
ئاچ ئىشىكنى چەكلەنگەن شەھۋەت!
ھېچنەرسىدە قالمىدى لەززەت،
قالمىدى سىر ياكى كارامەت
نىقابىڭنى ئاچ مەدەنىيەت!
كوچىلارغا پاتماس ئادەملەر
ئۆي ـ ئۆيلەردە، ئاپتوبۇستا لىق.
يەر يۈزىگە سىغماي شەھەرلەر
كۆچتى سۇ ۋە يەر ئاستىغا زىق.
ئادەملەر كۆپ، ئادەم يېگانە
قىلغىنى ئىش ئەمەس غېرىبلىق.
ئادەم يېنىپ تۇرغان بىر چىراغ

ئىچ - ئىچىمدىن خۇشاللىق ئەنە،
مىننەتدارلىق، شۈكرى، تەنتەنە.
تۇيغۇم يېڭى ھەر دەقىقىدە
ھەر شەيئىدە يېپيېڭى مەنە.
بۇ كۇنلەر بۇ كۇنلەر ئەمەس،
بۇ كۇنلەردە مەن مېنىڭ ئەمەس،
تۇتقانلىرىم ساز، نەرسە ئەمەس.
بارماقلىرىمدا يېنىك مۇزىكا،
مېنى چالماقتا، چېلىنۇاتقان كىم؟
ئېقىپ كىرمەكتە شىلدىرلاپ ئاستا
مېنى غەرق قىلىنۇاتقان كىم؟
ئەي ساقى، مەن كۆتۈرەلمىدىم،
تېشىپ كەتتى تېنىم پىيالەم
كۆزۈمنى يۇمدۇم، يۇمۇلدى دۇنيا،
كۆزۈمنى ئاچتىم، ئاچتى يوق ئادەم.
كىرىپ كەتتىم چەكسىز لەززەتكە،
بالىياتقۇغا ئايلاندى ئالەم. . .
پەيغەمبەر
مىڭ يىلغا تەڭ بىر لەھزىدە
كۆتۈرۈلدى روھىي ئالەمگە.

پەيغەمبەر
چىپ - چىپ تەرلىمەكتە،
ۋەھىي كەلمەكتە.

«... ئۇنىڭ كۆرۈنۈشى چىرايلىق بولۇپ

كەتتىمغۇ بۇ دۇنيا چۆلدەرەپ.
ئۇستىمىزدە ئاسمان قۇپقۇرۇق،
زېمىن مەۋجۇت مەنىسىز، سوغۇق.
مۇمكىن ئەمەس مەۋجۇتلۇق، يوقلۇق
مۆجىزىسىز قالغاندا ئالەم.
مۆجىزىدۇر ھەر بىر دەقىقە
بولسىلا بىر سەزگۈدەك ئادەم.
مۆجىزىسىز قالغاندا ئالەم
ئاجىز، يالغۇز، خۇداسىز ئادەم.
مۆجىزىسىز قالغاندا ئادەم
دىن بولمايدۇ، قالغىنى ئادەت.
ئۇ زاماننىڭ ئاخىرلاشقىنى
ئۇ يېقىنلاپ قالغان قىيامەت.

ئالدىرايمىز
يوقتۇر ۋاقتىمىز.

ئەي دۇكانچى، قورقۇۋاتامسەن؟
پەشتاختاڭدا ھەممە مال تولۇق،
سەۋەب نېمە ئەمدى ۋاقىت يوق.
ئەي خېرىدار، ئالدىڭ ھەممىنى
بىراق ئىچىڭ تۇرار قۇپقۇرۇق،
سەۋەبى نېمە؟ ئەمدى ۋاقىت يوق.

ئەي مۇخبىرلار، يازدىڭلار تولۇق
ھادىسىنى مەنىسىز قۇرۇق،

پۈۋلىمەكتە ئۆزىنى بىراق.
ئادەم بىر توپ ئادەملەر بىلەن
ھەر بىر ئادەم ئۆزىدىن يىراق،
ئۆزىدىكى قاغجىراش پەقەت.
ئىنسانلارنىڭ ئاخىرقى نۇرى
يېنىپ تۇرار كۆزلەردىن شەھۋەت.
تىرىكلەرگە ماكان يوق بۇندا
ئىگىلەنگەن ئۆلۈك رەسمىيەت.
بۈيۈك قىممەت قۇربان قىلىنغان
ئەڭ ئەرزىمەس نەرسىلەرنى دەپ.
ئادەملەرنى قويىمىز نەگە
ئىشلەنمەكتە ماددا تۆپىلەپ.
نەشرىياتلار ئەسەبىيلەشكەن
ئۆچۈۋاتقان كىتابلاردىن خەت.
قوغلاشماقتا ئۆلۈم سۈرىتى
غالجىرلاشقان بۇ مەدەنىيەت.
ئادەم ئۆلدى، قاراپ بېقىڭلار
ئۆلمەكتە بىر ۋاستىغا مەقسەت،
ئۆلمەكتىمىز، ھەي ئىنسانىيەت!

مانا ئەمدى قالمىدى ئادەم
قالغىنى تەن ۋە ئادەتلىنىش.
قالدى بىزگە ئەرزىمەس تۇرمۇش
سوغ، چۈپرەندە، زېرىكىشلىك ئىش.

مانا ئەمدى قالمىدى مەنە

كېسىۋېتىلگەن تاغ تېرەكلىرى

تاغ تېرىكى ـ تاغ تېرىكى
يېشىل ـ يېشىل سايىسىدە
جانىمنىڭ چېچەكى.
سوقۇشتىن توختاپ ئېسىق يۈرىكى
ياتىدۇ قارامايغا يېقىپ يۈزىنى
يول بويىدىكى ئالتە تۈپ تېرەك.
كېچەيمەكتە شەھەر تىنىمسىز
سىل كېسەلنىڭ ئۆپكىسىدەك.

يامغۇردا ئېرىۋاتقان مەسچىت تېمى
پاتقاقتا جەزىبدار سېرىق چېچەك،
يۈگۈرمەكتە پۇلنىڭ ئەرۋاھى
يېرىم سېلىنغان كىيىم ـ كېچەك.

كېسىلىپ دەرەخلەر ئاقتى يېشىل قان،
قۇرۇماقتا شەھەر بىپايان.

سېلىنماقتا ئېگىز بىنالار
ئەڭ ئېگىزى بابىل مۇنارى.

كېسىۋېتىلدى ئالتە تۈپ دەرەخ،
ئۆزى بىلگەنچە قىلىدۇ ئادەم،
ئۆزى جىمجىت كۆزىتەر ئالەم.

ماھىيەتچۇ؟ ئەمدى ۋاقىت يوق.

ئەي ئىنسانلار، نېمە بۇ زېمىن؟
بۇ پايانسىز ئىبادەتخانا.
بىلمىدىڭلار ئۇ كىم، بىزلەر كىم،
ئىستىغپارغا ئەمدى ۋاقىت يوق.

ئەي ئۇلۇغ قاتىل، قورقۇۋاتامسەن؟
ئەي ئۇلۇغ ئۆلۈك، قورقۇۋاتامسەن؟
ئۆلۈش شەكىل، سەن تىرىك ئىسەن،
تۇرغىن! ساڭا ئەمدى ۋاقىت يوق.

ئەي پەيلاسوپ، چەكتىك كۆپ جاپا،
ئىنسانلارغا ئىزدەپ باشپاناھ،
ئۆزۈڭچۇ؟ ئەمدى ۋاقىت يوق.

ئەي ئالىملار، قېنى مەرھەمەت
بىلگىنىڭلار شۇنچىلىك پەقەت،
ۋاقىت چەكتۇر، ئەمدى ۋاقىت يوق.
ئەمدى
ۋاقىت
يوق.

مىس تەڭگىدەك جەنۇبنىڭ ھىدى
ئۇرۇلغاندا دىمىغىمىزغا
بار قاغجىراش بولار بىزگە جەم.
ئېقىپ كىردى قويۇق بىر گۈگۈم
سۈت ئىچىكە ئىچىمىزگە ھەم.

كەڭ دېڭىزغا تور تاشلاپ گويا
ئۆزىمىزنى سۈزدۇق ئۆزىمىز.

تۈگىگەندە سۆزىمىز
تەخسىلەردە ئېشىپ قالغىنى
رېئاللىقنىڭ قۇرۇق سۆڭىكى.

تورتخاندا

بىز كۆرۈشتۇق ئىككى بېلىقتەك،
تور ئىچىدە چىرايلىرىمىز.
دولقۇنلىنىپ تۇرغان شەھەردە
چوڭقۇرىدىن پەرىشانلىقنىڭ
ئۆزىمىزنى سۇزدۇق ئۆزىمىز.

سۈت بۇيرۇتتۇق ئىككى قەدەھ سۈت.
قېتىق بولۇپ ئۇيىدى سۈكۈت
بىز بىر ئالتۇن ئوردىدىن چىقىپ
كەلگۈچە بۇ تاش سۇلالىگە.

مۇلازىم قىز، ۋاقىت ئەركىنلىك
يېنىمىزدا ئاققان يېشىل سۇ. . .

ئۆلۈمىمىز شۇ:
قۇياش پاتتى بالىياتقۇغا
يوقالماقتا غەربتىن مەنە.
ئازابنىمۇ سۆيدۇق بىز بۇندا
كاھىنلارچە قىلىپ تەنتەنە.

سالام ئاپا دەيدۇ بارمىقى
بارمىقىڭنى تۇتماقچى بولۇپ.
بوغۇم ـ بوغۇم كىچىك پۇتلىرى
سالام دەيدۇ ئويناقلاپ تۇرۇپ.

دەل ـ دەرەخلەر باغچىدا بۈگۈن
كۆيۈۋاتقان قاتار، ئاپئاق شام.
ئۇرۇمچىنىڭ كوچىلىرىدا
ئاي شولىسى قىلماقتا بايرام.
تۇغۇلغان كۈن تورتى ئاپئاق قار
تۇغۇلغان كۈن ناخشىسى ـ ناخشام.
ئەلئەيىندە زۇمرەت يۇلتۇزلار
زۇمرەت ئۇسسۇل ئوينار بۇ ئاخشام.

خوراز چىللاپ قۇستى سەھەرنى
قۇياش ـ ئەتىر گۈلۈڭ مەلىكەم.
ئاپئاق تۇزلار قىلماقتا بايرام
مەۋجۇتلۇقۇڭ تورمۇشۇمغا تەم.

تەبرىكلەيمەن سېنى يىراقتىن
قاردەك ئېرىپ ئىشق ـ پىراقتىن.
كۆر، تېنىمنىڭ دولقۇنلىرىنى
دېڭىز سۆيۈپ تۇرغان قىرغاقتىن.

قۇتلۇق بولسۇن تۇغۇلغان كۈنۈڭ
سۆيۈپ قوياي كۆزلىرىڭنى يۇم.
هاياجاندا يولۇڭغا قاراپ
كۈتمەكتىمىز مەن بىلەن ئوغلۇم.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
شېرىن مەخپىيەت،
ئانار ئىچىدە.
ساپاق ـ ساپاق پىشقان كېچىدە.
زۇمرەت تولغان سۈنىڭ ئاغزىدا.
شەپەق قونغان ئورمانزاردىكى
ئاھۇلىرىم چۆچۈتكەن
شامالارنىڭ قوڭغۇرىقىدا.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ ھاياجانلىق خەت،
ئەھمىيەتسىز ئاددىي كۈنلەردە
ھاياتىمغا يوللار مۇھەببەت.

قار ئۈستىدە يالقۇنلىماقتا
بۇ پاك، يىراق 11 ـ ئاي.
گۈلگە تولدى نىكاھ باغلىرى
مېۋە بەردۇق، مېۋىمىز بىر ئاي.
قۇتلۇقلىسام مەن سېنى بۈگۈن
ئۇ بۆشۈكتە پىلتىڭلار تىنماي.
شېئىر ئوقۇپ بەرسەم سەن ئۈچۈن
گۆڭراپ كېتەر خۇشلۇقى سىغماي.

سالام ئاپا دەيدۇ زىننقى
مەڭزىگە قوش يۇلتۇزدەك تولۇپ.

ئېسىلىپ ئۆلۈۋالغۇچى

جىمىرلايدۇ جان يۇلتۇزلىرى
ئارغامچىنىڭ ئۇچىدا.

چىدا سۇزۇكلۇككە ئەي ئايال،
قورقۇنچلۇق، قورغاق، مۇزدەك،
ئۆلۈم ئەكس ئېتىدۇ بىزدە.
يالىڭاچلانغان ئوت مۇئەككىلى،
ئادەم تېرىسى سارغۇچ، ئېگىزدە.

ئەھمىيىتى قالمىدى
ئالداشنىڭ ۋە ئالدىنىشنىڭ،
ئاش ۋاقتىنىڭ، ئىش ۋاقتىنىڭ،
يۇيۇنۇشنىڭ، پېشىم ۋاقتىنىڭ،
ھاجىتى قالمىدى كىيىشنىڭ.

ھەممە قاتتىق نەرسە ئۇنىڭغا
ئۇشتۇمتۇتلا ئايلاندى سۇغا.

ئارغامچىدىن ئاقار بىر ئايال،
ئاياغلاشتى ئۇنىڭ تۆت پەسلى.

سۈخاندىكى تام رەسىملىرى

تەن ئىچىدە تولۇن ئاي.
تىلسىمات ئارال.
تاشقا ئايلانغان مەڭگۈ خىلۋەت سۈ.
مايماق ـ سايماق سىزىلغان ئايال
جان بەرمەكتە دولقۇندەك لىۋەن.
قۇياش تامدا غىزالانماقتا
تۇمەن يىللىق شەھۋىتى بىلەن.
تەن سىمۋولنى رەت قىلغان،
ئىپادىلەش يالقۇنسىمان.

تاشتى قىيان
يوشۇرۇن ئاڭدىن،
كېيىملىرىمىز شەھەر سېپىلى
گۇمران بولغان قۇياش شەھىرىدە
كېزەر شەيتان قالماي بىر ئىنسان.

ياز
قۇياشقا قاراپ چۈشكۈردۈم.
سۈخاندا غالجىر رەسىملەر،
زامان سىرى يېپىق تۇرىدۇ
ئىگرىماقتا قەدىمكى سۈ.

يۇر، قايتايلى بابىل شەھىرىگە
بەلكىم بارار مەنزىلىمىز شۇ.

ئوغلۇمنىڭ ئىسمى

ئوغلۇم ئۇخلاۋاتىدۇ،
بىر ئىسمى ئويغاق
ئانىسىنىڭ قويندا،
ئەرەب دېڭىزى بويىدا.
دولقۇنلار كارىۋاتتىن ئېقىپ
تەكلىماكان قۇمى ئىچىگە،
ئىككىمىزنىڭ ئارىلىقىنى
تۇتقۇزىدۇ قات ـ قات كېچىگە.

ئوغلۇمنىڭ بىر ئىسمى
بۆشۈكتىن ئويغاندى تەرلەپ،
گلادىئاتورلار مەيدانىنى
ئۇنتۇلدۇرماق بولىمەن بەزلەپ.

بالامنىڭ ئىككى ئىسمى بار،
بىرى ئات ئۈستىدا قاناتلىق،
پالۋان بولۇپ چىقار بىر كۈنى.
يەنە بىر ئىسمىنى قويۇپ بولۇپ بىز
قۇلاقتا سىڭمەي ئۇنتۇپ كەتتۇق تېز.

ئۇنتۇپ كەتتۇق نۇرغۇن نەرسىنى،
ئىشقا، ئۆيگە كېتىۋاتقاندا
كۈن ئىچىمىزگە پېتىۋاتقاندا.

كۆكتىن مۆگۈلۈق باقار بىر ئايال
ئارام ئالماق بولغاندا ئېرى
نىقابىنى قىلىپ سەل نېرى.

ئېسىلىپ تۇرار
يەر بىلەن ئاسمان ئارىسىدا،
پۇتلىرى بىلەن تام ئارىسىدا،
زامان بىلەن زامان ئارىسىدا. . .

پەرىشتىلەر ماگماقتا سۆرەپ.

ئۆلۈۋالدى بىر ئايال قوشنام،
قارا گۆلدەك
غەمكىن پۇرىقى
قوشنىلارنى قىلىپ بىئارام.

قەشقەردىكى يەر شارى

(داستان)

1

.

سالام ئۇيغۇر دېگەندە قۇياش،
سالام ئۇيغۇر دېگەندە تارىخ،
قەشقەر شەھىرى ئوخشار قەسىرگە.

يۇلتۇزلار پەرۋاز قىلار تاڭ سەھەردە،
پەسىللەر پەرۋاز قىلار دەرەخلەردە،
بۇ شەھەر پەرۋاز قىلار چۆچەكلەردە،
بۇ يەردىكى ئادەملەر
پەرۋاز قىلار يۈرەكلىرىدە.

ئات قوشۇلغان
قىزىل سايىۋەنلىك مەپە
تاڭ سەھەردە ئۆتتى يېنىمدىن،
جىرىڭلىتىپ قوڭغۇرىقىنى.
سېۋەتىنى قويۇپ بېشىغا
گىردە سېتىپ يۈرگەن بىر بالا
تاڭ سەھەردە ئۆتتى يېنىمدىن.

بالامنىڭ بىر ئىسمى
قۇياش چىققان چاغدىمۇ غېرىپ،
ئۇپراپ، قىسىلىپ، دات رەڭگە كىرىپ.

شەھەر تومىسى كۆن ئىلاھىنىڭ،
كۆپىيىش ھەۋىسى تىنىمسىز قۇتراپ
ئادەم ۋە ئەينەككە توشتى تۆت ئەتراپ،
بىردىنلا غەمسىزمەن بالامغا قاراپ.

مەن ئويغانغاندا
بالامنىڭ ئىسمى
ئۇخلار ئەركىلەپ.

قاراپ ــ قاراپ يەنىلا تويماي
نۇردەك ئۇنسىز سۆيۈپ يۇرىمەن.
سۆيىمەن
ئاي نۇرىدا تۇرغان ئاق تېرەكلەرنى،
جىمجىت تۇرغان كۆلەڭگىسىنى،
ئېرىپ كەتكەن كۆلەڭگىسىنى.
سۆيىمەن سېنتەبىردە ياغقان يامغۇرنى،
ماي يولدا جىم ياتقان يامغۇرنى،
ئۇنسىز يىغلاۋاتقان يامغۇرنى.
ئەينەكلەرنىڭ سۇنۇقلىرىغا
نۇر مارجىنى چاچقان يامغۇرنى.
سۆيىمەن مەسچىتتىن يانغۇچىلارغا
خۇدانىڭ قوللىرىدىن ئاققان يامغۇرنى.
سۆيىمەن ئۇندىكى قارنى، شامالنى.
چىملىقلاردا، ئېرىق بويىدا
سازاڭ تېرىپ يۇرگەن باھارنى.
12 ــ ئاينى، 12 ئاينى،
چوڭ كوچىنى ، خالتا كوچىنى،
تىلەمچىنى، پالچى ئايالنى،
تەشتەكلىك، تەشتەكسىز دېرىزىلەرنى،
سېنى ھەم ئۇنى.
سۆيىمەن
مىلادىدىن بۇرۇنقى

قۇشلار،
هارۋا،
سومبۇل چاچلىق ئايال،
يەنە بىر ئايال،
كۆز،
ئەتلەس كۆڭلەك،
ساقال،
تاڭ سەھەردە ئۆتتى يېنىمدىن.
مەن
كىشىلەر چاي ئىچىۋاتقان،
مۇڭدىشىۋاتقان،
يۆتەلگەن،
چەينەك جوغىسىنى
پىيالىگە تەگكۈزۈپ
چاي قۇيغان،
چاي شامىسىنى پۈۋلەۋاتقان،
كىشىلەر بىر ـ بىرىگە بېقىپ
گەپلەشكەن،
سەنلەشكەن،
قايناق بىر چايخانا ئالدىدىن ئۆتكەچ،
كىملىكىمنى بىلىندۇرمەستىن
ئوغرىلىقچە كۆيۈپ يۈرىمەن.
كوچىدىكى ھەممە نەرسىگە

قىزىلگۈل بولۇپ ئېچىلىپ قالغان
گۈگۈمدىكى نىل دەرياسىغا.
مەن بۇ كىچىك زېمىندا تۇرۇپ
تارىم دەرياسىنىڭ دولقۇنى بولۇپ
كېتەلەيمەن دېڭىزلارغا قوشۇلۇپ.
مەن
ئالتاي ئورمىنىدىكى بىر يۇلتۇز بولۇپ
بېرەلەيمەن پەلەستىنلىك ئايالغا
مەھبۇبىنىڭ قەبرىسىنى يورۇتۇپ.
مەن
بەخت تىلەيمەن ئەيسا تىلىدا
كرېست كۆتۈرۈپ ئىرۇسالىمغا
كېتىۋاتقان ياش يەھۇدىيغا.
مەن تەكلىماكاننىڭ تومۇز پەسلىدە
سالام بېرىمەن قۇمنىڭ رەڭگىدە،
ياۋروپانىڭ يېشىل رەڭگىگە.
ھاۋا بولۇپ كۆلۈمسىرەيمەن
كەڭ زېمىننىڭ ھەممە يېرىگە.
مەن نۇر چېچىپ تۇرغان بىر چېكىت،
يەر شارىنىڭ خەرىتىسىدە.
قەشقەر
ماڭا ئوخشاش كىچىك بىر شەھەر.

ۋە كېيىنكى تارىخنى،
سۆيىمەن تارىخنىڭ كەلگۈسىنىمۇ.
بېكەتتە
بايا ماڭا ئەنجۈر ساتقان چال
(ئۈنتۈپ قالغان بولسا كېرەك)
ئەنجۈر ساتتى يەنە بىر نۆۋەت.
بارلىقىنى بىلمەس ئۇ مەندە
ئەنجۈردىنمۇ شېرىن مۇھەببەت.
تونۇشمەن بۇ مۇھەببەت بىلەن
تونۇشلارغا، ناتونۇشلارغا،
كوچىدىكى ئاپتوبۇسلارغا.
ئۇزۇن يوللۇق تېلېفون سىمىدەك
تۇتىشارمەن مۇھەببەت بىلەن
قەشقەردىنمۇ يىراق جايلارغا.
لاتۋىيىگە، فرانسىيىگە،
شىمالىي قۇتۇپتىكى ئېسكىموسلارغا،
ئاق تەنلىكلەر ئارىسىدىكى
يۇلتۇزلۇق كېچىدەك ئۆچمەس نېگىرغا.
ئاتلانتىك ئوكيان بويلىرىدىكى
غارغالتىغا، بېلىقچى قىزغا.
يىراق چىلى ئورمىنىدىكى
يېنىك، جىمجىت ئاي نۇرلىرىغا.
سۇ ئۈستىدە كەچكى شەپەق

ئۇنىڭغا كىيدۇرمەك بولار ئۇستىۋاش.
قاراڭغۇ شائىرنىڭ تەسەۋۋۇرىدا
ئادەملەر يۈرىكىدىن كۆرۈنەر قۇياش.
ھېيتگاھ مۇنارى،
ئۇنىسىز دوپپۇلدەۋاتقان
يۈرەككە ئوخشاش.

3 . ساقىنامە

بىر توپ ئورۇق پەرىشتىلەردەك
مەغرۇر بىز ھەم،
بىچارە بىز ھەم.
توختىماي جىرىڭلار كۆڭۈل تېلېفونى،
ئېھ، ئۇنى ئالغىلى چىقمايدۇ ئادەم. . .
قات ـ قات غېرىبلىق
مىڭلىغان سۇپسۇزۇك ئادەملەر ئارا. . .

ئۇزاتقىن ساقى
تولدۇرۇپ قەدەھكە دەل ـ دەرەخلەرنى،
يامغۇرنى، پاتقاقنى، ئاينى.
قەشقەرنىڭ ئاي تۇغقان كوچىلىرىنى،
ئادەملەر مىغىلداپ تۇرغان بېكەتنى.
توشقۇزۇپ ئەسەبىي قىزغىنلىقىڭغا
بورانىنى قەدەھكە سالغاندەك سېلىپ
ئۇزاتقىن لىپمۇ لىق قەدەھنى ماڭا.

2 . ھېيتگاھ بازىرى

جىمجىت يۇرەكتەك
جىمجىتلىقىنىا مەسچىت مۇنارى.
كۆز
سۆزلىيەلەيدىغان كۆز.
خۇدا
بەندىسىز خۇدا.
دۇنيا
ئاغزى بار دۇنيا.
ناخشا
ئېيتىلمىغان ناخشا.

ھېيتگاھ بازىرى ئالامەت بازار،
ئۇيغۇر ئۇيغۇرغا قىستىلىپ بارار.
ئاشىقلار گۈل ئالغىلى كېلەر.
كۆزسىزلەر كۆز ئالغىلى كېلەر.
سۇكۇتلەر سۆز ئالغىلى كېلەر.
ئەرلەر جاننى سېتىپ نان ئالىدۇ،
ئۇسما سېتىپ ئالىدۇ ئايال.
يىگىتلەر يۆلىنىپ رىشاتكىلارغا
يات بىر شەھەردە تۇرغانغا ئوخشاش،
كۆزىتەر ھەممىنى بىپەرۋا، قىيپاش.
بىر بوۋاق كوچىغا چىقار يالىڭاچ،
چوڭلار ئۆرە - تۆپە بولۇپ تۇشمۇتۇش

— نە سەۋەبتىن ئىچتىڭ قەلەندەر؟
— بەك ۋاپاسىز چۈنكى ئادەملەر.
— ئىچمەيلىمۇ بۈگۈن،
— نېمىشقا؟
— ئىش ھەققىمنى ئالدىم قولۇمغا.
— سىزچۇ ئەپەندى؟
— كىم ئىچىدۇ ئىچمەي تارىخچى.
— سەنچۇ ھوي بالا،
— چوڭلاردىن سورا . . .

جان كېپىنەك، جانان كېپىنەك،
تۈننىڭ قارا چاچلىرى
يوتىسىدا يەلپۈنەر ئىللىق.
كوچىدىكى قاراڭغۇلۇقتا
يۆلتۈز قىزلار تۇرىدۇ كۈلۈپ.
سەن بىلمەيسەن،
ئېتىڭ نېمە، ئۆيۈڭ قاياندا،
سەن بارمۇ ـ يوق مۇشۇ جاھاندا.
ئۇخلىغىنىڭ يادىڭدا پەقەت
بىر كېچىدەك، بىرەر سائەتتەك،
بىر ئەسىردەك، ئىككى ئەسىردەك.
سەن كۆزۈڭنى ئاچقان ۋاقىتتا
كوچىدىكى مۇنار ئۈستىدە
قىيسىق قۇياش تۇرار ساڭگىلاپ. .

ئۇزاتقىن ئەسەبىي قىزغىنلىقىڭنى. . .
بىر نۆۋەت ئەپۇ قىل لوگىكاشۇناس،
بىزنىڭ ساقىمىز
ئۇزاتسۇن بىر قەدەھ بىمەنە خىيال،
غالجىرلىق كەم بولدى بىزدە ئېھتىمال.
ئۇچرىتىپ قالساقلا ئۆز - ئۆزىمىزنى،
يۇمماقچى بولىمىز كۆزىمىزنى.
ئاجايىپ سۆلەتلىك روھىي كېسەللەر
ئۇستەلدە، كوچىدا، ئېسىل كىتابتا
ۋە ياكى ئوقۇمۇشلۇق ئادەملەر ئارا
خىزىردەك يولۇقۇپ تۇرىدۇ دائىم . . .
قايتىممەن تەڭشىلىپ قاۋاقخانىدىن،
ئۆچمەكتە يۇلتۇزلار،
ياندۇرغان شاملارمۇ سەن ماڭا ئاتاپ،
ئۆچۈشكە باشلىدى ئاستا پىلىلداپ. . .
قۇياش
قۇياشنىڭ كېسىك قۇيرۇقىدەك
ئۆچۈپ يۈرەر قاۋاقخانىدا. . .
قاۋاقخانا
كالا كۆزلۈك جۇۋاندەك
ئەركەكلەرنى قىلار مەھلىيا.
شارابلارنىڭ خۇشبۇي پەرگىگە،
قەدەھلەرنىڭ ئوتتەك لېۋىگە،
يىغلاۋاتقان شامنىڭ كۆزىگە،
كۆمۈلىدۇ ئەرلەرنىڭ تېنى.

كۆرۈنىدۇ مەيخانا ئىچى
ئوردىسىدەك گەنگ سېخىي شاھنىڭ.
مەست بولغاندا ئاقىل تارىخچى
يىلنامىلەر مەست بولار بىر - بىر
تاپالمايدۇ ئۆز تارىخىنى . . .
سەن كېتىسەن مەي ئىچمەس شائىر
چوڭ شەھەردىن خىلۋەت دالىغا.
بۇلاق يېنىدا شىلدىرلاپ تۇرار،
كەيىپ بولغۇڭ كەلمەس زادىلا.
سەن يىغلايسەن، ئوخشار تەبىئەت
باغرى يۇمشاق ئاق دىل ئانىغا.

شەيتان
قەشقەردىكى قاۋاقخانىدا . . .

4 . قۇشلار

ۋەتەنسىز قۇشلار
پەسىللەرگە ۋەتەن دەپ يىغلار.
سەرسان شامال كۆتۈرۈپ يۈرەر
غازىڭىنى ئۆز ۋەتىنىنىڭ.

غېرىبلىقتەك
ئېگىز بىنا.
قوشنا ئۆيدىكى ئادەم.
تام.

گىرە سېلىپ ئاق كۆڭۈل يارغا،
يىغلىغۇلغۇڭ كېلىدۇ راسا.
دوستۇڭنىمۇ، دۈشمىنىڭنىمۇ
تىللىغۇلغۇڭ كېلىدۇ راسا.
باي بولماقچى بولغان سودىگەر
ئەتلەس ساتماي سېتىش كېرەك مەي.
توي لەززىتى مەيدە ئەمەسمۇ،
ئۇسسىساڭمۇ ئىچىش كېرەك مەي.
يول سۈپۈرگۈچى
مەنسىپىنى قۇتلار مەي بىلەن
بىر كوچىغا باش بولغان كۈنى.
كاتتا ئەمەلدار،
ئەمەلدىن ئايرىلغان كۈنى
مەيخانىدا يىتتۇرۇپ قويار
ئۆزۈن يىللىق سالاپىتىنى.
تەستىقلايدۇ مەستلىكتە سوتچى
ئۆز ئۆزىنىڭ جازا خېتىنى .
مەست دوختۇر،
نېرۋا كېسەل كىرسە ئۇشتۇمتۇت
چېكىسىگە سۇركەپ قويار يود.
يېشىلەلمەي تۇغرى مەستلىكتىن
ئاپتوبۇستا دەلدەڭلەپ تۇرۇپ
يانچۇقلارغا ئۆزىتىدۇ پۇت.
مەيخانىغا كىرسە قەلەندەر

بىر كۆپۈك چىقسىلا ئۈستىگە لەيلەپ
ئوقۇسالڭ يېزىلغان ۋەتەن دېگەن خەت.
بېرلىن ئاسمىنىدا كۆرسەن ھەر كەچ
جىمىكى يۇلتۇزدىن ئۇيغۇن كۆزىنى.
مۇقەددەس بۇۋى مەريەم چېركاۋى
كۆرۈنەر سەن ئۆسكەن تار كوچىدىكى
كىچىك بىر مەسچىتتەك ئۇيغۇرۇڭ سالغان.
ھەج قىلىپ مەككىگە بارساڭ مۇبادا،
تۇيۇلار يۇرتۇڭدا قالغاندەك خۇدا.
مۇبادا دوزاختا بولسىمۇ ۋەتەن،
مەڭگۇ بىر مۇھاجىر جەننەتكىمۇ سەن.
ۋەتەن، ئېھ ۋەتەن،
چىرايلىقتۇر ھەممە نەرسىسى،
چىرايلىق ئۇنىڭ قايغۇسىمۇ ھەم.
گۆھەردۇر، ئالمىدۇر، خۇش پۇراق گۈلدۇر،
ۋەتەن دالىسىدا كۆرگەن توڭ تېزەك.
ئەيسادۇر، مۇسادۇر يۇرتۇڭ ئادىمى،
يات يۇرتتا تۇغقانمۇ تۇيۇلماس دوستتەك.
ۋەتەندە بىر ناتونۇش بالا
يۈگۈرۈپ ئۆتكەن بولسا ئالدىڭدىن
يۈز يىلدىمۇ چىقماس يادىڭدىن.
تىللاپ سالغان بولسا ئىلگىرى
ئۆز ئېلىڭدە ئۆز تىلىڭدا ئۆز؛
تاپالمايسەن دۇنيادا ھازىر
شۇ تىلدىنمۇ گۈزەلرەك بىر سۆز.
شېئىرىنى ئوقۇساڭ بەزەن

ئىككىنچى قېتىملىق ئۆرپ ـ ئادەت.
توي.
ناتونۇش دەپنە مۇراسىمى.
قۇشلارنىڭ يېشى.
ئەينەك غېرىبلىق.
قول يەتمەس ئىشىك.
كارىۋات.
قاچقان ئۇيقۇ.
ئوچۇق دېرىزىدىكى
ئاپئاق ساڭگىلاپ تۇرغان
ۋەتىنىمنىڭ مۇزلىغان قولى.
غەم تولغان كۆلدان.
ئايروپىلان.
دېڭىز.
قۇشلارنىڭ يېشى.
ھەممە يەردە يات ئادەم.

مەيلى تۇر پارىژنىڭ گۈزىلى بىلەن،
يەنىلا ئۆزۈڭنىڭ ئەمەستەك كۆلكەڭ.
ئەسلەيسەن نەم قىلىپ قولياغلىقىڭنى،
ۋەتەندە دەردىڭمۇ ئۆزۈڭنىڭ دەردى،
ۋەتەندە يىغاڭمۇ ئۆز تىلىڭ بىلەن .
مىليونېر بوپ كەتكىن بەربىر يەرلىك
قەلەندەر ئالدىدا بىر كەپەڭمۇ يوق،
ھەر كىم باقالايدۇ كۆزۈڭگە سوغۇق.
مەيلى سەن شاراب ئىچ ئالتۇن قەدەھتە،

گويغا چۆكسەڭ خىيالىڭ گۈگۈم،
تۈن كېچىلەر چېچىڭ گەمەسمۇ؟
ئاڭلىنىدۇ خىلۋەت تېنىڭدىن
شىلدىرلىشى بۇلاق سۈيىنىڭ.
تېنىڭ مۇنبەت ئېكىنزار گويا
گۈل ئېچىلغان پۈتلىرىڭ ئارا.
سەن بولسەن كىچىك ئالمىلىق،
سەن گوياكى سۈزۈك مۇزىكا.
سەن ئەرشتىن چۈشكەن پەرىشتە،
مەن ئۇيقۇغا كەتكەن ۋاقىتتا.
سەن گوياكى بىر تال چۆمۈلە،
مەنىسى يوق خەت يېزىپ يۈرگەن.
سەن گوياكى نامسىز چىغىر يول،
ئەرلەر دائىم ئېزىقىپ يۈرگەن.
ئايال، ئەر ۋە كەچتىكى كارىۋات،
يېنىك، پىنھان چېلىنىغان بەدەن،
ئۆپرىماس ساز، مەستخۇش مۇزىكا.
ئېھ، يالىڭاچ نومۇسچان خىيال،
ئېھ، ئۆزىنى يوقاتقان دۇنيا.
نەرە تارتقان قىلىچلىق ئەرلەر
قان ئىچىگە يىقىلار بىر ـ بىر،
قول بولىمىز ئاستا بەك ئاستا.
ئۇ بىر ئايال مۇلايىم قاتىل،

گېزىتلەردىن پاز يا تاگورنىڭ؛
ئېتىمايدۇ ساڭا ئۇ قىلچە،
ئۆز يۇرتۇڭدا ئېيتقان قوشاقچە.
ئۇزاتقاندا ئەزرائىل بىر كۈن
دەستە تىزىپ ئۆلۈم گۈلىدىن،
سەن ئۆزۈڭگە توقۇيسەن كېپەن
ۋەتىنىڭنىڭ خىياللار بىلەن.
يات تۇپراقتا كۆمۈلگەندە سەن
كۆمۈلىدۇ قەلبىڭگە ۋەتەن . . .

سېغىنغاندا قەشقەرنى
چەت ئەلدىكى ھەر بىر مۇھاجىر
شۇنداق يازار خەت يازسا ئاخىر.

5 . چەكسىز نۇر

قەشقەردىكى ئايالار
قەشقەردىكى ئەرلەرنىڭ چۈشى.

تاپىنىڭ نۇر، قاناتلىرىڭ نۇر،
كۆلەڭگەڭ نۇر، يوپۇرمىقىڭ نۇر،
ئاۋازىڭ نۇر، خۇش پۇرىقىڭ نۇر.
بارچە ئەرلەر چەكسىز سوزۇلغان
قاپقاراڭغۇ تاغ جىلغىسىدۇر.
قەشقەر گويا ئورمانلىق،
سەھەر سېنىڭ ئىزىڭ ئەمەسمۇ؟

بىر ئوغۇل بالا،
قوش قولىدا سىقىمداپ
ھېچ كىشىدىن قىلماستىن ھايا
ئانىسىنى ئەممەكتە تازا .
چەكسىز ئايال.
يات مەدەنىيەت.
ئىشىكسىز كوچا.
مۇنچىدىكى قىزنىڭ يوتىسى
نۇر چاچىدۇ ئەرلەر شەھىرىگە.

سانسىزلىغان ئىزىمىز قالدى،
تالاي كەچتە ئاشۇ كوچىدا.
بەردىم گۈزەل كۆپ سۆكۈتلەرنى،
بىرلا سۆزنى بەرمىدىم ئەمما.
ماڭغىنىمدا بىرگە سەن بىلەن،
يوق تۇيۇلار ياكى سەن يا مەن .
خىيال دەيمەن ئىشەنگۈم كەلمەي
ئىككىمىزدىن بىرسىمىز جەزمەن.
خىياللىرىم سەن ھەققىدىكى
پارە ـ پارە سۇنغان ئەينەكتۇر.
ئاۋازىڭ بار، يوقتۇر ھېچنېمەڭ،
بار پەقەتلا تالا ـ تالا نۇر.
كۆزۈڭدە لىق بىر كوزا سۇ بار،

ئەر ئۆلىدۇ نەيرەڭ بىلەنلا .
ئايال، ئېھ ئايال،
ئايال، ئايال، يوللاردا ئايال،
ئەبەدىيلىك نۇرلاردا ئايال.
بۇ ئالەمنىڭ غېرىبلىقىدىن
قۇتۇلۇشقا تاپالماي ئامال،
ساڭا موھتاج بولدۇم، ئېھ ئايال.

بىر جۈپ گۈزەل ئالتۇن كەشنى مەن
كۆمۈپ قويدۇم شېئىرلىرىمغا.
ۋە ئالتۇندىن ياساپ بىر كىشەن
كۆمۈپ قويدۇم شېئىرلىرىمغا.

غېرىبلىقنىڭ سوغۇق نۇرلىرى
چاقناتماقتا مېنى خانەمدە.
ئاھ، جىمجىتلىق،
سەن بەك ئېغىر قىز،
مۇزلىغان تېنىڭ.
رەسىمدىكى ئايال چولپاننىڭ
كىيىملىرى نېپىز بەك نېپىز.
توساتتىنلا مىدىرلاپ تامدا
يېشىۋەتتى باغىرىدىقىنى،
ئاندىن، ئاستا ــ ئاستا . . .

رومان يازار يازغۇچى ئەختەم،
ئورىگىنالىنى رەتلەپ خانىمى
كۆچۈرىدۇ ياندا پەم بىلەن.
ھېسرەتلەنسە تارىخچى بوۋاي،
مومىيىمۇ چېكەر بىرگە غەم.

كوچا - كوچا يەنە بىر كوچا،
بىر توپ ئايال چۈشكەن پاراڭغا.
— ئاڭلىلىمۇ چىرايلىق قوشنام،
— گۈللۈك، نېپىز قەغەزدەك ئىشتان
— ئەنقەرەدە بوپتىمىش مودا.
— قىزنىڭ قېشى شالاڭمۇ نېمە؟
— باردىلىمۇ ئاخشامقى تويغا.
— چېچەن دېگەن ئاشۇ ئەخمەق خەق،
— تەڭگە سىڭگەن نېنىنى يېمەي
— ئۇرۇش قىپتۇ دەيدۇ يېقىندا.
— ئەر چىقماپتۇ سەنئەتچى قىزغا.
...
غەمكىن شائىر يوللايدۇ سالام
پۈتكۈل قەشقەر گۈزەللىرىگە.
ھېيتگاھتا نان تىلەپ يۈرگەن
يۈزى تارىخ مىسكىن مومايغا.
لەڭپۇڭچىغا، ئاشپەز ئايالغا،

قىزىل ـ قىزىل ئېچىپ بولۇپلا
چىقمۇەتكۈم كېلىدۇ دەرھال.
بىر سىزىڭدە نازۇك بىر يۈرەك،
تەكچىدىكى جانان چىرىدەك.
سەن مەن ئۈچۈن بىر پارچە شېئىر،
ئىزدىمەيمەن ئۇنىڭدىن پىكىر،
بىر پەقەتلا تاتلىق ھېسسىيات.

قەشقەردىكى ئايالىلار
ئەرلەر قورغان دۆلەتتە ياشار،
يوق مۇستەقىل پادىشاھلىقى.
چۈشۈرىدۇ تەختتىن ئۇلار،
ۋە شاھ قىلار خالىسا سېنى.
بەرگەن چاغدا ئۇلار ھېسسىيات،
ئايلىنىدۇ ئەرلەر شائىرغا.
ئېرىشىدۇ نوبېلغا ھەتتا.
ئەگەر ئۇلار قىلمىسا ئىنساپ،
ئايلىنىدۇ ئاقىل ساراڭغا.
كىردى ئۆيگە ھارغىن مۇئەللىم،
چايغا ئوخشاش ئىسسىق بىر ئايال
ئېلىپ كىردى پىيالىدە چاي.
قايتتى ئۆيگە كاۋاپچى يىگىت،
ئاغچىسى چىقىپ خۇش چىراي
قوللىرىغا سۆيدى ئېگىلىپ.

ئەبلەينىڭ سۆزلىكى

(2000 – 2002)

ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىدە يېزىلدى

ئۆپكە ـ ھېسسىپ ساتقۇچىلارغا.
ئۇيغۇر شىپاخانىسىنىڭ
ئاياللار بۆلۈمىدىكى
ھەر بىر بىمارغا.
يول ـ يوللاردا كېتىۋاتقان
تۆت پەسىلنىڭ باغچىسى بولمىش
گۈل بەدەنلىك قىز ـ جۇۋانلارغا.
سالام بېرەر ئوتتۇرا ئاسىيا،
سالام يوللار بىپايان دۇنيا،
قەشقەردىكى قىز ـ ئايالارغا.

* * *

مەپە ۋە سەھەر
ئاق قاشقىلىق ئاتنىڭ كۆزىگە
چۆكۈپ كەتتى قۇياشلىق شەھەر.

ئادەم ۋە ئالەم
يارىتىدۇ ئۆز تارىخىنى
ئېقىپ كەتكەن يۇلتۇزغا قەدەر.

يەر شارىنىڭ بىر بۇرجىكىدە
نۇرلانماقتا قەدىمىي قەشقەر.

بىر ئۇلۇغ كىشى

بىر ئۇلۇغ كىشى
كۆندەك مېڭىپ ئۆتتى ئىنسانلار ئارا،
يوردى ئۇچۇق دىللارنى قارا،
قارا دىللاردىن.

ئاچتىم كۆزۈمنى ئەما يىللاردىن،
تاپتىم ئۆزۈمنى
جىمجىت سىرلاردىن، سىرلىق تىللاردىن.

بىر ئۇلۇغ ئادەم يۈزلەندى ئاڭا
ئالەمگە، ئاللاغا، سىلەرگە، ماڭا
ئاڭلىغىنىم ئۇ ئاڭلىغان سۆز.
كېتىپ قالدى ئۇ، زامان ئېقىن سۇ
هاياتىمدا هامان بىر جۈپ كۆز،
ئاڭلىغىنىم ئىگەم ئېيتقان سۆز.

مەدھىيە

ئالەم بىنا بولدى
بىر سۆز بىلەن تەڭ،
ئارقىدىن بۇ قەسىر چىراغقا تولدى،
كۈن، ئاي، يۇلتۇزلار چاقناپ رەڭگارەڭ.
سۇ بولسۇن دېۋىدى، سۇ بولدى كەڭ
سۇدىن چىق دېدى، چىقتى سۇدىن يەر.
قىچقاردى شامالنى، كەل دېدى يەنە
سەكرىشىپ ھايۋانلار قۇشلار قاقتى پەر،
گىياھلار ئۈنۈپ قىلدى تەنتەنە.

ئاندىن پۈۋلىدى بىر سىقىم توپىنى،
ئېچىلدى توپىنىڭ كۆزى،
ئېچىلدى توپىنىڭ ئاغزى،
توپىنىڭ سوقتى يۈرىكى،
ئادەم ئىدى ئۇنىڭ تىلىكى.

مەن ئۇلۇغ مەنزىل
مەن جىق مۆجىزە
مەن مىننەتدار ئېچىلغان چېچەك
كائىنات دەرىخىدىكى نازۇك بىر شاختا.
غايىب بولىمەن بارلىقتىن ئۇزاق
بۇ قەسىدەم قالغان خۇش پۇراق.

مېنىڭ دادام ئەرۋاھ

مېنىڭ دادام ئەرۋاھ
ئالتە يىل بۇرۇن
بىر ئىشىككە كەتكەنچە كىرىپ،
ئۇكام قارنىسا يۇگۇرۇپ بېرىپ
ياتقۇدەك.

ھاۋادا كۆك ئۈزۈملەر پىشىپتۇ،
دادام ئۈزۈم يەيدۇ ئاغزى يوق.
دادام بىلمەيدۇ دۇنيا راست ـ يالغان
11 يېشىم قالغان ئاچمۇ ـ توق.

ئانام چېچىنى تارايدۇ،
تۈننىڭ ئەينىكىگە قارايدۇ
چوڭ بولغان ئوغۇللار يېنىدا يوق.

مەن سەپەر قىلدىم باشقا دىيارغا،
دادام سەپەر قىلدى باشقا دۇنياغا.

ئىماراتنىڭ ئىشىكى ①

قاناتسىز ھەممە كىشى،
ئېچىلدى ھاۋادىن
ئىماراتنىڭ دەرۋازىسى.

دەسسىدىم پەلەمپەيگە
روھىم قۇرۇغان ھالدا.

كۆتۈۋالدى يۇمران يولۇۋسىم،
تاشتىن چىققان ئىسسىق شامالدا.

كېچىنىڭ ئىشىكى يوق،
مۇساپىرغا يوق دالدا.

① ئىمارات — ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىنىڭ ئەرەبچە قىسقارتىلىپ ئاتىلىشى.

دېڭىز بىلەن ئۇچرىشىش

كۆرۈش ئۈچۈن ئالدىرىدىم
رىشاتكىنىڭ كەينىدىن.

ئۇ گويا باغلاپ قويۇلغان،
تېرىلىرى سويۇلغان،
تورىدۇ مىلىقلاپ.

دېڭىز كۆك.
بەشىنچى ئاي كۆك.
غەمكىنلىك كۆك.

بىراق، ئەركىنلىك قىزىل
خىيالىنىڭ قىرغاقلىرىدا
شەپەق بىلەن قىلىدۇ جۇلا.

مېھمانخانا

توپىغا ئايلاندى سانسىز ئادەملەر،
توپىلار ئايلانغان سېمونت تامغا.

قوڭغۇر توپا كىردى زۇۋانغا،
ياتاق باھاسىنى ئېيتىش ئۈچۈن.

دوغىلاق كۆتكۈچى
ئاچقۇچلارنى شاراقلىتىپ
غايىب بولدى كارىدوردا
توپىغا ئايلىنىپ.

بىز سۇغا ئايلىنىپ
كارىۋاتتىن ساقىپ چۈشتۇق
ياقا يۇرتنىڭ تەنھالىقىغا.

ياقا يۇرت

كۈندۈزنىڭ
كۆرۈنمەس تېغى ئاستىدا،
ۋىژىلدىغان يېغى ئاستىدا،
كۆيۈۋاتقان يات يەرلەر ۋە مەن.
تىكەنلەشكەن ھەر قەدىمىدىن
كۆزلىرىمگە كۆرۈنەر ۋەتەن.

ئانا تىلىم
چۈشتى يەرگە
ئاغزىمدىن نۇردەك،
قالدى زۇلمەت ئىچىدە دىلىم.
ئوقۇش ئىسىل شىراز مۈشۈكى
ئۆينىڭ مەرمەر بۇلۇڭىدا ئۇ
تۇرار ھەيۋەت پاخپىيىپ تۈكى.
ئىماراتتا — ئىگىز بىر چۆلدە
ھەسەنشىرنىڭ ئارىسىدا مەن
ئانا يەرنىڭ يارىسىدا مەن.
تۇفى...! بەرىكەت ياغقان شەھەرلەر
كۆزلىرىمگە كۆرۈنەر ۋەتەن.

ئەرەب تەمسىلى

«دۇنيادا قاغىلارنىڭ ھەممىسى قارا...»

قارا قاغىلارنىڭ ھەممىسى ئايال
كىيىۋاتقان ئاق رەڭ پەقەت ئەر.
ئابايى① ئىچىدە يۇلتۇزلار ۋە ئاي
قەدىمىي ئادەت، يېپيېڭى شەھەر.

قارا رەڭلەردىن نەمخۇش قىز پۇرار،
ئاق لىباسلاردا ئەركەكلەر قۇرار
چۆلدىكى تاشتەك.

كوچىلاردا ئاق بىلەن قارا،
ئۈنسىز زەرەت ئادەملەر ئارا،
يۆتكەلمەكتە شاھمات ئورۇقى...

جەننەت، دوزاخ، چەك ۋە قىيامەت،
يېقىنلاپ قالىمىز بارا ـ بارا
چۈنكى قاغىلارنىڭ ھەممىسى قارا.

① ئابايى — مۇسۇلمان ئاياللار كىيىدىغان قارا پەرەنجە.

غەرەب قولتۇقى

شۇنچە ئۇسسۇز
ئەرەب دېڭىزى،
ئاللىكىملەر ئايلانغان تاشقا.
بەلكىم سۇدۇر ئايالنىڭ ئىزى . . .
باشلىدىم قاغجىراشقا،
چىققاندا قاشقا
لەيلەپ قالدى روھىم يىلتىزى.

دېڭىز ئۇندەر ئويغاق ياشاشقا،
ئادەملەردىن ئىشتىكىنىم باشقا،
دولقۇنلاردىن تىڭشايمەن قۇرئان.

ئۇلۇغ سەن،
يېگانىسەن،
(يوق مەندە گۇمان) .
قىرغىقىمنى بۇزۇپ بىر كۈنى
قۇيۇلىمەن ساڭا ئەي سۇبھان!

كۆك دېڭىزنىڭ گۇمبىزىدە ئاي،
شامال خەلقى ئىبادەتتە
مەن ئۆزۈمگە چۆككەن ھالەتتە.

نېمىدېگەن كۆڭۈلسىز دېڭىز
قاشالانغان، بۇلغانغان، چۆككەن.
دولقۇنلار چۈش گۈگۈم ئىچىدە
كۆزلىرىمگە كۆرۈنەر ۋەتەن.

كۆيۈپ ئۆچكەن
خورما دەرىخى،
قاراڭغۇدا بەك تونۇش ماڭا
ھارارەتلىك ھايات دەرىخى.
ئىشىكىنى ئاچتىم دېڭىزنىڭ
قۇرۇمىدى تەرلىرىم تېخى.

ھېكەللەرگە ئاق كەپتەر قونغان، ئېغىر تۈيغۇ بىزگە ھۆكۈمران
چىملىقلاردا كۆيلەيدۇ فونتان، قانداق ئۇنتۇش مۇمكىن دەردلەرنى.

ئەنە شۇنداق جايلاردا
قۇمدەك قىزىق ئايلاردا
كۈتمەكتىمەن تېلېفون ياردىن،
يامغۇردىن،
تەقدىردىن.

ئەنە شۇنداق جايلاردا

ئادەم پاناھسىز
خورما دەرەخلىرىنىڭ قاقشال چۈش پەيتىدە.
پەشتاقلاردا، دۇكانلاردا، دېڭىزنىڭ ئىچ كىيىمى يېنىدا
قولىدا دۇربۇن ، مۇبالىغا قىلغۇچى ئەينەك
رېئاللىقنى زەڭگەر خىيالدەك.

چىقىرىدۇ بېلىقلار پۇۋلەپ سۇ ئۈستىگە يالقۇن ۋە شامال،
سۆزلەيدۇ دېڭىز كۆك رەڭدە، دولقۇنلاپ تۇرغان مۇھەببەتنى،
شەھەرنىڭ ئۇچەي- باغرى چۇۋۇلغان، ئەينەكلەرگە سىڭىنغان
ھەم يوپيورۇق قىلىنغان،
قاچانسىن بىرى بېلىقداندا بىز ۋە ئىنتېرنېت تورىدا دېڭىز؟

كۈندۈز دېگەن مۇشۇنداقمىدۇ؟
تېرىسى سويۇلغان ئادەم مىخلاپ قويۇلغان ئىش ئۈستىلىگە.
جەننەت دېگەن مۇشۇنداقمىدۇ؟
تىقما- تىقما كىشىلەر ئارا يەنە يالغۇز ئادەم ۋە ھاۋا .

ھويلا تېمىدا قىزىل چېچەكلەر چاقنار يولدا روپاش، لېچەكلەر
پاتمىچۇق چىقىرىپ نەم تىلىنى يالار ئۆتتەك چۈشتىن كېيىننى .

ئىرانغا ئۇچۇش

كونا كىتابلارنىڭ ۋارىقىدا
سارغايغان
ئۆپرىغان
ئاي چىققان ئىران.
يوقتۇر ئىمكان
بارماسلىققا.

دېڭىز بىلەن كۆك ئارىسىدا
چۈش كۆرمەكتە ئىككى رەت ئىنسان.
چىشلىمەكتە پەستە شوخ دېڭىز
گىرۋىكىنى يەرنىڭ نانىسمان.

يىراق قۇم دېڭىزى تەكلىماكان
يىراق يىپەكلەرنىڭ ئەسلىمىسىدە،
يىراق دەردلەردىن يۈرىكىم زىدە.
مانا بۇ ئىران
ئايرودرۇم سىرتىدا،
گۈللەر هال رەڭ توختىغان يەردە
قۇرئان بىلەن ئادەملەرنىڭ ئارىسىدا.
ئۇخلاۋاتقان فىردەۋىس
تۇيماي قالدى كەلگەننى مېهمان،
كۆرۈشۈشكە بولمىدى ئىمكان.

تۇرۇپ بىر هازا
قايتتىم ئۆزۈمگە
ئىراندىن.

ئىككى بېلىقنىڭ ئارىسىدا

ئەينەكتەك سەھەر،
سۇنماقتا سۇدا
دېڭىز بىر شەھەر.

گەپ قىلىدۇ بېلىق بېلىققا
تېلېغوندا، سۇكۇتتە، دولقۇندا.

سېغىنىشنى سېزەرمۇ دېڭىز،
قاتقاندا شامال
كۆپكۆك خىيال ئۈستىدە.

ئىككى بېلىق ئارىسىدا
سۇسىز كۇنلەر..

بېلىق سۆيدى بېلىقنى
شەھەر بىلەن چۆل ئارىسىدا.

ئۆلۈم بىزنىڭ سۆيىمىز،
ئۆلۈم بىزنىڭ مەرۋايىتىمىز،
ئۆلۈم بىزنىڭ باشقا ئېتىمىز.

ئىككى بېلىق ئارىسىدا
ئىككى ئىسىم كۆيمەكتە
قىزىلگۈلدەك.

ئۇيغۇر كوچىغا چىققاندا

بازارنىڭ رەڭگى ئۆزگىرىدۇ،
يات ئادەم ياتنى ئۆز بىلىدۇ،
كوچا ئەمەس سامانيولى بۇ
تىرىكنى قىچقارساڭ ئۆلۈك كېلىدۇ.

دۈشمىنىنىم بەزدى، غېرىبلىق ئەزدى،
قولۇڭنى بەر، ئەي ياقا يۇرتلۇق.
يوقتىن كەلگەن يوققا قايتارمىز،
يوقاتقىنىمىز بولىدۇ قۇتلۇق.
ئۇيغۇر بولۇپ چىقتىم چەت ئەلگە
ئۆتتى گويا بىر كۈندە يۈز يىل.
كەچۈرمەيمەن دوستۇم قىيامەتكىچە
دۈشمىنىم رەنجىتكەن بولسام ئەپۇ قىل.

ئىلت يايلى ئۆچتى سارغۇچ بەتلەردىن
باتۇرلۇق كۆچتى قىلىچلىق ئەردىن.
ئۆلگەن كۆرەلمەس ئۆلتۈرگۈچىنى
نامەردلەر مەردلەردىن ئالار ئۆچىنى.

روھىمىزدا تاج خوراز تاجىدەك
يېغىلدۇق بۈگۈنكى دۇنيا مېكىياندۇر.

ئۆلگەن تۆگە

ياتىدۇ تېنى
قاچماقتا جېنى
تېز سۈرئەتلىك يول بىلەن
رول ئارىسىدا.
تەشۋىشلەرگە تولغان بىر ئەسىر،
قارا قۇيۇندەك كېلەر ماشىنا.
چۆل كىرىدۇ شەھەرلەرگە
چۆل چىقىدۇ شەھەرلەردىن،
يوللاردا تۆگە.

ماشىنا ئەينىكى سۇندى جاراڭلاپ
قانغا بويالدى تۆگىنىڭ بېشى،
رېزىنكىدەك تىتىلدى تېرە.
يوللار نەزىر – چىراغ سۈپىتى
ئادىل ئۇقۇپ ئۆتتى مەرسىيە.

غېرىب خىيالىنى سوروۋالسۇن

دەرەخ ئاستىدا سۈرىمەن خىيال
ئوڭدا يېتىپ كۆپكۆك، تىپتىنچ.

تومۇزغىنىنىڭ قانىتىدا بىر غېرىچ
ئۈچ يۇلتۇزنىڭ بېشى پارقىراپ،
ئۈچىنچىسى چۈشكەن چېكەمدىن.

كۈن چىققىشقا ئات سالدى خاقان
ياۋ كاللىسى ئۈزۈلدى تەندىن.

قايتقىنىمدا ئەزىز ۋەتەندىن
تۇتماق بولدۇم مۇزدەك ئىسمىنى،
يىراقلىدى كۆك دېڭىز مەندىن
كۆك ئۈزۈمى تۆكۈلگەن هالدا.

بۇغۇن ئاپئاق قىزلارغا دالدا،
يۇيۇندۇ خورما دەرىخى
سۆزۈك لىكىن ئىسسىق شامالدا.

تەرلەپ كەتتىم
شېئىر يېزىش تەس،
قەهۋە ئىچىش تەس،
ئەركىن بولۇش تەس.

پەنجىرىدە تۇغدى ئاي،
ئۇ ئەرەبنىڭ ئېيى بەس.

ئەسىرلەر بويىغا يەتتى بىر - بىرلەپ
لېكىن ھەي قىزلار قېرىماس ئۇيغۇر.

ئۇيغۇر كوچىغا چىققاندا مەغرۇر
دەرەخلەردە مۇڭ، ئۆيلەردە قەبرە.
قاتقان يەرلەردە قۇترايدۇ شەھۋەت
قاقشال سۆكۆتلەر گوياكى نەرە.

ئۇيغۇر بولۇپ كوچىغا چىقتىم
غەمزىسى يات، ھۆل، قىزىق بازار.
ئۇيغۇر بولغۇم كەلدى مىڭ قېتىم
مۇھەببىتىم بۇلدۇقلاپ ئاقار.

ئوينار ۋەتەن،
ئويلار ۋەتەن،
ئويلار سارغۇچ مېنىڭ ئويلىرىم.

بېلىق ئالغۇچ
بېلىق چىشلەپ چىقتى دېڭىزدىن.
قىزدەك ئىسسىق نازۇك بىر كېچە
قۇچاقلىدى ساھىلنى تېزدىن.

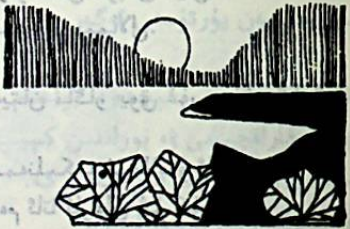

ياندىكى ئادەم

بىنالارنىڭ كەينىدە بوران
ئىڭراپ،
ئاقار،
باقار ناتونۇش.

غېرىبلىق قۇش
قوندى مۇرەمگە
چۇشۇۋاتسام تاكسىدىن.

ئەتراپىمدا ئەتىر ھىدى
تىلسىز بوران ئايالمىدى؟
ئورنىۋالغان يۇزلىرىنى.
ئۇ كىم؟ تارتماقتا چىلىم،
سۇ كۆلىر كۆمۈش جامدا،
ئۇستىخانسىز، چىشسىز، جانسىز. . .

. . . تۇتتۇم قۇمنى
ئاش ـ نان ئەمەس يۇتتۇم قۇمنى،
شامال چېچەكلىرى چۇشكەن يەردە.
چۇشكەن يەردە سەن بىلەن مەن

گۆھەرپۇرۇش ئەخمەد ھەمدانىنىڭ
نامازشامدىن كېيىنكى ۋاقتى

زۇمرەت كۆزلۈك ئۇزۇك بىلەن باشلاندى.
بۇ ۋاقىت
قۇش بىلەن سۇلتانىنىڭ ۋاقتى
خۇشال ـ خۇرام شىكاردىن يانغان.
سايەمنى كۆرۈپ ئىشىككە باقتى
بۇ شېئىردىكى ئەخمەد ھەمدان.
ئۇ شۇنچە باي مەمەدان
خرۇستال چىراغلارنىڭ ئاستىدا
قانات بېرەر ئەرەب قۇملىرى
ئېقىپ كېلەر نېفىت بىلەن زەر.
ئۇ نېمە دەر باشقا قۇملۇقنى
تەكلىماكان قاققىنىدا پەر،
سورىسامەن يۇرتۇمنى ئەگەر.

ئەگەر «مىڭ بىر كېچە»دە بولسام
دېڭىز قاراقچىسى ۋە بوراندىن كېيىن
چىقىپ قالدىم يات بىر شەھەرگە.
بۇ نامازشام مەزگىلى ئىدى،
شامالدا خورمىلىق باغلارنىڭ ھىدى

جەننەتتىن چىقىپ

ماي يول بويىدا كۆردۈممەن كۆزنى
چېچىكىدە ھال رەڭ جىمجىتلىق.
پىكاپ ئۇقتەك ئۆتەر يېنىمدىن
بەلكىم كىمدۇر تويغان جېنىدىن،
ھايات بولسا قېنىق كۆك رەڭدە.

ئاستا كۆزدە ئالدىراش ھەممە
ھەمدە شەھەر قاقاس تېخىمۇ.

ئەزان ئاۋازى
ئۇيقۇسىدىن ئويغاتتى
ئەخلەتتە ياتقان مۈشۈكنى.

مۈشۈك ئۆلگەندىن كېيىن
كارىۋاتتىن قوپتى ئايال
يەنىلا ئاچ بىمالال.

شەيتان ماڭار يوق غۇر ـ غۇر شامال.

چىمەنلىكتە ئۇخلايدۇ ئايال،
ئادەم ئاتا ئازغان شۇ كۈندە
شوخ بۇلاقتەك ئېچىپ كۆزۈمنى
زەيتۇن تۇۋىدە كۆردۈم ئۆزۈمنى.

گۈل. قۇيۇن

ئىككى تال گۈل ئۈزۈلۈپ
ئايلانماقتا سۆسۈن رەڭ،
سېھىرلەنگەن تەن.

قۇيۇن
ئويناپدۇ ئويۇن
تەلۋىلەرچە بىرىلىپ.
دەل ـ دەرەخلەر ئاچماقتا قويۇن
ئاچماقلىرى بوش ـ بوش كېرىلىپ.
نېرىدا ئاپتاپ
شېرىن ـ شېرىن. . .
نېرىدا ئاپتاپ ۋەتىنىمدىن
ئۆزگەرمەكتە رەڭگىم ياپراقتەك
ھاياتنىڭ قارا قۇيۇنىدا.

ئىشىنىمەن مۆجىزىگە ئەڭ.

بىر كۈنى چۈشتە
ئۈزۈلۈپ ئىككى گۈل تەڭ
سېھىرلەندى سۆسۈن رەڭ.

رەستىدە چىراغلار پورەك ـ پورەك.
ئاق كىيىملەر مەسچىتكە ماڭغان
قارا لىباسلار قارا يالقۇندەك.
كۆردىكى ئەخمەد ھەمدان
غەم ـ غۇسسىگە چۆمگەن بىر غېرىب
ئەينەك ئىشىكتىن كەلدى كىرىپ. . .

جاۋاھىر بازىرىدىن قايتتىم ھېرىپ
بۇ شېئىرىمغا يۇلتۇز كۆپ چېكىت.

دۇربۇندا كېچىگە قاراش

يوق يىراق جاي،
يوق يىراق دېڭىز،
سۆ بىلەن ئىز
تەندە، كوچىدا،
ھەممە چىراي يېقىنلا چىراي،
يېقىنلىدى دەرەخلەر تېز ـ تېز،
تېز ـ تېز ياشاپ بولدۇم بىر كۆندۈز.

ئادەملەر غۇۋا. . .
قىلىمەن دۇئا،
بۇنىڭدىنمۇ سۈزۈك ھالەت يوق.
قارايمەن دۇربۇندا يېنىمدا تۇرۇپ
بۇنىڭدىنمۇ يېقىن كېچە يوق.
كوچىنىڭ بېلىقسىمان ئاغزىدا ئاي،
شەھەر ئادەملەرگە لىق تولغان ساي.

ئۇمىمان خورىزى

شاھانە تاج بېشىدا
ئۇ سەھەرنىڭ قېشىدا
چوقۇماقتا ئاق يۇلتۇزلۇق كېچىنى.

باسار غەپلەت
شەھەر ئىچىنى
ئەتىگەنكى يول سۈپۈرگۈچى
كۆرۈپ بىر تال ئايال چېچىنى،
يامرىسا شەھۋەت
باسار غەپلەت شەھەر ئىچىنى.

ھېچكىم بىلمەس بابىل قەيەردە،
قانچە ئۆيلۈك تۇتۇننىڭ سانى،
گۇناھ قىلغان قانچىسى زادى.

ئاللا ساقلار پاختىدا ئوتنى
چوغنى كۈلگە كۆمۈپ نىھايەت.
چوغدەك قىزلار قارا ھىجاپتا
بەلكىم شۇڭا يىراق قىيامەت.

ياڭرىماقتا بامداتقا ئەزان،
ئۇخلىمىدىم پۈتۈن بىر كېچە،
ئۇخلىمىدى قەدىمي ئۇمىمان.

تارىخ

گوردا خارابىسى.
سىپىل ئۈستىدە قەدىمكى ئاپتاپ،
شامال ۋالىلدىغان قىلىچ بىسى.
قىزغۇچ يۈزىدە ماڭار چۈمۈلە
ئايلىنىپ تاش – تۇپراقتا خاقان.
كۈندۈز كۈندۈزنىڭ ئۈستىدە
قەتلىئام غۇۋا كۆرۈنمەيدۇ قان.
خارابىدە ياشايمەن يالغۇز،
يىللار يەلپۈنەر ئات يايلىدەك ئۈز
تىللار ئاجىز ئىپادىلەشكە.

كەچتە،
ئۇخلاپ قالدىم بىر پەستە،
يۈزلىرىمدە نۇرغۇن چۈمۈلە.

سۆگەتكۈلنى تونۇدۇم

ئېچىلىپتۇ ئاپتاپتا،
تونۇش، قىزغىن
ھېرىش يەڭگىل غېرىبلىقتىن. . .

شەھەرلەرنى بېسىپ ياۋ بىردىن
ئېسىپ قويار سارغۇچ باشلارنى
سېپىل ئۈستىگە.
يات تۇپراقتا، يات كوچىدا مەن
گويا باشسىز مېڭىپ يۈرگەن تەن.
ئۆتمۈش كىشىگە ھازىردەك يېقىن،
سۆگەتكۈلنىلا تونۇدۇم لېكىن.

ئادەملەر ناتونۇش، ئاللا تونۇش
ئاڭلىغىنىم قۇرئاننىڭ تىلى،
بايقىغىنىم ئالەمدىكى بىر.
مەن مەن ئەمەس ياشىغانسېرى
ھىر كۈنۈم ۋە ھەر بىر نەرسەم سىر.
تونۇدۇم سۆگەتكۈلنى
ئېچىلىپتۇ يول بويىدا
يولىمىز بىر.

دېڭىز تۇزلۇق تىلى بىلەن
يالىماقتا يات شەھەرنى،
سۆگەكتەك ئاپئاق سەھەرنى.

مەرۋايىت سۈزۈۋالدىم، ۋاقىتنىڭ سۈپسۈزۈك ئاستىغا قولۇمنى تىقىپ.
ئۆزۈمنى تۈزۈۋالدىم، گويىغاق دولقۇنلاردىن ئەزانىنى ئاڭلاپ.

قوندى سۈغا قاناتلىق خانىش،
مەن بىپايان ئەينەك ئوردىدا.
چىقتىم، بۇ ھەقىقىي چىقىش ئەمەس،
قايتتىم، بۇ ھەقىقىي قايتىش ئەمەس.

چۈشتىكى دېڭىز

چۈش
چۈشمەكتە ئېقىپ،
كۈننىڭ شارقىراتمىسىدىن،
بىنالارنىڭ دېرىزىسىدىن،
خورما يوپۇرمىقىدىن،
دېڭىزغا.

بۇ پەيت دېڭىزدىكى، شامال ھەم بېلىقنىڭ پەيتى
ئوينايدىغان پۈۋلەپ سۇنىڭ كۆك يالقۇنىنى.
بۇ چاغ ئىمپېرىيىنىڭ كۆك قوشۇنى ئۆركەشلەپ
ھەيۋە كۆرسىتىدىغان چاغ بويسۇندۇرۇلغان يەرلەرگە.
بۇ، ئەتىر ساتقۇچى خۇش پۇراق دۇكىنىنى تاقايدىغان چاغ.
بۇ، دېڭىزغا ئېچىلغان بىر ئىشىك ئالدىدا مەن ئۈن - تىنسىز
مۇڭغا چۆككەن چاغ.
بۇ، ھايات بىلەن ماماتنىڭ سۇدىكى ئىزى ۋالىلدىغان دەقىقە.
شەھۋىتىم تۆگە ئولتۇرۇپ نەزىر قىلىنغان شەھەرلەردەك
بۈيۈك تۈيغۇدا.
سالاھىيىتىم مۇشۇكتىنمۇ بىچارە، يولۋاسلىرىم تېخى
ئۇيقۇدا .
كۆڭلۈڭنى بۇزما، ئەي سەدەپتەك تارتىۋېلىنغۇچى،
دېڭىزدىن تىرەن مەنىلەرنى ھېس قىلغۇچى.

دېڭىز بىلەن مەن

شىلدىرلار گۈگۈم، پىلدىرلار گۈگۈم،
دېڭىز بويىدا.
شاۋقۇنلار يېڭى، دولقۇنلار يېڭى
غەم باستى مېنى دېڭىز بويىدا.
سالاھىيىتىمنى پۈۋلەيدۇ شامال،
ۋاقىت ئۈزەر جىم چېچەكلىرىمنى.
ياساپ قۇملاردىن ئالتۇنرەڭ گوردا
كۆمدۈم ساھىلغا قەدىم سىرىمنى.
ئات ئاق يايىلىق دولقۇننىڭ ئېتى،
قان ئىچىدە چاپماقتا، كۈن پاتماقتا.
مانا بۇ دېڭىزنىڭ شانۇ ـ شەۋكىتى،
مانا بۇ ئەسلىمە قالغان ئۇيۇقتا.

ئاھ، دېڭىز خەلقى چوڭقۇر ۋە قۇرغاق.

سۇ ئاستىدا مەن ئاغزىمدا يالقۇن،
بۇ مېنىڭ جېنىم، بۇ ئانا تىلىم.

ھەي كۆك دېڭىز، سېنى ئانالك تۇغقانمۇ؟
ئەي بەختىيار قىز، سەن دېڭىزدىن چىققانمۇ؟

ئۇچتى بىر كەپتەر دېڭىز رەڭگىدە،
دومىلاپ چۈشتى،
بىر قىزىل شەبنەم ئۇيۇق بەرگىدە.

ئەسىر بىلەن شام ئارىسىدا

ئەگەر بىر قىز بولسا رەسىدە
ئەسىر بىلەن شام ئارىسىدا.
پەتىۋاسى باردۇر ھەدىستە
ئەسىر ۋاجىپ،
يا ۋاجىپ ئەمەس.

ئەسىر بىلەن نامازشام ئارا
بىر غۇنچىنى پۇۋلىدى ئاللا.

ئەسىر بىلەن نامازشام ئارا
نىمە قىلسا قىلغاي قىز بالا،
ئاسمان بىغى چىچەكلەيدۇ لىق،
چۈنكى بىر قىز بولدى چىرايلىق.

خۇشال ئۆتكەن بىر كۈن

ۋەتەن غېمى چاقنار روجەكتە
بۈگۈن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ.
يېڭى بىر ئوت كۆيەر يۈرەكتە
بۈگۈن سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭ.

ھەسەل ھەرىسى چاقنىتىپ قانات
گۈلدىن ـ گۈلگە ئېيتار خۇش خەۋەر؛
مۇشۇ يولدىن كەلمەكچى خانىش
بۈگۈن بىزگە سوۋغات شىرنە بەر.
ئۇ تۇغۇلغان ئەتىر گۈللەردەك
ئۇ ماڭغاندا ئېپار پۇرار يەر.

كىچىك شامال بويىغا يېتىپ
ئېسىۋالار كۈمۈش قوڭغۇراق.
قۇياش كۈيلەر كۆزنى چاقنىتىپ
يول ـ يوللاردىن كۆز ئاچار بۇلاق .

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
پۈۋلەيدۇ مامكاپلارنى
ھايات بېغىمدا.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
يېشىل رەڭدە سەن ئامراق
شام ئۈستىدە ئويناپدۇ قىزىل

ئەرەبلەرنىڭ سۆڭگىكى

دېڭىز سۈيى ساھىلنى يالاپ
قۇملۇقلاردا مايلىق پارقىراپ
ئەرەبلەرنىڭ سۆڭگىكى
مېڭىشىپتۇ غەربكە قاراپ.

بىراق غەرب،
جېنى تېنىگە
يىراق غەرب.

كۆنلەرنىڭ ئەينىكىدە

بىر توپ ئاسىل كىردى دۇكانغا
يېنىپ چىققان بىردۇر بۇيانغا،
سۈزۈك نىقاب تەرەپ - تەرەپلەر.
ئەينەك شەھەر
چاقنار ئەرمىلەر،
قۇملۇق قاراپ ياتار نېرىدا
بوز قۇيرۇقى بىنا يېنىدا.

قۇم بالىسىمەن
قۇمدەك كەلسەم تەكلىماكاندىن،
كۆنلەر ئۆتمەكتە قىزىل تۆگىدەك
سۆزلەر ئەرمىچە ئىسسىق ھەرياندىن.

باشلىرىمىز سېپىل ئۈستىدە، ئاي قىپقىزىل دەريا سۈيىدە
دەل ئاشۇ كۈندە.
بۇ شەھەر كۈتۈۋالدى ياقا يۇرتلۇقنى
غۇنچىدەك لەۋلەر يۇمۇلغان، گۈلدەك سەھىپىلەر ئېچىلغان چاغدا.
بۇ شەھەر كۈتۈۋالدى ياقا يۇرتلۇقنى
گۈگۈمنىڭ ئىچكىرىسىدە، مەسچىت گۈمبەزلىرى شولا تاشلىغان
شەھەرىزاد ھېكايىسىنى باشلىغان.

قارا تۈندە ئويلايدۇ ئاپئاق.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
جىمىرلايدۇ كېچىدە
ئالتۇن ساندۇق ئىچىدە.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
يۈرىكىمنىڭ ئىچىپ قېتىنى
ئوقار ئوتلۇق سۆيگۈ خېتىنى.
مەن سېنى دەپ كەلدىم دىلبىرىم
مۇساپىرمەن سەنسىز ھاياتتا.
چۈمۈلىلەر سەن كەلگۈچە تا
ھەر ھەپتىدە قۇرۇق كارۋاتتا
كۆرپىمىزنى ماڭار يول قىلىپ.

تالا مېنى كەتكۈزەر ھالدىن
تىلى غېرىب، ئىسسىقى غېرىب.
بۇ جاپالار تاتلىقتۇر بالدىن
ھەر كۆرۈشسەك قۇچاقلار كىرىپ.

تۇغۇلغان كۈنۈڭ
يات بىر شەھەردە
فونتانلارنىڭ يېنىدا
مۇھەببىتىم تۇرىدۇ ئوخچۇپ.
قېنىم ئاقار ئوتنىڭ قېنىدا،
قاراشلىرىڭ مەڭگۈ ئۆچمەس ئوت،
بۇ مىنۇتلار مەڭگۈلۈك مىنۇت.

ئاخىرى يوق سېمونتلاردا
يۈرگىنىدە دەسسەپ پېشىمغا،
قىزغىن ئېچىپ قاناتلىرىنى
تونۇش بىر قۇش كەلدى قېشىمغا.

پاختەك!
كىشىنىڭ يۇرتىدا پاختەك
قونار سىملارغا شاخ يوقتەك،
قونار ھەم مەن قۇرۇق شاختەك.
سەندەك سايراي دېسەم پاختەك
يۈرىكىم ھېچ ئەمەس ساقتەك.

ئۇچتى پاختەك پۇررىدە، نەچچە يۈز يىل ئۆتتى غۇررىدە.
باشلىرىمىز سېپىل ئۈستىدە ئاي قىپقىزىل دەريا سۈيىدە دەل ئاشۇ كۈندە.

چىققىنىم ئالتۇن بازىرىدىن
رەڭگارەڭ چىراغلار ئارا
قاتتى زاۋال بارا ـ بارا.
ھەيدەپ ئاپئاق پىكاپىنى
قۇملۇقتىكى داچىسىغا
كىرىپ كەتتى ئەرەب بالا.

قۇم شاملى ئىسسىق، قارا..

بۇ شەھەر كۆتۈۋالدى ياقا يۇرتلۇقنى
ئادەم ئاتا ئەگىشىپ ھاۋا ئانىغا بىقارار كېتىۋاتقان چاغدا،
باغدا مېۋىلىرى چاقناپ تۇرغان تۇن، تەن دەرىخىدە جىمىرلىغان ئاق يۇلتۇزلار.

تېلېۋىزورنى ئاچتىم يېرىم كېچىدە، يا رەببىم، مەيدانلاردا شەيتان ئۇسسۇلى چاچ ۋە تېرىسى كىيىممىدۇ قىزلارنىڭ؟
يا رەببىم، شۇنداقمىدى قىلمىش ـ ئەتمىشى ھەددىدىن ئاشقان بالىلىقلارنىڭ؟
شۇنداقمىدى قاتتىق ئاۋازدىن ھالاك بولغان گۇمراھلارنىڭ چىرايى؟
ھەممە توپان كېلىش ئالدىدا كۆتۈرۈلگەن قەۋمنىڭ ئاھى؟
ئاھ خۇدا ساقلىيالماپتۇق بۈيۈك سىرىڭنى بەرھەق، قايتۇرۇۋەت تۇپراققا بىزنى. . .

كۈندۈز
ھەر ئەينەكتە مىڭ بىر يۈز،
قاچماقتا پۇل قوغلار ئادەملەر،
قۇرۇقلۇقتا، سۇدا، ھاۋادا.

بۇ تاش شەھەر سىنىدى مېنى،
پەرق يوقكەن ئىنسانلار ئارا.
زېمىن بەرگەن سالاھىيىتىمنى
نەگە بارسام پېشانەم يارا.

يەنە ئىسسىق
دومىلايدۇ ئېرىپ بېشىمغا.

ئوغلۇمغا مەدھىيە

كۆزلىرىمگە كۆرۈندىڭ بالام
ئايغا باقسام، قۇياشقا باقسام،
دۇئا قىلدىم تۇرغان يېرىمدە.
ئۆمىلەپ كېلىسەن يۇلتۇزلاردىن
يۈگۈرىسەن كۆندۈزلىرىمدە.

ئايىغىڭ چىقتى ئايغىر ئاتتەك
تىلىڭ چىقتى تىلسىماتتەك،
شاھىسىز كۆڭلەردە ئۆيىمىزگە
پەيدا بولدۇڭ رىۋايەتتەك.
پوق ـ سۈيدۈكۈڭ ئىپار ـ ئەنبەر
بىز كەينىڭدە بىر توپ نەۋكەر.

قولىمىزدا قاچا ـ قوشۇق
تاماق يەيسەن قېچىپ يۈرۈپ.
سۈت ئىچىشىڭ ئاسلانلاردەك
كۆلدۈرىسەن قاپاق تۈرۈپ .
ماڭسا تامدا ھەسەن ـ شېرىك
مىجىقلايسەن تۇتۇپ تىرىك.

قورقۇپ ئەينەك، لوڭقا، سائەت
مۆكۈۋالار چاقمىسۇن دەپ.

بىر كۈندە بەش قېتىم ئۇخلاش

ئۇخلىدىم،
كارىۋات قانغا بويالغاندا
كۈن نۇرىنىڭ قىلىچلىرىدا،
بېقىنىمدا ياتقىنى ۋەتەن.

ئۇخلىدىم،
بۆژغۈنلارنىڭ ئارىسىدا
سۇ پەرىسى كۆمۈش بەدەن.

ئۇخلىدىم،
ئوغلۇمنىڭ بىر يېشىل چۈشىدە
خورما يوپۇرمىقى ئۈستىدە
شاماللاردىن چۆچۈپ ئويغىنىپ.

ئۇخلىدىم،
كۆنلەرنىڭ يارىسىدا
قۇم بىلەن گۈل ئارىسىدا
يىلاندەك تولغىنىپ.

ئويغاندىم،
باشقا جايدا باشقا ئەسىردە،
ۋالىلدىغان مەرمەر قەبىرىدە
خاقانلاردەك ئۇيقۇغا قېنىپ.

سەنئەتكار

قورغاندا ئىسمى چىقىپ
قوملۇقتا يورگەن ئۆزى.

تۆت كوچىدا كوندوزى
ئىككى تۆگە، ئۈچ بوتىلاق
بىر - بىرىدىن كۆرۈندى ئوماق.
گوللۇككە كىرىپ قاپتۇ دەپتىمەن،
ئاستا مېڭىپ يېقىن كەپتىمەن.

ئۇلار ماڭا لام - جىم دېمىدى،
پەرىشتىنى كۆتمەكتە ئىدى
كېچە - كوندوز مىدىرلىماستىن.

ھەيكەلتىراش كۆرۈنمەس ئۆزى
تىرىك ئەسەر يارىتىپ تاشتىن.

پارلاق ئەسەر كائىنات يوزى،
بۈيۈك سەنئەتكار
كۆرۈنمەس ئۆزى.

داستىخاندىن قاچار مەزە
ئىمران كېلىپ چاچمىسۇن دەپ.
كىم ئۇلارغا سالسۇن قۇلاق،
بالام ئوماق، بالام ئوماق.

ئاسمانلاردىن چۈشەر ئۇيقۇڭ
پەرىشتىلەر بىلەن ئاستا.
گۈل قېتىدىن چىقار ئۇيقۇڭ
قىيام بولۇپ شېرىن، ئاستا.
چۈش قۇشلىرى چۇرۇقلىسا
كىرپىكلىرىڭ سايە تاشلاپ
ئورمانلارنى كېلەر باشلاپ.

بوتىلىقىم، ئالتۇن بالام
چۈشەنمەيسەن ھېچنېمىنى،
مۇڭغا چۆكۈپ تۇرۇپ قالسام.
چىقماي ئوينا بۇ ئۆي ئورداڭ،
سورىمىغىن نەدە داداڭ.
بەختىڭ پۈتۈن بولغاي سېنىڭ
بېشىڭغا تاج قونغاي سېنىڭ.

ئۆيىمىزگە
پەيدا بولدۇڭ رىۋايەتتەك،
تىلىڭ چىقتى تىلسىماتتەك،
مېڭىپ كەتتىڭ ئايغىر ئاتتەك،
يېشىل - يېشىل چۆچەكلەرگە.

بىر كەپتەر ئۇچتى

پىشمىدىن كېيىن
دەرەخلەر كەتكەن،
مەيداندىكى بىر توپ كۆك كەپتەر
قەپەستىكى سۇسىمان بەدەن.

ئۇچتى
سايە دەرەخكە،
ئادەم شەھۋەتكە.

چۈشتى
بىر تال داننى چىشلەپ ئاغزىدا،
دۇنيا يىراق توپان ئاستىدا.

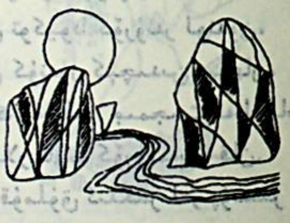

تـوختـاش

توختىدى خوراز تاجى قۇياشتا،
قەبىلە باشلىقى مۈڭگۈزگە چۆككەن.
ئاخىرقى دەرەخلەر بىر سەپ شۇ تاپتا
شەھەرنى ياپيېشىل كېسىپ ئۆتكەن.
مەغلۇپ بولغانلار ئۈمىد ئىچىدە
ھېچنېمە يوق غالىبلار كۈتكەن.

ئەسىرلەر قان،
توختىدى چىڭگىزخان
ئاخىرەت شەھىرىگە بېسىپ كىرىپ.

چۈشتىن كېيىنمۇ تۈگىدى ئىرىپ،
مەنە ئىزدەيمىز بازارغا بېرىپ
يا تۇترۇقسىز ئىشلارنى قىلىپ.
پۆۋلەيدۇ شامال ئاستا ـ ئاستا
ئېچىلغان گۈللەرنىڭ شېرىن چۈشىنى،
قاقشال زېمىننىڭ ئۆتمۈشىنى،
قاقشال كىشىلەرنىڭ يېشىل كۆچىنى.

توختىدىم
قىزغۇچ گۈگۈمدا ماشىنا بىلەن،
شەھەرنىڭ تېرىسىگە سۈركىلىپ
توختىدى كۈندۈز قارامتۇل، تىرەن.
تىلىمىزنى ئۇقمايدۇ كېچە
مۈڭدىشارمىز ئەمدى كىم بىلەن؟

توك سىملىرى ئۆمۈچۈك ئارال
ئېلىپكتىر بىر دەھشەتلىك دېۋە.
كۆتۈرۈلەر ئاسمان ـ پەلەك ئوت
كۆيمەس ئېكران، كۆيمەس ھېچنېمە.
ئالدىمىزدا قۇشتەك بىمالال
كىيىمىنى سالىدۇ ئايال
ياكى سانىمىز باشقا مەنزىرە. .

سېھىرلەنگەن بىر دەۋر،
ئۆي ئىچىدە قىلىمىز نىدا
ئۆي ئىچىدە قۇم پىرامىدا.

ھەقىقىي سېھىر

تۈن ئالۋاستىسىغا سانجىدى نەيزە
تالڭ تەگرىسى يەنە بىر قېتىم
ئوغۇزخان قارلىق تاغدىن سورىدى
قېنى مېنىڭ ئاق ئېتىم.
ئىشىك ئالدى قوم پىرامىدا
مانا بۇ بالىلىق رىۋايىتىم.

كۆنلەر ئۆتتى
ئاقسىغان پېتىم،
كومپيۇتېر ئالدىغا كېلىپ
قارىدىم بۈگۈن بارمۇ – يوق خېتىم.
ئېكراندا دولقۇنلۇق دېڭىز
گەپلەشمەكتە ئادەم بىلەن كىمت.
مۆنبەرمۇ يا نەزىر سۆپىسى؟
پېرىخونمۇ يا پرىزدېنت؟
يىراق توكيودا كۆرۈنەر لوندون،
بىراق كۆندۈز كېچىدىن پىنھان،
ئىنەك قېبىلە، جىمجىت قەتلىئام
كوچىلار ئاۋات كۆرۈنمەيدۇ قان.
تەنھا قۇملۇق ئىلگىرىلەر پۈتسىز
يۈرىكىم سۇ يۇرتۇمغا باقسام.

سۆڭەكلىك پاشا

چىقتى ئەزان
ئۆستىدە ئاي،
تېنىمنىڭ قاراڭغۇ كوچىلىرى
شەھۋەت قاراقچى ئۆستىدە ئاي.
چار بازارچى قايتىدۇ ھارغىن،
پۇل ئېغىر تاش، تاش ئۆستىدە ئاي.

بۇ كۆنلەرگە قىلدىم تەۋەككۇل،
بۇ تۈنلەردە يارىمنىڭ چېچى،
يۇمشاق غەمگە تولدى ئۆي ئىچى.
ۋىڭىلدايدۇ سۆڭەكلىك پاشا
چاقسا ـ چاقسۇن ئادىل، چىلىك ياشا!

ئەلئەيسىدىن دۇبەي شەھىرىگە

كۆنلەر كۆنلەرگە يەملىنىشىپ
ماشىنا ماشىنىغا ئەگىشىپ
دېڭىز بىلەن ئۇچراشتۇق يەنە.

خوتۇنۇم شېئىر يازدى ھاۋاغا
ئاۋازى يالقۇن، سۆزۈك ئەينەكتە.
قولىغىم ئۇنى ئوقۇپ بەرمەكتە
تالاغا،
ماي يولغا،
دۇبەي شەھىرىگە.

سايدىن سوزۇلغان سۈس قارا يىپ
قايتا ـ قايتا كېتەر كىرىپ
كۆك دېڭىزنىڭ بەرگىگە.
. . . ھاياتلىق.
سۈپسۈزۈك
مارجانتاشلارنىڭ كۆپۈكلىرىدە
پارقىرىغان تاش ئەمەس بېلىق.

بېلىق تىلى

قورغاق يوللارنى بېسىپ ئۆتتۇق
تېنىمىزدە،
ئۆرلىدۇق، يورىدۇق، چۆكتۇق
يىپەك يولىدىكى سولالىدەك.

قاسىرقىمىزنى تۆكتۇق
يەرگە، كارىۋاتقا.
سۇ مەزگىلىدە كۆچتۇق
مىنىپ ھالسىرىغان ئاتقا.

ئەسىرلەردىن ئۆزۈپ ئۆتتۇق
غېرىبلىق ئايلاندى مارجانتاشقا.

زامان شىرى ئەسنەيدۇ،
خان خەلقىنى ئەسلەيدۇ
قوڭغۇر تۇپراقتا.

شارقىرىغان مۇنچىنىڭ سۈيى
غېرىبلىقنى تەسۋىرلەر چوڭقۇر.
ياقا يۇرتنىڭ كېچىسىدە بىز
جىمجىت چاقنىغان ئىككى ئۇيغۇر.

ۋەتەن ئىسمى سۇدىكى قوياش،
پىلتىڭلايمىز بىلىقىقا ئوخشاش.

ئۇ

ئۈستۈمدە ئۇ تۇرىدۇ قاراپ
تۇتتۇم
تامىنىڭ
قولىنى
ئىسسىقتىكى زەيتۇن تۈۋىدە
غەملەر بىلەن ياپراق ئارىلاش.
تاپالمىدۇق روھنىڭ يولىنى
بىز ھەر كۈنى ئەنسىز، گالدىراش.
ئېسىمىزدىن چىقار بەزىدە
سەجدە قىلىش، غەيىبقا قاراش.

كۆزىتەر خۇدا
گۈل سايىسىدا
ھاشا چۈمۈلە
مىنۇتلاردىن ئىزدەپ رىزقىنى
ماڭغان ئۇزاق چۈشتىن كېيىنگە. . .
نۇرغۇن ئىشلار قالدى كېيىنگە
توختىماقتۇ، ماڭماق شاپاشلاپ.
ئۈپرايمىز،
قېرىيمىز،
قورىيمىز،
دۇنيا بىر تۇپ بۇيا تۈۋىدە
ئۇ ئۇن — تىنىمىز تۇرار كۆز تاشلاپ.

ئېتىز يوللىرى

ئىشىك ئالدى ئېتىز ھىدى،
ئۆتۈپ كەتكەن كىم بولغىيدى؟
قۇرغاق دەسسەپ پەلەمپەيدىن.

قىزلار قارا ھىجاپ ئىچىدە،
بۇندا ئەرلەر ياشار كېچىدە،
ئېتىز ھىدى يۇلتۇزلار يا جىن.

قاقشال دەسسەپ ھۆل ھەۋەسلەرگە
يانار چىراغلار كەچتە بىر - بىردىن
تولۇپ شەھەرگە،
بۇ كېچە ئەمەس.

بۇ كېچە ئەمەس، ئەي بۈيۈك ئىنسان،
زۇلمەت كۈنى ئىنسانىيەتنىڭ
تەن ئۆپۈقىدا.

تالادا مۈشۈكلەر

مىياۋلايدۇ
ئاۋازى قۇم ياغقاندەك،
ئاۋازى ھۆللەنگەندەك،
يىرتىلغاندەك.
قوغلاپ بىرسى، قىچىپ بىرسى
ئەخلەتلىكتىن چىقتى يۈگرەپ.
كېچەيمەكتە تۈن پەردىسى
تېمىپ شەھۋەت
توشۇپ شەھۋەت. .

ماشىنىنىڭ ئاستىدا
غالجىرلاشقان ئىككى مۈشۈك
تېپىرلىشار كۆچلۈك - كۆچلۈك.

قىزغۇچ چاچلار، سېرىق چاچلار
شەھۋەت تولغان روجەك پەردىسى.
ئۆلۈم
زۇلمەتلەردىن قاراپ تۇرار
يوقتۇر بۇندا تۇيار كىشى.

مەن ۋە خوتۇن

يارىتىلدىم،
يارىتىلدى ئايالىم
مېنىڭمۇ يۇردۇق چىمەنلىك باغدا.

شامال سېھىر لەنگەن چاغدا
ئىشقىم ئىتتىز بىغا چاچتىم ئۇرۇق
ئۇنۇپ چىقتى بىر بالا بودرۇق.

ماگدى خوتۇن
ئەرەب تىلىدا.
ئوپۇقچە كەلدىم ئەگىشىپ
نۇر يىلىدا.

ئوقۇيدۇ خوتۇن
جامئەدە ①قۇشتەك قارا.
بۇ ئۇزۇلمەس قەدىم دىئالوگ
ئاللا بىلەن بەندىلەر ئارا.
مەن ئوقۇيمەن ئوت ئىچىدە
سۇنى،

① جامشد: ئىرمچە ئوتپەرەستلىك دېگەن گەپ.

بېلىق بازىرى

تۇگۇلتىلغان بوز بېلىق.
تىرىك بېلىق.
قاسراقلىرى چاقنىغان بېلىق.
كۆزى ئوچۇق، ئاغزى ئاي بېلىق.
سېمىز بېلىق،
قىز بېلىق،
پىلتىڭلاپ، چايقىلىپ، ناز قىلىپ
بازارغا سالار ئىمىز بېلىق.
ھەي ئادەملەر بىز بېلىق،
ئاھ، خۇدا بىز قانداق سودا؟

ئەبۇزەبى ①

ئاپتوبوس توختىدى
توختىدى دېڭىز،
توختىدى بىنالار ئېگىز — ئېگىز،
گۈل، دەرەخلەر ماشىناقتا تېخى.

كۈلۈم مېنى كىزدەيدۇ
مەن ساياھەتچى
نېمە كېرىكى ئېغىر يۈكلەرنىڭ؟
ئېغىر بېشىم، كىرپىكتە يېشىم
نېمە دېگەن خۇشال فونتانلار
نېمە دېگەن ئەركىن ئادەملەر
نېمە دېگەن كۆك ئاسمانلار.
ئەينەك ساراي كۆككە تاقاشقان،
مەرمەر پەشتاقتا گۈللەر ياماشقان،
چىراغلار مىڭ بىر كېچە تالاشقان،
ئەقلىم ھەيران، كۆزۈم قاماشقان. . .

ئۆتۈپ بىر ئايلانمىدىن
سۇ ئېچىۋاتقان تاش بوتىلاق يېنىدىن
كىرىپ قالدىم تاش دەۋرىگە.

① ئەبۇزەبى: ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىنىڭ پايتەختى.

ئۆزۈمنى،
بۇ شەھەرنىڭ روھىنى.

ھەپتىلەردىن چۈشىدۇ خوتۇن
چۈشكەندەك تولۇن ئايدىن.
شادلىنىمىز جەننەتتىكىدەك
يارىلىمەن قايتا لايدىن.

لېكىن
ئۈستىمىزدە ھامان قارا تاش
كۆرسەتمەيمىز لىغىرلىسا ياش.

يارىتىلدىم،
يارىتىلدى ئايالىم
كۆرمەكتىمىز چۈش ئىرەمباغدا
كۆيمەكتىمىز چۆلدە، قۇم ـ تاغدا.

چىشىمىز، ئاستا. .
كۆرۈنمەيدۇ سۈنىلىق كىزى
نەلەردىدۇ ئەرەب قىزى؟
ماڭدى ئايال
توساتتىن ماڭدى بىر ئايال
رەستىلەرنى سېھىرلىگۈچى،
چېچەكلەرنى ئېچىلدۇرغۇچى،
تۇيغۇرلارنى پاك قىلغۇچى.
خۇددى تۆشەكتە كېتىۋاتقاندەك
كۆڭلەكنى ئۆزى يىرتىۋاتقاندەك
شوخ جىرىڭلاپ كۈمۈش تېنىدە
مەڭگۈلۈكنىڭ قوش قوڭغۇرىقى
ئېگىز نازۇك، سەل ـ پەل ئاشكارا.
قۇرۇپ كەتتى ئەرلەر بىردىنلا
كۆزلىرىگە تارتىلدى پەردە.
ئەي غەربتىن كەلگەن يېشىل نۇر
ئەي ئايال دېپ ئاتالغان بومبا.
ئەي بۈيۈك ئايال
بىز ئەرلەر ئەما،
بىز قولۇڭدا ئەما نىھايەت،
ھالاك قىلما شەھەرنى ئەمما
ھەممىمىزگە يېقىن قىيامەت. .

كىشىلەر توپىدا ماڭغان ئەخلەت،
سېھىرلىك لاۋۇلداپ يانغان ئەخلەت،
ۋالىلداپ تۇرغان ساتىراشخانا،

مېنى تاشتىن ئىزدەڭلار
مېنى ياشتىن ئىزدەڭلار
مەن ئاياغدا باشتىن ئىزدەڭلار.

قۇياش بۇ شەھەرگە ئالتۇنلىرىنى چاچماقتا.
خوتۇنلار دېرىزىلەردىن تاڭ پەردىسىنى ئاچماقتا.
بىر كۈنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيىدە خوتۇنى ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا بىلەن ئولتۇراتتى. ئۆيىگە بىر ئەما كىرىپ كەلدى. ئائىشە خېنىم يۈزىنى ياپماي ئولتۇرىۋەردى. ئۇ كىشى چىقىپ كەتكەندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خوتۇنىغا كايىدى.
— ئەي مەزلۇم، نېمىشقا يۈزۈڭنى ياپمايسەن؟
— ئۇ كىشى ئەما تۇرسا.
— بىراق سەن ئەما ئەمەس ـ تە. . .

ئەي يورۇق شەھەر، مەن ئەمالار ئارىسىدا، بىراق سەن ئەما ئەمەس.
مەن گاس، بىراق سەن چۈشىنەلەيسەن غەيىپ ئاۋازنى،
مەن پېقىر، لېكىن پېقىرلىقىم ۋاقىت ئالدىدا.
ۋاقىتنى ياراتقۇچى ئايان قىلدى كارامىتىنى: باشلىنىش ياكى ئاخىرلىنىش، رىسقىقا ئېرىشكۈچى ياكى مىسكىن،
قۇللۇق ياكى پايتەخت، شەيتان ياكى پەرىشتە
ئادەم ياكى تۇپراق، پەقەت ۋاقىت ئالدىدا.

چىكىقى چۈش
ئاغزىدا ئوت كۆچىنىڭ
ئەر كىشىلەر چايناماقتا

ماڭدى كۆلۈمسىرەپ ئەدەپ بىلەن
ياش بايۇەچچىدەك.

مەن سۆلغۇن چېچەك
ۋاقىتنىڭ قولىدىكى...
يۈزۈمگە مۇزدەك كېچە ئۇرۇلدى،
ھەمدان كوچىسىدا كېتىۋاتاندا.
ئىزدىدىم ئۆزۈمنى گۈل دۇكىنىدىن
سەرراپلاردىن،
كافتېرىيادا ①ئەركىن ـ ئازادە
قەھۋە ئوتلاۋاتقان ئادەملەردىن
مەن بۇرۇلغان گۈللۈك دوقمۇشتىن،
مەن ئېزىپ قالغان يورۇق يەردىن،
سۇپېر ماركىتتىن، قوملۇق قەسىردىن،
بۇ گەسىردىن، ئۆتكەن ئەسىردىن،
قۇمدىن، زەردىن، سولدىن، ئوڭ ياندىن،
خورمىلىق باغلارنىڭ جىمجىتلىقىدىن،
تەنتەنىگە چۆمگەن مەيداندىن،
تاپالمىدىم ئۆزۈمنى
تاپالمىدىم ئىزدەپ ھەر ياندىن.

ئاھ كېچە، چۆچەكلەردىكى كېچە
ئەبۇ زەبى كېچىسى.

① كافتېرىيادا: قەھۋەخانا، تاماقخانا.

مەرمەر سۇكۇتتە مەسچىت ئىچى،
بايراقلار لەپىلدىگەن ئەلچىخانا.
ئادەم ئاتىنىڭ بالىلىرى
توپلانماقتا تەرەپ - تەرەپتىن
ھىندى، پارس، ئۇيغۇر، ئەرەبتىن.
بۇددىست، خرىستىئان، بىدئەت، مۇسۇلمان
كومپيۇتېر، ئېتىقاد، ئەركىنلىك، گۇمان
ئۆزئارا كۆلۈمسىرەر سۈرمەي زوۋان.

پادىشاھ تەبەسسۇم قىلدى، خەلق كۈلمەكتە...
شاھزادە شىكارغا ماڭدى، قارچۇغىنىڭ قاناتلىرى
ئادەملەرنىڭ ئالىقانلىرى بىلەن تەڭ ئېچىلىپ.
نېمەت ۋە ئامەت، ئولجا ۋە سائادەت.

پادىشاھقا مەدھىيىلەر بولغاي،
قوم خەلقى چىملىقتەك كۆكەردى.
بارچە مەدھىيىلەر ئاللاغا بولغاي
توپا ئىدۇق جان بەردى، رىسىق بەردى.

بەرقۇتتەك كۆز چاقنىتىپ تۇرغان دېڭىز،
رىسىق ئىزلىگۈچىلەرنىڭ توپ - توپ يەلكىنى.
دېڭىز چاقىرماقتا ئەبۇزەبىنى
پىلتىڭلىغان بېلىقلار بىلەن،
زۇمرەت ئاۋازى بىلەن،
نېمەت بىلەن، سەدەپ بىلەن،
بۇ شەھەر مەڭگۈلۈك قىرغاقنى بويلاپ

ياشلىق

غەملەر ئۇنتۇلىدۇ
قۇياش كۆيدۈرگەندە،
نەم دەۋرلەرگە چوڭقۇرلايمىز،
شەھۋەت سېمونتتەك پارقىراپ.

ۋارقىراپ توختىدى ئىككى تۇپ خورما
پەسىلنىڭ ئاخىرىغا.

ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا كەلدۇق، چىقتۇق
ئالتۇن غازاڭلار چىرايىمىزدا.

بىر قىزدا توختىدى كۆز.
تۇرمۇشنى شۇنداق ياشلىدۇق،
بىلىقتەك يۇمشاق ياشىدۇق.
ۋەتەننى ئېغىر ۋەتەننى
تاشلىدۇق ئۇ گويا قاسراق.

ياقا يۇرتتا مامكاپىلىرى ئۇچماقتا
تېنىمىزنىڭ،
بالام ئۇنى بولىدۇ تۇتماق.

سورىما مەندىن كۆڭلىرىڭ قانداق،
سانجاق ـ سانجاق خورما يوپۇرمىقى
نەيزىلەر ئارىسىدا غېرىب ئادەم.

مەيىن شامالدا تەقدىر كېمىسى
دېڭىز قاراقچىسى بولمىغان
خەلىپىنىڭ كېچىسى.
ئەبۇزەبى ئۇخلاپ قالدى،
دېڭىز بويىدا
چىلاپ سۇغا مەر ــ مەر پۇتىنى،
تىڭشاپ دولقۇنىنىڭ مۇناجىتىنى،
قويۇپ بېرىپ يۇلتۇز ئېتىنى
جىمىرلىغان كوچىلارغا.

ئەبۇ زەبى
مېڭە بوشلۇقۇمدا ئېھراملار ئارا
تۇرىدۇ دېڭىزنىڭ تومىسى كەبى.

يېشىل رەڭلىك ئۇيغۇر شائىرى

يېشىل رەڭلىك ئۇيغۇر شائىرى
لەيلەپ يۈردى زېمىن يۈزىدە.
قاقشال بولدى، ئۆچتى، سارغايدى
بىراق ئۇچقۇن چاقنار كۆزىدە.

ئۆز ئېلىنى كۆردى چۈشىدە
زۇمرەت باغلار، قۇمتاغلار، نېفىت.
شېئىر يازدى غەم ـ غۇسسىدە
ھىلال ئاي پەش، يۇلتۇز كۆپ چېكىت.

رەببىسى ئۆز كىشى يۇرتىدا،
ئىشقى جۇپ كۆز كىشى يۇرتىدا.
ئۇ رەببىنىڭ ئۆيگە كىرىپ
تىڭشىدى سۆز كىشى يۇرتىدا.

يېشىل رەڭلىك ئۇيغۇر شائىرى
ئۆز ـ ئۆزىنى قويدى يوقىتۇرۇپ.
سەرسان بولۇپ زېمىن ئۈستىدە
بىر بوپىنى يۈرەر كۆتۈرۈپ.

مەدىكارلار

بابۇر شاھ
ئاق پىلغا مىنىپ
كەتتى،
كەلمەسكە.
ھىندىلار كەلدى بۇ يەرگە
ھىندىستانغا تاشلاپ ئىسمىنى.
مەدىكارلار چۆمۈلۈپ تەرگە
پىژ ـ پىژ ئىسسىقتا ئىزدەر رىزقىنى.

بازارنىڭ ئاچقۇچى قوللىرىدا
ئەينەكنى سۈرتەر، گۆشنى چانار،
غەللىدە پۇل، پۇللارنى سانار.
قولىدا تەسۋى، قوڭىدا پىكاپ
ئەرەب بايۋەچچە داچىغا ماڭار.

خۇدانىڭ رەھمىتى ياغقان زېمىن.

تاپىنىدا گۈل تۆگىنىڭ،
قىزىل قوم ئايلانما يېشىل قومغا.
تۆتقان كېسەك ئايلىنىدۇ ئالتۇنغا،
تۆتقان توپا ئايلىنىدۇ ئادەمگە،
چۈنكى ئۇ قول
ئاللانىڭ قولى.

ئادەم ئاتىنىڭ ئىككى بالىسى

قولىدا تۇز كۆتۈرۈپ
كىرىپ كەتتى بىر ئادەم
ئۆدۈلدىكى ئىشىككە.
كىرىپ كەتتى بىر تۇپ سىدە،
كىرىپ كەتتى ئۆمۈچۈك،
كىرىپ كەتتى كۆزى بار سايە،
ئۆدۈلدىكى ئىشىككە.
ئۇ مېنىڭ قوشنام،
بىز ياشايمىز تۇزسىز دۇنيادا.

ھەممىمىزنىڭ ئۆيى، ئۇيى باشقا
ھەممىمىزنىڭ قۇياشى، خۇداسى بىر.
ھەممىمىز بار بۇ شەھەر ئوخشايدۇ تاشقا
ھەممىمىز باشقىلارغا قۇلۇپلانغان سىر.

ئاڭلايدۇ ئايىغىمنىڭ تاراقلىشىنى،
ئاڭلايمەن ئاچقۇچىنىڭ شاراقلىشىنى،
ئاڭلايمىز تالانىڭ يېزى ـ قىشىنى،
قوشنام بىلەن مەن
ئادەم ئاتىنىڭ ئىككى بالىسى
مەغرىب بىلەن مەشرىق ئارىسى.

شەھەر چېتىدە بىر كىشى ياغاچ ھەرىدىمەكتە

كۆرمىدىم ئۇ كىشىنى، كۆرگىنىم، ئاڭلىغىنىم، سەزگىنىم ئاۋاز، ياغاچ بىلەن ھەرىدىن چىققان.
خان يېغىلىقتا يەرگە يىقىلغان، ئەكس سادا چىقىرىپ، قانغا بويال-غان دەريا سۈيىدە قەدىمكى رىتىم.
ئىمپېرىيە بۇرغىسى ياڭرىغاندا ھەر قېتىم تايانچىسىز شەھەرلەردىكى قىيا - چىيا.
ۋاقىتتا مومىيالارنىڭ پۇرىقى، قاراڭغۇ كۆكتە ئەمالارنىڭ يېزىقى، ئەي كېچە خەلقى، ئوقۇمامىسلەر تورسا جىمىرلاپ.
ئادەتتىكى كۈنلەردە ئۆي قۇشىدىن ئۆزگە نەرسە ئەمەس بىز، ئۆيە-مىزنىڭ تېمىدا خىشتا ئايلانغانلارنىڭ مۇڭلۇق ئاۋازى.
لەرزان چېلىنماقتا يىللارنىڭ سازى.
مەن بىر خوراز، چىللاپ تۇرغان شەھۋەتىم ھەر دەقىقە مەندىن نارازى.
ئىشىكنى ئاچتىم مۇنچىنىڭ، سۇنىڭ ئۇيات يېرى ئىسسىق ھەم ھۆل.
مەن ھەقىقەتەن ھۆرپەيگەن خوراز.
ئىشىكنى ئاچتىم دەۋرلەرنىڭ، روھىمدا ھۆۋۋۇلدىغان چۆل. مەن ھە-قىقەتەن شۇمشىيگەن شائىر.
سۆز ئاۋاز بىلەن تۇيغۇنىڭ مەھسۇلاتى.
ياغاچ كېپىكى ياغاچ بىلەن ھەرىنىڭ ھاسىلاتى.

باشقا بىر ياغاچچى
شەھەرلەرنىڭ ئۈستىدە
ھەرىدەيدۇ ۋاقىتنى تىنماي.

يېگانە ئارال

(يازغۇچى ئەختەم ئۆمەرنىڭ شۇ ناملىق رومانىغا)

كىتابنى ئاچتىم،
يۈز يىللار مابەينىدە
سىمايىمىز ئېنەك كەينىدە،
تويا باسقان بىر يۈزگە قاراپ
بولدۇم خاراب.

بولمىدۇق مەغلۇپ
داۋام قىلماقتا،
ئېغىر ئاياغ يېزىلار ئېغىر تىنماقتا،
بالىلارنىڭ ئەرۋاھى پەرۋاز قىلماقتا
قۇم شەھەرلەر پۈۋلەنمەكتە.

كۆيلەنمەكتە
سۆيۈق قىزىلگۈل،
گۈلنىڭ ئىسمى ئانارخان
قۇملۇقلارغا تامار قان،
ئەختەم ئۆمەر
شېھىتنى كۆمەر
ئاق خەسىدەك ۋاراقلار بىلەن.

ئىككى كەپتەر ۋە ئوۋچىنچى

ئىككى كەپتەر كۆك،
ئەركىنلىكنىڭ رەڭگى
پېشايۋاندا.

ئىككى كەپتەر بوقۇلدايدۇ،
چۈشىنەرسەن تىلىنى بەلكىم
سەنمۇ مەندەك غېرىب بولغاندا.

كەپتەر تېلېفون سىمى
گەپلەر مەڭگۈلۈك دەملەر.

كەپتەر مەن يوق رەڭدە
گەپلەر. بورۇقتۇم دەملەر
سىمدەك ئۆزۈن غېرىبلىق.

بىز ئىككىمىز پىچىرلىشىمىز
ئوۋچىنچى ئادەم خۇدا.

ئىككى كەپتەر ئۇچۇپ كېتەر
سۆڭەكلىرى تۇپراقتا، سۇدا.

ماسقات① كوچىسى

تاغلار ئارا
ئۇممانىنىڭ يۈرىكى.
قىسىلدۇق بارا ـ بارا
ئەگرى ـ بۈگرى كوچىلار
ماسقاتنىڭ ئۇچەي ـ باغرى.
ئوتتەك شەھەرنى ئۆپەك ئۈچۈن
يېقىنلاشماقتا ھۆل دېڭىز ئاغزى.

شىلىمشىق كۈندۈز
قارا كۆچ، ئېرىگەن يۈز.
سائەت ساتقۇچى قالدى مۆگدەپ
مەست ماڭماقچى چاندۇرماي تۈز،
بىراق ماڭا ئۇسسۇۋالدى بىر.
قالمىدى سىر
ئادەملەردە، دەرەخلەردە
كۆرۈپ قالدۇق ماھىيىتىنى.

ھەر بىر ئىشىك ياغاچ پەردە،
ھەر بىر ئادەم باشقا ئادەم،
ھەر بىر قەدەم سىرلىق يەردە.

① ماسقات: ئۇممانىنىڭ پايتەختى.

ئاخىر توڭگەتتىم ئوقۇپ
كىرپىكىمدە ياش يوقى.
ئىشىكىمگە قىسىلىپ قالغان
كېچىنىڭ يېشىل قۇيرۇقى.
توكولمەكتە ئاق پەردىلەردىن
تاڭ يورۇقى،
ئەگىشەرمەن تەقدىر كەينىدىن
باشلىنىدۇ ئەرەب قوملۇقى
ھەمدە مېنىڭ ئۇزۇن بىر كۈنۈم،
تولغان ئۈمىد تەۋەككۇلچىلىق.
تىل دەرياسىدا ئۈزىدۇ بېلىق
سوزۇپ چىقىمەن پۇل، مەرۋايىت.
كەچ كىرگەندە
تەتقىق قىلىمەن پادىشاھلارنى
تېلېۋىزوردىن ئۇلارغا ئائىت.
چۈشۈمدە كېلىمەن يېنىپ
ئەرۋاھىم ئاق ئاتقا مىنىپ،
شەھەرلەر قولدىن كەتكەن،
ئادەملەر مەغلۇپ بولمىغان،
يېزىلدى چۈنكى بۇ رومان.

يېگىش - يېگىلىش بىقارار ئىش،
ھەممە ھالەت بولىدۇ بەرباد،
سەنلا غالىب ئەي مەڭگۈلۈك زات.

ئەجەل

ئەرەب سەركەردە
قوشۇننى توختىتىپ
ناماز ئوقۇيدۇ بۇلاق بار يەردە.
تۆگىگەندە ئەمدىلا سەجدە
يۈزىگە بىر چىۋىن قونۇپ ئۈشتۈمتۈت
پۇراپ قالدى ئەجەل ھىدىنى.
ھاياتتىن ماماتقا نېپىز بىر پەردە،
ئاخىرقى قېتىم بەس كۆردى چىۋىننى.

چىۋىن
گۈل قېتىدەك كۆركەم قاناتلىق،
ئىز يېڭىلاپ ماڭار ھاياتلىق،
تارىخ بىزگە تۇيغۇدىن قالغان.
يالغۇز ئىدىم، چىۋىنگۈل دېدىم
قونغىنى گۈلدۇر ياكى چىۋىن.

دۇنيا راستمۇ؟
ياكى يالغان؟
قىز سۆكۈتتىدەك جىلۋىلىك لېكىن.

چاقناپ مۇشۇك،
ئۆچتى پەلەمپەيدە.
ئۆچكەن ئادەم،
پەيدا بولار باشقا رەڭدە.
سائەت 10 دىن 11 ئۆتكەندە
چۆنتىكىڭگە كىردى كۆپ تەڭگە،
رىزىق ئايرىم ھەر كۈن، ھەردەمدە.

كوچىدا كېتىۋاتىمىز،
سۆڭەكتەك ئاپئاق كۈندۈز
قارا كۈچ، ئېرىۋاتقان يۈز.

لاك سۈرگەن تىرناق
كۆتۈرۈلدى ھىلال ئايدەك،
پىنھان، سارغۇچ چاچلارنى ئويناپ،
پەسلىدى نازلىق قۇلاقنى بويلاپ.
ئۇشتۇمتۇت بۇ شەھەردىن چىقىپ كەتتىم
قان تېمىپ تۇرغان باشلارنى ئويلاپ. . .

تىلىمىزدا تاڭسۇق تەم،
تېرىمىزدا ئىزلار نەم،
ماسقاتنىڭ كوچىسىدا.

ئەركىن ئاسمان، ئەركىن چاقناش
خرۇستال جام، قاندەك چاڭقاش.

3

كۆردۈم ئۆزۈمنى
خەلپە كوچىسىدا
ئەينەك تام بىلەن ياز ئارىسىدا؛
شاھزادە ماڭار شىكارغا چۆچەكلەردەك،
يىگىتلەر ئىنتىلەر يارغا چۆچەكلەردەك ،
زۇمرەت سۇ تولار يازغا چۆچەكلەردەك.
ئەينەكتە ئۆزۈمنى كۆردۈم كۈمۈش رەڭ،
ئېغىر خىيالىلار يەلپۈنەر پەردەك.

ئۆزۈمگە ئۈچ قېتىم نەزەر

1

ئىسسىق ئاپئاق
پۇۋلەنگەن مامكاپلاردەك،
تىرىكچىلىك يوللىرى تاردەك.
تام تۈۋىدە
ئىككى قارا چۆمۈلە
تالىماقتا ئۈچىنچىسىنى. . .
بىر دەم قاراپ تۇرغىنى مەن،
جىمجىت يازدىكى ئارقا كۆرۈنۈش،
زىيتۇن دەرىخىدىن يىراق مەنزىرە.
ياشاش مەخپىي قىلىنغان ئۆلۈش،
تېرەم قانسىز سويۇلغان تېرە.
كېتىۋاتىمەن ئۆز يۇرتۇم تاردەك،
ئارقا كۆرۈنۈشۈم توزىماقتا
يول بويىغا مامكاپلاردەك .

2

مۇزدەك شاپتۇل شەربىتى
ئۇسسىغان ئادىل،
قۇرىغان نېرۋىلارغا
ئېقىپ كىردى ئەركىنلىكتەك
قەدىمكى تۇيغۇ.

چۈمبەلدىكى كۆز

ھىندى ئۇستام كىيىم پىچتى،
قارا رەختتىن
ئاپايى تىكتى

ياغاچقا،
مەرمەرگە،
يالقۇنغا.

كۆز بەردى بىر جۈپ
خۇدا ئۇنىڭغا.

بىر جۈپ كۆز رەختتە
سۆزلەيدۇ ئەرمىچە ــ
قۇرئاننىڭ تىلى.

گاسمۇ ئاڭلايدۇ
گاچىمۇ ئاڭقايدۇ.

ئۇستۇمدىكى كۆپ كۆزلۈك ئاسمان،
سىرلارغا ئۇن ــ تىنسىز بولىمەن رام.

ئىرانلىق

«شاھنامە» دىن چىقىپ
ماڭا ئۇنلۇك بىر بېقىپ
كۆكتات بازىرىدىن كەتتى ئېقىپ،
ئادەم دېڭىزىغا.

شوخلىنىڭ رەڭگى 5 ـ ئايدا،
ئۇيغۇر بولسا يەنە شۇ جايدا،
قەدىمكى 5 ـ ئايدا.

ئىران بىلەن تۇران سۆزلىشىدۇ
تىل ئارقىلىق، تىغ ئارقىلىق،
كۆپ ئەسىر كېيىن تېلېفون ئارقىلىق.

ئىرانلىق غايىب بولدى،
ۋاقتىمدا غىل ـ پال كۆرۈنۈپ.

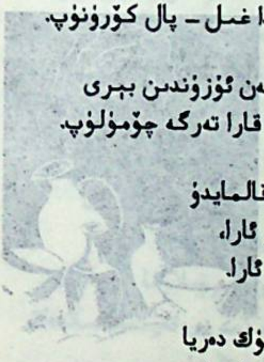

بىراق مەن ئۈزۈندىن بېرى
كەتتىم قارا تەرگە چۆمۈلۈپ.

ئادەم يوقالمايدۇ
ئادەملەر ئارا،
زامانلار ئارا.

مەڭگۈلۈك دەريا
مېنى يۇماقتا.

چۇمبەلدىكى كۆز

ھىندى ئۇستام كىيىم پىچتى،
قارا رەختتىن
ئاپايى تىكتى

ياغاچقا،
مەرمەرگە،
يالقۇنغا.

كۆز بەردى بىر جۇپ
خۇدا ئۇنىڭغا.

بىر جۇپ كۆز رەختتە
سۆزلەيدۇ ئەرمىچە ـ
قۇرئاننىڭ تىلى.

گاسمۇ ئاڭلايدۇ
گاچىمۇ ئاڭقايدۇ.

ئۇستۇمدىكى كۆپ كۆزلۈك ئاسمان،
سىرلارغا ئۇن ـ تىنسىز بولىمەن رام.

ئىرانلىق

« شاھنامە » دىن چىقىپ
ماڭا ئۇنلۇك بىر بېقىپ
كۆكتات بازىرىدىن كەتتى ئېقىپ،
ئادەم دېڭىزىغا.

شوخلىنىڭ رەڭگى 5 – ئايدا،
ئۇيغۇر بولسا يەنە شۇ جايدا،
قىدىمكى 5 – ئايدا.

ئىران بىلەن تۇران سۆزلىشىدۇ
تىل ئارقىلىق، تىغ ئارقىلىق،
كۆپ ئەسىر كېيىن تېلېفون ئارقىلىق.

ئىرانلىق غايىب بولدى،
ۋاقتىمدا غىل – پال كۆرۈنۈپ.

بىراق مەن ئۇزۇندىن بېرى
كەتتىم قارا تەرگە چۆمۈلۈپ.

ئادەم يوقالمايدۇ
ئادەملەر ئارا،
زامانلار ئارا.

مەڭگۈلۈك دەريا
مېنى يۇماقتا.

قارايمەن تالاغا دېرىزىدىن
گۆگۆمنىڭ يىپەكلىرى چۈشمەكتە يەرگە.

تۆگمىلەر
ئىسسىق تىلى بىلەن
يالاشقا باشلايدۇ يېقىن قۇملۇقتا
ئەربەلەرنىڭ شىلىمشىق كېچىسىنى.

بوش ۋاقتىم

رادىئونى ئېچىپ قويدۇم.

يالايمەن بوش ۋاقتىمنى،
بالىلاردەك ئاچكۆزلۈك بىلەن
ئېرىمەكتە ئۇ ماروژنىدەك.

ئەقىلدە ھېچكىمدىن قېلىشمايمىز،
بىراق ئاجايىپ چىدىدۇق بىز
چۈنكى ئادەم ئىلاستىكلىق.

ئوتتۇرىدا خاقاننىڭ ئېتى
نەيزىلەرنىڭ ئۇچىدا قۇياش
مەغرۇر شەھەرلەر يۇيۇلار قاندا.

كاللام كىتابتىن ئېغىرلاشقاندا
ئويلايمەن تالانىڭ بارلىقىنى.

ئاسمان ئەركىن قىلىدۇ مېنى
ئاسلان ئوينايدۇ قۇيرۇقىنى،
ئايال ماڭار ماڭغاندەك ئارال.

قورۇۋاتقانلار مەن كۆرۈپ تۇرغان
سۇنغان كىشىلەر ماڭا قول سۇنغان،
مەن ئۇلارغا سۇ ئىزدەپ كۈندە
قىرغىقىمدا كۈتىمەن تەنها
شارقىرايدۇ مەڭگۈلۈك دەريا.

ماي، سۇسىز ئاي
تەن ئەينىكىدە يالقۇننى كۆردۈم،
گەپ قىلماقتا سۇ ئايالىمغا
مەن ئاشخانا ئۆيگە كىردىم . . .

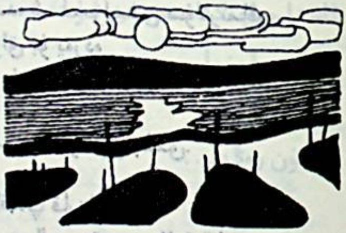

سۈنىك تىلى

چۈشەنمەيمەن سۈنىك تىلىنى،
قۇرغاقچىلىق بولغان چاغلاردا
ئۆرتىسە كۈن يۇرتىنىڭ دىلىنى.

قان قارام ھەۋەس
ئەرلەر ئۆلىدۇ،
بوۋاقلار تۇغۇلمايدۇ،
بىراق كىشىلەر سۇغا ئاتاپ
نەزىر قىلماي ئۇنىمايدۇ.
مەن تونۇمايمەن سۇ ئىلاھىنى
قىزلار تاشلانسىمۇ نىل دەرياسىغا.
مەن بىلمەيمەن سۇ دۇئايىنى
تولسىمۇ مەسچىتلەر يىغا ـ زارىغا.

ئەي، ئانارى پىشقان قىزلار
مەن چاڭقاپ كەتتىم .
ھەي، يېزىلىۋاتقان شېئىر
ھاياجىنىم تېخى چىقمىدى.
چۈنكى مەن خەتەرلىك پلانىتىدىكى
ئەڭ چوڭ ئىچكى قۇرۇقلۇق شائىرى.

چېچەكلەش

باش قېتىنچىلىقتىن بولماي نېرى بىز
كۆندە چۈشىدۇ بىر قات تېرىمىز.

كۆنلەرنىڭ ئەينىكىدە
بىر ئادەم بىر كۆندە نۇرغۇن ئادەم
بىر كىم توساتتىن باشقا نەرسە.

گۈللۈكتىن ئالدىراش ئۆتۈۋاتسام
ھەسەل ھەرىسى ئۇچۇپ كېلىپ
ئاستا قونۇۋالدى پېشانەمگە،
ئاستا چېچەكلىدىم مەن شۇ دەمدە
بەرگىم قىزىل،
ئاق،
ئالتۇن رەڭدە..

ئاۋستىرالىيە قويىنىڭ كاللىسى

جىق ۋاقتىم يوق،
تومۇز كەلگەندە
تومۇز غىلاردەك،
كۆن بويى چىرىلدايدۇ.
ئۇلار قۇرتتەك قىمىرلايدۇ،
مەن ئۆزۈمنى ساقلىشىم كېرەك.
ئاۋستىرالىيە قويىنىڭ كاللىسى
ئېسىمگە كەلدى كېيىنرەك.
قاسساپ ماڭا كۆلۈمسىرىدى
بىردىنلا مېنى باستى تىترەك.
قويىنىڭ قەبىلىسى
يوڭدەك يۇمشاق
ئۆلۈمگە غەرق بولغان.
ئاي تولغان
يورتۇمنىڭ ئاۋاق كېچىسى،
ئايۋاندا ياتسام ئېزىلىپ
بەزلەر ئىدى پاشىلار كېلىپ،
ھەممە شىلدىرلىشى سۇلارنىڭ.
بىراق بۇ يەردە
ياز پۈتۈنلەي ئۇلارنىڭ. . .

مەقسەتسىز غېرىبلىق.

ۋاراقلاپ قايناپ
ئاۋستىرالىيە قويىنىڭ كاللىسى
بىر كېچەمنى قىلدى مەززىلىك.

ئاياللارنىڭ سىپھرى

سۇنىڭ ئاغزىدا ئاچماق يالقۇن،
ئۇنىڭ كەينىدە مىڭىپ يۈرەر ئەر
تاپالماي ئۆزىنى، رىئاللىقىنى.

ئەر ھەممىدىن ئايرىلىپ قالدى،
سەزدى بۇنى
خوتۇنىنىڭ كوتۇلدىشىدىن،
ناشتىدىن كېيىن، بىر كۈنى سەھەر.
نەزىر – چىراغ سۇپىسى شەھەر
ئاياللارنىڭ،
ئاياللار ئۆتەر سۆرەپ ئۆلۈك ئىتنى
ئۆلۈك ئىتنى ئەر دەپ ئاتالغان.
ياكى ئەر ئۆي يولۇقىسى كۆلۈمسىرەۋاتقان.

ئادەم ئاتا يىغلىدى
سىيلاپ ئۆزىنىڭ قوۋۇرغىسىنى،
چۈنكى قوۋۇرغىسى ئەگرى ئىدى
تۈزلىگىلى بولمايتتى ئۇنى.

ئەي، بومبىدەك ئەر
ئايرىپ يۈرمە سۇت بىلەن سۇنى

قورقفان ئىش يۈز بەرگەندە

خوراز چىللىدى،
چۈش ۋاقتى ئىدى
مەن شېكسپىر دراممىسىنى تاشلاپ،
ئالدىراش بۆ شېئىرنى كەتتىم باشلاپ.

چۆچەكلەردەك ئەرەبلەر ئارا
كۆندۈم ياشاشقا بارا ـ بارا.
ماڭىمەن كوچىدا چىلىق ـ چىلىق ھۆل،
ئىچىمەن سۈت ـ ھەسەل باغرىم يارا.

ئېغىر قىسمەتكە بېرىپ بولدۇڭ تەن،
كىچىك يۈكنىمۇ كۆتەر ئەمدى سەن.
قورقۇنچلۇق ئىشنى كۈتۈپ
6 ـ ئاي كىرىپ قالدى،
دەل ـ دەرەخلەر ھېرىپ قالدى
يول بويىدا.
يالاڭ ئاياغ قېچىپ كەتتىم
قورقفان ئىش يۈز بەرگەندە.

سەن كەلگەندە
چىقتىم رىمدىن،
مىسىرنىڭ ساھىبجامال خانىشىدەك
چاچلىرىڭ دولقۇنلىغان ئالتۇن كەچتە.
تۇرمۇش باتۇرلۇقىغا ئۆگىتىدۇ
كۆتمىگەن قورقۇنچ قالدى ئەستە.

ئاۋغان قاسساپ

ئاۋغان قاسساپ
گۆشنى قاساپ،
بۇرۇتىنى شاپ ئېتىدۇ
ناسۋالنى كاپ ئېتىدۇ.
سەن قەيەردىن دېپ سورىساڭ
يۇرتىنى ماختاپ كېتىدۇ.

ئافغانىستان تاغلىرى دۇنيادا يوق
ئافغانىستان باغلىرى جەننەتتە بار.
يېمەكچى بولساڭ ئۈزۈمىنى زە،
ھەممە نەرسىنى يەپ بولۇپ يە
بولمىسا ھالۋاڭدىمۇ يوق مەززە...

قالدىم سۆيۈملۈك يۇرتۇمنى ئويلاپ،
ئاۋغاننىڭ گەپلىرى چۈشەر تورۇكلاپ
گۆش توغراۋاتقان دۆشنى بويلاپ.

قان يۇقى تېرە.
چاچراپ چىققان كۆز.
ئۈۋۈلغان چىشلاردا يېرىم جۈملە سۆز.

يىرتما ئايالنىڭ نىقابىنى،
سۆزۈك تىرىلەرنىڭ ئاستىدا زەھەر.
ئايالLARنى چۈشەندۈرمەي قوي!
زوقلان ئالدىڭدا بىر نەپىس مەرمەر
ئۇ ماڭالايدۇ، سۆرەلەيدۇ ئۇي.

تەنلەر گۆگۈمىدا شەپەق رەڭلىك توي
ئىرىۋاتقان تاش — ئەرنىڭ قۇياشى.

ئەرەب كالېندارى

تاڭ ئاتتى،
شەھرىزاد ھېكايىسىنى توختاتتى.
ئەزان ئاۋازى چايقاپ شەھەرنى،
دېڭىزدا مونچاقتەك يۇلتۇز كۆيىنايتتى.

قاغجىرىغان يەرلەر تېنىدىن
ئېتىلىپ چىقار ئىسسىق ماي.
ھېكايىنى توختاتتى ئەرەب
يۇگۇرۇپ ئۆتكەندە كوچىدىن ئاي.

قۇرئان بىلەن شەيتان ئارىسىدا
بايلىق بىلەن ئايال ئارىسىدا
قەد كۆتۈرگەن جەننەتتەك شەھەر.
شەھرىزادنىڭ ھېكايىسى داۋاملاشماقتا،
دېرىزىلەردە ئۇيقۇلۇق سەھەر.

ئەرەب كالېندارى
سىرلىق، ئاستا.

ئىچ ـ باغرى چىچىلغان.
قوڭۇر تۇپراقتا ئىچىلغان
ھۆپپىدە سۇيۇق قىزىلگۈل.
ئەما ئەينەكتە ساھىبجامال.
بوۋاقلارنىڭ ئەرۋاھى شامال
ئۆيدىن ئۆيگە ئۆمىلەپ كىرەر.
ئانىسىغا ئىسىلىپ يىغلار
دادىسىغا يامانلاپ
ئۇمچىيىپ بېرەر.

ئەما ئەينەكتە ئادەملەر ئۇزەر،
قىستاق كوچىدا تىرىك قالغانلار،
پىكىرسىز دەملەر شۇ قەدەر گۈزەل.
تۇن ئەينىكىدە بىر ساھىبجامال،
چوڭقۇر قاغجىراش،
سۇپسۇزۇك بولمىغان قامال،
تەن ئۇپۇقىدىن كۆتۈرۈلگەن كۈن.

ئەينەكتە بىر مىكىنجىن موماي.

غەلىتە كۆرۈنگەن ئاۋغان بوۋاي
گۆش پارچىلايدۇ كىيىملىرى قان.
دۆشتە پارچە ـ پارچە قوي سىڭىرى
پارچە ـ پارچە ئادىملەر سۇنغان. . .

ئېگىز كېمىلەر دېڭىزدىن ئېقىپ كېلىدۇ،
ئېگىز ھاۋىلىقلار شەھەرلەرنى كېسىپ ئۆتۈپ
ئەسلىمىلەرنى يېڭىلايدۇ.
ئەي ئوتلاقلارنىڭ خاقانى، تاجىڭغا قىستۇرۇلغان بۈركۈت
پېيىدىن غۇرۇرلىنىمەن.
ئاستىڭدا چاپچىپ تۇرغان ئاتنىڭ ئاق رەڭگىگە دۇئا قىلىمەن.
شامال يۇلتۇزلىرى ئايغىرىڭنىڭ ئاق قاشقىسىدا ئەبەدىي چاق-
نىلاپ تۇرغاي.
مۇل شەھەرلەر ھاياجانلىق سىيلاشلىرىڭدىن ئاۋات بولغاي.
جاراڭلىغان ئاۋاز، پاكىستانلىق ھامماللار
تۆمۈر ساندۇقلارنى چۈشۈرمەكتە.
ھايات دولقۇنى ئېقىتىپ كەلگەن سەرگەردانلار،
پۆۋلەنگەن ماماكاپلار.
ھەيۋەتلىك پول يولۇۋسى ئادەملەر ئارىسىدا كېزىپ ھۆركىرەپ.
ئورنۇم ئەمدى ئۆپۆقتا ئەمەس، ئىنگىلىنكەچ ئۆپۆق پۇلنى دەپ.
ئاھ ناتونۇش ئىككى سودىگەر، ئانا تىلىمدا قىلماقتا گەپ.
ئۇيغۇر تىلى كۆيمەكتە كۆك يالقۇن چىقىرىپ دېڭىز سۈيى
ئۈستىدە.
تىلىم كېكەچلىمەكتە تارىخنىڭ ۋاراقلىرىدەك ئۆزۈندىن بېرى
كۆيۈۋاتقان چۈش پەيتىنى.
تىلىم تېتىماقتا، نېمىدېگەن ئازابلىق خرۇستال جامدا شېكەر
قوشۇلغان قەھۋە ئىچىش.
ئۆزىنى سۆيمەيدىغان ئىككى ئادەم قارغىماقتا ئۇيغۇر تىلىدا،
كافېتېرىيادا ئولتۇرۇپ.
مەن ئۇلارنىڭ پىكرىگە قوشۇلمايمەن.

راشىد پورتى
ھارغىن كىشىلەرنى كۈتۈۋالىدۇ.
مەغلۇپ زامانلارنى ئۇزىتىپ قويىدۇ.

ئىككى ئۇيغۇر راشىد پورتىدىكى كافېتىريادا

يۇلتۇزلار كۈندۈزدە سۆزلىشىدۇ،
چاقنىمايدۇ.
يەر شارى ئالەمنىڭ بىر چېتىدە
ئاڭلايدۇ
ئېسىدە ساقلىمايدۇ،
— دۇبەي [1]شەھىرىنىڭ مونولوگىنى.
دېڭىز سۈركىلىدۇ، ئېچىلىدۇ
ئادەملەر مەڭگۇ بولغانمايدۇ،
يۇتىلىدۇ، يۇمشايدۇ، چېچىلىدۇ.

كونا ئىككى قولۋاق تۇرار لەپەڭلەپ،
بىر تال بويۇن تۇكى بېلىقئالغۇنىڭ
سېمونت ئۇستىگە چۈشتى لەيلەپ.

راشىد پورتى
هارغىن كىشىلەرنى كۈتۈۋالىدۇ
مەغلۇپ زامانلارنى ئۇزىتىپ قويىدۇ.
ئىككى ئۇيغۇر كافېتىريادا ئولتۇرۇپ
CEASERرىمدا ئولتۇرۇلغان كۈنلەردەك
سۈس كەيپىياتنى كۆتەرمەك بولىدۇ.
مۇڭلۇق كۆزلىر پات ـ پات سىيلە قىلىدۇ،

---

① دۇبەي — ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىنىڭ سودا شەھىرى.

كىرگۈم يوق بۈگۈن سۇپېر ماركىتقا①
سەرسان بولغۇم يوق سېنى دېمىسەم
كۈنلەر بەك ئۇزۇن، ھايات بەك قىسقا.

سائەت مۇنارىدا بىر توپ كەپتەر
ۋاقتىمىزنى يېمەكتە چوقۇپ،
كونا ئوردا ئالدىدىن ئۆتتۈم
جىمجىت گۈللەردەك قەسىدە ئوقۇپ.
گۈگۈم يىپەكلىرى گۈل باسقان يىپەك
تاغ چوققىسىدىن يىپىلار پەسكە،
خۇش پۇراپ تۇرغان كېچە تۇساتتىن
تەن گۈللىرىنى سالىدۇ ئەسكە.

كىردۇق كەچكە
دەرەخلەر بىلەن،
قويرۇقى نۇردەك سوزۇلغان
پەشتاقتىكى مۈشۈكلەر بىلەن.

ياشلىقىمىزنىڭ كۆك كېچىسىدە
كۈمۈشتەك ئاي كۈلىدۇ لىۋەن.

مۇڭ باستى مېنى
ئىككىمىزنىڭ دەرىخى قېنى؟
دەرەخ سەرسان قۇشنىڭ ۋەتىنى.

ئەلئەيننىڭ يېشىل تېرىسى
قاپلىماقتا مەن بىلەن سېنى.

① سۇپېر ماركىت: دەرىجىدىن تاشقىرى بازار، تاللا بازىرى.

ئەلئەيىننىڭ تېرىسى

ئەلئەيىن شەھىرىنىڭ تېرىسى يېشىل
خىياللىرى ئاق
فونتان ئۈستىدە.
ھەر خىل رەڭلىك ئادەملەر ئۇخلار،
تۆگىلەر يېشىل قۇمنىڭ چۈشىدە.

خورمىلىق باغلار جەننەت تۇسىدە
قاشا تاملاردا ياز قانىتى.
خورما شاخلىرى يالقۇنلايدۇ كۆك
ئۇتلايدۇ كەچتە قۇياشنىڭ ئېتى.

قەدىم ئەرەبلەر ئاق توشقانلاردەك
ياشار بەھۇزۇر، سېخىي، كەڭ قورساق.
رەسۇلىللانىڭ نۇرلۇق چېھرىنى
ئەسلىتىپ ئۇندا ئولتۇرساق ـ قوپساق.

كوچىلار ـ دەريا سۈيى سۈپسۈزۈك
ماشىنىلار ئاق، قىزىل بېلىق.
يۇنۇس بېلىقنىڭ قورسىقىدا بىز،
چۆچەكلەردىن چىقىپ كېلىمىز،
بىردىنلا ئۇيغۇرنىڭ رېئاللىقىغا.

يانچۇقۇم دۆڭ ، سېنى دېمىسەم

روھىڭلارنى باسىمسۇن تۇپا
پەرىشتە سىلەرنى يۇيۇپ تۇرغاي،
بىز قىر ئەمەس، بىز بۇيۇك چوققا.

كۆرنىسىلەر، بىرى مىڭ بولغاي.

دۇبەي شەھىرى تىلسىمات ئەينەك
يۇتكەن دەرەخ ئورماننى ئىزدەر،
يۇتكەن ئۇيغۇر ئەينەك ئىچىدە
زامانلارنىڭ سىپھرىدىن ئۆزۈپ
چىقار ئاخىر ئۆزىنى سوزۇپ.

يۇرتداشلار

يۆتكەن دەرەخ ئۆزىنى ئىزدەر
كوچىدا،
ئورۇق ئىرۋاھلار ئۇيغۇر بىز دەر،
ئۇيغۇر ئۇيغۇرغا تارتىلغان پەردە.
پولۇ بىلەن لەغمەن بار يەردە
ئۇيغۇرنى كۆردۈم.

كۆزۈمگە قىزىلگۈلدەك سۇرتەي دېگۈچە
يۈرىكىمگە سانچىلىپ قالدى تىكىنى.

ئەي، قوپاللىق قىلغۇچى سۆيىمەن سېنى،
ئەي، باغرىنى تىلغۇچى سۆيىمەن سېنى،
ئەي، زامانىنى سىيلىغۇچى سۆيىمەن سېنى.

غازاڭدەك يۈزلەر
ئۇچار دۇبەيدە ،
دۇنيا ئالتۇن يىپتا توقۇماقتا تور،
پۇلغا مىنگەنلەر قىلىدۇ بەيگە.
ئەي سودىگەرلەر پۇلنىڭ كۆزى كور
يۈرىكىڭلار ئادەمنى تويغاي.

ناماز بامداتقا ئەزان

بۇ چاغدا
چۈشسىز شەھەر،
دېڭىزنىڭ ئەينىكىدە
كۆكۈش يالقۇنلار،
بېلىقلارنىڭ ئاغزىدا سەھەر.

چىقتىم سەدىپتەك
مەسچىت يوپيورۇق،
تىلىم ئۇپۇق.

ھەسەنشىرىك

بۇرۇتىنى تەۋرىتىپ
بىر بوغۇم ماڭىدۇ،
بىر مىسرا توختايدۇ،
بىر كېچە ئۇخلىغىلى قويمايدۇ
ئاشخانا ئۆيدىن چۆشۈمگە كىرىپ.

مەن ۋەھىمىگە كۆنۈپ كەتكەن
ناشتىدىن كېيىن ئىشقا بېرىپ.

كىشىلەر توپى كاللەكلىشىپ
ئېرىيدۇ،
ئاقىدۇ،
قاچىدۇ...

ئىشىكىمىزنى مەھكەم تاقاپ،
ھېچ ئىش بولمىغاندەك ياشاپ
قورساق كۆپىكىمىزنى چىقىرىمىز
سۇۋۇرەكتىن.

ئانا ۋەتەن ئېسىمگە كەلدى
ئويغانغاندا بۆلەكتىن.

بېلىق تازىلاش

بۈگۈن چۈشتىن كېيىن
ئاق چېچەككە ئايلىنىپ
غەمكىن پۇراق چاچتىم.
باشقا ياز،
باشقا يول.

سۇ كەينىدە بېلىقلار
بېلىقنىڭ قۇيرۇقىدا قول.

قىڭراقنى ۋالىلدىتىپ
قوغلىماقتا سۇنىڭ روھىنى.

بىچارە بېلىق
تېنىدە ئىسسىق جان بولغىيدى،
ئۇمۇ ئۆزىگە خان بولغىيدى،
تۆكۈلدى ئالتۇن قاسىرقى.

بىراق ئۇ
پۇرىقىدا قارشى تۇرىدۇ،
قىلتىرىقى بىلەن بويسۇنمايدۇ،
ئاخىر غىچە.

شېئىر يازدىم كېچىچە
تۆكۈپ ئالتۇن قاسىرقىمنى.

يۇتسىمۇ تېز
قىلتىرىق بىز
بوغۇزىدا دۇنيانىڭ.

ساتىراشخانىدا

سۇ يۇلتۇزلىرى چاچلىرىمدىن ئاقماقتا.
بېشىمنى ساتىراشقا تۇتۇپ بەرمەيمەن.
ئىستىلاچىلار مۇشۇنداق كاللا كەسكەن،
ئىستېمالچىلار ماللارنى شۇنداق تاللىغان،
ئۆرۈپ - چۆرۈپ، قىيسايتىپ، سىيلاپ - سىيپاپ.
تەن تەمبۇرىدا بارماقلار ئويناپ
سېھىرلىك مۇزىكا تارقىلىدۇ.
چاچلىرىم جەڭدىن قايتقان ئاتلارنىڭ يايلى
ئىمپېرىيە يايلىقى — مېنىڭ بېشىم.
بېشىمدا ئالىقاننىڭ ئاياغ ئىزلىرى،
چاچلىرىم ئارا ئۆلۈم قىزلىرى
تىلسىز قاپقارا يۈرىدۇ ئۇچۇپ.
تونۇش كۈنلەردە بولمىسىڭ ئەركەم
ناتونۇش ئېيۇننى مەدھىيىلىگۈم يوق.

ئەينەك ئېيتىدۇ يالغان،
بۇدۇر چاچلىرىم كېسىلىپ
چاشقان قۇيرۇقىدەك قالغان.

بۇ مېنىڭ بېشىم ئەمەس،
بۇ ئىمپېرىيەنىڭ نەزىر بۇيۇمى
بۇ قوللارنىڭ سېھىر مەيدانى.

ئىككى رەت ئۆتكەندەك ئەينەك ئالدىدىن،
كېيىنكى ئىسمى شەپەققە تولدى،
تىك تاغ بىلەن ھۆل ئىدىيە كېسىشكەن
سەددىچىن سېپىلىنىڭ گۈگۈم پەيتىدە
ئۆسكەن موگولاردەك يامغۇردىن كېيىن.

4

مەن ھاۋادا ياشايمەن يىلتىزسىز،
ئۇ سۇدا ياشايدۇ يالغۇزسىز.

جۇڭگولۇق ئابدۇللا

1

ئەرمىلەر ئۇنى شۇنداق ئاتايدۇ

ھاجىتى چۇشكەندە ئەرزان سائەتكە،

ياكى شاۋتيەن

ماڭغاندا تاھارەتكە

ئەزان ئاۋازىنى ئاڭلاش بىلەن

ئەگىشىپ جامائەتكە.

2

ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشتىم

ئەخلەت ساندۇقى يېنىدا.

يالتىراق ئۇچماقتا قاناتسىز،

كوچىلار بويالغان ئىدى

قۇياشنىڭ ئىسسىق قېنىدا.

3

جىن شاپتۇل غاجىغاندەك

چىققاندەك سۇنىڭ جېنى؛

ئۇنىڭ دىنى —

ئىسلام،

ئايرىلىپ ھەممە نەرسىسىدىن

شاپائەتكە ئېرىشكەن كۈندىن باشلاپ.

ئۇنىڭ ئىسمى ئىككى بولدى

ئەمما مەن دەۋرلەر ئالدىدا ئەما
كۆرەلمىدىم ئىزدەپ شائىرنى.

ئەربكە ئايلانغان ئۇيغۇر شائىرى
ئۇيغۇرغا ئايلانغان ئاپئاق قوم تاغلار
توسۇۋالدى سۆزۈك ھازىرنى.

ئە. ئوسمان
ئۆيىدە ئاسمان،
كىتابلارنىڭ كونا ئىشىكىنى ئېچىپ
چىقماقچى بولىدۇ تالاغا قېچىپ،
بىراق، تالا يوق.

يىراق تۆت تام
خوتۇنى يېقىن ئۇپۇق.
شار پۈۋلەپ ئويناۋاتقان بالىسى ۋەتەن
دومىلاپ ئويلاۋاتقان كاللىسى ۋەتەن،
يېمەكتە ئەربچە شېئىرلىرىنى..
ھەزىم قىلىپ بولالمىدىم تېخىچە
كېچىنى ۋە مومدەك پىكىرلىرىنى.

سەھەر سۈزۈك تاش
كۆڭنىڭ كۆيۈكىنى پۈرايمەن
شېئىرنىڭ نەزىر سۈپىسىدىن.

شائىرنى ئىزدەش

(غايىپ بولغان شائىر ئە . ئوغا بېغىشلاپ)

كۆيگەن يىللارنى پۇرايمەن
شېئىرنىڭ نەزىر سوپىسىدىن،
ئۇرۇمچىنىڭ ئىسرىقدىنىدىن
خۇشبۇي قىزلار كۆتۈرۈلگەن.
گۇگۇمنىڭ ئەتلەسلىرى ئاستىدا
كونا كوچىلاردىن ئاي كۆرۈنگەن.
كوچىلار دەرەخلەرنى ياد ئېتىدۇ،
قۇشلار قۇشلارنى قىچقىرىدۇ،
ئۇيغۇر ئۇيغۇرنى سېغىنىدۇ،
توي ـ تۆكۈندە، ئۆلۈم ـ يېتىمدە
تىرىك قالغانلار جەم بولۇپ بىرگە.

ئوخشار سېھىرگە
چەت ئەل ھاياتى.

ئەسىرگە يېقىن يامغۇر ياغدى،
لىمون ساتقۇچى ئومىانلىق ئەما
كۆرۈنەتتى خۇشال يەنىلا،
ھەممە ئادەمنى كۆرۈپ تۇرغاندەك.

مىسىر گۆرۈچى

كۈندۈز ئېرىپكەتتى
رەڭمۇرەڭ شىشىلەردىكى
سۇيۇقلۇق ئىچىگە.
ئادەملەر كىرىپ كەتتى،
سۇپېر ماركىتتىن
ھەشەمەتلىك كېچىگە.

قول ھارۋىسىنى ئىتتەرگەچ
ئىتتىرىلىپ ماڭغىنىمنى سېزىمەن،
نامەلۇم كوچىلار تەرىپىدىن.
يۇرتنى تاشلاپ جاھان كېزىمەن.

تۇز، قايماق، بارماق ئۇچى
يالتىراق خالتىدا مىسىر گۆرۈچى.

مىسىر گۆرۈچى ئاق سەدەپتەك
سۇغۇرۇلغان نىل دەرياسىدا
پىشقان شىر تەنلىك ئادەم قېشىدا.

دەريا مۇئەككىلى دولقۇن ئۈستىدە
تارتىپ كىرىچنى ئوق ئۈزدى كۆككە
قىزلار ئاي كۆردى، نىلغا سەل كەلدى. . .

مۇشۇك مۇراسىمى

بىر بالا مۇشۈككە ئايلىنىپ قالدى،
بىر شائىر
ئەرەب قەلئەسىدە ئولتۇرۇپ
خانىشنى كۈتەر يوپيورۇق.

سائەت ئالتىدە چۈشىمەن ئىشتىن،
قوللارنىڭ بىر كۈنى ئاخىرلىشىدۇ،
قوملارنىڭ كۆكۈش زاۋال پەيتىدە.
ئوغلۇم ئوينار سائەت يەتتىدە.
يېنىمدىن بىر ئاسلان ئۆتتى سۈركىلىپ. . .

ئەركەك مۇشۇك پۇرىماقتا ئەخلەتنى،
تاۋۇز شاپىقىدىكى قىزىل ئىزلارنى،
ئەتىر شىشىسىدىن يۇلتۇزلارنى،
چىشى مۇشۇكنىڭ تۈكلۈك گۆگۈمىنى.

مۇشۇكنىڭ رەڭگىدە كارىۋات
ئاچ شىرغا ئايلىنىپ
قارايمەن ئىشىككە پات ـ پات.

بىر ئاپتوۋا، بەش ئاپقۇر

تۇرۇپكا ئەتىر ھىدى،
— ئاسترونومىيە ئۆگىنىشىم
ئاللاغا تېخىمۇ يېقىنلاش ئۈچۈن. . .
خوتۇنۇم شۇنداق دېدى،
تېلېفون قوش ئېچىلغان ھەشقىپىچەكتەك
ئاۋازى چۆشمەكتە بەرگى چېچەكتەك.

بىر دەمدىن كېيىن كوچىغا چىقتىم
يۈز يىلدىن كېيىن مەن كوچىدا يوق.

تۆت كوچىدا گۈللۈك دوقمۇشتا
بىر چىلاپچا بىلەن بەش ئاپقۇر.
چىلاپچىدىن قىيپاش ئاققان سۇ
قىيپاش تاشقا ئايلانغان يامغۇر.

بىر جۈپ كەپتەر تاش سۇغا قونۇپ
سۇ ئىچىدۇ ھۆل بولمايدۇ.
يالغان سۇلار، جىمجىت قانلار
ئاقسا ـ ئاقسا كۆل بولمايدۇ.

سۇلىرىمنى سېغىندىم

كىم شامال بەردى؟
ھال رەڭ يەلكەنلىك ئالتۇن كېمىگە،
يېنىك ئۇرۇلار كۈمۈش رەڭ پالاق
مىسىر خانىشى جىمىرلار پارلاق.
رىم قوشۇنى
ئەسىرگە ئالماقچى بولۇپ ئۇنى
ئۆزلىرى زامانلارنىڭ بولار تۇتقۇنى.

ئاھ، ئالتۇن خانىش — مىسىرنىڭ نۇرى
ئالتۇن رەڭ شاللىقلاردا گۈرۈچ ئۇسسۇلى.

چىقتى مىسىردىن
پاناھسىز قەۋم
چىقتى يۈزلىرىم يۈزلەر ئىچىدىن.

ئىستېمال قىزغىنلىقى قاپلىغان كېچە
كىرمەكتە دولقۇنلاپ سۇپېر ماركىتقا
ئادەملەر ئوخشايدۇ ئاچ قالغان كىتقا.

سېمىز ئوت

سېمىز ئوت
شامالنى ئىزدەيدۇ
يېشىل چىملىقتا.
روھسىز قۇرۇپ «قىز» دەيدۇ
ئىسسىق چىملىقتا.

سېمىز ئوتنىڭ پىنھان سۆزلىرى
ئېچىلىپ قاپتۇ چېچەك بولۇپ.
ھەپتە بولدى كەلمەي ئۆزلىرى
ئۆيلەر ۋەيران غېرىبلىق تولۇپ.

خوتۇن، خوتۇن
سېمىز ئوتۇم.
مەن قاقشال ئىيۇندا
كۆيمەكتە ئوتۇم.

روھىمدا يەلپۈنەر يېشىل قەدىمىڭ
يولۇڭدا تاشلار چېچەكلەيدۇ قوم.

ھېجىر قاچا.
قاتتىق سۇ.
تاش زامان.
يەر شارى بىر يوپيورۇق چېكىت،
تېلېسكوپتا قېنى بۇ ماكان؟
قېنى بىز، چۈشىنىنىڭ قانىتىدا
چۈشىن قانىتىدا غەم يەيمىز ھامان.

تايىنى يوق جىددىي ئىش ئۈچۈن
سېرىق بويالدى يەنە بىر كۈنۈم.

ھەيكەلتىراشنىڭ خىيالچان دىلى
ئەركىن سىزلارنىڭ تاش ھەيكىلى.

سىزلىرىمنى سېغىندىم،
تارىم دەرياسى
قىزىل ئاقىدۇ تومۇرلىرىمدا.

ئاق تونىغا چۈشتى ئۇزۇلۇپ
توپا باسقان ئۈمۈچۈك تورى.

— كۆڭلىرىنىڭ ھەممىسى ئوخشاش ئەمەس،
بۇگۈننىڭ ئەتىسى بار،
ئاللانىڭ ۋەدىسى بار،
سەۋر بىلەن كۈتۈڭلار،
ئىمان بىلەن كۈتۈڭلار. . .

ئىچىم يورىدى بارا ـ بارا
ئاي ئىمامنىڭ سۆزلىرى ئارا.

يۈرىدىم ئوغلۇمنى تېلېفوندا
زېرىكىپتۇ بەك،
خەن سۇلالىسىنىڭ ئەسكەرلىرىدەك
ئويۇنچۇقلارنىڭ قورشاۋىدا،
قورشاۋىدا ھەممە جاي.

ئىمام چىقىپ كەتتى
ئىچمەستىن بىر پىيالە چاي.

زېرىكىپ ماڭدىم تالاغا
ئىچىمدە خىرە ـ شىرە ئاي.

ئاي مەسچىتنىڭ ئىمامى

بالام تالادىن زېرىكىپتۇ.
تېلېفوندا سۆيدۈم مەڭزىنگ،
تېلېفوندا كۆردۈم غەمكىن ئاي
ئۆيىمىزنىڭ دېرىزىسىدە.

ئېرىپ كەتتىم مۇشۇكلەر بىلەن
ئەسلىگەندە تالانى.

ئىمام بىلەن تونۇشتۇم
ئاي چىققاندا،
مەسچىت تېمىدىن.
ئاي قورئاننىڭ ۋاراقلىرىدا،
ئاي بالامنىڭ سۇنۇق دىلىدا.

نىل دەرياسىدا چوڭ بولغان ئىمام
ھاياتى سۇ، كۆڭلى سۇپسۈزۈك،
كۆزلىرىدە مەككىنىڭ نۇرى.
ھاۋادانى ئوڭشاپ بەرمەكتە

چىقتۇق سەددىچىنىگە
كىتابتا سەھەر.
ئۇستۇۋىشىمىز كۆنىنىڭ قېنىدا
سىپىلنىڭ ئىككى يېنىدا
ھونلارنىڭ ھارغان ئاتلىرى
دەرەخكە ئايلىنىپ قالغان ئىدى.
ئەمدى سەن توپىغا ئايلانسىڭ
توپاڭدا « ئانا يۇرت » ھىدى.

3

ۋاراقلايمەن ئانا يۇرتنى
ۋاراقلايدۇ ئەرۋاھىڭ مېنى
ئاق چاچلىرى يەلپۈنگەن دېڭىز.
دېڭىز ئاستى ئوردىسىدا قۇم،
قۇم كەينىدە قۇرغاق يۇرتۇم.

4

تاش ياغماقتا ئۈستۈمدىن
قاراڭلار غېرىب ئادەم بېلىققا
تاشتا قۇرۇۋاتقان قۇيرۇقى.
چايقالماقتا مەڭگۈلۈك روھلار
يورۇق، جىمجىت ئەرەب قولتۇقى.

ئانا يۇرت

(رەھمەتلىك يازغۇچى زوردۇن سابىرغا)

1

ئەرۋاھىنىڭ قولى ئېشىكنى چەكتى
ئۆيۈمدە ئاپئاق يالتىرىدى نۇر.
نۇر ماڭدى، ئولتۇردى، مۆگدىشىپ كەتتى
ئانا تىلدا سۆزلەش بەك ھوزۇر.
ئەرەب قولتۇقىنىڭ ئىسسىقىدا
تەرلەپ تۇرۇپ بولغانتىڭ مېھمان،
رومانىڭنى ئوقۇماقتىمەن
ئەرەب قولتۇقىدا يېگانە، پىنھان.

2

نىقابىڭ بىلەن كۆرۈپتىكەنمەن
كۆزەينەكنىڭ سىرلىق كەينىدە
يالقۇن يۇتسا قىرى پەرىشتە.
ئۇ چاغدا بىز پويىزدا ئىدۇق
پويىز بېيجىڭغا ماڭغان،
بېيجىڭ سېمىز، ئاق شەھەر.
دەسسەپ سۆڭەكتەك پەلەمپەيلەرنى

تىتىلىپ،
سىتىلىپ،
پىشىپ يىتىلىپ...

سىرلىق چاقناپ تۇرار مۇزىيىدا
جەسەت ئاغزىدىكى ئالتۇن تەڭگە.

دۇپۇلدەر يۈرەك،
بىر تەڭگىنىڭ كەينىدە
رەڭمۇرەڭ سۈرئەت.

بىر تەڭگە چۈشتى دومىلاپ

بىر دىرھەم① چۈشتى جىرىڭلاپ
قولۇمدىن تاش پەلەمپەيگە ،
يوغىناپ، يورغىلاپ، جىمىرلاپ. . .

قول بىلەن پۇل ئارىسىدا
بىر ھازا، بىر ئۆمۈر، بىر دەۋر
باشلىنىش، ھاياجان ۋە سەۋر.
سۈتۈق بۇغراخان مازىرى،
لوندۇن پاي چىكى بازىرى. . .
كىچىككىنە بىر ئالتۇن تەڭگە
قەدىمى يەتكەن ھەممە يەرگە
شامالدەك يالتىراپ.

قوزغىلاي دېگەندە كىچىلىك پويىز
يەھۇدىي سودىگەر چىقتى ئالدىراپ.

بىر تەڭگە غايىبتىن چۈشكەن تەڭگە
ئادىملەر كىرەر يولۋاس رەڭگە
ئېتىلىپ،

① دىرھەم — ئەرەب ئەللىرىدە ئىشلىتىلىدىغان پۇلى.

ئۆزۈم ياپرىقىدەك مەيۈس ئىدىيە.
ياشاۋاتىمەن بېلىقتەك يۇمشاق
يىللار سۆزۈك مەن خىرە ـ شىرە.

دېڭىز بويىدا بىر يېشىل ئايال. . .
دېڭىز بويىدا بىر يېشىل ئايال ،
توشقۇزدى مېنى ياپرىقى بىلەن.
دېڭىز بويىدا
يوق باشقا ئامال
كۆك يالتىراقنى ئۆچۈرار شامال.

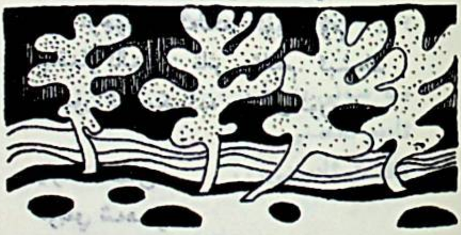

كۆك يالتىراق

ئىشىكنى ئاچتىم
كەلگ دېڭىزغا،
بېلىقتەك ھۆل كېتىۋاتىمەن
كىمە بىلەن.
كۆپكۆك سۇلار ئىسسىق يېقىندىن
تاش شەھەرنى سىيلايدۇ تېرەن
ئاۋازى لىۋەن.

ئىختىيارسىز قىزىل ئىز سۇدا
يىلتىزلىرىم قالدى كۆرۈنۈپ.
ئۆزىدىن ئايرىلغانلار
ئۆزگىدىن ئايرىلغانلار
قورال مەيدىسىگە توغرىلانغاندا.

مەن ئۇنىڭ يۈزىنى كۆرگەن
يېشىل ياز قىزىل بويالغاندا.

ئىبرەت ئالدۇق، ۋەھىمىدە
كوچىدا قاناتسىز كۆك يالتىراق،

ئازماقتىمەن ۋاقىت قەسرىدە
بورگىستەك ①گاھى.
يۈزسىز مېڭىپ كەلمەكتە ئۆلۈك
بىراق سەندىن نۇرلۇق چىرايى.

باشقا ئەسىردە
ئوق ئۈزدى يايىلارنىڭ ئەرۋاھى،
جان ئۈزدى سېپىت نوچى
قولىدا ئۆزىنىڭ ئۆلۈم خېتى
ئۆزى ئەكەلگەن.
ھەر ئىككىسى بىر يەردىن كەلگەن،
تونۇمايدۇ خەت.
بىرسى ئوقۇيدۇ ئۆلۈمنى بىر رەت،
بىرسى ئوقۇيدۇ ئالتۇننى پەقەت.

تونۇش كوچىدا
بىر ئەسىردىن كېيىنكى روھلار
بىر ئەسىردىن كېيىنكى مەرگەن.

سۇ سۇنى يەيدۇ
ئادەم ئادەمنى
ۋاقىت ئادەمنى. . .

① بورگىس — ئارگېنتىنا يازغۇچىسى.

سىبىت نوچى

— تارىخنىڭ تەكرار چاقچىقىغا

تالادا ئۇزۇن ياز
تاملاردا ئاق يالقۇن
بادام دوپپىنىڭ گۈلىدەك.
ھەي، قەشقەردىن چىققان نوچى
بېشىڭدا دوپپاڭ يوق، دوپپىدا بېشىڭ،
ئىشىكنى ئاچماي كىرىپ كېلىشىڭ
خۇش قىلدى مېنى توساتتىن
ئەسسالام ئىرۋاھ!

تۈنۈگۈن
دېگىنىز بىلەن تاشلار ئارا كەچ،
ئانا تىل بىلەن ئۇيۇق ئارا بىز،
يۇل ئۇچۇرۇپ كەلگەن ئۇيغۇرۇم.
چاقنار ئالتۇن: تاش. ئادەم. ئېشەك
ئالتۇن ئەينىكىڭدە سۇندى نۇرۇم.

يازماقتىمەن
دۇبەي شەھىرىدە
چۇش ۋاقتىنى سوزۇپ تاسمىدەك.

سېنى كۆردۈم،
شېئىرلىرىڭ ئۇسساتتى مېنى،
ئىچتىم تۈركچە قەھۋە
دەملەپ بەردى دىپ سېنى. .

قىزىڭ سۆزلەرنى ئوينىماقتا
تۇز قۇيرۇقىنى ئوينىغاندەك.
ئادىل ساھىلدا ئويلىماقتا
ئەركىنلىك ھەيكىلى دېڭىز بويىدا
مەشئەل تۇتۇپ ئويلىغاندەك.

ۋاشىنگتون
يۇمشاق بىتون،
يەپ رەڭمۇرەڭ ئادەملەرنى
بىر ئادەمدەك قويىدۇ ئاقلاپ.

پەخەس بول شائىر،
ئەرەبلەرنىڭ ئاپئاق سۆڭىكى
ئۇ يەر ـ بۇ يەردە تۇرىدۇ چاقناپ.

كۆيۈۋاتقان تىل

(ئەرەب شائىرى شەرق س ئەلمۇساغا)

قۇملار ئاقماقتا،
گۈل ياپرىقى قانات قاقماقتا ،
قىزلار جىممىدە ئېرىمەكتە .
كوچىدا
دۈپۈلدەپ سوقۇۋاتقان ياز.
تېنىمدە مەي بولغان ئۈزۈم
تىلىمدا شېئىر شەربىتى.
يۈگۈردۈم ئۆپۈقتىكى قېشىڭغا
غوزەكتىن ئالدىراپ چىققان پېتى.

ھاۋا نېمىدېگەن ئىسسىق،
بىراق سەن
پوپايكاڭنى كىيىپ
رەسىمگە چۈشتۈڭ،
ئاندىن مەن
224 ـ بەتنى ئېچىپ

ئەما بوۋاي
قولى بىلەن كۆرەر مېڭىنى،
ئوتنى، سۇنى، ھەممە نېمىنى.

بىز ئەشكنى كۆرىمىز ئېنىق
خاتا كىرىپ قالىمىز ئەمما.
گۇناھ نېمە؟ تۇرساقمۇ بىلىپ
تەن ئۈستىدە قولىمىز ئەما.

ھەسرەت بىلەن چىقتىم ئىچىمدىن،
دۇنيانىڭ چاقنىغان كۆز قارىچۇقى بىز
زىندە بولغان چاغدىمۇ ھەتتا.

ئەما

يىلتىزىم بىلەن بازارغا چىقىپ
ئۈن - تىنسىز قويسام بىر بېقىپ
لىمونىنىڭ رەڭگى چېكىدۇ ئازاب.
بېلىق ساتقۇچى ئۆز ئىشى بىلەن
سالام قىلىدۇ داستىكى بېلىق.
سېۋەتلەردە غەمكىن مېۋىلەر
توختىدىم ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ.

باققال كۆرمەيدۇ مېنى،
مەن ئازاب پەرىشتىسى.
باققال كۆرمەيدۇ مېنى،
كۆرمەيدۇ كەلسىمۇ باشقا كىشى.

بوۋاي
ئاسمىنىنى ئۇممانىنىڭ
ئويلايدۇ خىيالدىنمۇ كۆك.

خېرىدار بانان ئالىدۇ
قارا رەڭلىك باناننى.
ئالىدۇ پوستى قىپقىزىل
قارا رەڭلىك ئاپېلسىننى،
سېۋەتتىدىن ئەمانىڭ.

بۇ ۋاقىت قان توختىغاندەك
يىللار شارقىراتمىسى ئاستىدا.

بىر كۈن تۇگىدى
رەڭمۇرەڭ ئەينەكلەردە،
دېڭىزدىكى بىنالارنىڭ قارىسىدا،
قوللاردىن ئاق ئالتۇن ئاققان يەردە.

گۈگۈم چۈشمەكتە پەردە ـ پەردە،
تېرەم بىلەن ئۆزۈمنىڭ ئارىسىدا،
ئېيتقۇسىز ھارغىنلىق.

بىركۈن تۈگىدى

تۈكلۈك قارا قول
يېمەكتە
ئالتۇن بېلىقنى
ئۇپۇقنىڭ ئۈستىلىدە.

قالدىم ئاپئاق سۆڭەكتەك،
قايتقۇم بار ئەسلىدە
دولقۇنلار ھۆل ئەسلىمە
مەن يۇرتۇمنى يوغاندا.

قىز ئورنىدىن تۇرغاندا
بوشىغان شەربەت شىشىسى
چىقاردى گۈگۈمنى پۈۋلەپ.
كافتىريا بىردىنلا قالدى چۆلدەرەپ،
گويا بۇندىكى ئادەملەرمۇ تەك
بىر دەۋر چۈشكۈنلۈكنى ئۆتكۈزگەندەك.

بۇ ۋاقىت جىمجىت گۈلدەك،
بۇ ۋاقىت تېنىمدە يىلپىز.

ماڭا كىرەك ئەمەس ھەقىقەت
مۇھەببەتنىڭ توزدەك قانتى
پەرۋاز قىلسا ئۆيۈمدە پەقەت.

يۇمران ئەينەك ئىچىدە سەن،
قاتتىق سۆزلىسەم، بوشراق قارىسام
مەن تۇپراقتا، تۇن كېچىدە سەن.

بالىمىز
خۇشال ـ خۇرام ئوينار گۈللۈكتە،
مېھىر بىلەن قاراپ قالىمىز،
ئىشق مېۋىسى چۈنكى بالىمىز.

كوچىدىكى ئادەم ۋە ئۆيدىكى ئادەم

تاش ئۈستىدە تاش
سۆز ئۈستىدە سۆز
ئۆيدە ئاي تالادا كۈندۈز.
دىلدا يېشىللىق سۆزلەردە كۆز،
سۆزلەردە كۆز بەزى ـ بەزىدە.

ئائىلە
سۆيگۈ پەرىشتىسىنىڭ ئەتىر گۈللۈكى،
شەيتان مارايدۇ كېلىپ كۈنلۈكى.

ئەي خوتۇنۇم سۆيىمەن سېنى
يېڭى يالقۇنمەن ھەر كۈنى ساڭا.
خۇشبۇي چېچەكسەن كۈنلىرىمىدىكى
خۇش ئاۋازىڭ، ياپرىقىڭ، روھىڭ
چوڭقۇر، قات ـ قات ئورىغان مېنى.

كوچىدىكى ئادەم
ئېگىز ـ پەس،
چىرايلىق ـ سەت،
توغرا ـ خاتا.

قۇرتتەك
توپىدەك
قەغەزدەك.

ئەركەك پاشىمۇ تاپىدۇ بالا
يېشىل گۈگۈمدا چاقناپ ئەرلىكى،
بۈيۈك تۇيغۇلار قېنى مەندىكى؟

ۋۇجۇدۇمدا سۈكۈت ئىرى
خىتاب قىلار ئەرەب قىرى:
ئەرلەر قېنى؟

ئەرلەر ھاۋادا توپا ــ چاڭدەك،
ئەرلەر خورلۇقتا تورىدۇ تامدەك،
ئەرلەر يۇمشاق ئېرىگەن شامدەك.

ئەي ئاياللار تاشلاپ قويۇڭلار
شىر تۇغۇلغان كېچىگە بىزنى.
ئەي ئاياللار سولىشۇالماڭلار
پارقىرىغان شېشىگە بىزنى.

يۇلتۇزلارمۇ ئۆلىدۇ،
ئوتتۇرىسى ئاق
چۆرىسى سارغۇچ،
كۆك نۇر چېچىپ
يوپپيۇمىلاق.

ئەرلەر ئۆلگەندە
رەڭسىز، يۇمشاق.

يۇلتۇزلارمۇ ئۆلىدۇ

(شېئىر ئوقۇغان ئەرەب قىزىغا)

كۆرمىدىم سېنى
ئەرەب تىلى ئېچىلغان
غۇنچىدەك لەۋلىرىڭنى.
ئاڭلىدىم شېئىرىڭنى،
ئايالىم سۆزلىگەچ
گۈزەل يۈيۈۋاتاتتى.

سۇدا تاڭ ئاتتى
تاشتەك قاتتىق.

« ئەرلەر قېنى؟»
تاشتەك قاتتىق
تەگدى شېئىرىڭ.

قوللىرىمغا قارىدىم شۇئان
ئايالىڭدەك نازۇك، يۇمشاق،
ئاتامنىڭكىدەك ئورغاق تۇتمىغان
بوۋامنىڭكىدەك تۇتمىغان ياراق.

يۇمشاق مەن
تۆمۈر بىلەن تاش ئارىسىدا،
ھەتتا ئۆزۈمنىڭ قارشىسىدا،

تەن شېخىدا غەمكىن بىر چېچەك
بىراق، كۆنلەر مەڭگۈلۈك ئەمەس.
شۇنچە نۇرغۇن شىرلار تۇپراقتا
ئاۋغۇستتا ئەسلەرمىز كىمنى؟

ئۇقۇيمەن ئادناننىڭ شېئىرىنى،
ئاق رەڭلىك مەجنۇن ئۆتتى يېنىمدىن
تولدى بازار چۇقانغا بىردىن.

شىئىر

شىئىر ئاغزىنى ئاچقاندا
ئوقۇيمەن ئادناننىڭ① شېئىرىنى
ۋۇجۇدۇمدا يۇگۇرەر ئاق رەڭ.

ئۇزۇن قىينار چۈش ۋاقتى مېنى
ئىيۇل بىلەن قىلغىنىمدا جەڭ.

بازار
ئېرىپ چاپلىشىپ كەتكەن
تېرىسىنىمۇ ئىدىيەمگە بەك.
ئىسسىق مەندە قوزغار ۋەسۋەسە
ئەرەبلەرنىڭ شەيتىنىدەك.

كېتىۋېتىپ مەسچىتكە
ئويلاپ قالدىم
يۇلتۇزلارنىڭ ياشلىق دەۋرىنى،
يۇلتۇز توپى ياتقان قەبرىنى،
ئالەمدىكى.

① ئېتىل ئادنان: (1925 ـ يىلى) لىۋاندا تۇغۇلغان مەشھۇر ئەرەب شائىرىسى.

رەت قىلدى ئوغلۇم ئۈشتۈمتۇت:
— ماشىنا ئۇخلىماي تۇرۇپتۇ
دېرىزە تۈۋىدە. . .

ئوغلۇم بىزنىڭ دارىمىز،
رېئاللىقنىڭ يارا ئېغىزى
شەلۋەرەپ، يوغىناپ ئاققاندا.
چۆقان سالار بالىمىز
قولىنى پاشا چاققاندا،
لوڭقىنى ئۇرۇپ چاققاندا.

ئوغلۇم ئامراق سۇ ئويناشقا
تۇتۇپ، ھۆللەپ، ئاق مارجان تۆكۈپ.
ئادەم شەھۋەتپەرەس دەپ ئويلاشقا
باشلىدى چوڭلار ئۆزىدىن چۆچۈپ.

مەن بۇيۇك بولالمىغۇدەكمەن،
خۇدا شەيتانغا ئوقۇدى لەنەت. . .

مەن بالامدىن
سېھرىي رېئالىزىمنى ئۆگەندىم پەقەت.

ئوغلۇمنىڭ سېھرىي رېئالىزىمى

تال ـ تال كىرپىكلەر
ئاستىدا تاڭ.

— تايچاق دادا ماڭ
مەن مىنىپ. . .

گىلەمدىكى ئورماندا چاپماقتىمەن
ئوت يالقۇنىدەك گۈللەرنى ئېزىپ.
شادلىق مېۋىسىنى تاپماقتىمەن
ئوغلۇمنىڭ كۆزلىرىدىن.

— دۇبەيدە دېڭىز بار بالام،
— ئاۋا يەر دېڭىزمۇ؟
ئوغلۇمغا ئايان نەرسە سۇ.

دەرەخلەر قېتىپ قالغان بولاقمىدۇ؟
ئەتىگەنكى يامغۇردىن كېيىن.

لاۋۇلدىغان بىر پارچە ئوت
ئۆيدىن ئۆيگە يۈگۈرەر توندە.

دېڭىز دولقۇنى ئۇچراشقان يەردە
ئارقىمىزغا قايتساق ئەگەردە
سەدەپتەك ئاق.
سەدەپتەك ئاق شان ـ شەرىپىمىز
ئەگەر تارىخ قايتسا كەينىگە.

تەۋەككۈل قىلدۇق بىز بىراق
مەھرۇم بولۇشنىڭ يېڭى تەمىگە.

3

شېئىرىي يول بىلەن
بېرىش بارمىغانغا تەڭ،
ماڭدىم تەمتىرەپ ئېبۇزمىگە
ئۈستۈمدە يەنىلا بىر بوپا غەم.
يېڭىلگەنلەر يېڭىدۇ چوقۇم
قورىغانلار ئالار يېشىل رەڭ.

ئاتلىق ئادەم
كىردى دېڭىز ئاستىغا
سۈزۈك كوچىلاردا تونۇش كىشىلەر،
ئۆلۈك پادىشاھنىڭ قاسىرىقى يەنە
كۆمۈشتەك پارقىراپ تۇرۇپتۇ ئەنە.

بىراق مەن قايتتىم
ھەمدە ئېشەندىم
ۋاقىت يولىغا.

ئەبۇزەبىگە بېرىشنىڭ ئۈچ يولى

1

ئىشكنى قۇلۇپلاپ
يالغۇز، تەلتۆكۈس...
تالا كۆكۈش
كۆز جىمجىت، غۇۋا.

غۇۋا خىيالغا چۆكۈپ
قاتار - قاتار خورمىلارنىڭ
نەيزىلىرى ئاستىدىن ئۆتۈپ،
كىرىپ كېلىمىز ئەبۇزەبىگە.
قۇياش بىزنى كۈتۈۋالىدۇ
ئالتۇن بېلىقتەك قاسراقلار تۆكۈپ.

ھەممە ئىسسىق بىكەتتە.
تاۋۇز ساتقۇچى ئېرىمەكتە،
قۇشلارنىڭ تىلى كۆيدى،
تېرىمىزدە زۇمرەت سۇ ئۆلدى،
قايسى رەڭدە ياشايمىز ئەمدى؟

2

سۇنتىن چىقىپ
ترويا شەھىرىنىڭ سېپىلى بىلەن

بۆدۈنە يېيىش

تېرىسىنى سىيلىدىم،
قوللىرىم ياز گۇگۇمىدا،
پارتلىغان تەن.
ئېچىرقاپ ئىسسىق دەرەخلەر
كۆندۈزگە چاپلىشىپ كەتكەن .

سىيلىدىم تېرىسىنى
شاختا قالغىنى
بۆدۈنە ئىسمى.
جىسمى —
مىس قازاندا
چالماقتا دۇمباق.

ئوتنىڭ قوشۇنى بىلەن سۇنىڭ قوشۇنى توختىدى بۆدۈنىدە.
مىڭ ئادەم بىر بۆدۈنىنى ئىشتىها بىلەن يېگەندە
ئۇلۇغلار قىسسىسى روھىمىزدىكى ئاچلىقنى باسىدۇ.
بۆدۈنە يوقالمايدۇ، ئادەملەرمۇ.
بىراق بىز سۆڭەكلىرىمىزنى ئىزدەيمىز.
دەرەخلەر كېچىگە كىرىپ كەتكەن.
يۇلتۇزلار ئاسماندىكى ئىز.
بىز مەڭگۈلۈككە ئىشىنىمىز
ياتلارنىڭ شىلىمشىق ئارىسىدا.

ئەرزىمەس يىللاردا

سائەت بەشتە
يۇلتۇزلار چاقنايدۇ بەس ـ بەستە.
مەزىننىڭ بۇلاقتەك ئاۋازى
هاك تاملاردىن چىقار ئېتىلىپ،
قۇللىرىمدا سۇنىڭ پەرۋازى.

تېتىيمەن سەھەرنى ئاچچىق ئانار دەك،
چۈنكى بۇ چەت ئەل
يەنە بىر كۈن ياشىشىم كېرەك.

مەيدانىكى ئۆلۈك كۆك كەپتەر
ماشىنا ئەينىكىدە ئەكس ئېتىپ
ئىشلار دۆۋىسىگە بولدى دېمەن.
ئېتىلىپ كەلگەندە چۈشتىن كېيىن
مونچاقتەك تەر قۇيۇلدى پېشانەمدىن.

ئەي، يايلاق ئىمپېرىيىسىنىڭ سەييادى،
ئەي، مەڭگۈ تاشلارنىڭ تىرىك نەزىر بۇيۇمى،
ئەي، ئەرزىمەس يىللاردا ئۆزىنى شائىر دەپ ئاتىۋالغۇچى
تەرلىرىڭنى سۈرتۈۋال! . . .

هارغىن كەچتە،
قىزىل يۇلتۇزلار چاقنار بەس ـ بەستە
تومۇرلىرىمدا.

گۆش دۇكىنىدا

ئات يۈزلۈك قاسساپ
بىلىمەكتە پىچىقىنى
قاتتىق سەھەرگە.

شۇنداق، كالىنىڭ قېنى.

تىركەشكەن، چىڭ تۇرغان، پارچىلانغان
سۆڭىكىنى،
تاشلاپ كېتىپتۇ ئەبەدىيلىك جان.

ھەممە ئىنسان
ئۆلۈمگە ھۆكۈم قىلىنغان.
جازا مەيدانىغا كېتىۋاتىدۇ
كېسىم ئېنىق، ۋاقتىلا پىنھان.

شۇنداق بۇ مېنىڭ جەسىتىم.

ئانا تىل

بىز ئالتۇندەك تۇغۇلدۇق
پارقىرىغان قوڭۇر تۇپراقتا.

چۈشتى جىرىڭلاپ
ئۇيغۇر پەرىشتىنىڭ ئاغزىدىن
مۇزىكىسى سىڭدى قۇلاققا.

ئەي، ئانا تىل
سەرسان بولۇپ بىز
ئۇپۇقۇڭدىن كەتتۇق ئۇزاققا.

كۆكنار گۈلى
دېڭىزنىڭ ھىدىنى ئەكېلىدۇ،
خىيال ئۇزاق نەملىنىدۇ.

رادىئونى ئېچىپ قويدۇم.

ھاۋادا
گەپ قىلىدۇ.

سالقىن باغلار
نېفىت، قۇم تاغلار
رەڭگى ئۆزگەرگەن كىشىلەر تۇپى،
شەھەر ـ قىشلاقلار قاقشال جىم.

قەھۋە ئىچكەچ
يىغلىۋەتتىم.

دېڭىز دولقۇنى ئۆيگە كىردى.

يەمەنلىك باققال ماگدى بۆرۆلۆپ
سېتىپ بولۇپ باناناللىرىنى،
گۆگۆم ئۆنىلىك يېنىدا.
ئاي سارغىيىپ پىشقان
خورما شېخىدىن،
يۆزلىرىمگە چۈشتى نۇر.

تەنها بىر ئۇيغۇر.
مەن قەلئەدە
قەلئە ئۆتمۈشتە.

بۇ ۋاقىتنىڭ ئويۇنى.

بازاردىكى قەلئە

ماشىنا چاقى سويۇلماقتا تېز،
يوللارنىڭ قارامتۇل تېرىسىدىن،
قالدۇرماي ئىز.

قالدۇرماي ئىز ماڭىدۇ دېگىنىز،
كونا قەلئە ئۇنىڭ ئىشىكى
ئەگىپ ئاقار ئادەم دېڭىزى،

ئىسكىلىتىدەك تاشلاندۇق قەلئە
تاملار ھەرە چېشلىرىسىمان.
ئەينەك بىنالار بابىل مۇنارى
بازار قايناق غەپلەتتە ئىنسان.

ئۆزى تارىختا، ھازىردا تېنى
قەلئە ئىچىدە بىر يېشىل ئايال
تارقاتماقتا خۇش پۇرىقىنى.

ئېزىقتۇردى پەرىشتە مېنى ،
بۇ تەقدىرگە پۈتۈلگەن.
كۆتمىگەن قايغۇ
كۆتەر گۈل تۇتۇپ.

چۈش بولدى

بانان دەرىخىدە
چۈش بولدى،
بۇ خورازنىڭ قارارى
كۆتۈرۈلۈپ شاھانە تاجى.
قۇياش بىزنى سىيلاشتىن توختاپ
بېشىمىزغا مىختەك قادالدى.

مىڭلاپ ئادەم ئاشۇ ھالەتتە
ئاتىلىشقا كۆنۈك ئادەتتە.

مەن كۆۋرۈكتىن ئۆتۈپ
ئۆزىنى يوقاتقان ئادەمدەك
ئىزدەشكە باشلىدىم چۆچۈپ.
ئەلئىيىن شەھىرى تىرىلگەن چۆپ- چۆپ،
مېۋە بازىرى يېمەكتە ئۇزۇم
غايىب كوچىغا بۇرۇلدى يۈزۈم...

قۇرتتەك كىشىلەر توپى
غاجىماقتا شەھەرنى غېرىب.

ئاچچىقى كەلگەن قوغۇن

ئۆچتى پەيكارىم
رىم بۇرۇنقى رىم،
سۇ يەنىلا سۇ،
ئۆزگەرگىنى ئۇشتۇمتۇت تۇيغۇ.
ئادەم ئاجىزمۇ ياكى چۈمۈلە،
بىر سوتكا ئۇزۇنمۇ يا بىر دەقىقە،
يېڭى تېبىر كېرەك ئادەمگە.

يېرىلمىدىم قوغۇندەك
يا پىشمىدىم قوغۇندەك.

يۇلتۇز مېنىڭ ئۇرۇقۇم
مەڭگۈلۈكتە بىر تامچە ئادەم.
مەن قەيەردە جەھلىم تۇتقاندا!
بىر تىنىقتا بار ۋە يوق ئالەم.

كۆرگىنىمىز چۈش،
بىلگىنىمىز نۆل،
يېڭى تېبىر كېرەك ھەممىگە.

ئاڭلاش

قۇل سۆزى بەگكە يەتتى،
قوزغۇن سۆزى تەڭرىگە.
يۇقىرىدا تەڭرى ئاڭلىدى
تۆۋەندە ئادەم
— « ئىرق پۈتۈك »تىن

دەرەخلەر قايتتى،
ئاڭلىدىم،
كۆز پەسلى جىم.
ياشىدىم خىلۋەت تىڭشاپ كۈنلەرنى،
لەيلەپ چۈشمەكتە كۆزنىڭ يالغۇنى
قاقشال شاخلاردىن روھىمغا ئاستا.
شامال تۇپراقتا، ئاغزىمىز تاشتا،
جاراھەت قاپلىغان شەھەر ئاسمىنى،
يۇندا ئازگىلدا ئاي ئېيتقان ناخشا.

مەسچىت گۈمبىزى
جىجىيدۇ سۇكۇتنى

ئىشتىن چۈشكەن قوزىدەك ئادىل
ئالدىرايدۇ ئۆيىگە ھېرىپ.
بىز ۋاقىتتا ئۈزۈپ يۈرىمىز
ئىلىنىمىز ھامان قارماققا.
مېگىنىڭ كەينىدە ھېچنېمە يوق،
ئادەم كەينىدە ئالەم قۇپقۇرۇق
قارىماققا.

چۈش بولدى سۇدا،
سۈزۈك ئازاب چىقتى ئېتىلىپ
ئېچىشىمغا جۈمەكنى.

ئايالىمنىڭ قانىتى

قوياشسىمان تاجدا بېشى
11 ـ ئاي مەلىكىسى
23 چۆرىسى بىلەن
چىقتى قىشلىق ئوردىسىدىن.

تۇغۇلغان كۈن مۇراسىمى.

ئايالىم سەي قورۇماقتا
ئۇرىماقتا ئەتراپىنى
خۇشاللىقنىڭ كۆك نۇرلىرى.

سۆيگۈم سۈزۈك سۇ.
تۇشتى بۈگۈن ئۇ
بېلىق يېشىغا.

سۆيگۈم يېشىل تاغ.
كىردى بۈگۈن ئۇ
كېيىك يېشىغا.

سۆيگۈم ئېرەمباغ.
قاراپ ماڭدى ئۇ

تاملاردا چاقماق ئىزى،
نامازدىن قايتقۇچى ئۇن ـ تىنسىز ھالدا
تىڭشايدۇ ئالّلانىڭ تىۋىشىنى،
بېلىق كۆتەردى بېشىنى،
تېنىمىز سۇغا ئايلانغان
قېنىمىز ماگار،
يازار،
يوقىلار. .
گۆگۈمنىڭ قىزلىقىدا كۈن.

چۆكتۇم سۆكۈتكە شەيئىلەر بىلەن
مەڭگۈلۈككە ئاڭلىنىش ئۈچۈن.
يۇقىرىدا تەڭرى ئاڭلىدى
تۈۋەندە ئادەم.

زودىن ئىپتارغىچە

بېلىق گېلىدا تۇرۇپ قالدى تالڭ.
داستىخان. ئاي. چۈشىمىز قوللار
زولۇق يەيمىز خۇشال ـ خۇرام.

يەڭگەن كىشى ئۆز نەپسىنى
ئېرىشكىنى ئىلاھىيلىق.
تۇرمۇش بۈيۈك پەرھىز بىلەن
ئەرزىمەستۇر ئەسلى چىنلىق.

چوڭقۇرلىدۇق سەزگۈمىزگە
پاكىز، يېنىك، يېڭى قىممەت.
يۈزلەنگىنى غەيىپ بىزگە
تەقۋادارلىق — نازۇ ـ نېمەت.

ئۇپۇقتىكى ھارغىن مىللەت
ئىچى يورۇپ بولار تېتىك.

ئەمچەك سالماس بالىسىغا
كەچ كىرگىچە ئانا كېيىك.

ئاچلىق لەززىتىگە چۆمدۇق ھەدەپ
تەن بىلەن بۇژغۇنلار ئارىسىدا
يۈيۈلۈۋاتقان روھىمىز سەدەپ.

ئىپتار قىلىشقا باشلىدۇق،
بىر تال خورما، سۇ بىر يۇتۇم
بېلىق ئاغزىغا كىردى گۆگۈم.

چېچەك يېشىغا.
بىر توپ گىلاستەك كېلىپ قېشىغا
مۇبارەكلەپ سۆيدۇم بېشىغا.

سۆيگۈم كېلەر سۆيگەنسېرى
كۆيگۈم كېلەر تومۇز يازدەك.
تۇرمۇشنىڭ رەڭگى كۆپكۆك
ئۆيىمىزدە.
كۆيىمىزدە
ئاپتاپپەرەس ئاۋازى بار،
سۆزلەۋاتقان ئالتۇن كۈنگە.

11 ـ ئاي مەلىكىسى
پۇۋلىمەكتە ئىسسىق قىشنى
ياقايۇرتتىن، قوم قەلئەدىن.

كەلمىدى مېھمان ھېچ يەردىن،
توغۇلغان كۈننى ئىككىمىز
ئۆتكۈزدۇق مىڭ بىر كېچىدە.

ئايالىمنىڭ قانىتى
پەرۋاز قىلماقتا
شېئىر ئىچىدە.

قايتىمش

بۇرۇنقى تۇرمۇش
باشلىنىدۇ يېڭىدىن.

سۈزۈك پەلەكتە ئەرەب قورغىنى،
سۈزۈك ئەسلىمە چۆلغايدۇ مېنى.
يۇرايمەن سەھەرلەردىن
ناشتىلىق قەھۋەنىڭ خۇشپۇرىقىنى.
چىقتىم شەھەرلەردىن
قايتقان قوشۇندەك،
ئاي ـ يۇلتۇزلار مەيۇس يەلپۈنەر
يۇرىكىم كەپتەر كەبى تەلپۈنەر
كۆك قۇملارغا تولغان بۇ ئاخشام.

چاك باسقان خورما شېخىدا
قىش ۋە يېشىل قىلىدۇ داۋام.

تېلېفوندا ئېيتىدۇ بالام:
توختاپ تۇر دادا
تاپانچام چۇشۇپ كەتتى ئېلىۋالاي. . .

بىز ئۇزاقتا دېرىزىدە ئاي،
دېرىزىدە، دەرەختە كۆك قار. . .

مەرى ئىسسىق جاي،
گەرچە قىش پەسلى
قورالالانغان سۈيۈقلۇق.

ئاخىرقى ئىمارەت

ئايلىنىپ چۆچەكلەردىكى ئەلگە
تۆگە قۇشنىڭ تۇخۇمىسىمان
كۈمۈلدى ئىسسىق ئەسلىمىلەرگە.

ئۇ دېڭىزنى پۈۋلەۋاتقاندا
خۇشاللانغان زۇمرەت خەلقتەك.

زەر قۇملاردىن ئاڭلىدىم
پادىشاھنىڭ تىلاۋىتىنى.

كىتابىمنىڭ ئۇشبۇ بېتىنى
ئاچقان ھامان كۆرسەن
يۈرىكىمنىڭ چوڭقۇر قېتىنى.

دەل شۇ يەردە قۇملۇقتا
بىر قىزىلگۈل ئېچىلغان
ئىمارات قوي ئۇنىڭ ئېتىنى،
شېئىر دەپ بىل خۇشبۇيى ھېدىنى.

ئىزدېسەڭ ئەگەر
ئۇرۇمچىدە مەن،
يامغۇرلار ئېچىلغان
كېچىدە مەن،
چەك ئىشىكىمنى.

خانبالىققا ئىككىنچى كېلىش

تىرىلىمىز ئىككىنچى قېتىم،
بەزى قارلار ئېرىگەن،
بەزى قانلار سوۋۇغان،
سېھىرلەندىم ئەگمە كۆۋرۈكتە
ھۆل، قۇرۇق، تونۇش، ناتونۇش.
چۆل ئىچىمىز، كەڭ كوچىلار چۆل،
ئايالنىڭ يۇمشاق دەرىخى
ئۆسەر مەخپىي، گۈزەل ھەمدە ھۆل.
قاپلىغاندەك غېرىبلىق ئەرنى
ئۆلۈك ئاق قۇش قاپلىغان يەرنى،
مۇڭلۇق، پىنھان ئەسلىمىلەرنى.

قايتتى ئارتقا زامانلار، گۈللەر. . .
ھون ئاتلىرى توختىدى ئېگىز
شەھەر قوۋۇقى ئالدىدا.

ئەتىرگۈللەر چۈشمەكتە ئاستا . . .

دوستلار بىلەن ئۇچراشتۇق،
قايتقاندەك ھاياتقا
قايتتىم قىشتىن ئىككىنچى قېتىم.

توكلوكى كېچە

(2002--2003)

قىش دولقۇنى

قىشنىڭ چەكسىز، ئاپئاق دولقۇنى
سىمونتتا تالاشماقتا جان،
تولۇق يەرلەر ۋە كۇندۇز ئەل بولغان.

بىراق
سۇۋەرەك تىركىشىدۇ،
قان رەڭدە يامىشىدۇ
قورالغا، تەخسىگە، كىچىگە.

يەيمىز، ئۇخلايمىز
ۋەھىمە ئىچىدە.

كۇچ تولغان ئەتىياز،
ئايال جەسەتلەر تىرىلدى
قىرلىق تاشلار ياتقۇزۇلغان كوچىدا.
سىرلىق، قۇرغاق تىگىش لەززىتى
سۇۋەرەكنىڭ جىسمى ئۇچىدا.

كۆڭلىمىز سوۋۇدى تۇرمۇشتىن،
چاقنىغاندا ھەسەنشىرىك
جىمجىتلىق ئىچىدە.

ئەي، قارا كىچىدە
قارا تاش ئۇستىدە كىتىۋاتقان
قارا چۇمۇلىنى كۆرۈپ تۇرغۇچى،
نەقەدەر بۇيۇكسەن، بىلگۇچى ئەڭ
نەقەدەر كىچىكمەن ھەم قوڭۇر رەڭ!

كوچىدىكى ناغرا ئاۋازى

نۇرلار ئېقىپ تۇرغان بىر يارا
كۈن دەپ ئاتالغان.
تار ئۇچەيدەك كوچىلار ئارا
ھەزىم بولماي لۆمشۈيمىز ھامان.

سودا بىناسى ئالدىدا
ئىككى ئۇيغۇر چالماقتا ناغرا.
جەڭ ئاتلىرى ئەينەكتە ئۈزەر
بۇ پايانسىز سېمونت ئورمان،
خاقان تامدا، يېشىدا سۇ تاج
ۋۇجۇدىمىز چاڭقاشقا تولغان .

سىيلىماقتا يۇمشاق كەچقۇرۇن،
چاقنار ئاپئاق سۆڭەكلىرىمىز.
بىز
ئادەم ئاتىدىن قالغان يورۇق ئىز.

چىقتىم ئۆيدىن
ھەمدە ئۆزۈمدىن
مەنزىلىم تۇپراق.

بالام ۋە ئۇيغۇر تىلى

سۇدىن بۇرۇن سۆزلەيمىز قانداق؟
بار بول دېدى. ئاستا پۇۋلىدى،
ئاستىمىزدا قوڭۇر توپراق.

كۆككە كۆمۈشتەك
سانسىز قاسراق تۆكۈپ تۈن،
كۈن چىقتى.

كۈن چىقتى،
ئۆيىدى ئاپئاق، كۈندۈز قايماق،
بالام قايماقنى يالايدۇ.

بالام سۆزلەرنى ئاڭلايدۇ،
بالام سۆزلەرنى تاللايدۇ
سىيلاپ، پۇراپ، تېتىپ.

— دادا مەن نەچچە ياش؟
— تۆت ياش.
— دادا، چوڭ ئانام نەچچە ياش؟
— بەش ياش.
— دادا، كارىۋات نەچچە ياش؟
— ئالتە ياش.

ئۆلۈك بېلىقنىڭ قۇيرۇقىدا

سۇنىڭ ئەتىرگۈلى ئاق،
ئۇنىڭ قۇرغاق ئۆتمۇشىدە
ناينىاقلاپ، تولغىنىپ ئۇچار يالتىراق.

باللار ئويۇنچۇق كولىماقتا
سۇسىز كۆلنىڭ ئىچىدىن:
لاي چاقنار بوش شىشىدىن،
ئاي شەكىللىك كونا كەش،
نۇرسىز قارماق دەستىسى
ئەخلەتلەر ياسالغان پىل چىشىدىن
باللار ئۈچۈن.
مەنىلىك دەردلەرنى ئۇنتۇغاندا
قۇرۇقدىلىپ قالىمىز پۈتۈن،

ئوغلۇم كۆرۈپ قالدى كولاۋېتىپ
ئۆلۈك بېلىقنىڭ قۇيرۇقىنى،
بېلىقنىڭ ھەسرەتلىك يىللىرىدا.

ۋاقىت سۈزۈك نەرسە
كۆرۈپ تۇرىمىز ھەر غىسكىن ئىزنى،
كۆرۈپ تۇرىمىز بىر ـ بىرىمىزنى.

بېلىق تۇتقۇچىلار

ئۆلۈم بۇرنىمىزغا پۇراپ تۇردى.
سۆسۈن رەڭ چېچەكلەر سۇدىكى سايە
كۆل توختىغان، ھۆل بەدىنى ھەرىكەتتە.

قارىدىم ھەۋەستە،
پىلتىڭلاپ ماڭغان بېلىقتەك قىزلار
بېلىقچى ۋە سۇسىمان چېكرا.

ئۈچ ئورۇق ئەرۋاھ موخوركا چېكەر،
بوۋاي جىمجىت سۇغا كۆز تىكەر
قولىدا قارماق،
قات ـ قات قورۇق ، قاتمۇقات قاسراق،
ئۈزۈپ كېتەر بوۋاي بىر كۈنى.

ئىچمەكتىمىز ھەسرەتلىك سۇنى.

يېقىنلاشتىم
بېلىقنىڭ خۇش ھىدى تارقىلار جىسم
نەم ۋە سىلىق قاراڭغۇلۇقتا،
ئېتىلىمىز يەمچۈككە.

— دادا، يامغۇر نەچچە ياش؟
— يەتتە ياش.
— دادا، ھەسەل نەچچە ياش. . .

بىز
سۆزدىن سۆزگە قونۇۋاتقان
ھەسەل ھەرىسىگە ئوخشايمىز.

بالام ھەسەلگە مىلاپ نان يەيدۇ،
بالام قوللىرىمنى قانات دەيدۇ.
بالام دەسسەپ سالدى
ئاپىسىنىڭ قۇيرۇقىغا،
دېڭىز قىزى ھەققىدىكى چۆچەكنى
پىچىرلاپ دەۋاتسام قۇلىقىغا
كۆزلىرى كېتىپ ئۇيقۇغا.

تويغا ماڭغان مۇشۈك.
ئاق ئات مىنگەن بىلگە خاقان.
ئېينەك قان، تىل ئۇمۇرتقا، ھال رەڭ غېرىبلىق پۇرىقى
زىلچىدىكى ئوت رەڭدە شىر ئۇخلاپ ياتقان.

ئاستىمىزدا قوڭۇر تۇپراق
ئۈستىمىزدە كۆك ئاسمان،
جان تومۇردەك يېقىن سەن بىزگە
بىز ئېگىمىزگە.

ئۈجمە پىشتى

تېز سۈرئەتلىك يول
كىردى ئۇدۇل
ماي ئېيىنىڭ ئوتتۇرىغا،
قۇرۇق يېزىلار بىلەن.

ئۈجمە پىشتى
غېرىبلىقتەك.

پارقىراق ئۈرۈمچى كوچىسىدا
يوقلۇق لىباسى ئۈچىسىدا
ھارۋا بىلەن ئۈجمە ساتقۇچى،
ئايلىنىپ چىقار كوچا ـ كويلارنى
يەرگە قىيسايغىنچە راۋاق ئۈچى. . .

يىپەك يولىدىن ئۇپۇققىچە
ئۈجمە، پىلە، يىپەكتەك كېچە،
قەسىمى مىللەت، جىمجىتلىق، ھەرىكەت،
ئۇرغۇپ تۇرار چوڭقۇر بىر شەھۋەت.

دېرىزىدىن باقتىم،
كۆرگەنلىرىم دەقىقىلىك كۆرۈنۈش
ئالەمدە بار مەڭگۈلۈك ۋاقتىم.

ئاق رەڭگە مەدھىيە

قارا شارقىراتما چۈشمەكتە
بارا ـ بارا،
كەچ بولدى مامكاپ يېنىدا.
تاشلار چوقۇلغان، سىلىقلانغان
قاۋاقخانا تېمىدا
ھارغىن شولىلار.

بويالدۇق مۇزدەك بېلىق قېنىدا،
ئۇپۇقىمىزدا ئۇيۇپ قالغان
ئوتتۇرا ئەسىرنىڭ قاراملىقى.
تىرىلدۈرەر ئەرلەرنى
ئۆلۈم بىلەن ئەمچەكنىڭ ھىدى.

مەسچىت گۈمبىزىدە ئاي چىقتى،
يازدىم بۇ شېئىرنى ئاي شەكىللىك
قەغەزنى تارتماقتا ئوغلۇم كېلىپ.

بەزى رەڭلەرنى يۇتۇۋەتتۇق،
بەزى غەملەر ئۆيگە كەلگۈچە،
بەزى تەملەر كېچە ئاغزىدا.

ئاغزىڭدا گۈل
مەدھىيىلەيلى
بارچە مەدھىيىنىڭ لايىق زاتىنى.

3 . تاش بېلىق

ئېگىز، ئىسسىق كۆك رەڭدىن قېلىپتى،
كۆمۈش دولقۇن تۇغۇلدى كۆلدە.
شامال نەمخۇش ئايال پۇرايدۇ،
سۇنىڭ تېنى قانماس بىر ھۆلدە.
سۇ تاشقا ئايلاندى،
تاش بېلىقنى يۇتتى،
سېھىرلەندۇق قىلارمىز نىدا.
ئوغلۇم ئويناۋېتىپ
تاش بېلىقنى تۇتتى
بېلىقنىڭ ھەسرەتلىك يىللىرىدا.

4 . كوچىدىكى تونۇش ئادەم

ئۇنتۇلغان ئىسمىنىڭ ئەسلىمىسىدە
شىر باشلىق ئادەم ئۆتتى ئىسىمسىز
كوچىدا ئاقار ۋاقىت قوملىرى.

5 . سودىگەر

كۆيۈپ ئۆچەر
ئەتلەس قوملىرى يىپەك يولىنىڭ،
ئۈزىرىشى ۋاقىت قولىنىڭ
ئاز قويماقتا چۈشتىن كېيىننى.
ئوقەتچى
شېكىسپىرنىڭ دراممىسىدىن
چىقىپ كېلەر ساناپ تىيىننى،

يەكشەنبە كۈنىدىكى تالا
(چاتما)

1 . ئىشكتىن چىقىش

بوسۇغا داۋان
ئاتلايمىز تەستە
ئالما، توز، بېلىق پۇرىقى.
كۆيدى يېشىل ياز بىر پەستە،
قومدىكى بېلىق ئوغلۇمنىڭ تورقى.
ھاۋادىكى ئاتەش نەپەستە
سەھەرنىڭ ئاق قويرۇقى
قىسىلىپ قالدى ئىشىككە.

2 . پوچتىخانىدا

شەنبەم ئەمەس چۆمدۈق تەرگە بىز.
باشقا بىر يۈز بىزنىڭ بەرگىمىز . . .
رەسمىيەت ئالدىدا
بىز بىز ئەمەس
مەلۇم بىر سان بىزنىڭ بەلگىمىز.
كائىناتنىڭ تىلى ھەرىكەتتە،

دىل ئەلچىسى بولمىش ھەر خەتتە
چاقناپ تۇرغان يۇلتۇز بەلكى بىز.

كىيىۋاپتۇ ئاق كۆڭلەك
كىمنىڭ تويىدا مامكاپ
دۇنيا ئۇچىدۇ لەرزان
گۈگۈم چۈشىدۇ لەرزان
تۇزۇماقتا ئايالىم
تۈن بىر تال قارا مامكاپ. .

7 . ئوغلۇم بىر تال چېچەكنى ئۈزۈۋالدى

قاچان ئۈزۈلدۈق يىللاردا ھۆل ئىز،
قاچان سولاشتۇق قۇياش بىر تال گۈل.
ئۈزدى بالام ھەسرەتلىرىمنى
ئالتۇن نۇرغا ئۇرالدى كۆڭۈل.

8 . تاسادىپىي سۈكۈت

چىم ئۈستىدە گۈگۈم پەرۋازى
روجەكلەردە پىلىلدايدۇ نۇر.
دەرەخزاردا تەمبۇر ئاۋازى
تاشلار ئىرەر ئېرىگەن ئۇيغۇر.
يىرتىلماقتا شايىدەك سۈكۈت
ئاق تېرەكلەر روھلاردەك مەغرۇر.

ئۆلمەيدۇ ئادەم
توختايدۇ پەقەت
ئەبەدىيلىك سۈكۈتتە بىردەم.

چاپلاشقىلى بىز گە يىلىمدەك.
ۋالىلدىغان دوكىنىغا لىق
گوزەل سۆزلەر ئۇچار چىۋىندەك.
موزاينىڭ ھەققى دەپ
ئېنەكنىڭ سۈتىنىمۇ ئىچمىگۈچى
قورۇق سۆڭەكىمىزدىن ئالىدۇ نەپ.

ئاخىر يۈزلەندۇق تورمۇشقا
ئۆزىمىزنى ئالداپ تورۇشقا.

دوخاۋىچى بىلمەيدۇ لېكىن
ئەسلىدە ھەسرەتلىك چۈشتىن كېيىن.

6 . ئېرىق بويىدا مامكاپ

« م» ھەرپى مۈشۈك رەڭگىدە،
« ئا» ھەرپى ئاپئاق ئايدەك.
« م» ھەرپى مۈڭلۈق، مۇلايىم
« ك» ھەرپى كەڭ، كۆپكۆك جايدەك.
« ئا» ئايالنىڭ تېنىمۇ تۇزغاق؟
« پ» پىلىلدار پىنھان چىرايدەك.

م ئا م ك ئا پ

ئېرىق بويىدا مامكاپ
جىمجىت ئۆيىدا مامكاپ

غەرب ئەپسانىسى

دېڭىزنىڭ مۇزدەك غېرىبلىقىغا
چۆكمەكتە ئادەمىيلىك ئاستا ـ ئاستا
مېتاللاردەك پارقىراپ سوغۇق تېنى . . .
غەرب غەربتىن ئەمەس باشقا.
باشقىچە ئاتىدۇق كۈننىڭ ئىلاھىنى
ھېلىھەم يوقلۇقنى ئۇلۇغلاپ شەرق
ئوخشار زامانىدىكى بىر تىلسىماتقا.

ئەي گۈزەل ئادەمىيلىك، سۆز ئۈستىگە چىق!
قاچىما مەندىن مەن بىر شەرقلىق.

تىرىقچىلىق

يازدىم پىنھان مىسرالارنى تۇپراققا،
ساقلا زېمىن بىر تال نازۇك گۈل كەبى،
ياكى تۇننىڭ قورسىقىدا نۇر كەبى.

قازدىم تۇغماس دەۋرلەرنىڭ ئېگىنى
يىگىتلىكىم تىزگىن سىيرىپ چاپقاندا،
قاراملىقتىن ھاياتلىق يول تاپقاندا.

ئويىنار كەتمەن، چاقنار تۇپراق، ئىز پىنھان
ئۈنۈپ چىققان يىگىت پىنھان قىز پىنھان
ئەرلەر ئۆلدى، يەرلەر ئۆلدى شەھەردە.

كۈننى يازدىم خىلۋەت چوڭقۇر سۇغا مەن،
ئورمىنىڭدا ئويناقشىغان بۇغا مەن،
مۇڭگۈزۈمگە ئاس قوڭغۇراق ئەي ئىگەم.
چېپىپ ئۆتەي تىمتاس ئۆيلەر ئالدىدىن،
بالىلارنىڭ ئاق دولقۇندەك ئاۋازى
ئۇنتۇلۇپتۇ بۇ ئادەملەر يادىدىن.

شەھەرلەر تاش، يەرلەر ئاقۋاش ھوسۇلسىز،
بېلىجانلار ئۆلۈمى جىم ئۇسسۇلسىز،
تۇغۇلماقتا ماشىنىلار جاراڭلاپ.

مەن تىرىقچى سۆيىمەن چىن يېرىمنى،
مەن بىر راست ئەر، سەن مۇنبەت يەر، ئەي ئايال
قوبۇل قىلغىن ھارارەتلىك سىرىمنى.

ئادەملەر غېرىبلىق تورىدا چاقنار،
هايات ئۆزگەرمەپتۇ، يارا قېتىپتۇ.

كوچىدا ئانا تىلىم
غەمكىن قايتىپ كىردى،
سۆزلەرنى يېدىم.

توختىمدى تام
ئاق رەڭدىن.

ئۆي ئاقلىتىش

ھالۋا ئازابلىق جىمجىت رەڭدە.

ئۇششاق - چۈششەك ئىشلار بىلەن
ئۇنتۇپ قالدۇق بىر دەمدە.

ئاقلامچى چېلەكنى ئالدى،
قوڭۇر قەغەز سۈركەلگەندە
خۇدۇكسىرايمىز خۇددى بىز تام.

تاملاردا سىر ئۇيۇپ قالىدۇ،
ئۇيۇپ قالار قورقۇنچلۇق ئاڭ،
چاچرىغان مىڭگە قېتىقسىمان
يېنىمىزدىكى.

ئاق ئاتنىڭ يايلى
ھاكقا ئايلىنىپ
تاملاردىن چۈشمەكتە ئېقىپ.

تورمۇشتىن چىقىپ،
شېئىر يازغىلى ئولتۇرغىنىمدا
ئوغلۇم ئويۇنغىلى چىقىپ كېتىپتۇ.

قار تۇغۇلدى

كۆڭگە ئوخشاش تۇغۇلدۇڭ سەن يار
مېنى نۇرغا تۇشقۇزۇپ پار – پار.
پاك بوۋاقسەن بۈگۈنكى كۈندە
بوۋاقلاردەك تۇغۇلماقتا قار.

دەرەخلەر ئاق تونى پارقىراپ
مۈڭگۈزلىرى شاخلىغان بوغا.
تۇغۇلماقتا گۈزەل ئاۋازىڭ
جىلغىلاردا ئايلىنىپ سوغا.

تۇغۇلدۇڭ سەن، تۇلدۇردۇڭ گۈلگە
ھاياتىمنى بوشلۇقلىرىمنى.
شامىلىڭمەن چىمەنزاردىكى،
نەگە پۈۋلەي خۇشلۇقلىرىمنى.

تۇغۇلماقتا يېڭى بىر كۆيۈش
ئاق يالقۇندەك لەپىلدەيدۇ قار.
لېۋىم يېڭى ، يېڭى بىر سۆيۈش
نەپەس ئالسام سېنىڭ ھىدىڭ بار.

قۇشلار ئۇچار ئورمان شەھىرىگە
ئاق كەپتىرىم ئۇچار ئەركىگە.

ئايۋاندا ئاپتاپ

سۇ ئىچىدۇ ئاق
ئاغزىنى چاپىلاپ ھاك تاشلارغا،
ئاپتاپ شارقىراتما ھاك تاشلارغا. . .
شەھەر ئەتراپى قاچماقتا قويۇق،
ئىچىمىزدە بىر قورقۇنچ بار
چۆل سۈزۈك، تار
تاشلار تاش قوۋۇق
يۇلغۇنلارنىڭ چېچەكىدە قان.

توختىدى باياۋان
يېشىل تۇغلۇق تېرەكلەر بىلەن.

ئوت – چۆپ بېسىپ كەتكەن بۇ ئايۋان،
دوستۇم ياقۇپ ئولتۇرۇپ تاشتا
موخۇركىسىنى شورىماقتا،
شورىماقتا ئاچچىق يىللارنى . . .

كۆيمەكتە گۈگۈم،
كىردى دۇنيا قارا رەڭگە تېز،
بىل، بىر دۆۋە كۈل دەپ ھەممىنى.
دېڭىزدىكى بىر تامچە سۇ بىز
قانداق مۇمكىن ئىزدەش تەگىرىنى؟

سۇ ئىچسەممۇ لەززەتلىك، خۇشال،
چۈنكى چەكسىز ئۇنىڭ بەرگىنى.

دېڭىز يۈزىدىن 154 مېتىر چوڭقۇرلۇقتا

(داستان)

1

قوم دېڭىزنىڭ ئىشكىدە ئاي. . .
بۇ جاي
تېخىمۇ كەڭ، تېخىمۇ چوڭقۇر
كۆك ئاستىدا جىمىرلار ئويغۇر.
كۆندۈزلەردە ئۆزۈمنىڭ ئىزى
كېچە ساپاق تۆكىلىدۇ دۇر.
تۆكلۈك كېچە،
ساڭگىلىغان نۇر
پەنجىرىدىن پەنجىرىلەرگە،
داۋزىلارغا، دات زەنجىرلەرگە،
مەن يىقىلغان ئارقا يولىدىكى
يوندىس پاك، كەبىدەك يەرگە
قىش ئاق ئاتتەك تۇرسىمۇ كىشنەپ
چىلىق ـ چىلىق چۆمۈلدۈم تەرگە،
قەدەم بېسىپ قەدىمىي يەرگە.

2

ئالتۇن قاسراق تۆكمەكتە قۇياش
كىرەلمىدىم تېخى سەھەرگە.
قۇيرۇقىنى تىكلەپ شەھەرگە
ئىمارەتلەر سويلار دالىدا،

شەبنەمدىمۇ نازۇك سەن دىلبەر
تۇغۇلغاندەك گۈلنىڭ بەرگىگە.

كۆتەرگىنىم بىر قەدەھ كېچە
قەدەھ ئىچرە يۇلتۇزلار سانسىز.
يۈگۈرمىلى تەڭ ئۇپۇققىچە
سېنىڭ بىلەن ئۆچسەم ئارمانسىز.

پاكىز يۆگەك بۇ ئانا تۇپراق
تۇغۇلدى قار يۇمران ۋە ئاپئاق.
باغرىم ئەمدى سېنىڭ بۆشۈكۈڭ
ئۇخلا قوزام، مەن ساڭا ئامراق.

يېڭى قارلار قەدىم تۇپراقتا
ئېرىپ ئاپئاق بۇژغۇنـدەك قالغان.
دېڭىزنىڭ سەلتەنەتلىك يورۇشلىرى
ئەمەستۇر يالغان
كەڭ، پايانسىز زېمىنلاردىكى.
كارىزلار سېپ دېڭىزدىن قالغان،
تەكلەر كۆك توغ كۆرۈنمەس چېكى .

4

ئوچۇق
كۆن چىقىش قوۋۇق،
ئۆپۆق بىلەن ئۇيغۇر ئارىسىدا.

ئوچۇق
جەنۇبىي قوۋۇق،
قاغا جىگدە بىلەن نۇر ئارىسىدا.

ئوچۇق
شىمالىي قوۋۇق،
تەن بىلەن تۆمۈر ئارىسىدا.

ئوچۇق
كۆن پېتىش قوۋۇق،
بىر ئوق ئايالنىڭ يارىسىدا.

5

ئاي كالېندارى.
تېرەكتە ئاي،
تەكتە1 ـ ئاي،

ئەتلەس گۈگۈم چۈشۈش ئالدىدا،
مەرى ئىسسىق توپ ـ توپ ئادەمنى
چايناۋاتقان ماي يول ئاغزىدا،
ئۇشتۇمتۇتلا سەزدىم ئازابنى،
ۋۇجۇدىمىز قۇرۇق ئۇزۇمدەك
كىم ئۈنىگدىن سىققاي شارابنى؟
سۇندى بىر جام قەدىمكى ئايدىك
ئىچىۋەتتىم نۇرلۇق ئازابنى،
قازىخانا مەسچىت مۇنارى
جىمجىتلىقتا سۈتتەك ئاينۇرى،
شائىر ئۆلگەن سەينادىن ئۆتتۈم
ئابدۇخالىق ئۇيغۇرى —
بىر توپ جۈجەم دەرىخى ئەمدى،
شاخلىرىدا قىزىل ئاينۇرى،
مەست تارىخچى قىيسىق ئىشىكتىن
كىرىپ كەتتى خۇشخۇي ۋە ئورۇق،
بىز بەزىدە مۇزدەك ئۈمىدسىز،
بىز بەزىدە سۇدەك شوخ، يورۇق،

3

چاي قۇيدى ئۆمەرجان،
ئاي پاتقۇچە مۇڭداشتۇق،
مۇڭىمىزدا ھۆل، ئىسسىق ۋەتەن،
تەن — ئوت كەتكەن دىڭىز،
دىڭىز تورپان،
سۆلىرى تاشقا ئايلانغان،
تاشلىرى باشقا ئايلانغان،

دىڭىز ئاستىدا ئادۋوكات ئەنۋەر
كىبلەر سۈزۈك ماشىنا ھەيدەپ.
ساقال يۇلۇپ يىغلار دەۋاگەر
قارىلىغۇچى سۆزلەر ئەزۋەيلەپ.
دىڭىز ئاستىدا مەشتە ئوت يانار،
ئاچ بالىلار ئاچار تۇۋاقنى.
دىڭىز ئاستىدا سۇدەك بىر ئايال
ئىمىتمەكتە ئۆلۈك بوۋاقنى.
دىڭىز ئاستىدا ئويغاق بىر ھايات،
مۇڭلۇق ئەزان ئاۋازى ياڭرار.
سۈزۈك يەردە شىلدىرلار شايى
مەھەللەردە قەدىمكى تاڭلار.
ماشىنىلىق كىردۇق ئۆتمۈشكە،
ئىتلار قاۋار، ئىشەكلەر ھاڭرار.
سىپىل ئوخشار ئۈزۈلگەن چۈشكە
ئىمتاسلىقنى ئەرۋاھلار ئاڭلار.

بىر نۆۋكەرلىك قوۋۇقتىن ئۆتۈپ
بىز ئىدىقۇت شەھىرىنى كەزدۇق.
بىز ئادەمسىز ئۆيلەرنى كۆرۈپ
خاقانى يوق ئوردىغا كەلدۇق.
ئايلىنىپتۇ يارلىق توپراققا،
چالما مىڭ يىل بۇرۇنقى باشتەك.
شامال تاك ـ تاك چالار پەشتاقتا
ئۇستىخانلار چاقنار ئاق تاشتەك.
ئۆي ـ ئۆيلەردىن روھلار چاقىرار

ۋاقىت ساپاقلىرى چېچىلغان.
خىرە سىپىلدە تۈننىڭ كىرپىكى،
تامدىن قارا كۆزلەر ئېچىلغان.

ساقلىمايلى ئەتە سەھەرنى
ماشىناڭنى ھەيدە كېچىدە.
ئايلىنايلى تىرىك شەھەرنى
توپ - توپ ئۈنسىز ئەرۋاھ ئىچىدە.

كېچىدىكى سۇ.
تىرىك يارغول
ئىچىدىكى سۇ،
جىمىرلار غۇۋا.

ئىنسان بىز،
بىر دەم ئاشكارا
مەڭگۈ پىنھان بىز،
مەڭگۈلۈككە قىلايلى دۇئا.

6

دېڭىز ئاستىدا ئۆيلەر تېمى لاي.
دېڭىز ئاستىدا مەرۋايىت ئۈزۈم.
دېڭىز ئاستىدا تېپىرلىغان جاي،
دېڭىز ئاستىدا قاشتېشى تۈزۈم.
دېڭىز ئاستىدا مۇقام ئاۋازى.
دېڭىز ئاستىدا كېۋەز تېرەر قىز.
دېڭىز ئاستىدا ناۋاي نان ياقار.
دېڭىز ئاستىدا كارىزلار سۇسىز.

ئۇسسۇلچى قىز ئوقۇيدۇ بېيىت:
مەيخانىدىن چىقتى مىڭ مېيىت. . .

چەكسىز كوچا ئادەمسىز جىمجىت،
يىقىلىپ، قوپۇپ كېلەر بىر مېيىت.

كەتتى سۇزۇك،
سۇنىڭ ئەرۋاھى. . .
سۇنۇق كومزەك، غايىب بولغان قىز.
نامسىز كوچا، تامسىز لاي ھويلا
خاراب شەھەر، بىز ساقلانغان ئىز.

خاراب شەھەر
ھەر نەرسىسى كۆرۈنۈپ قالغان.
چاقناۋاتقان ئاپئاق سۆڭەكلەر
دەر: « بەدەندىن باشقىسى يالغان» .
كۆيۈۋاتقان كاھىن.
ئېگىز جىنس مۇنارى.
مۇراسىمدىكى ئايال پادىشاھ،
ئارقىسىدا ساناقسىز يارى.
تەن.
قۇياش كالېندارى.
ئېنېرگىيە، ئۆلۈم، ئىلىم ـ پەن.
توشۇپ كەتتى ۋاقىت سۇۋارى،
ھەممە نەرسە تېز سۇرئەت بىلەن.
ئايال گويا قەپەستىكى سۇ،

شەھەر خەلقى روھ ھالىتىدە.
بازارچىلار سوزۇپ ۋارقىرار،
ھەممە مەۋجۇت يوق ھالىتىدە.
بوش قۇدۇقتا سۇنىڭ ئەرۋاھى
كومىزىكنى توشتۇرماقتا قىز.
كەلدى بىر توپ قىلىچلىق يايى
ئوتتۇرىدا ئۇيغۇر شاھزادە
ئولتۇرىدۇ ئاق ئاتتا ئېگىز.
ئايغىرنى سۇغارغىچە ئۇ
تالاي ئەسىر ئۆتۈپ كەتتى تېز..

بىز ئادەمسىز كوچىغا كىردۇق،
ئۆلگەن خورازنىڭ بويىنىدا قۇياش.
قاۋاقخانىدا
ياپياش جەسەتلەر
قوينىدا قۇياش.
قەبىلە باشلىقى چالار سۆڭەك نەي
ساقىلىدىن ساقىماقتا مەي.
قەدەھ سۇزۇك نەزىر سۇپىسى
باشسىز تەنلەر چۆرگىلەر ھەي ـ ھەي..

— يىگىت، يىگىت، ئالتۇن باش يىگىت،
قىز ـ جۇۋانلار ئاتتى قاش يىگىت،
ياۋاش كەلمە بولغىن شاش يىگىت،
يەتمىشتىمۇ بوۋاڭ ياش يىگىت،
شاراب دەرياسىدا تاش يىگىت...

دېرىزە ئالدىدا: قەشقەر

ئۆستى ئوچۇق مۇزېي بۇ،
قەبرىسى بۇ تىرىك شەھەرنىڭ.

يول بويىدا ئاق تېرەكلەرنى
سىيلار سوغۇق قولى سەھەرنىڭ.

ناتونۇش مەرمەر ۋالىلدايدۇ.
يۇڭ گەدىيالدەك ئېغىر ئەسلىمە
چۈشتى يەرگە، چۆمدۈم سوغ تەرگە . .
بۈيۈك ئىكەن بارلىق ئەسلىدە.

يۈز يىللىق تاملارنىڭ يارىسىدا
شەھۋەت بىلەن پۇل ئارىسىدا
سۆڭەكنىڭ مەنىسى تاش،
ئۆلۈمنىڭ مەنىسى ياشاش.

قاغا تۇمشۇق بوزۇلمىغان
بوسۇغىدا قىپقىزىل نۇر،
ئەينەكلەردە كۆرۈنمەيدۇ قان،
كوچىلاردا قەدىمكى ئۇيغۇر.

بىر ئىسكىلىت چۈشۈپ كارىۋاتتىن
دېرىزىنىڭ ئالدىغا كېلىپ
زوقلانماقتا قايناق ھاياتتىن.

ئىشىكلەردىن ئۇخچۇپ چىقار ئۇ،
ئۇخچۇپ چىقار كەلگ زېمىنىدىن سۇ.
كۆز كۆرمىگەي، قۇلاق ئىشتمىگەي،
بىسىپ كەتتى دۇنيانى توپان.

بىراق
دېڭىزدىن 154 مېتىر چوڭقۇرلۇقتا
ئامان ـ ئېسەن تۇرماقتا تۇرپان.

7

ئەي ياش دۇنيا،
سالام ئۇيغۇرغا،
كۆپنى كۆرگەن مويسىپىت مىللەت
كۆز ئالدىڭدا سۆرەلمە، ئاستا
ئۆلۈمگە سۇسلۇق ئەمىسقۇ ئىللەت؟

ھەي، ۋاللىداق ئېينەك شەھەرلەر
بىز قەدىمدىن قالغان توپا ئىز.
بىز بىلمىز ھالاكەت نېمە
ئالدىرىساڭ كېتمۇمىگىن تېز.

تۇرپان يوپيورۇق
دۇنيادىكى كونا بىر جاي.
كەل، ئەي سەييار،
باشقا نەرسە يوق
توپا شەھەردە ھىلال ئاي.

سۇزۇك، ئويچان ئۇيغۇر شائىرى
بۇ شېئىرغا ئالغىنىدا يول.
يۇزلەر ئاقار ئېرىپ ئەينەكتە،
ئاھ، باللار قېرىپ كەتمەكتە.
ۋاقىتتىكى ئىشىكسىز كوچا
ئالەمدىكى بىز تۇرغان يۇلتۇز.

يايمىنى بۇز
بازار باشقۇرغۇچىلار كەلدى!!!

قېچىۋاتقان كىشىلەر ئارا
تېرىۋالدىم بىر باغ ئۇسمىنى،
گۇگۇم كۆپكۆك، ئاسفالت قارا.

ئوسما

ئاسىيانىڭ يۈرىكىدە بىز،
قورغاقچىلىق ماگار، پارقىرار
تېنىمىزدە قۇرۇماس نەم ئىز،
يوشۇرۇن ئالڭ تىرەن شارقىرار.

شارقىراپ
پارقىراپ
ئورخۇن دەرياسىدا ئاقماقتا ۋاقىت.
مەلىكىنىڭ چاچلىرى ئاقار،
ئوسما قويۇپ قاشلىرىغا ئۇ
مىس كۆرگۈگە زوقلىنىپ باقار.
ئات يايلىدەك دولقۇنلايدۇ سۇ . . .
دولقۇنلايدۇ كىشىلەر توپى
ئۈرۈمچىنىڭ ئۆچەي ـ باغرىدا.
كىچىك بىر قىز ئوسما ساتماقتا،
يايما يېيىپ كوچا ئاغزىدا.
ھەممە ھەلەك جان بېقىش بىلەن
يوق ئۆزگىرا قاراشقۇدەك چول،

ئۇيغۇر كوچىسى

بىر كوچا قالغان ،
قارا ياغاچ بىلەن دۇكانلار ئارا
ئەتىياز كەلمەكتە بارا ـ بارا. . .
قەدەملەر ئالدىراش، ياپراقلار تاش
لاي چىچەكلىرى چاپلاشقاق، قارا.

شېئىرلىرىمدا قىشنى ئۇزاتتىم،
ئۇزاتتى پۇل،
بىسىپ ئۆتىدۇ كۈندۈزنى تەنها
بىر پۇتى يوق تىلەمچى بالا.

قۇرۇۋاتقان ئەركەكلەر ئارا
ئىسسىق، ھۆل كوچا.
شوخ چاچبېغى جاندا بوتا كۆز
جاننى قويار ياندا بوتا كۆز.
مەڭزى چوغدەك كاكچايۇ ـ گىردە
قىتىقچى چىنىسىدە
قايماق تۇتقىنى ئۇيغۇرچە سۆز.
ئاياغ مايلايدۇ شاھ سۈپەت يىگىت،

پىنھان سەھەر

زەڭگەر رەڭگە كىردى دەرەخلەر،
چاقنار، ئۈچەر كۆك بىزگە پىنھان.
قوينۇڭدا گۈل
بوينۇمدا قول، قولۇمدا سەھەر
تامدۇق، ئۇندۇق، ئىنسان ھەم پىنھان.

ئەتىيازدىن كېيىن ئېچىلغان ئىشىك

1

دەل ـ دەرەخلەر چىققان كوچىغا،
ئەركىنلىككە كەڭ ئېچىلغان ئۆي.
ماڭار ئىسسىق يازنىڭ ئۇچىغا
تېنىم بىر شاخ، يوپۇرماقتەك سۆي
سېنىڭ تېنىڭ ئوخشار غۇنچىغا.

كوچىغا
ئېچىلغان ئىشىك،
ئەتىيازدىن كېيىن
ئېچىلماقتا ئايال پورەكلەپ
گۈل قېتىدەك كىيىملىرىدىن.
كېتىۋاتقان ئەرنىڭ ئۆلۈكى
قاراپ قالدى يېنىغا بىردىن
تىرىلگەندەك ئەتىر ھىدىدىن.

2

تالا تار،
كىرىۋالدىم ئۆيۈمگە دەرھال
تىرىلگىنى بىر چاڭگال لايدەك.

چوتكىسى
شامالدا قېتىپ قالغان ئات يايلىدەك
قەدىم ئۇرخۇن بويلىرىدىكى.
كىتابپۇرۇش ئۆيلىرىدىكى
يىللار سان ـ ساناقسىز نۇر يوللىرىدەك
بەتلەردىن، چىرايلاردىن ئۆچەر لاپ ـ لاپ.

گۇگۇم چۈشتى بۇ مىسرانىڭ بېشىدا
مەن كۆيەرمەن قارا يالقۇنلاپ
قارا ياغاچ قېشىدا.

نان

« ئاچنىڭ كۆزى ئاشتا
تازنىڭ كۆزى چاچتا »
(ئۇيغۇر خەلق ماقالى)

جان كىرگۈاتقان توپىدىكى تەن
ئوتتەك يەرنىڭ ئەگمىسى بىلەن
لوقولداپ سوقماقتا. . .

تونۇر،
قاتماقتا
ئوتنىڭ ھاياجىنى
جەۋھىرى سۈنىڭ.
كۈنجۈت سەپكەن يۈزىدە ئۈنىڭ
گۈپۈلدەر تەملىك قۇتۇپ يۇلتۇزى.
قىز مەگزىدەك قىزارغان نانلار
نان ۋە جانان تۇرمۇشىنىڭ تۈزى.

چىڭقىلغان مۇسكۇللار، كۈچلۈك قوللار
ئەيلەپ، بولدۇرۇپ، خېمىر قىلىپ
نانغا زوۋۇلا ئۈزەر دۈپدۈگىلەك.

ئاندىن
چىقتى بۇ مىسرا
ئىشىك بىلەن دېرىزە ئارىسىدا
كۆتۈرۈلگەن ئەگىم ئايدەك.

تەن ئەينىكىدە ئايالنىڭ ئېپى.

3

سايدا ياتقان تاش بولسا
ئۆزىمىزنىڭ تېشى ئۇ.
پۇتلاشقىنى باش بولسا
ئەمەس توشقان بېشى ئۇ.

چېكىلمەكتە ياز
ھاياجان بىلەن.

4

مەن ئاچمايمەن
ھەسرىتىم ئىشىك.

كېسىۋېتىلگەن سايە

تېلېفوننىڭ قوش كۆكرىكىدە
بىر ئەنسىرەش ئېچىلىپ تۇرغان.
ئىيۇن قوپال باشلانغان ئويۇن،
مۇنكىرمىكىن تېلېفون ئۇرغان.

دەل ـ دەرەخلەر سۈكۈتكە پېتىپ
ياز تېنىمنى قىلماقتا يارا.
نىشانلانغان كېپىنەك چېچىپ
قۇتۇلۇش تەس،
قورشاۋدا تالا.
قېچىپ ـ قېچىپ كىشىلەر ئارا
كىرىۋالغان شېئىرىمغا مەن.

يېشىل ئايال مېنىڭ دەرىخىم
پەلەمپەيدىن چىقتى، توختىدى.
نۇر بەتلىنىپ تۇرغان ئوقمىدى؟
سىرلىق ئۆيگە بۇ دېرىزىدىن.

سۇ ئىچمەكتە ئۇ مەغرۇر قاراپ
گەز باغلىغان لېۋىمنى يالاپ
شائىرلىققا بېرىمەن جاۋاب.

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرىدىن
چىققىنىدەك گۈزەل خېمىر قىز،
ئېلەش، بولدۇرۇش، قىزىتىشلاردا
غىدىقلىنار ئىشتىھايىمىز.

بىراق بىز ئاچ، ئاچ قويغان ئادەم
روھىنى ۋە قورۇق تېنىنى.

ناۋاينىڭ گۈل قولى
تونۇتماقتا ئۇيغۇر نېنىنى.

دۇنيا گويا گۈللۈك داستىخان
قۇياش شولا چېچىپ تۇرغان نان.

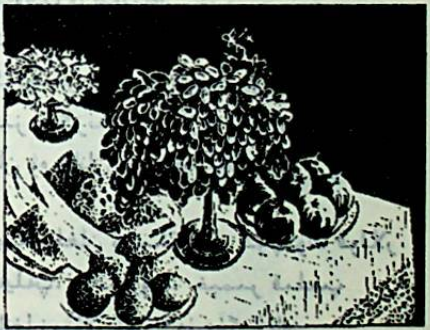

ئابدۇللا ئارىپوپقا

شېئىرىڭنىڭ تېرەكزارىدا
تېرەك بويى ئۆرلىگەندە ئاي،
بىر كۆيۈك بار يۈرەك تارىدا
ئىچىشكۈم بار بىر پىيالە چاي.

مەن ھاۋادا ياشايمەن تەنھا
سەنمۇ يالغۇز ئادەملەر ئارا.
يىللار سۆرەر ئۆچەي ـ باغرىنى
سىنىڭ باغرىڭ ئەمەستەك يارا.

كەتتى بابۇر ئاق پىلغا مىنىپ
بىزگە پەقەت قالدى ناۋائى.
يۇلتۇزلار بار تۈن كىرپىكىدە
دېرىزەڭنى ئۇچۇق قوي گاھى.

ئەي ئاتىجان، كۆيۈپ قاپتۇق تەڭ
شېئىر دېگەن جالاپقا، ھەتتەڭ،
دۇنيا يەنە قالار قىز پېتى،
مەندىن ياشىسەن، ياش ئىكەن ئەتەڭ.

مىڭ تىللا باش بىلگەننىڭ بېشى،
نادانىنىڭ يوق ئارتۇق تەشۋىشى.
كېسىلمەكتە تاملاردا سايە
ئورۇندۇققا تارتىمەن يىلتىز.
روھىم چاقناپ تۇرغان قىلىچتەك
ئەينەكلەردە ۋەھىمىلىك ئىز.

چىققاندا مەن
ئايالىم بىلەن
قوروۋاتاتتى مەشرىقتە ئىز،
نەزەر سالدىم يوروق كۆزگۈمگە
تېرەكلەرنىڭ ئۈستىدە مىڭ قىز.

كېسەل ئىسىم ۋە ساق ئىسىم

نوگايدا ئىچىۋېتىپ سۇ
ئۇشتۇمتۇت ئاغرىپ قالدى ئۇ،
بالا.

ئەپكېلىندى دوختۇرخانىغا
كىرىمىللا دېگەن ئىسىم بىلەن.

كىرپىكىدە سۇغاردى ئانا
ئۇنىڭ چىمدەك ئاجىز جىسمىنى
يۆتكىۋەتتى ئەسلى ئىسمىنى.
ئوپېراتسىيە قىلغاندىن كېيىن
مېڭىپ چىقتى بالا شوخ، تىمەن
ئابدۇللا دېگەن ئىسىم بىلەن.

كۆچىسە ئىسىم كۆچىدۇ كېسەل،
ئۇيغۇر دەرىخى ئاستىدا مانا
دۇئا قىلار ئاق چاچلىق ئانا.

سۆزلىگۈم كېلىۋاتىدۇ

1

بۈگۈن ئۆيدە قاپتىمەن يالغۇز،
خىياللىرىم ئېچىلغان ماكاپ.
سۆزلىگۈم بار شامالدىنمۇ ئۇز
سۆزلىگۈم بار بولۇپ بىر كاپكاپ.
ئايال كىتاب ئاچاي باغرىڭنى
كىيىم ئىشكاپ ساقلىمىغىن سىر.
پىچەتلەڭلار مېنىڭ ئاغزىمنى
تىڭشاي بىردەم بارلىق ئەسلى بىر.

2

ھەسەلدەك تىتتىيمىز
ئازاب دېگەن شۇ،
بەزىلەرگە مۇناسىۋەتسىز
بەزىلەرگە قان تىتتىيدۇ سۇ،
سۆزلىگۈم كېلىۋاتىدۇ

3

شەھەرگە كىرگەن كۈچۈك
ئۈچ كۈندە ئىتقا ئايلىنار،
بۇ كۈنلەردە بولۇپ قالدىم شۈك،
بۇ كۈنلەردە سۆڭەكسىز گەرلەر
سۆدەك ئۈستا يۇمشاق ياشاشقا،
تۇرمۇش دېگىنى لەيلەيدۇ كۆپۈك
چۆك، ئۇن ـ تىنسىز ئايلىنىپ تاشقا. . .

قارىغاي ئۇرۇقى

قارىغايلىقتا كۆزى شامالنىڭ
گۈزەل، پىنھان، ئۇنسىز قارايدۇ،
يار رومالدىن مارايدۇ.

ئاق بوزغۇنغا ئايلىنىپ تېزدىن
ھۆرلەر ئېقىپ چۈشەر ئېگىزدىن
ھۆل چېچىنى تاشلار تارايدۇ.

تاغ سۇلىرى
تاشتىن تاشقا
ئېقىپ چۈشەر
خىيال، تەشۋىش باشتىن باشقا.
بوشات قولۇڭنى،
سىلاش ئۈچۈن ئوت — چۆپ، مۇخلارنى،
مۇزدەك قارىغاي ئۇرۇقىنى.
بوشات كۆزۈڭنى،
كۆرمىسۇن چىراغلارنىڭ يورۇقىنى.
بوشات ئېچىڭنى
توشۇپ كەتتى ئاۋاز، ئىدىيە

ئۆستەڭ بويىدا توختاپ

ئېقىپ كەتتىم خىياللارغا،
لاي سۇ ئاقار
سۆگەت سايىسىدا غاقىلدايدۇ غاز.
قۇم دانچىلىرى كۆزنى چاقار
سۇ ئاستىدا يەنە بىر ياز،
غەرق بولغان يەنە بىر خەلق.
بىز قېچىۋاتقان قىسقا كۈنلەردە
مەڭگۈلۈك نېمە قىلمايمىز پەرق.

بىراق
ئۆستەڭ سۈيى كەچتىم ھېلىراق،
مەن شەھەردە ئۆزۈمدىن يىراق—
قارا سۇدەك ئاقار تىنىمسىز
يورۇماقتا غازسىمان چىراق.

جەنۇبتىن ئالغان چوغ

(چاتما)

1 . سەپەر

قېنى مەن،
شىمالنىڭ چىشىمىز شەھەرلىرىدە
يۇمشاپ، چاينىلىپ، ئېرىپ كەتكەن.
كىتاب، كومپيۇتېر، كۆڭۈل زىدە
گوخشاش ياشاۋېرىپ ھېرىپ كەتكەن.
ئىكران ئالدىدا بەش ياشلىق بالام
كۆللەرگە، دەرەخلەرگە ئەگىشىپ
كۆزدىن كۆزگە قېرىپ كەتكەن.
ئىچىمىزدە سۆزلەش ئازابلىق
ئىچىمىزگە تىنىۋېرىش تەس،
غېرىبلىقتىن كەچتىم بولدى بەس،
قىلاي چوغدەك جەنۇبقا سەپەر.

2 . كىرىپ كەلدى پويىز كېچىگە

قاتار ـ قاتار ئۆلمىگەن تاغلار
قارا ـ قارا نەشپۈتلۈك باغلار
كىرەلمىدىم كورلا ئىچىگە.
چىققىنى شامال،
چىقمىدى ئۇيغۇر

قوپقۇرۇق كۆت، ئەڭ ئۇلۇغىنى.
كۆكنى ئىزدېسەڭ تاغلارغا چىق،
بۆكنى ئىزدېسەڭ تاغلارغا چىق،
بېشىڭدا بۇلۇت، ئايغىڭدا تاش.
سۇلالىلەر كۆيەر مەغرىپتە
سۇ ئاستىغا پاتقاندا قۇياش،
جىلغىلار قان، سايلاردا ياش...

ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەپ
قارىغاي ئورۇقلىرىغا دەسسەپ
كىردىم ئايالنىڭ تېرىسىگە.

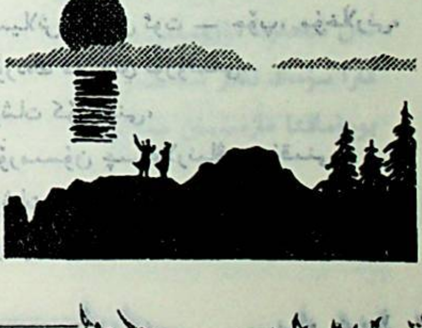

رېلىس كېيىندىن يىغلايدۇ قاتار
پادىشاھى ئۆلگەن يۇلغۇنلار. . .

ئاقسۇ
دەرياسىدا قىزىل سۇ،
ئاسمىنىدا ئاقىدۇ سىماپ
تېرەكلەردە يېشىل سۇ.

4 . قۇم دەرۋازا

قۇم دەرۋازىغا كەلگەندە
ئوغلۇم بۇدرۇق بارماقلىرىنى
يۇلتۇزلارنىڭ كۆزىگە تىقىپ
قەشقەر گۈگۈمىغا چىقتى گۈل چېكىپ.

قەشقەر كونا تاملىقتىن چىقىپ
قېچىپ يۈرۈپ بىنالار ئارا
تاپالمايدۇ ئۆزىنى.

بالام ئاچتى كۆزىنى،
ھەممە نەرسە ئاقاتتى قۇمدەك
ھەممە ئادەم تارتىلغان ئۇندەك.

تاش بازىرىدا تاش يوق،
بىراق بىزنىڭ باردۇر ۋاقتىمىز
دەرۋازىسىز قۇم دەرۋازىدا.

ۋوگزال غەرىپ، ئىچىمدە يامغۇر
كېرىپ كەلدى پويىز كېچىگە.

كورلا
چۈشىمىز ئۇخلاۋاتاتتى.
تاڭ ئاتتى،
تېرەكلەرنىڭ كەينىدە
ئاقسۇ.

3 . ئاقسۇ

تومۇرلاردىن ئاققان سۇ
ئاق رەڭدە،
ئېرىق ـ ئۆستەڭدە،
باللار يۈيۈنماقتا قورقۇمسىز ،
دالىلار چېگرا چۈشكەن يېشىل ئىز،
گۈيلەردە ئوت كۆيەر تۇرخۇنسىز.

مۇنارلىرىغا كۆمۈش ئوردىنىڭ
تارىخ چەككەن نەقىشلەر ئېگىز.

خەنزۇ دېھقان
ئەگىم ئايدەك قىڭرىقى بىلەن
قىزىل تىلغان چاغدا تاۋۇزنى،
ئۇسسۇزلۇقۇم بولدۇقلار تېرەن
كىم توختاتسۇن بۇ پاراۋۇزنى.

ئۇرغۇپ تۇرغان كۈچ ۋە مۇھەببەت
بىر جۇشقۇنلۇق بەرگەن شەھەرگە.

بىراق كىملەر ئۇردا ئالدى دەپ
ئىسىم قويغان، قاچان بۇ يەرگە؟

6 . بازاردىكى دىۋىلەر

بويى تېرەكتەك،
ساقىلى چاڭگىدەك،
قوللىرى شاختەك.

ئوت كۆيۈۋاتقان غارغا
تونۇر دەپ ئات قويۇپ،
نان ياقىدۇ تاشتەك.

بازار باشقۇرغۇچىنى كۆرگەندە
يۈرىكى ماشتەك.

بىر ئۇيغۇر دىۋە،
دىۋە ئەمەس ناۋايكەن.

7 . پەيزىۋاتلىق قەلەمداش

بېكەتتە ئادەملەر
يۇلتۇزدەك.

ھەممىگە ئېرىشىپ باقىمىز
ئايلانغاچقا كىچىك بالىغا.

5 . ئوردا ئالدى

قانغا بويالغان ئالتۇن تاج
دومىلاپ چۈشتى مەشرىقتىن يەرگە.

كۆن پاتقاندەك تۈيۈلماس
كوچىدا ماڭغان ھەربىر ئەرگە.

قىز - چوكانلار ئالدىراش
قۇلاقلىرى باغلانغان زەرگە.

پادىشاھ
قوغۇن تىلىپ ساتماقتا،
شاپاق بۆكى چۈمۈلۈپ تەرگە.

قېتىمچىنىڭ ئۆزۈن كىرپىكى
خانىشلىقتىن بېرىدۇ بەلگە.

چوچاقلىرى توپا شاھزادە
ئەركىنلىكنى ئۆگىتەر ئەلگە.

مەلىكە بىر ئېشەك ھارۋىدا
ھارۋا چاقى تەگمەس مەرمەرگە.

بېشىنى يەيدۇ،
يول ئۈستىدە.

مازار ئېگىزدە،
پەستىكىسى ۋەيرانە ئۆي
ئايدەك قىزلار تۇندەك كېگىزدە.

قېتىق ئىچتىم،
ئۈزاق ـ ئۈزاق ئىچتىم كۈندۈزنى،
قاراڭغۇلۇق توشتى چىنىگە.

9 . يەكەنگە كىرىش

بېلىقنىڭ ئاغزىدىن كىرىپ
قورسىقىنى چىقتۇق يېرىپ،
زەرەپشان دەرياسىنىڭ.

دەريا ـ دەريا ئادەم بىردەمدە
بىز يەكەنگە كىرگەندە.

دوپپىلار ـ كۈن
سۈدىن شولا تارتىپ چىققان.
ئېشەك هارۋا، ئات هارۋىدا
لەشكەرلەرمۇ ياكى دېهقان؟
بازار ئوخشار رىۋايەتكە.
نە ـ نەلەردە مۇڭلۇق ئەزان
تاشلارنىمۇ ئېرىتمۇبتەر،

كۆكۈمدىن چىقتى ئۇ
يۇلتۇزدەك.

ياتسىراش كۆتۈرۈلدى تېز
لەپپىدە.
ئادەم ئاتىنىڭ باللىرى بىز،
ئەسلىدە.

تاجى يوق خوراز
تەخسىدە،
ئاندىن گېلىمىزدا
تۇرۇپ قالدى غەم.

بىردەم
بىر ئەسىردىن كۆپ-
غەم.

شېئىرىدىكى قوغۇنلۇقتىن ئۇ
ئۈزدى بىر كۆكچى ناۋاتنى.
شەربەتكە ئايلانغان قانمۇ ياكى سۇ،
كۆرگەندەك بولدۇم پەيزىئاۋاتنى.

8 . ئۆتەك

يېغىسار دەيدۇ،
تىرىكلەر ئاستىدا
ئۆلۈكلەر ئۈستىدە

10 . ئالتۇنلۇق مەسچىتنىڭ ئىمامى

سەللىسىنىڭ بىر ئۇچىدا ئاي
سايە سالغاي يىلتىزىمىزغا،

دېگەن چاغدا مەسچىتكە ماڭاي
يولىمىزنى توسىدۇ شەيتان
ئۆزگىرىپلا پۇل ياكى قىزغا.

سەللىسىنىڭ بىر ئۇچىدا كۈن
ئالتۇن تارتىساق ئاز، پەتىۋاسىچۇن.
ئوڭ تەرەپكە بۇرۇلۇپ ئىمام
ئورۇن ئالدى يېگىمدىن
كىتابپۇرۇشنىڭ سۇزۇك يېنىمدىن.

كۈندۈز يېپىلدى،
كىتاب يېپىلدى،
يېپىلدى يۈزى
بىر ئادەمنىڭ.

مېيىتتىن يىراق تۇرساقمۇ گەرچە،
ئۆلۈم بىزگە بىر غېرىچ يەردە.
بەزىدە تىرىك ئۆلىمىز
يۈرەكلەر زەردە.

ئىمام قۇرئان ئوقۇپ ئولتۇرىدۇ
بۇ شېئىرىم توگىگەن يەردە.

قەلبلەر سۇ ئىچكەندەك.

شاھنامىدىن سۆزلەپ ۋايىز
ئۆتكەن شاھلارنى داڭلار،
خالايىق تۇيماي ئاڭلار—
چۈش ئۆچۈپ كىرسە ئاغزىغا.
ئاتلار كىشنەپ قىلىچلار ياڭرار
باش دومىلار سىپىل ئالدىغا.
قالدۇق سىپىل—
زامان ئۇپۇقىدا قالغان نۇر
يا قەدىمكى شېئىردۇر بىر قۇر،
مەنىسىنى بىلمەيمىز ھەتتەك..

كوچىلار كەڭ،
مەن يۇنۇس پەيغەمبەردەك
ئىزلىدىم پاناھ خەقلەر بىلەن تەڭ.

ياڭاق يوپۇرمىقى بىر ئىلىك توپا،
تالا قىزغۇچ، تىمتاسلىق گىلەڭ،
كۆن پاتماقتا، دېرىزىدە جەڭ.

يەكەن—بىلىقتەك يەركەن،
ئىچ - باغرىدىن
ئۇيغۇر مىغىلداپ چۇۋۇلۇپ چىققان.

ئاي چىقماقتا كوچا ئاغزىدىن
ھەممە نەرسە گۈزەل ۋە پىنھان.

غېرىپ تىل ۋە مەكتەپ.
يوقاپ كەتكەن ئەر...

غۇنچىدەك قىزلار،
شەبنەملىرى تامار يۇلتۇزدەك
ئۆتكىنىدە يېنىكىدىن لىۋەن،
تۇرساڭ ئەگەر ئەرلىك تاج بىلەن.

مەن
ئۇھ تارتتىم ئېغىر.
قاغىلىقنىڭ يەرلىرى يېغىر.
قاغىلىقنىڭ ئەرلىرى نەدە؟
ئەتلەس شەپەق تارتقاندا پەردە.

كۇن يەكچەشمىدەك
غايىب بولدى ساي ئىچىدە.
ساي ئىچىدە يىگىتلەر قانسىز،
دادا پۇلسىز، باللار نانسىز.
پەيدا بولار كويقاپ كېچىدە
نۆل كىلومېتىر ئىچىدە.

12 . بىرىنچى ئوتتۇرا ، 12 يېشىم

12 يېشىم
چىقىپ ئالمىلىق باغ ئىچىدىن
قۇش كۆزىدىن، سۆگەت چېچىدىن

11 . نۆل كىلومېتىر ①

تاغلىرىدا ئارسلان بار يۇرتنىڭ
ئادەملىرى ئاسلان بولۇشقا
ئارىلىقى نۆل كىلومېتىر.

قاغىلىق
يوللىرى يىغىر،
يۈرىكى ئانار.
سايىسىدا دوك ياڭاقلارنىڭ
قىزلار باچكا قېنىدەك يانار.
ئەرلەر قىزىل پانۇس ئاستىدا
ئۆي ـ ۋاقىدىن، خوتۇندىن تانار.

بېلىقىنىڭ سۆزۈك ئىچ كىيىمى.
سۆكۈتنىڭ بۇزۇلماس قىزلىقى.
لاتا پىچاقنىڭ چاقنىغان بىسى.
چايخانىدىكى ۋەھىمە.
مېھرابلارنىڭ گۈزەل ئەگمىسى.
يوقاپ كەتكەن كىشى.
قۇياش قايناتقان بازار.
يۈرەكنىڭ تېز ـ تېز دۈپۈلدىشى.
شەھۋەت بىلەن مەنسەپ.

① نۆل كىلومېتىر — قاغىلىقنىڭ شىنجاڭ ـ شىزاڭ تاشيولى بويىدىكى ساپىغا جايلاشقان قىزىل چىراغ رايونى.

رىغبەتلىرىڭ ماڭا يار ئىدى.

يىللار ئۆتتى مارجاندەك
چۈشتى يەرگە ئون ئىككى يېشىم.

ئېسىپ قوياي بوينۇڭغا ئانا
بۇ شېئىرىم، بۇ سېغىنىشىم.

13 . مۆشۈك

جىگدە قىزارغان.
جىمجىتلىق قاتقان.
هويلىدا زەنجىرلىك مۆشۈك،
بويىندا قوڭغۇراق، پەنجىسى پاتقان
يەردىكى غازاڭنىڭ تومۇرلىرىغا،
يەردىكى گۆڭگۈمنىڭ قات ـ قات يۈكىغا.
هەممە نەرسە قاخشال ۋە مۆڭلۈق. . .

هەممە نەرسە كىردى گۆڭگۈمغا،
كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە مەن يوق.

14 . تاشقا قايتىش

هاكقا ئوخشاش
ئېقىۋاتقان ئەسلىمە

جىگدىلىك يولدىن، سۆزۈك كېچىدىن
تارتىنغانچە كەلدى ئالدىڭغا.
قوللىرىدىن يېتىلەپ ئۇنىڭ
سۆيۈپ قويدۇڭ، باستىڭ باغرىڭغا.
50 ياشلىق ئەي ئانا مەكتەپ
يىراقلاردا تۇردۇم كۆپ ئەسلەپ.

كىرگەندە دەسلەپ
12 يېشىم،
يوق ئىدى ئىشىم
ئوقۇشتىن باشقا.
ئاغرىمايتتى ئۇ چاغدا بېشىم
ۋەتەن، مىللەت ياكى ياشاشقا،
غەمسىز كۈنلەر قوينىڭدا ئۆتكەن
ئوخشار ئىدى سۇدىكى تاشقا.

بىرىنچى ئوتتۇرا
سېدىلەرنىڭ سېماپ سايىسى
كىتابىمنىڭ بېتىدە قالغان.
ئۇستازلارنىڭ ئۈمىد- غايىسى
يۈرىكىمنىڭ قېتىدا قالغان.
يوغانغىنە كۆلۈك بار ئىدى،
ياپىۇزلىرىڭ، گۈلۈڭ بار ئىدى،
قاتتىق نانىنى يەيتتىم چومۇرۇپ

ئۈچىنچى ئايغا كىرىش

توختىمىغان تەنلەر، تېرەكلەر
ماي يوللاردا قاغجىراش ئېگىز.
ئاستا ئۆنلۈپ ئاقماقتا ئەگىز
لاي چۈشتىن كېيىن.
لاي چۈشتىن كېيىن
سۈزۈلمەكتىمىز مەنىسىزلىكتىن
بايقاپ قېلىپ بىر – بىرىمىزنى.

يېشىل قەبىلە ھېجىر تەشتەكتىن
چىقىپ كەلمەكتە، ئېقىپ كەلمەكتە.
بېيجىڭ قوۋۇرغىسى تاش شەھەر،
يورۇماقتا ئۈچەي – باغرىمىز
يەر دۈشىنىڭ ئاغزىدا سەھەر.

مەن نەم توپىغا ئامراق،
يېرىم كېچىدە مەن سېنى پۇراپ
ھۇزۇرلىنىمەن.
باللار لەگلىكىنى قويۇپ بەردى،
يىپىمىزنى تارتار غايىب قول،
ئۈچىنچى ئايغا ئالماقتىمىز يول.

جەنۇب تاملىرىدىن،
يېشىل، ئاستا.

قايتىپ كەلدىم
ياشاشقا تاشتا.

ئۆرۈمچىنىڭ ئاغزىدا
ھاكتاش،
تۇرۇبا يولى،
ئاندا ـ ساندا سېرىق گۈللەر.
گويا چۈشتەك بىلىنىر
تال ـ باراڭلىق ئۇ كۈنلەر.

يۈزلەر ئېقىپ چۈشەر ئەينەكتىن
يۈز ـ كۆزلەردە كۆرۈنمەيدۇ قان.

چاي ئىچكەچ
تالاغا قارىدىم،
يامغۇر ياغماقتا ئاستا.

ئىچىم سىيرىلىپ كەتتى،
چۈنكى بىز ياشايمىز تاشتا.

ئېنگلىزچە شېئىرىمغا ئىزاھات :

بىر كۈنى كومپيۇتېر توردا ئامېرىكىدىكى خەلقئارالىق شېئىرىيەت كۈتۈپخانىسىنىڭ تور بېتىنى كۆرۈپ قالدىم. ئۇنىڭغا دۇنيانىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ئىنگلىز تىلىدا شېئىر يازالايدىغان شائىرلار شېئىرىنى ئەۋەتىدىكەن. مەخسۇس كومىتېت باھالاش ئارقىلىق بۇ شېئىرلارنىڭ ئىچىدىن نادىرلىرىنى تاللاپ يىلدا بىر قېتىم مۇكاپاتلايدىكەن. مەنمۇ ئۆزۈمنى سىناپ باقماقچى بولدۇم.

مەن شۇ كۈنىلا ئۆزۈمنىڭ يېڭى يېزىلغان « ئۈچىنچى ئايغا كىرىش » ناملىق شېئىرىمنى ئىنگلىزچە ئۆرۈپ ئىنتېرنېت تورىدىن يوللىۋەتتىم. ئارىدىن توپتوغرا 24 كۈن ئۆتكەندە، يەنى 2002 ـ يىلى 14 ـ ئاپرېل ئامېرىكىدىن پوچتا ئارقىلىق ماڭا بىر پارچە خەت كەلدى. شېئىرىيەت جەمئىيىتىنىڭ باش مۇھەررىرى خوۋارد ئېلاي ئۆز قەلىمى بىلەن ئىمزا قويغان بۇ خەتتە مۇنداق سۆزلەر بار ئىدى: « ئادىل، شېئىرىڭىزنى ئەستايىدىل ئوقۇش ۋە تالاش ـ تارتىش قىلىش ئارقىلىق تاللاش كومىتېتىمىز خەلقئارالىق شېئىرىيەت مۇسابىقىسىنىڭ يېرىم ھەل قىلغۇچ مۇسابىقىسىغا شېئىرىڭىزنى تاللىدۇق. چۈنكى بۇ شېئىردىن ئالاھىدە تالانتىڭىزنى ۋە سەنئەتكارلارغا خاس ئۆزگىچە تەسەۋۋۇرنى بايقىدۇق . بىز ھەريىلى مىڭلاپ شېئىرنى تاپشۇرۇۋالىمىز، ئۇنىڭ ئاز بىرقىسمىلا تاللىنىپ نەشر قىلىنىدۇ. بىز خۇشاللىق بىلەن سىزگە شۇنى يەتكۈزىمىزكى، ‹ ئۈچىنچى ئايغا كىرىش › ناملىق بۇ شېئىرىڭىز ئۆز مۇۋەپپەقىيىتى بىلەن خەلقئارالىق نەشر ئەپكارىنىڭ مۇئەييەنلەشتۇرۇشىگە ئېرىشتى. ئەمدى، سىزگە ئىلھام بولغان ھاياتىڭىزدىكى شېئىرنىڭ مەنىسى، بۇ شېئىرىڭىزنىڭ كەي-

ENTER THE MARCH

The bodies and poplars mowe on ,
on the asphalet dryness is high ,
snow is melting and flowing ,
and murmuring sweetly
It is a muddy afternoon .
It is a muddy afternoon ,
We grow transparent from emptynes
For suddenly we found each other .
The green tribe comes out and welling out
From Flower – pot .
Beijing is a stone – rib city .
Down in the mouth of lord of the earth
our guts glittering ,
nobody will feeling pity .

I love wet clay
at midnight
sniffing you and exciting .
The children are flying their kites
we are kites – an unknown hand takes our line
we entering the March unhurriedly , as wine •

توپلىمىغا شېئىرىڭىزنى تاللىدۇق. بىزنىڭ تەھرىرلىرىمىز شېئىرىيەتنىڭ يۇقىرى ئۆلچىمى بىلەن تاللىغان بۇ توپلامغا شېئىرىڭىزنىڭ كىرگۈزۈلۈشى سىزنىڭ شېئىرىيەتتىكى تالانتىڭىزنى دەلىللەپ تۇرۇپتۇ. بۇ شېئىرىڭىز ھەققىدىكى ئاپتورلۇق ئىسپاتىنى ۋە «شېئىرىيەتنىڭ ئاۋازى» نامىلىق قاتتىق مۇقاۋىلىق توپلامغا شېئىرىڭىزنىڭ كىرگۈزۈلۈشىگە قوشۇلىدىغانلىقىڭىز ھەققىدىكى رۇخسەتنامىڭىزنى پوچتىدىن ئەۋەتىپ بەرسىڭىز. «شېئىرىيەتنىڭ ئاۋازى» نامىلىق توپلامغا شېئىرى تاللانغان بىر شائىر بولۇش سۈپىتىڭىز بىلەن خەلقئارالىق شائىرلار جەمئىيىتىنىڭ ھەر يىلى ۋاشىنگتوندا ئۆتكۈزۈلىدىغان قۇرۇلتىيىغا قاتنىشىش سالاھىيىتىگە ئىگە بولدىڭىز. ئادىل، دوستلىرىڭىز، ئائىلىڭىز بۇ ئالاھىدە توپلامغا ئىسمىڭىز چىقىپ شېئىرىڭىزنىڭ كىرگۈزۈلگەنلىكىنى ئاڭلىسا جەزمەن خۇش بولۇپ كېتىدۇ...»

شۇنداق، بۇ خۇش خەۋەرگە ئۈمىدۋار، مېھرىبان خەلقىمىمۇ جەزمەن سۆيۈنىدۇ ھەم قان - تەرىم بىلەن يېزىپ چىقارغان بۇ شېئىرلار توپلىمىمنى سېتىۋېلىش ئارقىلىق بولسىمۇ جەزمەن مېنى قوللايدۇ دەپ ئىشىنىمەن.

رەھمەت، ئاللا خالىسا بىر كۈنى بۇنىڭدىنمۇ زور خۇشخەۋەرلەر خەلقىمىزگە يەتكۈسى!

سەمىمىي ئېھتىرام بىلەن:

ئادىل تۇنىياز

2003 - يىل 9 - ئاينىڭ 23 - كۈنى

نىدىكى ھېكايە ياكى ئۆزىگىزنىڭ شېئىرىيەت قارىشى ۋە ئۆزىگىز ھەققىدىكى ئۇچۇرلارنى بىزگە يەتكۈزسىڭىز. بۇ شېئىرنىڭ راستىنلا ئۆز ئىجادىيىتىڭىز ئىكەنلىكى ھەققىدىكى ئىشەنچلىك ئىسپاتلار بىلەن تەمىنلىسىڭىز. ئەگەر خەت ئۇرۇش جەھەتتە خاتالىق بولسا ياكى گراماتىكا جەھەتتە تۈزىتىشكە تېگىشلىك دەپ قارىسىڭىز ئەڭ ئاخىرقى قېتىم تەھرىرلەپ ئەۋەتسىڭىز. . . »

مەن قاتتىق ھاياجانلاندىم. بۇ ئۇيغۇر شېئىرىيىتىنى ھامان بىر كۈنى دۇنياغا تونۇتۇشتەك ئۇلۇغۋار ئارزۇيۇمنىڭ تۇرتكىسىدە توققۇز يىلدىن بېرى بوشاشماي ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشىمنىڭ دەسلەپكى نەتىجىسى ھەم 2000 ـ يىلىدىن 2002 ـ يىلىغىچە ئىنگلىز تىلى بىلەن ئەرەب تىلى تەڭ ئىشلىتىلىدىغان دۆلەت ئەرەب بىرلەشمە خەلىپىلىكىدە تۇرغان ۋاقتىمدىكى تىل مۇھىتى، پىداكارلىق بىلەن ئۆگىنىش ۋە شەيخ زاھىد كۇتۇپخانىسىدا بار بولغان ئىنگلىز تىلىدىكى بارلىق شېئىر توپلاملىرىنى ئاساسەن ئوقۇپ بولغانلىقىمنىڭ نەتىجىسى ئىدى.

مەن باش مۇھەررىر خوۋارد ئېلايىنىڭ تەلىپى بويىچە بۇ شېئىرىمنى يەنە بىر تەھرىرلەپ ئەۋەتىش ئۈچۈن شىنجاڭ سەنئەت ئىنستىتۇتىدىكى كانادالىق ران جون ئەپەندىگە كۆرسەتتىم. ئۇ ئىككى يەردىكى گراماتىكىلىق خاتالىقىمنى كۆرسىتىپ بەردى ۋە « ھازىرقى زامان شېئىرىيىتىدە قەستەن گراماتىكىلىق خاتالىققا يول قويۇشمۇ بىر خىل ئىستىلىستىكىلىق ۋاستە دەپ قارىلىدۇ. ئەسلىدە بۇ شېئىرىڭىزدا چوڭ نۇقسان يوقكەن. شۇنداقتىمۇ مەن ئىنگلىز تىلىنىڭ گراماتىكىسى بويىچە ئىككى قوشۇمچىنى تىركەپ قويدۇم» دېدى.

ئارىدىن بىر ئاي ئۆتكەندە باش مۇھەررىر خوۋارد ئېلايدىن يەنە بىر پارچە خەت كەلدى. ئۇ خېتىدە مۇنداق يازغانىدى: « قەدىرلىك ئادىل، مەن ھاياجان بىلەن سىزگە خۇش خەۋەر يەتكۈزمەكچى. سىز 33 شائىرنىڭ بىرى بولۇپ تاللىنىپ، ‹ شېئىرىيەتنىڭ ئاۋازى › دېگەن شېئىرلار

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەزىز تۇردى
مەسئۇل كوررېكتورى: زۇلەيخان ئەزىز
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مۇراددىل ئابىت
رەسسام: ھەمدۇللا ئابلىز

چۈمبەلدىكى كۆز

(شېئىرلار)

ئادىل تۇنىياز

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
ئۈرۈمچى لۇڭيىدا باسمىچىلىق شىركىتىدە بېسىلدى
فورماتى: 850×1168 مىللىمېتىر، 1/32
باسما تاۋىقى: 16   قىستۇرما ۋارىقى 4
2003 - يىل 11 - ئاي 1 - نەشرى
2003 - يىل 11 ئاي 1 - بېسىلىشى
تىراژى: 1 — 3500
ISBN7—228—08255—9
باھاسى: 23.00 يۈەن

Adil Tuniyaz (1970 -) was born in Karghilik, Kashgar. His childhood was spent in the village, among the peaceful country scenery and cluster of books. His father was a teacher who encouraged Adil to write poetry when he was very small. His first poem "*Transparent water*" was published in 1982. His first book of poems *If I Love You* was published in 1992 as he was studying at the Xinjiang University. This was followed by the collection of poems, *The Secret of a Single Poet* (1998), a book of critical essays with the title *The Nights of The Holy Land* (2003), and this one, *The Eyes Under the Veil*, his third book of poems.

Adil has a unique style in modern Uighur poetry. As you are reading his poems, you can hear the ancient voices of human beings from Central Asia , and the harmonious sounds between sand and men, oasis and cities. Also through his verses you can see bright beams of new life and death rising from the horizon of an old civilization.